T.C.
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

İNTERNET ORTAMINDAN İSTEĞE BAĞLI YAYIN HİZMETLERİNİN DENETİMİ VE KAMU YARARI İLİŞKİSİ

UZMANLIK TEZİ

RÜMEYSA ALUÇ DEMİREL

ANKARA
EYLÜL, 2022

RTÜK
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

T.C
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

İNTERNET ORTAMINDAN İSTEĞE BAĞLI YAYIN HİZMETLERİNİN DENETİMİ VE KAMU YARARI İLİŞKİSİ

UZMANLIK TEZİ

RÜMEYSA ALUÇ DEMİREL

DANIŞMAN: ÜST KURUL UZMANI YUNUS EMRE KARS

ANKARA
EYLÜL 2022

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığına,

……..... adlı Üst Kurul Uzman Yardımcısının hazırladığı "İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinin Denetimi ve Kamu Yararı İlişkisi" başlıklı bu çalışma Tez Değerlendirme Komisyonu üyelerince oy birliği / oy çokluğu ile **Uzmanlık Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	Komisyon Üyeleri	İmza
Başkan	……	……..
Üye	……	……..
Üye	……	……..
Üye	……	……..
Üye	……	……..

ONAY

Bu tez Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzmanlığı Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca …/…/20... tarihinde kabul edilmiştir.

Ebubekir ŞAHİN

Üst Kurul Başkanı

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasında;

Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde ele ettiğimi,

Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,

Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,

Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,

Sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 29/09/2022

Rümeysa ALUÇ DEMİREL

Beni bugünlere getiren canım anneciğim Güler ALUÇ
ve kıymetli babacığım Ali Rıza ALUÇ'a…

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın başından sonuna her aşamada benden yardımlarını esirgemeyen, bilgi birikimini benimle paylaşan uzmanım Sayın Yunus Emre KARS'a, güler yüzlü tüm mesai arkadaşlarıma, en büyük destekçim, yoldaşım, arkadaşım sevgili eşim Kazım Hâlid DEMİREL'e ve aileme teşekkürü borç bilirim.

Ankara, 2022

Rümeysa ALUÇ DEMİREL

ÖZET

İNTERNET ORTAMINDAN İSTEĞE BAĞLI YAYIN HİZMETLERİNİN DENETİMİ VE KAMU YARARI İLİŞKİSİ

ALUÇ DEMİREL, Rümeysa
Uzmanlık Tezi
Tez Danışmanı: Üst Kurul Uzmanı Yunus Emre KARS
Eylül, 2022, 140

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin abonelere ve kullanıcılara sunduğu avantajlar internet ortamından yayıncılık faaliyetinin popülaritesini günden güne artırmaktadır. Ayrıca internet sadece geleneksel görsel-işitsel medya sektörünü etkilememiş aynı zamanda radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin bireyler arasında sınırları aşan bir etkiye dönüşmesine zemin hazırlamıştır. İnternet ortamından yürütülen faaliyetlerin hukuk metinlerine bağlı olarak gerçekleştirilmesi ise devletlerin, kurum ve kuruluşların yabancı oldukları bir durum değildir. Hâlihazırda internet faaliyetlerini düzenleyen ve denetleyen yasal metinler olmakla birlikte medya sektörünün de internet temelindeki dönüşümü belli yasal düzenlemeleri zorunlu kılmıştır. Bu yasal düzenlemeler internet ortamından yayıncılık hizmetini gerçekleştiren kurum ve kuruluşların devletler karşısındaki konumunu tespit etmesi, kuruluşları özdenetime yönlendirmesi ve dolayısıyla somut uyuşmazlıkların ve hukuki boşluğun yasal düzenlemelerle doldurulmasına ve dolayısıyla toplumsal yararın korunmasına olanak sağlaması açısından önemlidir. Bu durum aynı zamanda kurum ve kuruluşlar karşısında egemen devletin varlığını göstermektedir. Zira her devlet vatandaşını internet ortamından yayıncılığın meydana getireceği hukuka aykırı ve zararlı içeriklerden korumak istemektedir. Aksi taktirde internet ortamından yayıncılıktaki bir hukuk boşluğunun kamu düzenini bozması muhtemeldir. Günümüzde nasıl ki televizyon ve radyo yayınlarını gerçekleştirecek kuruluşlar kanunlara göre lisanslanıyor veya yetkilendiriliyorsa aynı şekilde internet ortamından yayın gerçekleştiren kuruluşlar da belli yasal sorumluluk ve yükümlülüklere tabi tutulmalıdır. Bu durum şirketler, bireyler ve devletler arasında düzenli ve sağlam bir ilişkinin kurulmasını sağlayacaktır. Çalışmamız kapsamında son yıllarda popülerliği giderek artan isteğe bağlı yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu, ilgili hizmetin kanun koyucu tarafından düzenleme altına

alınmasındaki gereklilik ve idarenin denetiminin kamu yararına olan etkisi incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İsteğe Bağlı Yayın, Kamu Yararı

ABSTRACT

CONTROL OF DEMAND MEDIA SERVICES VIA INTERNET ENVIRONMENT AND PUBLIC INTEREST RELATIONSHIP

ALUÇ DEMİREL, Rümeysa
Master Thesis
Thesis Advisor: Supreme Council Expert Yunus Emre KARS
September, 2022, 140

The advantages offered to subscribers and users by on-demand broadcasting services on the Internet increase the popularity of broadcasting activities on the Internet day by day. In addition, the internet has not only affected the traditional audio-visual media sector, but also paved the way for radio, television and on-demand broadcasting services to transform into a cross-border effect among individuals. The fact that the activities carried out on the Internet are based on legal texts is not a situation that states, institutions and organizations are foreign to. Although there are legal texts that regulate and supervise internet activities, the transformation of the media sector on the basis of the internet has made certain legal regulations mandatory. These legal regulations are important in terms of determining the position of institutions and organizations that provide broadcasting services on the internet against the states, directing the organizations to self-control, and thus enabling the filling of concrete disputes and legal gaps with legal regulations and thus the protection of the social benefit. This situation also shows the existence of the sovereign state against institutions and organizations. Because every state wants to protect its citizens from illegal and harmful content caused by broadcasting on the internet. Otherwise, it is likely that a legal vacuum in broadcasting on the internet will disrupt the public order. Just as the organizations that will broadcast television and radio broadcasts are licensed or authorized according to the laws today, in the same way, organizations that broadcast on the internet must be subject to certain legal responsibilities and obligations. This fact sheet is within the scope of an orderly and sound relationship between the registry and the states. It will be tried to examine the public services of the personnel and the supervision of the administration, which are prepared to be prepared by the maker of the relevant service, from the internet environment prepared for the services offered within the scope of his last studentship within the scope of our education service.

Key Words: Video On Demand, Public Interest

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI iii
İTHAF SAYFASI iv
TEŞEKKÜR v
ÖZET vi
ABSTRACT viii
İÇİNDEKİLER ix
KISALTMALAR xiv
BÖLÜM 1
GİRİŞ 1
Problem 1
Amaç 2
Önem 4
Sınırlılıklar 5
Yöntem 6
Araştırmanın Modeli 6
Verilerin Toplanması 6
BÖLÜM 2
TEMEL KONULAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE 7
1. Kamu Yararı 7
1.1. Yargı Kararları ve Öğretide Kamu Yararı Kavramı 7
1.2. Kamu Yararının Gelişimi, Teoriler ve Kamu Yararını Oluşturan Unsurlar 10
1.3. Hukuk Devletinde Kamu Yararı Anlayışı 12
2. Medya ve Kamu Yararı İlişkisi 14
2.1. Kitle İletişim ve Geleneksel Medya 14

2.2. Yeni Medya 15
2.3. Dijital Medyada Kamu Yararı Anlayışı 17
2.4. Medyada Kamu Yararını Gerçekleştirmenin Gerekliliği Meselesi 19
3. İnternet ve İnternet Hukukunun Gelişimi 21
3.1. İnternet ve Mobil Ağ Teknoloji Kavramları 21
3.2. Dijital Hukukun ve İnternet Hukukunun Ortaya Çıkışı 23
3.3. İnternet Ortamından Yayıncılığa Dair Mevzuatta Tanımlanan Önemli Kişi ve Kuruluşlar 25
3.3.1. İnternet Servis Sağlayıcılar 26
3.3.2. İçerik Sağlayıcılar 27
3.3.3. Yer Sağlayıcılar 27
3.3.4. Kullanıcı ve Abone 28
BÖLÜM 3
İNTERNET ORTAMINDAN İSTEĞE BAĞLI YAYIN HİZMETLERİ 30
1. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmet Kavramının Tanımı ve İsteğe Bağlı Yayın Hizmet Türleri 30
1.1. Video On Demand (VoD)-İsteğe Bağlı Video 31
1.2. Transactional Video On Demand (TVoD)-Ödeme ve İzleme Tabanlı İsteğe Bağlı Video 31
1.3. Subscription Video on Demand (SVoD)-Abone Tabanlı İsteğe Bağlı Video 32
1.4. Advertising Based Video On Demand (AVoD)-Reklam Tabanlı İsteğe Bağlı Video 32
1.5. Hybrid Video On Demand-Karma Seçenekli İsteğe Bağlı Video 33
1.6. Over the Top (OTT)-İnternet Ortamından Sunulan İsteğe Bağlı Yayın Hizmeti . 33
2. İnternet Ortamından Yayıncılığı Destekleyen Bazı Yayıncılık Faaliyetleri 34
2.1. İnternet Televizyonu 34
2.2. IPTV Teknolojisi 35

3. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi 36
3.1. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinin Nitelendirilmesi ve Hizmetlerin Kamu Hukuku Açısından Ele Alınması 37
3.2. İnternet Ortamından Yayıncılık Hizmetine Yönelik Çalışmalar ve Mevzuat Düzenlemeleri 38
3.2.1. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetine Yönelik Ulusal Mevzuatın Gelişimi 38
3.2.2. İnternet Ortamından Yayıncılık Hizmetlerine Yönelik Uluslararası Çalışmalar ve Düzenlemeler 40
4. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinde Kişi ve Kuruluşlar 44
4.1. İnternet Yayın Platform İşletmecisi ve Hukuki Sorumluluk Alanı 44
4.2. Medya Hizmet Sağlayıcı ve Hukuki Sorumluluk Alanı 46
5. İnternet Ortamından Yayıncılık Hizmetinde Önemli Resmî Kurum ve Kuruluşlar 48
5.1. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu 49
5.2. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu 50
5.3. Erişim Sağlayıcılar Birliği 52
5.4. Dijital Mecralar Komisyonu 54
5.5. İnternet Geliştirme Kurulu 55
6. Dijital Platformlar ve İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinin Karşılaştırılması 55
7. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetiyle Birlikte Geleneksel Medyada Oluşan Değişim ve İsteğe Bağlı Yayıncılık Sektörü ile Oluşan Farklar 58
BÖLÜM 4
TÜRK HUKUKUNDA İNTENRET ORTAMINDAN İSTEĞE BAĞLI YAYIN HİZMETLERİNİN YASAL DÜZENLEMESİ VE İDARİ DENETİMİ 63
1. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetine Yönelik Türk Hukukundaki Düzenlemeler 63

1.1. Türk Hukukunda İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinin Düzenlenmesindeki Amaç ve Hukuki Düzenlemelerin Gerekliliği Meselesi 63
1.2. 6112 Sayılı Kanun'un 29/A Maddesi 69
1.3. 30849 sayılı Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik 73
1.3.1. İnternet Ortamından Yayın Lisansı 74
1.3.2. İnternet Ortamından Yayın İletim Yetkisi 76
1.4. Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik'te Düzenlenen Yaptırımlar 78
1.4.1. İçeriğin Yayından Çıkarılması 79
1.4.2. Erişimin Engellenmesi 82
1.4.3. İnternet Ortamından Yayın Lisansının İptali 84
2. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerini Denetlemekle Yetkili Merci ve Yetki Çatışması Meselesi 86
3. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinde Karşılaşılabilecek Bazı Zararlı İçerik Türleri 88
3.1. İnternet Ortamından Yayın İçeriklerinin Müstehcenlik ve Genel Ahlak Kavramları Çerçevesinde Değerlendirilmesi 89
3.2. Küçük Yaştaki Bireylerin İnternet Ortamındaki Zararlı Yayınlardan Korunması Kapsamında 30849 Sayılı Yönetmelik'in 21'inci Maddesi 93
BÖLÜM 5
İNTERNET ORTAMINDAN İSTEĞE BAĞLI YAYIN HİZMETLERİNDE KAMU YARARI MESELESİ 99
1. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayıncılık Hizmetinin Kamu Yararı ve Kamu Hizmeti Açısından Değerlendirilmesi 99
1.1. Medya Hizmet Sağlayıcıların Editoryal Sorumlulukları ve Kamu Yararı İlişkisi 101
1.2. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayıncılık Hizmetinin Kamu Hizmeti Açısından Değerlendirilmesi 104

2. Devletin Egemenlik Yetkisi Temelinde Görsel-İşitsel Medya Alanındaki Kamu Yararını Gerçekleştirmesi 107
2.1. Devletlerin Sahip Olduğu Egemenlik Türleri ve Egemenlik Yetkisi Kavramına Genel Bakış 108
2.1.1. Medya Alanında Egemenlik Yetkisi 109
2.1.2. İnternet Ortamından Yayıncılık Faaliyetlerinde Devletlerin Egemenlik Yetkisi 111
3. İnternet Ortamından Yayıncılık Bağlamında Temel Hak ve Hürriyetler Kavramı, Sınırları ve İstisnaları 114
3.1. Temel Hak ve Hürriyetler Bakımından Erişim Yasağı Yaptırımının Değerlendirilmesi 117
4. 6112 Sayılı Kanun 29/A Maddesi ve Yönetmelik'in Kamu Yararı Açısından Değerlendirilmesi 119
4.1. Anayasa'nın 13'üncü Maddesindeki Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılmasına Yönelik Yapılan Değerlendirme 119
4.2. Anayasa'nın 26'ncı Maddesindeki Düşünce Özgürlüğüne Yönelik Yapılan Değerlendirme 121
4.3. Anayasa'nın 28'inci Maddesindeki Basın Hürriyetinin Kapsamına Yönelik Yapılan Değerlendirme 122
BÖLÜM 6
SONUÇ 125
KAYNAKLAR 130
ÖZGEÇMİŞ 140

KISALTMALAR

Kısaltma	Açıklama
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ARPANET	The Advanced Research Projects Agency Network (İleri Araştırma Projeleri Ajansı)
AVoD	Advertising Based Video On Demand (Reklam Tabanlı İsteğe Bağlı Video)
AYM	Anayasa Mahkemesi
BBC	British Broadcasting Corporation (Britanya Yayın Kuruluşu)
BEREC	Body of European Regulators for Electronic Communications (Elektronik İletişim Yönünden Avrupa Düzenleyicileri Organı)
bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
DNS	Domain Name System (Alan Adı Sistemi)
E.	Esas
Ed.	Editör
EFF	Electronic Frontier Foundation (Elektronik Sınır Vakfı)
IP	İnternet Protokolü
İSS	İnternet Servis Sağlayıcı

K.	Karar
m.	Madde
MILNET	The Military in Law Network (Askeri Hukuk İletişim Ağı)
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OFCOM	Office of Communications (İletişim Ofisi)
OTT	Over The Top
R. G.	Resmî Gazete
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
s.	Sayfa
S.	Sayı
SVoD	Subscription Video on Demand (Abone Tabanlı İsteğe Bağlı Video)
T.	Tarih
T.C	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TVoD	Transactional Video On Demand (Ödeme ve İzleme Tabanlı İsteğe Bağlı Video)
URL	Uniform Resource Locator (Örnek Kaynak Bulucu)
vd.	Ve Devamı
VoD	Video On Demand (Seç-İzle)

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde; problem, amaç, önem, sınırlılıklar ve çalışmanın yöntemi yer almaktadır.

Problem

İnternet, günümüzde dijital ortamlarda sınırları çok geniş olan bir iletişim ağı/ağlarını karşımıza çıkarmaktadır. Toplumların, devlet ile bireylerin arasındaki iletişimi bile kolaylaştıran internet teknolojisinin hızlı gelişiminden birçok sektör etkilenmektedir. Bunun yanında internet kişileri evrensel düzeyde yeni alanlarla buluşturan mecralar oluşturmaktadır. Bu mecraların başında dijital platformlar ve sosyal medya ortamları gelmektedir. Söz konusu mecralar kişilerin internet kullanım alışkanlıklarının yanında toplumsal kabulleri, değerleri, kültürel ve sosyal yapıyı değiştirmektedir.

Günümüzde internetin pratik ve etkileşime açık kullanımı birçok alanda olduğu gibi görsel-işitsel medya alanını da etkisi altına almaktadır. Bu noktada geçmişten günümüze gelişen internet televizyonculuğu ve radyoculuğuna yeni bir izleme ve dinleme tekniği olarak internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet sektörü de katılmıştır. Geleneksel anlamda bilinen isteğe bağlı yayın hizmetlerinden farklı olarak internet ortamından isteğe bağlı yayıncılık, internet bağlantısının olduğu her alanda, kullanıcı veya abonelerine içerik hizmeti sunmak üzere kurulmuş interaktif görsel-işitsel yayıncılık hizmeti olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnternetin etki altına aldığı yaş aralığına, uluslararası alanda birbirini etkileyen kültürlerin çeşitliliğine, bireylerin sosyal iletişimlerinde ve toplumsal yaşamlarında alışkanlıklarına bakıldığında devletlerin internet teknolojisi kullanılarak hizmet veren alanlarda hukuki düzenlemeler gerçekleştirmek istemeleri hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Zira hukuk devleti toplumsal uyuşmazlıkları hukuk kuralları ile düzenleyen ve somut problemlere hukuk kuralları ile çözüm arayan devlettir. Evrensel yapısı gereğiyle her devleti ve her yurttaşı etkisi altına alan medya hizmetlerinin internet ortamından gerçekleştiriliyor oluşu da bu noktada idarenin aktif hareket etmesi gereken alanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnternetin gelişimiyle birlikte internet hizmetinin kamu hizmeti olarak dağıtımı gündeme gelmiştir. Kamu hizmeti olarak sunulan internet teknolojisi kullanılarak oluşturulan yeni mecralar ise kamu yararının tartışılmaya açılmasına zemin hazırlamıştır. Zira kitle iletişim araçlarının toplumları farklı noktalarda etki altına alabilecek güce sahip olduğu düşünüldüğünde medya faaliyetlerinin kanun koyucunun hareketleriyle toplumsal, hukuksal, siyasi veya ekonomik hayatta yeni düzenlemeleri gündeme getirmesi doğal karşılanmalıdır. Dolayısıyla internet hizmeti kullanılarak meydana getirilecek birçok faaliyetin kamu hukuku çerçevesinde ve kamu yararı temelinde ele alınmasının gerekip gerekmediği somut bir problem olarak karşımızda durmaktadır. İnternet hukuku nedir? İnternet hukuku görsel-işitsel medya hizmetlerine uygulanabilir mi? İnternet teknolojisi ile oluşan yeni görsel-işitsel hizmet alanları nasıl denetlenmelidir? Söz konusu denetimin sınırları neler olmalıdır? Denetim ve düzenleme tartışmalarının temelinde neler yatmaktadır? Çalışmamızın bu ve buna benzer problemlerin yanıtlanması noktasında okuyuculara ve konu hakkında araştırma yapmak isteyen kişilere ışık tutması hedeflenmektedir.

Amaç

Geleneksel medya mevcut mevzuat hükümleri çerçevesinde ele alınarak yayıncılık hizmetleri kamu yararı, genel ahlak, çocukların ve ailenin korunması, bağımlılıkla mücadele gibi ilkelerle denetlenmektedir. Her yaştan kişinin internet ortamındaki içeriklere kolaylıkla erişebiliyor oluşu ele alındığında genel ahlak ilkelerinin, ailenin korunmasının, çocuk istismarı, çocukların ve gençlerin zihinsel, ahlaki ve bedensel gelişimine etki edecek olumsuz içeriklerin kamu yararı çerçevesinde tekrar ele alınması daha da önemli hâle gelmektedir.

Geleneksel medyadaki görsel-işitsel içeriklerin izleyici ve dinleyiciye sunumu ile internet ortamından sunumu arasında farklar bulunmaktadır. Kimi durumlarda aynı içeriğin farklı şekilde sunumuna rastlamak bile mümkün görünmektedir. Söz konusu durum karşımıza mevcut mevzuat hükümlerinin internet teknolojisi karşısında yetersiz kalmasını gündeme getirmektedir. Zira geleneksel medyada yayınlanan bir içeriğin hukuka ve kanuna uygun şekilde sunumu ile aynı içeriğin internet ortamında 6112 sayılı Kanun'a aykırı olacak şekilde sunumu meri mevzuatın uygulanırlığını sorgulatmaktadır. Bu aynı zamanda düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından uygulanan yaptırımın da caydırıcılığını etkilemektedir. Dolayısıyla hukuk metinlerinin güncel gelişmelere uygun şekilde

hazırlanması kamu hizmetinin gereklerini uygulama prensibi ile hareket eden idareye yol gösterici olmakta, benzer hukuki uyuşmazlıklara benzer hukuk kuralları ile çözüm bulunması sağlanmaktadır.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti çocuk ve yetişkin her yaştan bireyin izleme veya dinleme gerçekleştirdiği bir mecra konumundadır. Bu açıdan internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin de geleneksel medyadaki karşılığı olan isteğe bağlı yayın hizmetleri gibi denetim ve düzenleme altına alınması kamu yararının gerçekleştirilmesi açısından gereklidir. Zira söz konusu yayıncılık hizmetini internet ortamından sunmak isteyen kuruluşların kanunlara uygun şekilde kurularak lisanslanması ve lisans yükümlülüklerine uygun hareket etmeleri medya hizmet sağlayıcının var olan editoryal sorumluluğunun bir göstergesidir. Bunun yanında yayın hizmeti gerçekleştiren kurum ve kuruluşların da devlet organlarınca denetlenmesinin gerekliliği devletlerin egemenlik yetkisinin ve idarenin kanuni görevlerini yerine getirmesi anlamını taşımaktadır. Bu açıdan çalışmamızda da ayrıntılı olarak üzerinde durulacak olan medya hizmet sağlayıcıların isteğe bağlı yayınlarını internet ortamından sunmaları veya internet yayın platform işletmecilerinin söz konusu yayınları internetten iletmeleri kamu yararının başka bir açıdan tartışmaya açılması gerektiğini göstermektedir.

İnternet sürekli gelişen bir teknikle karşımızda bulunmakta, buna göre hukuk kuralları başta olmak üzere toplumsal tüm kabullerin güncel tutulması gerekmektedir. Bu açıdan internet hukukunun da görsel-işitsel medya hizmetlerinin internet ortamındaki faaliyetlerine uygulanır olması gerekmektedir. İnternet hukukunun internet hizmetinin kullanıldığı ve izleyici veya dinleyicilere internet ortamından iletildiği görsel-işitsel medya faaliyetlerini ele almak için öncelikle bu alandaki aktörlerin doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Bu açıdan medya alanında hizmet sunan internet aktörlerinin sorumluluk ve yükümlülüklerinin ortaya koyulması önem arz etmektedir. Ancak böyle bir düzenleme alt yapısına sahip olunduğunda internet ortamından sunulan hukuka aykırı veya zararlı içeriklere yönelik işlem yapılabilecek veya somut uyuşmazlığa çözüm bulunabilecektir.

Çalışmamızdaki ilk amaç görsel-işitsel medya anlamında idarenin gerçekleştirmeyi hedef edindiği kamu yararı kavramının görsel-işitsel medya sektöründeki görünümünü ele alarak bu açıdan önemli görülen aktörlere değinmektir. Akabinde ise amaçlanan internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin bugünkü teknik ile sunumuna etki eden ve bugüne gelmesinde rol oynayan farklı izleme ve dinleme tekniklerinden bahsetmek, ulusal

ve uluslararası arenada isteğe bağlı yayınların internet ortamındaki sunumu hakkında yapılan hukuki çalışmalarla söz konusu yayıncılık hizmetinin ortaya koyulmasıdır.

Çalışmamız ile hedeflenen diğer bir amaç ise internet ortamından yayıncılıkta rol alan aktörlerden, ilgili aktörlerin yasal sorumluluk ve yükümlülüklerinden, internet ortamından yayıncılıkta yetkisi bulunan resmî kurum ve kuruluşlardan bahsetmek, internet ortamından yayıncılık ve geleneksel medya yayıncılığında oluşan farklara değinmektedir. Diğer bir hedef ise internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin yasal olarak düzenlenmesindeki gerekçelere kamu yararı, devletlerin medya ve internet alanındaki egemenlik yetkisi çerçevesinde değinerek, isteğe bağlı yayıncılığın internet ortamından gerçekleştirilmesine yönelik kabul edilen yasa metnini Anayasa Mahkemesi (AYM) kararı ile birlikte değerlendirilmeye çalışmaktadır.

Önem

İnternet dinamik bir alanı oluşturduğundan gündelik hayattan kurumsal hayata kadar birçok alanda etkisini hissettirmektedir. Gelişen teknoloji geleneksel kitle iletişim araçlarını da dönüştürmüştür. Bu durum görsel-işitsel medya alanında yeni sektörleri doğurmuş, sektörel dönüşümler toplumsal hayatta ele alınması gereken bir takım somut durumları meydana getirmiştir. İnternet ortamından yayıncılık hizmetlerinin hukuki olarak düzenlenmesindeki ve denetlenmesindeki ihtiyacın tartışmaya açılmasının da bu minvalde ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. Aynı şekilde internet yayıncılığında özel bir hizmet türü olan isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumu da hukuki düzenleme ve denetleme faaliyetlerinin bir parçası konumundadır. Fakat henüz oldukça yeni ve güncel bir alanı oluşturan ilgili yayıncılık faaliyeti hakkında literatürde veya saha çalışmalarında yeteri kadar araştırma bulunmamaktadır. Oysa internet ortamından yayıncılık faaliyetleri bireyler nezdinde oldukça popüler bir kullanım alanına vücut vermektedir. Konu hakkında devletlerin yasal çalışmaları ve kamuoyu araştırmaları sürmektedir. Bazı devletler de isteğe bağlı yayın hizmetleri hususunda yasal düzenlemeleri mevzuatları kapsamına almış bulunmaktadır. Türkiye de isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumunda hukuki düzenlemeleri yürürlüğe sokan ilk devletlerden biri konumundadır. Türkiye'de 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesiyle internet ortamından yayıncılığa bir denetim ve düzenleme alanı oluşturan düzenleme var olan bir hukuk boşluğunu da doldurmaktadır. Fakat henüz oldukça güncel ve yeni bir düzenleme olduğundan kurum ve kuruluşlar nezdindeki uygulama

alanlarını tespit etmek, hukuki düzenlemenin sınırlarını ve kapsamlarını ortaya koymak oldukça zordur.

Çalışmamız 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ve 30849 sayılı Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik ("Yönetmelik") hakkında okuyuculara, bu konu hakkında araştırma yapmak isteyen bireylere yasal düzenlemelerin muhtevası hakkında bilgiler sunacak olması açısından önem arz etmektedir.

Sınırlılıklar

Çalışmamızda düzenleyici ve denetleyici idari organların internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinde oynadığı rol üzerinde durulacaktır. Bu anlamda idarenin internet ortamındaki yetki alanını düzenleyen 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ve 30849 sayılı Yönetmelik ele alınacak, isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumunda idarenin kullanabileceği yetkinin sınırları, düzenlemelerin kapsamı, kamusal alan ve kamu yararı meseleleri üzerinde durulacaktır. Söz konusu husus internet ortamından yayıncılıktaki muhtemel zararlı içerikler yönünden ele alınarak, internet ortamında karşılaşılabilecek müstehcenlik, şiddet, genel ahlaka aykırı olma temelinde ele alınmaya çalışılacaktır. Çalışmamız daha çok isteğe bağlı yayıncılığın internet ortamından sunumunda kültürel ve sosyal yapı üzerindeki etkileri yönünden incelenecek olup, bu etkilerin hukuk metinlerindeki karşılıkları üzerinde durulacaktır. Bu açıdan çalışmamızda hukuki açıdan internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin vergi ve mali yönden devlete olan etkisi üzerinde ayrıntılı olarak durulmamış, konu hakkında bilgilere yeri geldikçe kısaca değinilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın bu konuda sınırlarını daha çok idareyi ve bir devleti ilgilendiren kamu yararını gerçekleştirme ve devletin kanun yapma ve kanunu uygulayabilmek noktasındaki egemenlik yetkileri incelenmeye çalışılacaktır.

İnternet teknolojisi sürekli gelişen ve değişen bir alanı oluşturduğundan hukuk metinlerindeki canlılık da o derece değişken ve güncel olmak zorunda kalmaktadır. Çalışmamızın güncelliğinin korunması adına, çalışmamızın yazım aşamasındaki bütün yasal veya kamuoyunu ilgilendiren meseleler takip edilmeye çalışılmıştır. Çalışmamız boyunca internet ortamından yayıncılık hususunda herhangi bir yasal değişiklik olmamakla birlikte çalışmamızda 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde 21 Mart 2018 yılında yapılan değişiklik ile 1 Ağustos 2019 tarihinde kabul edilen 30849 sayılı Yönetmelik ele alınmıştır.

Yöntem

Bu başlık altında araştırma modeli ve verilerin toplanma biçimi gibi akademik çalışmamızın araştırma yöntemlerine değinilecek olup, kaynakların taranması ve somut problemi ortaya koymaktan ve önerilerimizi bir araya getirecek kaynaklara nasıl ve ne şekilde ulaşıldığından bahsedilecektir.

Araştırmanın Modeli

Çalışmamızda amaca uygun şekilde kütüphane taraması, internet kaynakları, akademik veri tabanları kullanılmıştır. Söz konusu aşamada fiziksel ve dijital olarak ulaşılabilen tüm akademik dergi, kitap, e-kitaplar gibi kaynaklar titizlikle incelenmiştir. Bunun yanında çalışmamızda herhangi bir anket, mülakat, istatistik veya gözlem verisi kullanılmamıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışmamızda problemi oluşturan esas mesele internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin denetiminin kamu yararı bakımından görünümü ve adı geçen yayıncılık hizmetinin kamu yararına etkisidir. Bu sebeple tez çalışmamızda kullanılacak veriler araştırma modelinde bahsedilen şekilde toplanmış, toplanan veriler problem konusunu ortaya koyacak ve açıklayacak şekilde ayrılmıştır. Çalışmamızdaki veri toplama yöntemi probleme uygun şekilde 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ve akabinde yürürlüğe giren 30849 sayılı Yönetmelik hakkındaki daha önceden doğrudan veya dolaylı olarak kaleme alınmış akademik yazıların araştırıldığı literatür taramasıdır. Burada amaç, konuya ilişkin tüm kaynakların taranması, problemin somut boyutu belirlenerek tez çalışmamızdaki probleme ilişkin bir sonuç önerisinde bulunmaktadır. Çalışmamızda bahsi geçen mevzuat, yeri geldiğinde internet ortamından yayıncılık faaliyeti özelinde kabul edilen ve Türkiye'deki kurum ve kuruluşları ilgilendiren hukuki düzenlemelerle de kıyaslanacak olup bu şekilde bir yöntemin izlenmesinin araştırmacılara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 2

TEMEL KONULAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kamu yararı ve devletlerin kamu yararını gerçekleştirmeleri meselesi tarihten bugüne birçok alanda çalışmaların odağında bulunmuştur. Bahsi geçen kavramın net ve evrensel olarak kabul edilebilecek bir tanımı ise yapılmamıştır. Buna rağmen gerek doktrinde gerek yargı kararlarında kamu yararı kavramı ve kamu yararının tartışılması gereken alanlar belirtilmeye çalışılmıştır. Kitle iletişim ve medya alanı da kamu yararının odağında bulunmaktadır. Bununla birlikte yeni gelişen teknolojik faaliyetler dijital medya ve internet ortamından yayıncılık bakımından kamu yararı üzerinde çalışmayı zorunlu kılmıştır. Çalışmamızın bu başlığı altında kamu yararı başta olmak üzere medya, yeni medya ve dijital medya kavramları üzerinde durulacak olup bu kavramların birbiri arasındaki ilişki irdelenmeye çalışılacaktır.

1. Kamu Yararı

Kamu yararı kavramına yönelik bugüne kadar yapılmış farklı tanımlara ve bakış açılarına ulaşmak mümkünse de öğreti veya mevzuatta tam bir tanıma ulaşmak mümkün değildir. Benzer bir anlatımla kamu yararına açık ve net bir şekilde tanım getirmek de oldukça sakıncalı olarak değerlendirilmektedir (Cemil, 2011, s. 11). Kamu kavramı Osmanlı arşivlerinde "menafi-i umumiye ve menfaat-i umumiye" yani kamu menfaati şeklinde ifade bulmaktadır (Çakmak, 2013, s. 20). Öncelikle kamu kelimesinden anlaşılan bir ve tekil olmayan çoğul bir sayıya karşılık gelmesidir (Çakmak, 2013, s. 24). Kamu yararı kavramının tartışıldığı yüksek mahkeme kararlarında da ilgili kavrama yönelik genel geçer bir tanıma ulaşılamamaktadır. Kamu yararı kavramı siyasi, hukuksal, felsefi birçok uzmanlık alanına konu olmuş ve her yönden farklı bakış açılarına vücut vermiş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Ovalıoğlu, 2015, s. 125).

1.1. Yargı Kararları ve Öğretide Kamu Yararı Kavramı

Kamu yararı kavramının belirsiz, kişiden kişiye veya mekândan zamana göre değişiklik gösterebilecek bir kavram olduğu kabul edilmelidir. Kamu yararının açık bir

tanımına yer verilmemesinin sebepleri arasında hukukumuzda kamu yararı yerine kullanılan farklı kavramların bulunması sayılmaktadır. Toplum yararı, milli yarar, genel kamu yararı, ortak iyilik, toplumsal esenlik bu kavramlardan bazılarıdır (Ovalıoğlu, 2015, s. 126; Sezer, 2008, s. 157). Kamu yararının tanımına yönelik zorluklar olmasına karşılık öğretide söz konusu kavramın tanımını yapan görüşlere ulaşmak da mümkündür. Bu tanımlardan ilki kamu yararı kavramını toplumun birlikteliğinin uzun süreli olması ve refah seviyesinin korunabilmesi adına zorunlu olan en üstün hizmetten elde edilen sonuç olarak tanımlanmaktadır (Varol & Tayanç, 2018, s. 258). Tanımlardan ikincisi ise, korunmasında ve öncelikli olarak seçilmesi gereken üstün yarar (Ovalıoğlu, 2015, s. 133)[1] şeklinde yapılan tanımlamadır (Ayaydın, 2011, s. 568). Kamu yararı ise öğretide kimi görüşler tarafından kamu kavramına değil yarar kavramına vurgu yapılarak tanımlanmaya çalışılmaktadır. Bu görüşe göre yarar kavramı "bir şeyden elde edilecek faydalı sonuç" olarak açıklanacak olursa kamu yararı elde edilecek veya edilmiş olumlu bir kazanım durumudur (Çakmak, 2013, s. 27, 28). Dolayısıyla kamu yararı kavramı incelendiğinde karşımıza bir de "toplum yararı" kavramı çıkmaktadır. Bu ayrımı yapan görüşe göre toplum yararı kavramı kamu yararı kavramını da içine alan bir kavramdır. Devletin veya kanun koyucunun herhangi bir şekilde faaliyet göstermediği veya düzenleme yapmadığı bir alanda da toplumsal bir yararın bulunduğu ifade edilmektedir (Şahin, 2009, s. 11).

Danıştay 6. Dairesinin 18.10.2011 Tarih E. 2009/10109, K. 2011/3784 sayılı verdiği kararda kamu yararı toplumsal yarar kavramı ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Danıştay bahsi geçen kararda kişi hak ve hürriyetlerinin en doğru biçimde kullanılması için yasa koyucunun insanı önceleyen bir bakış açısıyla düzenleme yapması gerektiğini vurgulamakta ve kararda "… toplumsal yarar ile bireysel menfaat arasındaki dengeyi bozduğu…" şeklindeki açıklamalarıyla kamu yararı kavramı yerine toplumsal yarar kavramını kullanmaktadır (Danıştay Karar Arama, 2022, para. 7).

Kamu yararı kavramının tanımı açıkça yapılabilse bile bir devletin kamu yararını gerçekleştirebiliyor oluşu ancak söz konusu devletin demokratik ve anayasal süreçlerini tamamlaması ile mümkündür (Çakmak, 2013, s. 38). Bu süreçlerin bir devlette var olması demek hem kamu yararının oluştuğunu hem de kamu yararının devlet tarafından korunabileceğinin de bir göstergesidir. Bu sebeple kamu yararının elde edilmesi için bireyin

[1] Hukuk sistemlerinde kamu yararı, kamu sağlığı, milli güvenlik gibi kamusal çıkarlar tüm ekonomik çıkar ve kazançlardan öncelikli olmak zorundadır. Bu kabul üstün kamu yararının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Bursa 2. İdare Mahkemesi, 25.05.2006 tarih 2005/1080 sayılı Kararı, Aktaran Ovalıoğlu, 2015, s. 133).

hakkı yerine kamunun hakkının öncelenmesi demek söz konusu bireyin feda edilmesi anlamına gelmemektedir. Böyle bir durumda bireyin menfaatlerinden demokrasiyi ve hukuk düzenini korumak üzere vazgeçmiş olduğu kabul edilmektedir (Çakmak, 2013, s. 39).

Kamu yararı kavramının varlığı kamu yönetimi kavramını da önemli hâle getirmektedir. Zira kamu yararı kamu yönetiminin esas amacı olarak kabul edilmekte, kamu yönetiminde vazgeçilmemesi gereken bir esas olarak değerlendirilmektedir. Yasal bir uygulamada kamu yararının varlığı toplum tarafından kamu yönetiminin adaletli davranıp davranmamasını değerlendirmede de bir ölçüt olarak kabul edilmektedir (Çamur, 2020, s. 606). Öğretide kamu yararı devlet organlarının adaletle hareket etme gayreti olarak da ifade edilmektedir (Çamur, 2020, s. 607). Kamu yönetimini devletin idare organları yerine getirmektedir. İdare ise eğitim, sağlık, altyapı gibi alanlarda yerine getirmekle yükümlü olduğu görevlerle donatılmıştır. Kamu yönetimi ne kadar adil, doğru ve kamu hizmetine dayalı olursa kamu yararı da o ölçüde doğru bir şekilde işleyebilecektir.

Kamu yararı tartışmalarının doğduğu noktada bireysel çıkar kavramının da karşılığı gündeme gelmektedir. Bu açıdan bireysel çıkar ile toplumsal çıkar arasında bireysel çıkarı ön planda tutmak isteyen görüşler de bulunmaktadır. Bahsi geçen görüş sahipleri bireysel çıkarın her türlü toplumsal fayda ve yarardan öncelikli gelmesi gerektiğini kabul etmektedir. Bu görüşü savunanlara göre yine, bireysel çıkar elde edilirse peşinden toplumsal çıkarın elde edilebileceği ifade edilmektedir (Tombaloğlu, 2014, s. 356). Fakat bireyler sahip oldukları hak ve yetkileri egemen devletin korumasına bıraktıklarında ancak kamu yararı gerçekleşebilecektir. Zira bireysel çıkarların birbirleriyle de çatışmaları mümkün olmaktadır. Bu durumda devletin egemen yetkilerine güvenilmediğinde bireysel çıkarların tamamen zarar görmesi söz konusu olacaktır. Bu düşüncede bireysel çıkarların tamamen göz ardı edilmesi gerekmediği kabul edilmektedir. Söz konusu durumu kamu yönetimi ile birlikte ele alan öğreti görüşüne göre ise toplum genelinin çıkarı ile bireysel çıkarların birbiriyle çatıştığı hâllerde kamu yönetiminin alacağı karar toplumun genelinin çıkarları olmalıdır (Çamur, 2020, s. 609).

Öğretide kamu yararının tanımı net bir şekilde yapılamadığından idarenin taktir yetkisinin kamu yararını belirleyebilme konusunda yetkili olabileceği kabul edilmektedir (Ovalıoğlu, 2008, s. 144). Kanaatimizce de teknik ve uzmanlık gerektiren hususlarda idarenin taktir yetkisinin kabul edilmesi gerekmektedir. Bir alanda kamu yararının sağlanabilmesi için bir taktir yetkisinin verilmesi gerekmektedir. İdare, çerçevesi kanunlarla

çizilmiş ve uzmanlık alanına giren hususlarda taktir yetkisini kullanmalıdır (Çamur, 2020, s. 611). Zira kamu yararının kökeni taktir yetkisine dayanmaktadır.

1.2. Kamu Yararının Gelişimi, Teoriler ve Kamu Yararını Oluşturan Unsurlar

Kamu yararı kavramının çerçevesi topluma faydalı olan faaliyet olarak kabul edildiğinde kavramın tarihsel anlamda doğuşu eski çağlara kadar dayanmaktadır. Zira toplum hâlinde yaşamaya alışık olmayan insanın topluluklar kurması sonrasında topluluklarını devlet hâline getirmesiyle "çoğunluğun iyiliği", "çoğunluğa yararlı" faaliyet ve davranış kalıplarının farkındalığını meydana getirmiştir. İnsanların topluca yaşam alanı oluşturdukları her çağda ortak iyi ve çoğunluğa faydalı faaliyet kavramlarının var olması oldukça doğal bir süreçtir. Bir başka anlatımla eğer insanlar bir arada yaşayacaklarsa bireysel faydanın yanından kamunun yararının da düşünülmesi kaçınılmazdır (Çakmak, 2013, s. 145).

Tam anlamıyla kamu yararından bahsedilebilmesi ise demokratik devletlerin vücut bulduğu tarihsel süreçte karşımıza çıkmaktadır. Zira demokrasi kamu yararını gerçekleştirmede büyük bir etkendir. Demokratik devletler kamu yararına yönelik olumlu ve olumsuz görüşlerin dinlenerek kamusal yarara katkı anlamında işlemler yürütmeye önem vermektedir. Bu açıdan demokrasi kamu yararının gelişmesinde ve iyileşmesinde kamu yararına hizmet etmektedir (Çakmak, 2013, s. 146).

Kamu yararı kavramının önemi, idarenin eylem ve işlemlerinde hukuka uygun hareket edip etmediğinin kriteri olarak kullanılmasında ortaya çıkmaktadır. Kamu yararı tanımını yapmak zor olsa da önemli olan kavramı tanımlarken sonuçtan yararlanacak olanların belirlenmesidir. Bu açıdan öğretide bazı teoriler kabul edilmektedir (Çakmak, 2013, s. 84).

a. Üstünlük Teorisi: Kamu yararı bakımından en etkin teorilerden biri olan üstünlük teorisinde kamu yararı fikir, güç ve faydaların baskın olmasına göre tespit edilmektedir. Buna göre kamu yararı toplumda hâkim olan yarardır.

b. Ortak Yarar Teorisi: Kamu yararı için toplumun tümünün ortak yararının oluşması gerektiğini ileri süren ortak yarar teorisi, halkın tamamının ortak kararına dayanması sebebiyle çağdaş toplumlarca kabul edilen bir teori değildir.

c. Birleştirici Kamu Yararı Teorisi: Söz konusu teori kamu yararını toplumun tamamını yönlendirmekte etkili olan birleştirici bir ahlaki tutum ile açıklamaktadır (Çakmak, 2013, s. 84,85).

Teoriler haricinde kamu yararı soyut bakış açısı, araçsal bakış açısı ve bireyci bakış açısına göre de tanımlanmaya çalışılmıştır. Soyut bakış açısına göre kamu yararı, ideal toplumun sahip olduğu kamu yararını elde etmekten geçmekte, bunun için de kamunun yararı kişilerin yararlarının üzerinde tutulmaktadır. Bu düşünceye göre bireyler kamunun menfaatlerinin gerçekleşebilmesi için kendi yararlarını feda etmek zorunda kalabilmelidir. Araçsal bakış açısıyla yapılan kamu yararı tanımına göre, bireyin faydası, yararı ve dokunulmazlığı en ön planda tutulmaktadır. Bireyci bakış açısında ise kamu yararı toplum ve bireylerin birlikte değerlendirilen yararlarından elde edilmektedir. Bu kabule göre, bireylerin elde edecekleri yararların öncelenmesi durumunda toplumsal yarar zaten oluşmuş olacaktır (Çakmak, 2013, s. 92).

Kamu yararını oluşturan unsurlar arasında devlet, siyaset, toplum ve birey sayılmaktadır. Devlet, egemen olan, bir toprak parçası üzerinde devamlı bir arada yaşayan insan topluluğundan oluşmaktadır. İnsan topluluğu için kamusallığa vücut vermektedir. Kamu gücünün kullanılması, kamu hizmetinin görülmesi, kamusal alanın oluşması için devletin varlığı zorunludur. Devlet hukuk kurallarını bu amaç doğrultusunda oluşturmakta, kamu yararını gerçekleştirmek üzere de koymuş olduğu kuralları uygulamakla yetkili konuma gelmektedir (Çakmak, 2013, s. 271). Birbirinden farklı durum ve şartlarda fakat topluluk hâlinde yaşamak isteyen bireyler arasında zaman zaman farklı çıkar durumları ortaya çıkabilmektedir. Devlet bunun içinde kamu yararını amaç edinerek çatışma hâlinde çıkar dengesini sağlamaktadır (Çakmak, 2013, s. 276). Kanaatimizce de devletin, devlet tarafından oluşturulan kuralların olmadığı yerde kamu yararını sağlayabilmesi mümkün görünmemektedir.

Kamu yararı siyaset ile doğrudan bağlantılı bir kavramdır. Kimi zaman kamu yararı anlayışının yerleşmesi, değişmesi, uygulanması var olan siyasi atmosferle doğrudan ilişkilidir. Şahsi çıkarlar doğrultusunda hareket edemeyecek siyasetçi adımlarını ve faaliyetlerini kamu yararını gerçekleştirmek için atmaktadır (Çakmak, 2013, s. 279).

Kamu yararının olmazsa olmaz unsurları arasında toplum gelmektedir. Zira topluluğu oluşturanlar insanlar olduğundan, birlikte yaşama arzusunda olan bireyler arasında bir iş birliği ve düzen sağlanması gerekmektedir. Toplumsal ilişkiler hukuk kuralları

çerçevesinde düzenlenmekte, bireyler arasında oluşan kamusal yarar ise söz konusu kurallar ile korunmaktadır. Dolayısıyla insan olmadan toplum, toplum olmadan devlet, devlet olmadan hukuk kuralı, hukuk kuralı olmadan da kamu yararı gerçekleşmemiş olacaktır (Çakmak, 2013, s. 291).

Birey ise kamu yararına anlam veren, kamu yararının oluşmasında pay sahibi olan unsurdur. Birey çıkarları ile toplumsal çıkarların örtüşmediği durumlarda hangi kesimin yararının gerçekleşeceğinin değerlendirilmesi noktasında kamu yararı kavramı devreye girmektedir. Kısaca kamu yararı ve birey ilişkisinde birey, devletin meydana gelebilmesi adına önem arz eden unsurdur (Çakmak, 2013, s. 301).

1.3. Hukuk Devletinde Kamu Yararı Anlayışı

Anayasa'nın 2'nci maddesinde idare hukukunun işleyişine yönelik kabul edilmiş çeşitli ilkelerden bahsedilmektedir. Söz konusu maddede ifade bulan "Türkiye Cumhuriyeti, … sosyal bir hukuk devletidir." şeklindeki kabul edilen hukuk devleti ilkesi de bunlardan birini oluşturmaktadır. Hukuk devleti idare hukuku ile de iç içe geçmiş bir kavramdır. Şöyle ki hukuk devletinde idare hukuki düzene saygılı ve hukukun çizdiği sınırlar içerisinde hareket eden devleti tanımlamak üzere kullanılmaktadır (Kalabalık, 2019, s. 61).

Hukuk devleti kavramı da kamu yararı kavramı gibi öğretide zamandan, mekâna, ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilecek bir kavramdır. Fakat hukuk devletiyle anlatılmak istenen temel konu idarenin her türlü faaliyetinde hukuk kurallarına bağlı hareket etmesi üzerine inşa edilmektedir. Kısaca kamu hizmeti gerçekleştiren her kamu görevlisi veya resmî makam kendisine tanınan kamu gücünü hukuktan elde etmek zorundadır (Kalabalık, 2019, s. 62). Bu aynı zamanda kanuni idare ilkesinin de bir göstergesidir (Kalabalık, 2019, s. 70). Bir devletin hukuk devleti olduğunun kabulü için Anayasasında veya normlar hiyerarşisinde bulunan en üst metninde kabul edilen temel hak ve özgürlüklerin güvencede olması, idari faaliyetlerin yargısal denetiminin yapılabiliyor olması, idarenin kanuna bağlı hareket etmesi, mahkemelerin bağımsız olması gibi şartların devlet tarafından sağlanması gerekmektedir (Kalabalık, 2019, s. 66). Tüm bu açıklamalar ışığında hukuk devleti kavramı ve kamu yararı ilişkisini, görev ve sorumluluklarını yerine getirerek hareket eden ve faaliyetleri sırasında hukuk devleti ilkesine sadık kalan idarenin kamusal hizmetleri yerine getirmekten dolayı elde edeceği kamu yararı ilişkisi olarak görmek kanaatimizce hatalı bir değerlendirme olmayacaktır.

Hukuk devleti ilkesinin alt başlıklarından birini ve birçok mahkeme kararının da temelini oluşturan temel hak ve özgürlükler hususu kamu yararı kapsamında tartışılması gereken bir konudur. Temel hak ve özgürlükler, insanların elde etmek için herhangi bir çaba sarf etmek zorunda olmadıkları, insanca yaşayabilmek için doğuştan gelen ve hakların kişiler tarafından ihlâl edilmemesi gereken haklardır (Boz vd., 2020, s. 162; Demirkol, 2017, s. 20). Temel hak ve özgürlüklere yönelik getirilen herhangi bir sınırlamanın müdahale anlamına gelip gelmeyeceği ve söz konusu sınırlamanın hukuk devleti ilkesine uygun olup olmadığı, bu sınırlama sonucunda kamu yararının gerçekleşip gerçekleşmediği yönünde yapılacak bir değerlendirmeyle anlaşılabilecektir. Öncelikle bir alanda kamu yararı tartışmaları yapılacaksa bu tartışmaya anlam veren organların yasama, yürütme ve yargı organları olduğu ifade edilmelidir. Başka bir anlatımla yasama, yargı veya yürütme erklerinden birinin dahi işlem yapamadığı yani bir devletin olmadığı alanlarda kamu yararından da bahsedilmesi mümkün değildir (Özer, 2020, s. 76).

Kamu yararı yürütme organının elinde somutlaşarak uygulama bulmaktadır. Zira devletin idare organının varlık sebebini ve işlemlerinde hareket etmekte önceliği amaç unsurunu kamu yararı oluşturmaktadır. Benzer şekilde, idareye tanınan takdir yetkisinin gerekçesi de kamu yararını gerçekleştirmek olarak belirtilebilmektedir. Her ne kadar yasama organının kamu yararını tespit etme noktasında ilk görevli organ olduğu ifade edilse de yasamanın kamu yararında herhangi bir yorumda bulunmadığı alanlarda yürütme organına görev düşmektedir (Çakmak, 2013, s. 72).

Herhangi bir alanda temel hak ve hürriyetlerin korunduğu veya hürriyetlere müdahale edildiğinin değerlendirilmesi yapılırken somut durum ele alınmalıdır. Örneğin Anayasa'nın "Basın hürriyeti" başlıklı 28'inci maddesinde basının hür olduğu ifade edilmekle birlikte basın hürriyetinin devletin milli güvenliğine tehdit oluşturduğu, devlete ait gizli bilgilerin ifşa edildiği, kamu düzeninin ve genel ahlakın bozulduğu durumlarda basın ve yayım hizmetlerine yönelik bazı sınırlamaların olabileceği hüküm altına alınmaktadır. Dolayısıyla basın ve yayım hizmetini yerine getiren kurum ve kuruluşlar hizmet esnasında kamu yararını gözetmekle sorumlu tutulmaktadır. Basın özgürlüğü ve kamu yararı birbiriyle çatışan hâlleri değil birbirini dengeleyerek örtüşen bir ortama vücut vermelidir (Özer, 2020, s. 81). Basın ve yayım hizmeti gerçekleştirilirken Anayasa'ya ve kanunlara aykırı bir vaziyetin ortaya çıkmamasına özen gösterilmelidir. Zira hukuk devleti, sonsuz bir özgürlük alanına müsaade eden devlet anlamına gelmemekte, özgürlükleri dengeleyerek, kamu yararını gerçekleştirmeye dikkat eden adaletli, orantılı ve ölçülü bir devlet anlamına

gelmektedir. Kanaatimizce de politika yapıcılar kamu yararını öncelerken kişiler ve kurumlar arasında ortaya çıkabilecek hukuk çatışmalarının dengelenmesi noktasında makul, adil ve ölçülü hareket ettiklerinde temel hak ve hürriyetlerin gerçekleştiğinden bahsedilebilecektir.

2. Medya ve Kamu Yararı İlişkisi

Tarihten bugüne medya çeşitli sebeplerle yasal düzenlemelerin konusunu oluşturmuştur. Bu sebeplerden en önemlisi bireylerin kitle iletişim üzerinde sahip oldukları anayasal temel hak ve özgürlüklerin korunmasıdır. Medya özelinde gerçekleştirilecek bir yasal düzenlemenin topluma en önemli katkısı kitle iletişim araçlarını kullanan bireyler ile medyayı denetleme ve düzenleme görevini üstlenen devlet organları arasında bir güvence oluşturmak ve yasal olmayan müdahalelerin önüne geçmektedir. Dolayısıyla devletlerin medya alanını düzenleme altına almasındaki saiklerden en önemlisi haberleşme, bilgi edinme ve bilgi verme gibi temel hakların korunmasıyla kamu yararının gerçekleştirilmesidir (Koç, 2014, s. 3). Medya ve kamu yararı anlayışı dijitalleşmenin ve teknolojinin gelişmesiyle farklı bir yönde de değerlendirilmeye muhtaçtır. Çalışmamızın bu başlığı altında gelişen teknolojinin medyaya olan etkisi ve söz konusu etkinin kamu yararı anlayışı üzerinde yaptığı etki ve değişiklikten bahsedilmeye çalışılacak, medya alanındaki düzenlemelerin kamu yararı açısından gerekliliği üzerinde durulmaya gayret edilecektir.

2.1. Kitle İletişim ve Geleneksel Medya

Kitle iletişim araçları kitlelere bilgi aktarma, eğlendirme, kitleleri sosyalleştirme gibi amaçlarla hareket eden ve bu amaçla kitlelere iletiler ve mallar ulaştıran iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim araçlarının yazılı, görsel, görsel ve işitsel yönden farklı tasniflere tabi tutulduğunu ifade etmek gerekmektedir.

Medya kavramı Türk Dil Kurumu tarafından "iletişim ortamı" şeklinde karşılık bulan İngilizce kökenli bir kavramdır (TDK, 2005, s. 1361). Medya kavramı içerisinde birçok oluşumu barındırmaktadır. Örneğin medya dendiğinde bazen basılı kaynaklar bazen televizyon ve radyo bazen de toplumla ilişkili öznel bir kişiyi anlatmak üzere kullanılmaktadır. Bunun yanından medya dendiğinde kişilerin iletişim veya paylaşım içerisinde oldukları bir "ortam" dan da bahsedilmektedir. Buna göre iletişim ortamı veya paylaşım ortamı birden fazla kişinin birbirleriyle farklı zamanlarda veya farklı mekânlarda

birbirlerinden haberdar olabildikleri bir medya ortamını anlatmaktadır (Özkepir vd., 2020, s. 43).

Medya kavramını "dar ve geniş anlamda medya" şeklinde ayrıma tabi tutarak açıklamak da mümkündür. Geniş anlamda medyadan kastedilen, gazete, dergi, resim gibi görsel medyayı, radyo, müzik, müzik yayını gibi işitsel medyayı, televizyon, sinema, tiyatro gibi görsel-işitsel medyayı anlatmaktadır. Dar anlamda medya ise yukarıda bahsedildiği üzere "ortam" kavramından yola çıkmakta ve daha çok fiziksel veya dijital olmak üzere bir yeri ifade edecek medya kavramı çerçevesinde açıklanmaktadır (Özkepir vd., 2020, s. 44).

Geleneksel medya ise görsel-işitsel medya araçları arasında en önemlilerinden biri kabul edilen radyo ve televizyonculuğu anlatmak üzere kullanılan bir kavramdır. Öğretide geleneksel medya kavramı internet ortamı dışlanarak, yazılı, görsel-işitsel ortamları anlatacak şekilde de tanımlanmaktadır (Yavuz, 2020, s. 48). Geleneksel medyanın özellikleri kısaca, tek taraflı iletişim, sınırlı içerik ve göndericinin kontrolü altında sunumu şeklinde açıklanabilmektedir (Tuncer, 2018, s. 8).

2.2. Yeni Medya

Görsel ve işitsel medyanın internet teknolojisine dayalı dönüşümü ile birlikte medya alanında farklı kavramlar, farklı izleme ve dinleme teknikleri de literatüre dâhil olmuştur. Gazete, radyo, dergi, sinema gibi kitle iletişim araçlarının internet ile birlikte dönüşmesi "yöndeşme" diğer bir anlatımla "yakınsama" ilkesi ile karşımıza çıkmaktadır (Dönmez, 2019, s. 53). Bu ilke geleneksel medya ile yeni medyayı birbirinden farklı kılmakta, geleneksel medyanın yeni medyaya taşınarak telekomünikasyon ve bilgisayar teknikleri ile yeni iş imkânlarının oluşmasını, internet kullanıcılarına sunulan tüketim içeriklerinin çoğalmasını ve çeşitlenmesini sağlamaktadır (Erol, G., 2007, s. 61).

Geleneksel kitle iletişim araçları yeni teknolojilerin gelişmesiyle birlikte tekelci yapısını az da olsa kaybetmeye başlamıştır. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte kitle iletişim araçları kendi arasında yakınsama ilkesinden etkilenerek değişikliğe ve dönüşüme uğramıştır. Böylece yeni medya kavramı, yazılı veya görsel-işitsel medyanın geleneksel iletişim teknikleriyle birleşerek oluşan melez bir yapıyı ifade etmektedir. Ayrıca yeni medya sadece radyo ve televizyon gibi görsel-işitsel yayın hizmet alanlarını etkilememiş basılı, elektronik posta gibi birçok uygulamanın kullanımını dönüştürmüştür (Kılınç & Kılınç, 2014, s. 10).

Yeni medya, teknolojinin gelişmesiyle iletişim mecralarının dönüşümünü anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Yeni medya ve geleneksel medya arasındaki farklar da bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda bahsedildiği üzere geleneksel medyanın tek yönlü iletişimi yeni medya mecralarında çoklu iletişim tekniğine bürünmektedir. Yeni medya, bireylerin kitle iletişim araçlarını etkileşimli kullanabilmelerine olanak sunmaktadır. Bu açıdan yeni medya, içeriklerin üretimi, kullanılması ve dağıtılması noktasında geniş bir alan sunmaktadır.

Yeni medya geleneksel medya alışkanlıklarını değiştirdiği gibi literatüre birçok farklı kavramın girmesine de neden olmaktadır. Bunlardan bazıları dijital, etkileşimli ve sanal medya kavramlarıdır. Tüm bu açıklamalar ışığında geleneksel medyayı televizyon, radyo, gazete veya sinema gibi mecraları anlatmak için kullanılırken, yeni medya alanları ise daha çok bilgisayar, cep telefonları, akıllı cihazlar, dijital TV gibi isimlerle tanımlanmaktadır. Diğer taraftan yeni medya öğretide "çoklu, etkileşime açık ortam" olarak ifade bulmaktadır (Kılınç & Kılınç, 2014, s. 11).

Yeni medyanın kullanıcılara sunduğu birçok olumlu sonuç varken adı geçen kavramın birçok riskleri de beraberinde getirdiği ifade edilmektedir. Zira günümüzde küçük yaştaki bireyler ve genç nesil artık bu etkileşimli teknolojinin içerisine doğmaktadır. Öğretideki görüşe göre yeni medyada bazı içerikler ve içeriklerin kullanıcılara yönelik sunumu çoğunlukla sektöre egemen olanların düşünce ve fikirlerini yansıtmaktadır. Bireysel iletişim ve erişimin kolaylık sunduğu yeni medya araçlarının bahsi geçen kesim tarafından yoğun ve yaygın olarak kullanılmasıyla yeni medya içeriklerinin kontrol edilebilirliği ve güvenilirliği sorgulanmaktadır (Kılınç & Kılınç, 2014, s. 14).

Günümüzde artık neredeyse tüm eşyalarda dijital bir dilin var olduğu kabul edilmektedir. Söz konusu dijital dil özellikle iletişim teknolojilerinde artık analog sistemlere göre daha fazla tercih edilmektedir. Dijitalin daha ekonomik olması, depolama, verilerin sıkıştırılabilmesi, yüksek hızda veri aktarım imkânı gibi gerekçeler dijitalin tercih edilmesindeki nedenlerden bazılarıdır (M. C. Öztürk, 2013, s. 5,6). Yeni medya dijital kullanım alanlarının popülaritesini artırarak, dijital platformların kullanıcılar arasında yoğun olarak kullanılmasına neden olmaktadır. Öğretide dijital kavramı "bilgisayar dili" olarak aktarılmaktadır. Başka bir tanım ise dijital kavramının Latince karşılığı olan "parmak" anlamına gelen "digitus" kelimesinden türetilerek yapılmaktadır (Yılmaz & Mecek, 2021, s. 103).

Dijital teknoloji sayısal verilerin bir araya getirilip bir kod hâlinde kaydedilerek görsel, yazılı ve ses dosyalarının oluşmasına imkân sağlanan teknolojidir. Özellikle 1990'lı yıllarda dijital teknoloji, dijital yayıncılığı doğurmuş adı geçen yayıncılık ise başta televizyon yayıncılığını etkisi altına almıştır. Dijital teknoloji ses, görüntü, yazı gibi iletişim yollarının işlenmesine, aktarılmasına hatta depolanabilmesine olanak sağlamaktadır (Toğuşoğlu, 2021, s. 5). Bilgisayarların taşınabilir hâle gelmesi, akıllı cihazların her geçen gün kullanımının artması ile görsel-işitsel yayıncılık dijital ortamlarda dijital yayıncılık şeklinde sunulmaya başlanmıştır. Gelenekselin izleyici veya dinleyiciyi belli bir zamana, mekâna veya içeriğe sabit tutarak sınırlaması dijital yayıncılık teknolojisinde bulunmamaktadır. Dijital yayıncılık izleyici ve dinleyiciyi aboneler, kullanıcılar veya üyeler hâline getirmekte adı geçen kişileri istedikleri zamanda, mekânda dilenilen içeriğe ulaşmaları noktasında imkân sunmaktadır.

Yeni medyanın gelişmesiyle, dijital platformlar kişilere birçok imkânlar sunmakta geleneksel medya ve yeni internet alışkınları ile entegre bir şekilde izleyicilerin katılımını mümkün kılacak işlevleri içinde barındırmaktadır (Doğan & Geçgin, 2017, s. 117-119). Dijital teknolojide kullanıcılar veya aboneler herhangi bir zaman ile sınırlandırılmamakta, içeriğin depolanarak kaydedilebilmesi imkânlarından faydalanılarak, sunulan içeriğin daha sonra izlenebilmesi mümkün kılınmaktadır. Böylece hem kullanıcılar veya aboneler hem de yayıncılar daha serbest hareket ortamını elde etmektedirler (Toğuşoğlu, 2021, s. 6). Söz konusu ortam öğretide "dijital platform" olarak ifade edilmektedir. Dijital platformlar yayın hizmeti alanında geleneksel ortamlardan daha yeni bir döneme girilmesine neden olmakta, böylece izleme ve dinleme alışkanlıklarının ve internet kullanım alanlarının değiştiği gözlemlenmektedir (Sarı & Türker, 2021, s. 61).

2.3. Dijital Medyada Kamu Yararı Anlayışı

21. yüzyıl kamu ve özel sektör alanları başta olmak üzere, çeşitli disiplinleri de etkisi altına alan değişim ve dönüşümlere sahne olmaktadır. Bu değişimin en önemli aktörü ise dijital teknolojidir. Dijitalleşme yeni iş alanlarını, yeni bir kamu yönetimi, kamu hizmeti ve kamu yararında yeni anlayış tartışmalarını gündeme getirmektedir. Dijital teknolojinin eskiyi değiştirmesi doğal olarak vatandaşların kamu kurum ve kuruluşları başta olmak üzere insanlığa hizmet eden tüm sektör yatırımcılarına karşı bir beklentiye girmesine neden olmaktadır (Çelebi & Kovancılar, 2021, s. 228). Kanaatimizce de gelişen teknolojiye ayak uydurmak, bu yönde yeni atılımlar ve değişime yönelik yenilikçi adımlar atmak kamu politikalarının temel gerekçesini oluşturmalıdır.

Son zamanlarda iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle gerçekleşen değişim ve dönüşüm yeni kamusal şekilleri meydana getirmektedir. Teknolojik gelişmeler bireyleri birbirine hızlıca bağlayacak köprüler oluşturmakta, evrensel niteliği sayesinde dünyayı "küresel köy" hâline getirmektedir.[2] Küresel yeni dünyada somut uyuşmazlıkların çözülmesi ve uyuşmazlıkların tam olarak anlaşılabilmesi için özel ve kamusal olanın açıklanmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Çakmak, 2013, s. 44). Aynı şekilde kamu yararından bahsedilebilmesi için bir kamusal alan olması gerekmektedir (Çakmak, 2013, s. 48).

Kamu yararı kavramı, internet teknolojisinin dinamikliği kadar hareketli ve günceldir. Görsel-işitsel medya alanında kamu yararının sınırları da tam olarak tespit edilememektedir. Öğretideki görüşe göre, kamu yararı somut olaylara göre değerlendirildiğinde bireysel haklardan önce gelmelidir (Özer, 2020, s. 77). Bunun yanında medya kamusal olayları oluşturmakta önem arz etmektedir. Zira kişilerin bir şeyden haberdar olmasındaki ilk kaynak medyadır. Medya bu etkisiyle kamuoyunu yönlendirmekte ciddi bir etkiye sahiptir. İnternet aracılığıyla gelişen medya anlayışı da bu etkinin gözüktüğü yerlerden birini oluşturmaktadır. Birbirinden oldukça uzakta bulunan toplulukların dahi farklı mekânlarda internet aracılığıyla bir arada olabilmesi, dilenilen mekânda ve zamanda internet ortamından haberleşebilmeleri dijital kamusal alanlara vücut vermektedir. Bu anlamda öğreti "dijital bir kamunun" oluştuğunu ileri sürmektedir (Çakmak, 2013, s. 42). Zira birçok insan birbirlerinden haberdar olarak veya olmayarak belli amaçlar doğrultusunda internet ortamından bir araya gelmektedir. Burada dijital bir kamunun oluşması için illa bireylerin bedensel olarak bir araya gelmesinin zorunlu olmadığı da kabul edilmektedir.

Teknolojinin gelişmesiyle günümüzde dijitale yatırım yaparak hizmet veren aktörler önem kazansalar da dijital teknolojiye uygun alt yapı oluşturulması, bu yönde yetişmiş personel istihdamının gerçekleştirilmesi, halkın teknolojiye doğru, hızlı ve adil bir şekilde ulaşımı devletin görev ve yetkileri içindedir (Çelebi & Kovancılar, 2021, s. 229). Zira devletin ana hedefi kamusal refahı en yüksek seviyede tutmaktır. Dolayısıyla teknik ve uzmanlık gerektiren alanlarda somut kuralların belirlenmesi, devletin düzenleme ve denetleme gücünü kamunun menfaati için harcaması kamu yararının gerçekleştirilmesi açısından önemlidir.

[2] "Küresel Köy" Marshâll McLuhan tarafından literatüre kazandırılan, günümüzde en sık kullanılan kitle iletişim aracı olan interneti anlatmak için de kullanılabilen ve sınırları belirsiz bir küresel ortam oluşturan teknolojik gelişmelerin farklı kıtalarda yaşayan bireyler arasında medya araçları ile birbirlerinden haberdar olabildiklerini açıklamak üzere kullanılan bir kavramdır (Varol, Ç. & Varol, E. 2019, s. 144 vd.).

2.4. Medyada Kamu Yararını Gerçekleştirmenin Gerekliliği Meselesi

Görsel-işitsel yayıncılık hizmetlerini yerine getirmeyi hedeflemiş kuruluşlar izleyici ve dinleyicilerin tercihlerini önemseseler de hizmetlerinin çıktılarını ekonomik kâr elde etme amacıyla da yerine getirmektedir. Kârlılık ilkesi olarak da ifade edilebilecek ekonomik amaçlar tüm şirketlerin bireyler üzerindeki faaliyet ve hizmetlerini etkileyen önemli etkenlerden biridir. Fakat öğretide görsel-işitsel medya içindeki kâr ilkesinin kamu yararı ile birlikte tartışmaya açılması gerektiği ifade edilmektedir. Zira medya ekonomiyi etkilediği kadar bireylerin sosyal, kültürel yaşamlarını ve gelişimlerini de etkilemektedir (Varol & Tayanç, 2018, s. 254).

Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun E. 2001/1 ve K. 2001/4 sayılı kararı incelendiğinde, mahkeme toplumun medya eliyle doğru bir şekilde bilgilendirilmesi gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir. Aynı mahkeme kararı topluma bilgi verilirken genel kamu yararının gözetilmesi gerektiğinin üzerinde durarak yansız, objektif bir iletişimin gerçekleşmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu açıdan Mahkemenin verdiği kararda "… radyo ve televizyon işletmeciliği düzenlenirken, basın özgürlüğünün … kamu yararı zedelenmeden kullanılmasının sağlanması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır." şeklindeki kabulü ile medyada kamu yararının öneminin yargı yerlerince de somut uyuşmazlıklarda ele alındığı görülebilecektir (Gül, 2014, s. 545).

Bireylerde görsel-işitsel hizmetlere ulaşmak arzusunu doğuran en önemli unsur üretilen içeriktir. İçerikten anlaşılan hizmet alanında faaliyet gösteren şirketler tarafından sunulan programlar, filmler, sesli veya görüntülü kayıtlar, video klipler gibi materyallerdir. Bu içeriklerden kimi ücretli sunuluyorken kimi tamamen ücretsiz iletilmektedir (Varol & Tayanç, 2018, s. 255). Öğretide medyada üretilen içeriklerin bir ürün olduğu ifade edilmekte, söz konusu ürünlerin bir kamu malı meydana getirdiği belirtilmektedir. Üretilen bir içerik birbirinden farklı kişilere, farklı zamanlarda bazen eş zamanlarda sunulabilmektedir. Bu açıdan kanaatimizce görsel-işitsel medya alanı diğer hizmet sektörlerinden farklılaşmaktadır (Varol & Tayanç, 2018, s. 255).

Görsel-işitsel medyada üretilen içerikler kurgusal olduğu kadar bireyleri zihinsel, ruhsal veya duygusal yönden etkileme gücüne de sahiptir. Medyadaki bir içerik kişilerin davranış ve alışkanlıklarında değişikliğe neden olabilmektedir. Bu nedenle idare hukukunun temel ilkelerinden biri olarak kabul edilen kamu yararı ilkesi görsel-işitsel medya sektörünün de değerlendirmelerinde kullandığı bir kriter olmalıdır. Benzer şekilde öğreti de kamu yararı

için medya aktörlerinin ciddiye alması gereken bir mesele olarak ifade etmektedir (Varol & Tayanç, 2018, s. 258). Kanaatimizce de kitle iletişim araçları kullanılarak iletilen bir mesajın toplumun tamamına ulaştığı bilinci ile hareket edilmesi oldukça önemlidir. Öğretide medya sektöründeki kamu yararını anlatmak için kullanılan kavram "kamusal iletişim"dir. Kamusal iletişime göre, görsel-işitsel medyada üretilen her içeriğin bir anlamı vardır. Bu içerikler toplumsal hayatta yayılmakta, ortaya ciddi bir bilgi çıkmaktadır. Söz konusu içeriklerin oluşturduğu veriler ve çıktılar sonucunda bir kültürel değişim süreci de başlamaktadır. Dolayısıyla kamusal alan tek başına değerlendirildiğinde soyut bir kavram olarak görülse de ilgili kavramın esas önemi "kamusal alan"a vücut vermesinde ortaya çıkmaktadır (Varol & Tayanç, 2018, s. 258).

Çoğunluk tarafından beğenilen bir içeriğin kamu yararına uygun olup olmadığının değerlendirmesinin her zaman yapılabiliyor olması gerekmektedir. Popüler olan bir içeriğin, kamunun çoğunluğu tarafından tercih edilmesi toplum için faydalı olmayabilir. Söz gelimi fuhuş, uyuşturucu veya şiddet gibi içeriklerin bazı kesimlerce popüler hâle getirilmesi kamunun yararına değildir. Bu açıdan toplumda popüler hâle getirilmeye çalışılan içeriklerin mutlaka kamu yararı dikkate alınarak sunulması, medya aktörlerince bir politika hâline gelmelidir (Varol & Kars Tayanç, 2018, s. 259).

Devletler kamu yararını etkileyebilecek her alanı denetim ve düzenleme altına aldıkları gibi kamu yararına etkisi bulunan internet medyasını da düzenleme ve denetim altına almaktadırlar. Denetim ve düzenleme faaliyetlerinin biçimi ne olursa olsun burada devlet organları tarafından amaçlanan sosyal yapıyı etkileyen medya araçlarının yayınları karşısında var olan kamu yararının hukuk devleti ilkesine uygun olarak korunmasıdır (Varol & Tayanç, 2018, s. 259). İnternet teknolojisinin gelişimi ile birlikte ortaya çıkan yeni yayıncılık anlayışına yönelik internet ortamından yayıncılık ve dijital platformlardaki içeriklerin resmî kurumlarca denetimi noktasında yapılan bir araştırmaya göre katılımcıların %70,4'ü söz konusu yayın hizmet içeriklerinin denetlenmesi gerektiğini ifade etmektedir (RTÜK, Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması, 2018, s. 16).

Öğretide görsel-işitsel alanda varlığını devam ettirecek bir kamu yararından bahsedilebilmesi için bu alanda kanun koyucunun düzenlemelerine ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir. Bu açıdan medya içeriklerinin sunumundan elde edilecek ekonomik kâr kamu yararının yanında ikincil bir amaç olmalıdır. Medyada kamu yararının gerçekleşmesi adına hareket edecek olan sadece bu alanda faaliyet gösteren medya kuruluşlarına ait olmamaktır. Aboneler veya kullanıcılar kamu yararına aykırı olan içeriklere yönelik şikâyetler, geri

dönüşler, yorumlarla resmî kuruluşlara bildirim yapabilmelidir (Varol & Tayanç, 2018, s. 262). Kuruluşların kamusal sorumluluk yayıncılığını öncelemeleri, izleyici veya dinleyicilerin, politika uygulayıcılarının tüm sorumluluklarını yerine getiriyor olması görsel-işitsel yayıncılık alanında kamu yararının korunmasına yönelik tüm aktörlerin istek ve arzularını göstermektedir.

3. İnternet ve İnternet Hukukunun Gelişimi

İnternet kullanım oranları giderek artmaktadır. Aynı zamanda her yaştan bireyin internet ortamındaki faaliyetleri de çeşitli göstermektedir. Söz konusu faaliyetlere günümüzde akıllı cihazlar üzerinden kolaylıkla erişilebilmesi gibi sebeplerle internetin her açıdan ele alınması gerekmiştir. İnternet kullanımındaki değişiklik, teknolojinin getirdiği yeniliklerle internet üzerinde çeşitlenen faaliyetler bireylerin toplumsal yaşamlarına, sosyal ilişkilerine, kültürel faaliyetlerine de etki etmektedir. Bunun yanında internet ortamındaki faaliyetlerin yerine getirilmesi adına faaliyet yürüten aktörlerin internet hizmetinden faydalanacak bireylere yönelik her türlü hamlesi ekonomik hayatı, ekonomideki rekabet ortamını da etkilemektedir. Tüm bu sayılan gerekçeler internetin bir yasal çerçevede değerlendirilmesini zorunlu kıldığından, internet hukuku kavramının tartışmaya açılması ihtiyacı gerekmiştir. Bu başlık altında internete, buna bağlı gelişen araçlara ve teknolojilere yasal olarak düzenlenen internet aktörlerine ve süjelerine, gelişen teknolojiyle ortaya çıkmış internet hukuku ve dijital hukuk kavramlarına değinilmeye çalışılacaktır.

3.1. İnternet ve Mobil Ağ Teknoloji Kavramları

İnternet dünyadaki tüm bilgisayar ağlarının kendine özgü bir elektronik dil ile iletişim hâlinde olmasını sağlayan bir kitle iletişim aracıdır (Işık, 2007, s. 6). Öğretide çeşitli tanımların bulunduğu belirtilen internet kavramı için "uluslararası ağ", "yöneticisi ve sınırı olmayan iletişim ağı", "ağların ağı" şeklinde farklı tanımlara ulaşmak mümkündür (Karaduman, 2002, s. 57; Özdilek, 2002, s. 57).

İnternet teknolojisinin öncelikle 1960'larda Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin savunma ve askerlik alanını kontrol etmek gayesiyle internet ağını kullanıma soktuğu ve ilk defa The Advanced Research Projects Agency Network (ARPANET) ile ortaya çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla internet soğuk savaş döneminde tamamen askeri gerekçelerle oluşturulmuş bir teknoloji olarak kabul edilmektedir. Daha sonra internetin kullanımı

alanlarında çeşitlenmeye gidilmiş, böylece sivil ve askeri kullanım alanlarının birbirinden ayrılması zorunlu hâle gelmiştir. Bu hamleden sonra The Military in Law Network (MILNET) ve ARPANET olmak üzere iki tür internet ağı kurulmuştur. Buna göre 1980'li yıllara gelindiğinde MILNET askeri alanlarda, ARPANET ise sivil kullanım alanlarında uygulanmak üzere düzenlenmiştir (Dedeoğlu, 2016, s. 29-31). Sivil kullanım alanlarının gelişmesi World Wide Web olarak bilinen "www" uzantısının ortaya çıkmasına ve böylece internet üzerinde sunulan hizmetlerin de farklılaşmasına neden olmuştur. Bunun yanında World Wide Web geliştikçe internetin eğlenceden sanata, siyasetten kültüre birçok alanda bireylere kullanım imkânı sunduğu da bilinmektedir (İçel, 2018, s. 492).

Türkiye'de internet ve internet kullanımına bakıldığında ise internet bağlantısının ilk defa 1993 yılında TÜBİTAK ve ODTÜ iş birliği altında sağlandığı ifade edilmektedir. Devam eden yıllarda ise Ege Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi ve Boğaziçi başta olmak üzere İstanbul Teknik Üniversitesinin de aralarında bulunduğu eğitim mecralarında internet bağlantısı üzerine çalışıldığı gözlemlenmektedir. Son olarak 1996 yılına gelindiğinde ise ilk defa Türk Telekom ile TURKNET adlı internet hizmeti sunan bağımsız bir internet operatörü geliştirilmiş akabinde TÜBİTAK hâlen daha kullanımı devam eden ULAKNET ve ULAKBİLİM adlarıyla internet ağlarını hizmete sunarak internet teknolojisinin Türkiye'de gelişiminin öncüleri olmuşlardır (İçel, 2018, s. 501).

İnternetin gelişimi ile bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde de bazı yenilikler meydana gelmektedir. Örneğin elektronik ortamların kullanımı ile günlük işler dâhil birçok eylem elektronik ortamda daha kolay çözülebilir hâle gelmektedir. Bireyler son zamanlarda bilgisayarlar üzerinden yaptıkları tüm işlemleri mobil cihazlar üzerinden yapma kolaylığını elde etmiştir. Mobil kavramı, sabit olma zorunluluğu bulunmayan, bireylerin iletişimini ve bilgi alma eylemlerini taşınabilir cihazlardan elektronik şekilde kurmalarına imkân sunan hizmetlerin bütününü anlatmaktadır (Yasav, 2016, s. 39). Mobil iletişim ise bireylerin kablosuz iletişim araçlarını kablosuz şekilde kullanmalarına olanak sağlayan, söz konusu iletişimde mobil cihazların yoğunlukla kullanıldığı, taşınabilir iletişimi ifade etmektedir. Mobil iletişim ile birlikte görsel-işitsel iletişim dâhil yazılı ve basılı birçok iletişim tekniğinin çoklu ortamlarda sunumu mümkün hâle getirilmektedir (Yasav, 2016, s. 40).

Telefon kullanımı yaygınlaştıkça, mobil cihazlar üzerinden internet bağlantısının kullanımı da artmaktadır. Söz konusu kullanımın artmasının nedenleri arasında mobil cihazların kişinin yanında taşınabiliyor olması, bireysel kullanım imkânı sunması, internet kullanımını mümkün kılması, basılı veya görsel iletişime ulaşılabiliyor olması

sayılabilmektedir. İnsanlar sosyal alanları keşfetmek, bilgi almak, bilgi vermek, film ve video izlemek, ekonomiyi takip etmek gibi birçok alanda mobil cihazları ve internet bağlantılarını kullanmaktadırlar. Ayrıca mobil teknoloji ile kastedilenin bilgisayar ve internetin bulunduğu her alanda bilgisayar ile yapılan tüm işlem ve eylemlerin mobil cihazlar eliyle yapılması anlamını taşıdığı ifade edilebilmektedir (Özbey, 2018, s. 37).

Mobil cihazların kullanımı bireylerin hayatında olduğu kadar medya sektöründe de farklı iletişim tekniklerinin, pazarlama ve reklam stratejilerinin doğmasına neden olmuştur. Örneğin bu alanlardan biri mobil reklamcılık sektörünün gelişimidir. Öğretideki görüşe göre reklam sektörü diğer medya araçlarıyla yapamadığı tüm pazarlama stratejilerini en uygun mobil cihazlar üzerinden gerçekleştirebilmektedir. Bu durumu açıklamak üzere mobil pazarlama kavramı kullanılmaktadır. Mobil Pazarlama, Mobile Marketin Association tarafından pazarlamada kullanılacak bireylerle mobil uygulamalar üzerinden kurulan interaktif bir iletişimi anlatmak üzere ortaya çıkmış bir kavram olarak açıklanmaktadır. Başka bir görüşe göre ise mobil pazarlama kişilerle elektronik bir iletişim sağlanması hâli olarak tanımlanmaktadır (Özbey, 2018, s. 37-38).

Mobil iletişim teknolojisi ile birlikte bireyler gün boyunca kolaylıkla ve az maliyetle birbirleriyle kolay iletişim kurmakta, sosyal ağların, film ve dizi sektörünün, ekonomi pazarlarının dönüşüm ve değişimine olanak sağlamaktadır (Hassan, 2017, s. 29). Öğretideki görüşe göre mobil teknolojilerin gelişmesi ile günden güne masaüstü bilgisayar kullanımı daha da azalacak ve akıllı cihaz kullanım hızı bilgisayar kullanım hızından üç kat daha fazla şekilde ilerleyecektir (Hassan, 2017, s. 30).

3.2. Dijital Hukukun ve İnternet Hukukunun Ortaya Çıkışı

İnsan dendiğinde akla ilk gelen sosyal ve kültürel yaşam ile birlikte bir medeniyet inşasıdır. İnsanoğlu kurmuş olduğu medeniyet sayesinde hukuktan sağlığa, ekonomiden ticarete birçok alanda toplumsal faydayı oluşturacak eylemlerde bulunmaktadır. Toplumsal hayattaki refah ise hukuk kurallarının varlığı ile mümkün olmaktadır. Her değişim toplumsal hayattaki sosyal, kültürel veya hukuk kurallarını etkilemekte ve dolayısıyla bu kuralları değiştirmektedir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte ise internet hukuku ve dijital hukuk olarak adlandırabileceğimiz yeni meselelerin ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Uşaklıoğlu, 2021, s. 13). Dijital hukuktan bahsederken internet hukukunun ele alınmasının sebebi, dijitalleşmenin en önemli aktörünün internet olmasından kaynaklıdır. Bu açıdan dijitalleşme

aslında internet teknolojisiyle yön bulan bir mecrayı ifade etmektedir (Uşaklıoğlu, 2021, s. 44).

İnternet teknolojisinin gelişimi ve her geçen gün birçok alanda varlık bulmaya başlaması bu alandaki hukuk kurallarının varlığını da tartışmaya açmayı gerektirmektedir. Bundan sonraki süreçte dünyanın normal bir hukuk anlayışı ile karşı karşıya kalmayacağı, teknolojik gelişmelerde yaşanan somut uyuşmazlıklara dijital hukuk veya internet hukuku gözüyle bakılması gerekeceği belirtilmektedir. Zira içinde bulunduğumuz şartlar ve gelişmeler artık eskisi gibi düşünmemizi ve yaşamamızı, insani ilişkilerden devletin tutumlarına kadar her türlü ilişkinin yeniden ele alınmasını mecbur kılmaktadır (Uşaklıoğlu, 2021, s. 15). İnternet ve teknoloji alanında hâkim olan hukuk anlayışı klasik hukuk anlayışından daha canlı ve değişkendir (Uşaklıoğlu, 2021, s. 21).

Somut uyuşmazlıkların çözümü devletlerin uyuşmazlıklara yönelik oluşturduğu hukuk sistemlerinden geçmektedir. Hukuk sistemleri ise bir toplumun sahip olduğu yazısız veya yazılı kurallar temelinde gelişmektedir. Hatta hukuk kurallarının bir toplumda sistemleşebilmesi kuralların toplumsal değerlerden beslenmesiyle ilişkilidir (Doğan, 2001, s. 19). Yeni gelişmelerin toplum tarafından popüler hâle gelmesi var olan toplumsal, sosyal ve hukuki durumun değişmesine neden olmaktadır. Bu sebeple yeni gelişmelere yönelik olarak yeni hukuki çözümlerin bulunması için yasal düzenlemeler üzerinde çalışılması önem arz etmektedir (Doğan, 2001, s. 19).

İnternet teknolojisi ve dijital kullanım alanlarının farklılaşması ve çeşitlenmesi ile insanların sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik konularda internet ve internet hizmetine ulaşma amaçlarında da çeşitlenme meydana gelmektedir. Fakat söz konusu durum toplumsal hayat içerisinde bazı somut uyuşmazlıkları da beraberinde getirmektedir. Zira bireylerin bir konudaki eylem ve faaliyetleri ne kadar sıklaşır ve ne kadar artarsa o mecrada bazı problem ve sıkıntıların meydana geleceği de açıktır. İnternet mecrasının gelişimi ve değişimi de bu şekilde bazı somut sorunlara ve tartışılması gereken konulara vücut vermektedir.

Dijital teknolojilerin gelişmesi ile nasıl ki dijital hukuk kavramı tartışmaya açılmış ise internet teknolojisinin ve sunduğu imkânların gelişmesiyle de internet hukuku kavramının gündeme getirilmesi gerekmiştir. İnternet kavramının temel aldığı bazı tanımları özetlemek gerektirse internet hukuku kavramı “herhangi bir kişi veya kuruluşa ait olmayan kamusal bir elektronik ortam” şeklinde açıklanabilecektir.

Dijital çağın getirdiği yenilikler sonucu bilişim dünyasında yaşanan değişiklikler öğretide "bilişim devrimi" olarak adlandırılmaktadır. Teknik açıdan yaşanan yenilikler zamanla toplumsal alışkanlıklara sirayet etmiş, dolayısıyla bahsi geçen devrimden hukuk disiplini etkilenmiştir. İnternetin hukuk açısından değerlendirilmesi demek, internet temelinde doğan tüm somut uyuşmazlıkların hukuk çerçevesinde ele alınması anlamını taşımaktadır. Günümüzde internet hukukunu da içine alan bir alan olarak bilişim hukuku yer alsa da bilişim hukuku internet hukukunun çerçevesini çizen, ayrıntıların düzenlenmesini ise internet hukuku alanına bırakan bir alanı ortaya çıkarmaktadır (Öztekin, 2021, s. 92). Diğer taraftan internet hukuku, kitle iletişim hukuku içinde de değerlendirilmektedir. Zira öğretide bazı görüşler tarafından 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun aynı 5187 sayılı Basın Kanunu gibi bir kitle iletişim kanunu olarak ele alınmaktadır (İçel, 2018, s. 512).

Hukuk disiplini içerisinde birbirinden farklı inceleme ve disiplin alanları bulunmaktadır. İnternetin dinamik ve hareketli konumu ele alındığında internet hukuku için de yeni alanların oluşması durumu doğal karşılanmalıdır. Nitekim teknoloji ve bilişim alanında birçok yeni mesele internet hukuku disiplininin içine dâhil olmaktadır. Örneğin, daha önce ceza hukuku alanında ele alınmayan bilişim hukuku artık yeni bir disiplin olarak ceza hukuku alanında incelenmektedir (Söyler, 2014, s. 44). Bu noktada öğretide internet yayıncılığının kamu hukuku disiplini altına ele alınması gerektiğini, mevzuat düzenlemelerinin amacının ceza hukukunda suç belirten eylemlere yönelik internet ortamındaki sorumluluğu belirlemek olduğunu kabul eden görüşler bulunmaktadır (Yasaman, 2019, s. 266). Benzer şekilde, internete yönelik erişim yasakları, filtreleme uygulamaları, yaptırımlar, internet mecrasına yönelik yapılacak yeni düzenlemelerin idare hukuku disiplini altında bulunması değerlendirmesini yapan görüşler de bulunmaktadır (Söyler, 2014, s. 44). Söz konusu görüşler değerlendirildiğinde ise kanımızca internet ve iletişim teknolojilerinin gelişimi nedeniyle ortaya çıkan somut problemlerin çözümü için kanun koyucunun idareye çeşitli yetkiler vermesi internet ve internet ortamındaki eylemlere yönelik idare hukuku kurallarının uygulanmasını geçerli kılmaktadır.

3.3. İnternet Ortamından Yayıncılığa Dair Mevzuatta Tanımlanan Önemli Kişi ve Kuruluşlar

Bireylerin birbirleriyle iletişime geçmeleri, eğlenmeleri, video, film veya dizi izlemeleri, sosyal medya kullanımı, bilgi paylaşma ve bilgi edinme gibi birçok faaliyetin

gerçekleştirilebilmesi için internette bazı aktörlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu başlık altında önemli bazı internet aktörlerine değinilecektir.

3.3.1. İnternet Servis Sağlayıcılar

İnternet servis sağlayıcılar (İSS), internet bağlantısı, internete erişim, sunucu barındırma, internette içerik sunma gibi hizmetlerin gerçekleştirilmesine olanak sağlayan internet aktörüdür. İnternet sağlayıcıların asli hizmetlerinden birisi aslında kurum ve kuruluşları internete bağlayan bir köprü hizmeti sunmasıdır (T. Kaya, 2019, s. 31). Türkçe 'de İSS olarak kısaltılan internet servis sağlayıcılar internette bulunan web sitelerine, arama motorlarına alt yapı sunmaktadır. Türkiye'de İSS olarak görev yapan kuruluşlara örnek olarak, TTNet, Superonline verilebilmektedir.

İSS'ler ilk defa hukuki olarak 2001 senesinde mevzuatta düzenleme bulmuş, son olarak 2009 yılında kabul edilen Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmelik'inde[3] bazı hükümlerle sorumluluk altına alınmışlardır. Adı geçen Yönetmelik'e göre sektörde İSS olarak hizmet vermek isteyen gerçek veya tüzel kişiler ilgili kuruma[4] başvuru yaparak yetkilendirilmesi gerekmektedir (T. Kaya, 2019, s. 33).

İSS'lerin hukuki sorumluluklarının tespiti noktasında bilinmesi gereken husus, söz konusu kuruluşların internette sunulacak içerikten, içeriğin iletiminden önce haberdar olmadıklarıdır (T. Kaya, 2019, s. 33). İSS'ler noktasında bilinmesi gereken başka bir mesele ise kuruluşların internet kalitesine yönelik abonelerine bazı taahhütlerde bulunmalarıdır. Diğer bir anlatımla internet ortamında izlenen bir film, video, dizi veya dinlenen bir ses kaydının görüntü ve ses kalitesi İSS hizmeti sunma kalitesiyle aynı oranda artmakta veya azalmaktadır (Akcan, 2017, s. 70). Bu açıdan İSS'lerin doğrudan rekabet hukukunu da etkileyen işlemlerin aktörleri konumunda bulundukları ifade edilmelidir. 5651 sayılı Kanun'a uygun şekilde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından yetkilendirilen İSS'lerin 6112 sayılı Kanun çerçevesinde yayın hizmeti sunmak istemeleri hâlinde yayın hizmetleri bakımından 6112 sayılı Kanun'a tabi olmaktadırlar (Öztekin, 2021, s. 262).

[3] R. G. T. 28.05.2009, S. 27241.
[4] Yönetmelik'in Geçici 1'inci maddesine göre yetkili kurum Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'dur.

3.3.2. İçerik Sağlayıcılar

Mevzuatımızda 5651 Kanun'da sorumlulukları ve yükümlülükleri belirlenen içerik sağlayıcılar, internet üzerinde sunulan içeriklerin yayınlanması gerekli olması hâlinde içeriğin yayından kaldırılmasında veya silinmesinde yetkili olan tüzel ve gerçek kişidir. Benzer şekilde 5651 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin (f) bendinde içerik sağlayıcılar, internet ortamında kullanıcıların ulaşabildiği çeşitli bilginin ve verinin oluşturulmasında, değiştirilmesinde yetkili olan gerçek ve tüzel kişi olarak tanımlanmaktadır.

5651 sayılı Kanun'a göre, içerik sağlayıcı sadece başkasına bağlantı sağladığı içerikten sorumlu tutulamamaktadır. Fakat bu durumda da eğer içeriğe sahip çıkan, içeriği kabul eden bir tutum sergileniyor, kullanıcıyı doğrudan bu içeriğe yönlendirecek faaliyetler yapıldığı açık bir şekilde tespit edilebiliyorsa hukuka aykırı içeriğe sadece bağlantı sağlamış olması içerik sağlayıcının hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Burada içerik sağlayıcının hukuki sorumluluğu kusur sorumluluğu olarak tespit edilmektedir (T. Kaya, 2019, s. 36).[5]

İçerik kavramının mevzuatta net bir açıklamasına ulaşılamasa da öğreti incelendiğinde içerik, internet ortamında kullanıcıların ulaşabildiği her türlü veri olarak tanımlanmaktadır (Gezder, 2017, s. 36). Açıklamalar ışığında dijital içerik kavramından bahsetmek önem arz etmektedir. Avrupa Parlamentosu ve Konseyince dijital içerik, dijital teknolojilerle üretilen ve dijital teknoloji kullanılarak iletilen, akıllı cihazlar ve mobil cihazlar yoluyla sunulan her türlü bilgi ve veri olarak açıklanmaktadır (Gezder, 2017, s. 38). Dijital içerik fiziksel olarak görülebilir şekilde bulunmadığından ve hukuk metinlerinde varlık göstermediğinden hukuki statüsü "mal" olarak kabul edilmektedir.[6] Fakat içerik sağlayıcı hukuka aykırı bir dijital verinin internet ortamında bulunması hâlinde söz konusu içerikten içerik sağlayıcı olarak sorumlu bulunmaktadır (Gezder, 2017, s. 73).

3.3.3. Yer Sağlayıcılar

Yer sağlayıcı kavramı mevzuatımızda çeşitli yerlerde geçmekte, 5651 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (m) bendinde tanımlanmaktadır. Maddeye göre yer sağlayıcı, internette sunulan içeriklerin barındırılmasına olanak sağlayan gerçek

[5] 5651 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin gerekçesinde geçen ifadelere yönelik ayrıntılı bilgi için bkz: T. KAYA, 2019, s. 36.
[6] "Mal" kavramının tanımı için bkz; 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinin 1nci fıkrasının (h) bendi.

veya tüzel kişilerdir. Ayrıca Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'e göre yer sağlayıcı olarak görev yapmak isteyen kişilerin BTK tarafından yetkilendirilmesi gerekmektedir (Aslan, 2017, s. 146).

Yer sağlayıcılar da içerik sağlayıcılar gibi bazı hukuki yükümlülükler ile karşı karşıya bulunmaktadır. Buna göre yer sağlayıcılar, internet ortamındaki hukuka aykırı içeriklerden sorumlu olmakta, teknik hususların el verdiği ölçüde söz konusu içeriğin engellenmesini sağlamalıdırlar. Ayrıca BTK'nin yer sağlayıcılardan bilgi talep etmeleri hâlinde Kuruma istenilen bilgi ve belgeleri ibraz etmekle yükümlüdürler (Aslan, 2017, s. 147). Hukuki olarak yer sağlayıcılar internet ortamında bulunan bir içeriği denetlemek, hukuka aykırı olup olmadığını araştırmak gibi bir yükümlülükleri bulunmamaktadır. Bunun yanında eğer hukuka aykırı içerik yer sağlayıcının bu durumu tespit edebileceği şekilde sunulmuş ise bu durumda yer sağlayıcının sorumluluğundan bahsedilebilecektir. Öğretiye göre anlatılan durumlarda yer sağlayıcı bir anlamda içerik sağlayıcı gibi değerlendirilmektedir (Ateş, 2016, s. 62).

Yer sağlayıcıların internetteki hukuka aykırı veya zararlı bir içeriğe karşı nasıl bir tavır alması gerektiği hususunda bahsedilmesi gereken uygulamalardan birisi "uyar-kaldır" ilkesine yönelik uygulamadır. Uyar-kaldır sistemine göre yer sağlayıcının hukuki sorumluluğu ancak kendisinin hukuka aykırı veya zararlı içeriği kaldırması için uyarılmasına rağmen kaldırmaması hâlinde ortaya çıkmaktadır.[7]

3.3.4. Kullanıcı ve Abone

Kullanıcı ve üye, internet ortamında sunulmaya özgülenmiş görsel-işitsel tüm yayınlardan, internet sitesi, mobil aygıt, tablet, akıllı televizyon ve internet erişimine uygun her türlü cihaza yüklenmek suretiyle kullanıma uygun internet tabanlı uygulamaların avantajlarından ve hizmetlerinden her ne türlü amaçla olursa olsun faydalanmak üzere bu hizmeti sağlayan platformlara "Üyelik Sözleşmesi"nin veya "Kullanım Koşullarının" onaylanması ile kaydolan üçüncü kişilerdir. İnternet ortamından sunulan yayıncılıkta üye ve kullanıcı kavramları kimi zaman aynı anlamda kullanılsa da kimi zaman farklı haklara sahip

[7] Uyar kaldır sistemi Türk hukukunda da varlık bulmaktadır. Yargıtayın E. 2021/255, K. 2021/2777 sayılı kararındaki "Anayasa ve Kanun'da açıkça düzenlenen ve öğretide 'basamaklı (kademeli) başvuru sistemi' ya da 'uyar-kaldır yöntemi' olarak adlandırılan zorunlu başvuru sürecini tamamladığını …" şeklindeki ifadeleri bu düşünceyi kanıtlar niteliktedir.

olduğu kabul edilerek, birbiri yerine kullanılmadığı da görülmektedir. Örneğin bazı internet yayıncıları, kimlik bilgilerini içeren tüm bilgilerin verilmesi ile imzalanan üyelik sözleşmesini ve kullanım koşullarını onaylayarak sisteme erişim sağlayan kişiler için üye kavramını kullanmaktadır. Kullanıcıyı ise herhangi bir kimlik bilgisi paylaşımı yapmadan bir e-posta adresi paylaşımı ve kullanım koşullarını onaylanması ile sisteme erişim sağlayan kişiler olarak tanımlamaktadır. Kullanıcı ile üye arasında uygulanan pazarlama tekniğinde de farklılıkla bulunmaktadır. Üye her türlü bilgilendirme ve çerezlerden faydalanabiliyorken, kullanıcı sunulan hizmetlerden ve çerezlerden kısıtlı olarak faydalanabilmektedir.

Abone, abonelik sözleşmesine konu olan hizmeti ücret karşılığında satın alan kişidir. İnternet ortamından yayın hizmeti almak isteyen abone bunu ücret karşılığı almak zorunda iken kullanıcı ve üye her zaman ücret ödememektedir. Abonelik sözleşmelerinin yapılmasındaki amaç dergi, gazete, doğal gaz gibi bir malın satılması veya telefon, kablo TV veya internet bağlantısı hizmetinin sunulması olabileceği gibi dijital bir platform üzerinden hem mal temini hem de hizmet sağlanması olabilmektedir (Türker, 2020, s. 25).

BÖLÜM 3

İNTERNET ORTAMINDAN İSTEĞE BAĞLI YAYIN HİZMETLERİ

Kişilerin internet bağlantılarının olduğu her alanda, diledikleri anda izleme ve dinleme yapma imkânını elde etmesiyle internet ortamından yayıncılık faaliyetleri de popülarite kazanmıştır. Bu başlık altında çeşitli yönden izleyici ve dinleyicilere fırsatlar, kolaylıklar sunmaya özgülenmiş isteğe bağlı yayıncılık faaliyetlerinden bahsedilmeye çalışılacaktır.

1. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmet Kavramının Tanımı ve İsteğe Bağlı Yayın Hizmet Türleri

İnternet teknolojisi medya alanında hizmet veren sektör temsilcilerinin izleyici ve dinleyicilere farklı mecralardan ulaşmalarını mümkün kılmıştır. Bunun yanında izleyici ve dinleyiciler de geleneksel medyadaki edilgen konumlarından daha aktif, etkileşimde bulunabilecekleri bir kitle iletişim teknolojisini kullanma imkânına sahip olmuşlardır. İnternet teknolojisi ile oluşan yeni görsel-işitsel medyadaki imkânlardan biri de isteğe bağlı yayın hizmetlerinin internet ortamından, internete bağlı bir cihaz veya mobil uygulama vasıtasıyla erişebilmelerinde görülmektedir.

İnternet ortamı, bireysel veya kurumsal faaliyetler dışında kamuya açık kullanılabilen ve internet üzerinde oluşturulmuş mecralar olarak tanımlanmaktadır.[8] Ayrıca mevzuatta internet ortamı kavramını anlatmak üzere "elektronik ortam" veya "internet sistemleri" tanımlamalarına rastlamak da mümkündür (Özbakır, 2016, s. 8). İnternet ortamı ile birlikte gerçekleştirilen yayıncılık ise internet ortamından yayıncılık faaliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevzuatta internet ortamından yayıncılık kavramı, birçok farklı kişinin farklı zamanlarda, farklı içeriklere ve verilere ulaşmalarını sağlayan faaliyet olarak açıklanmaktadır.[9]

[8] 5651 sayılı Kanun 2'nci maddesinin (g) bendi.
[9] 5651 sayılı Kanun 2'nci maddesinin (ğ) bendi.

1.1. Video On Demand (VoD)-İsteğe Bağlı Video

İngilizce karşılığı Video On Demand (VoD) olan isteğe bağlı yayın hizmeti son zamanların teknik olarak en modern hizmetini oluşturmaktadır (B. Yılmaz, 2020, s. 2). Ulusal mevzuatımızda ve uluslararası kaynaklarda yapılan açıklamalara göre isteğe bağlı yayın, medya hizmet sağlayıcının hazırladığı kataloglar içerisinden kullanıcının seçtiği ve istenilen zamanda içeriğe ulaşılabilmesinin mümkün olduğu görsel-işitsel medya hizmetidir.[10]

İsteğe bağlı yayın hizmetinin geleneksel medyadan farklı olduğu ifade edilse bile geleneksel yayıncılıktan oldukça etkilendiği ve gelişiminde geleneksel yayıncılık anlayışının kullanıldığı ifade edilmektedir. İsteğe bağlı yayın ile geleneksel yayın arasındaki en temel fark izleyici veya dinleyicinin pasif hâlinin aktif hâle getirilmesi olarak kabul edilmektedir.[11] Dolayısıyla isteğe bağlı yayın hizmeti, geleneksel medya içeriklerine maruz kalan izleyici veya dinleyici kitlesini aktif hâle getirmesiyle aslında bireyleri bir tür "kullanıcı"ya dönüştürmektedir. İsteğe bağlı yayınların bütününde bir kullanıcı hâkimiyetinden bahsedilemese de teknolojinin temelinde aktif kullanıcı kontrolünden bahsedilmektedir. Zira kişi geleneksel medyanın aksine VoD hizmetinde film, dizi, müzik klip seçebilmekte, dilediğinde içeriklere ulaşabilmekte, içeriğin kayıt edilmesi hâlinde içeriği ileri, geri alarak arşivleme imkânına sahip olabilmektedir (Özmen, 2020, s. 53).

1.2. Transactional Video On Demand (TVoD)-Ödeme ve İzleme Tabanlı İsteğe Bağlı Video

Kullanım açısından ve teknik olarak birbiriyle farklı uygulamalara sahip çeşitli isteğe bağlı yayın hizmeti bulunmaktadır. Bunlardan ilki TVoD yani işlem tabanlı isteğe bağlı yayın hizmetidir. TVoD hizmeti içeriğin ve içeriğe ödenecek ücretin ön plana çıktığı bir türdür. Kullanıcılar bu hizmette içerik bazlı ödeme, içeriğin bir bölümünü indirme veya satın alma işlemi gerçekleştirebilmektedirler. Adı geçen hizmette katalogların tamamına erişmek

[10] 6112 sayılı Kanun 3'üncü maddesinin (h) bendi. Ayrıca Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi'nce yapılan tanımın orijinal metni için bkz: European Audiovisual Observatory, 2016, s. 26.

[11] Aktif izleyici, görsel-işitsel içeriği seçmek noktasında serbestçe hareket edebilen, yeni medya kaynaklarını etkileşimli şekilde kullanabilen kitleyi oluşturmaktadır. Detaylı bilgi için bkz: Buduklu, 2010, s. 37. Pasif izleyici ise medya araçlarının kullanımında herhangi bir etkileşimde bulunma imkânı olmayan bu sebeple doğrudan etkiye daha açık olan izleyiciyi anlatmaktadır. Detaylı bili için bkz: BBC, 2020.

yerine sadece ödeme yapılan kısmına erişebilmek mümkündür. iTunes, Sky Box Office gibi uygulamalar TVoD hizmetine örnek verilebilmektedir (Özmen, 2020, s. 57,58).

TVoD uygulamasının gelişmesinin altında yatan sebeplere bireyler arasında dijital ödemelerin çoğalması gösterilmektedir. Zira TVoD diğer isteğe bağlı yayın hizmet faaliyetlerine oranla kullanıcılara ödeme açısından daha uygun maliyetli ve daha esnek bir sistem sunmakta ve kullanıcılara cazip fiyatlar sunularak tekrar hizmetten faydalanmaları sağlanmaktadır (Fortune Business Insights, 2021).

1.3. Subscription Video on Demand (SVoD)-Abone Tabanlı İsteğe Bağlı Video

SVoD, Türkçe karşılığı abone tabanlı isteğe bağlı yayın hizmeti, İngilizce karşılığının ise Subscription Video on Demand olarak tanımlandığı isteğe bağlı yayın hizmetidir. SVoD hizmetinin ortaya çıkış nedeni internet tabanlı reklamcılık sektörünün gelişimi ile geleneksel medyadaki reklam taleplerinin karşılanamıyor veya reklam sürelerinin fazla olması olarak ifade edilmektedir. Öğretide, içerik üreticilerinin reklam verenlerin ve kullanıcıların taleplerine uygun hareket etmek istemelerinden yola çıkılarak internet ortamındaki içerikleri kısalttıkları, kişiye özel reklam süreleri ve içeriklerin belirlendiği vurgulamaktadır (Özmen, 2020, s. 55). Bunun sonucu olarak bireyler geleneksel medyanın yanında internet tabanlı çevrimiçi platformlara yönelmektedir. Kişiler abonelik üzerine kurulmuş isteğe bağlı yayın hizmetlerinden faydalanmak istediklerinde sabit bir ücret karşılığında dilediklerinde, diledikleri mekânlarda içeriklere ulaşabilmektedir. Adı geçen hizmet öğretide "internet tabanlı televizyon" olarak da karşılık bulmaktadır (Özmen, 2020, s. 56). Netflix, Amazon Prime veya Hulu gibi uygulamalar abonelik tabanlı isteğe bağlı yayın hizmetlerine örnek gösterilmektedir.

1.4. Advertising Based Video On Demand (AVoD)-Reklam Tabanlı İsteğe Bağlı Video

Üçüncü hizmet ise reklam tabanlı isteğe bağlı yayın hizmeti olarak kısaltılan AVoD hizmetidir. AVoD, abonelik tabanlı isteğe bağlı yayın hizmetinin tam tersine ücretsiz bir hizmettir. Bu sebeple kullanıcılar izledikleri veya dinledikleri bir içeriğin tüketimi esnasında geleneksel medyadakine benzer şekilde reklama maruz kalabilmektedirler. AVoD hizmetini sunan aktörler reklam gelirleri ile hizmetin devamını sağlamakta, bu sebeple kullanıcılara uygun reklam gösterimi önemli hâle gelmektedir (Özmen, 2020, s. 59). Youtube ve Vimeo AVoD hizmetine örnek verilmektedir.

1.5. Hybrid Video On Demand-Karma Seçenekli İsteğe Bağlı Video

İsteğe bağlı yayınların kullanıcılara sunumunda birbirinden farklı modeller de bir arada tercih edilebilmektedir. Başka bir ifadeyle Hybrid VoD sisteminde kullanıcılar, internet ortamındaki bir yayına ulaşmak için abonelik ücreti ödeyerek abonelik tabanlı bir içeriğe ulaşabilmenin yanında yeni bir yayına (örneğin spor müsabakası gibi) ulaşmak için sadece bu yayın içeriğini de satın alabilmektedir. Böylece internet izleyicilerine esnek deneyimler sunulmuş olmaktadır. Diğer taraftan bu durum isteğe bağlı yayın hizmet kuruluşlarının da pazardaki faaliyetlerinin artması açısından önemlidir. Söz konusu faaliyet yukarıda ayrıntılı olarak bahsi geçen TVoD ve SVoD uygulamalarının bir kombinasyonunu oluşturmaktadır. Bu uygulamada karşımıza Hybrid Video On Demand faaliyetini çıkarmaktadır. Örneğin Amazon Prime kullanıcılara hem abonelik işlemleri sunarak kullanıcıların SVoD faaliyetinden faydalanmasını sağlarken, sadece bir yeni yayını kiralamak ve satın almak isteyen kullanıcılara da TVoD faaliyetini sunmaktadır.

Günümüzde internet ortamından hibrit isteğe bağlı yayın hizmetine dair örnekler çoğalmaktadır. Buna dair diğer bir örnek Youtube ve Youtube Premium'dur. Youtube izleyicilere abonelik hizmeti sunarak içeriklere reklamsız bir şekilde ulaşılmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte Premium üyeliği olmayan bir izleyiciye ise reklam destekli bir içerik sunmaktadır. Bu durum karşımıza Youtube'un AVoD ve SVoD faaliyetlerini hibrit bir isteğe bağlı yayın hizmeti şeklinde sunduğunu göstermektedir. Ayrıca hibrit uygulamanın isteğe bağlı yayın hizmetlerinin reklam destekli ve ücretsiz şekilde sunumuna olanak sağladığı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla hibrit isteğe bağlı yayın hizmetlerinin en büyük avantajının tüketicilerin bütçelerine uygun faaliyet seçeneklerinde hareket etmesine alternatif sağlaması açısından son zamanların en çok tercih edilen yayıncılık faaliyeti olduğu söylenebilmektedir (Gallier, 2021).

1.6. Over the Top (OTT)-İnternet Ortamından Sunulan İsteğe Bağlı Yayın Hizmeti

30849 sayılı Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik'te bahsi geçen "internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti" kavramı bireysel yayın hizmetleri haricinde, kullanıcıların istenilen zamanda, mekânda, medya hizmet sağlayıcılar tarafından hazırlanan kataloglara ulaşılabilmelerine olanak sağlayan yayın hizmetini ifade etmektedir. Avrupa Elektronik İletişim Düzenleyicileri Organı Body of European Regulators for Electronic Communications

(BEREC)'a göre internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti "internet üzerinden kullanıcıya sunulan içerik, hizmet ve uygulama" şeklinde tanımlanmaktadır (BEREC, 2016, s. 14). Söz konusu hizmetin yukarıda açıklanandan farklı şekilde kavramsallaştırılmasının nedeni kanaatimizce uluslararası metinlerde internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti için "Over The Top" (OTT) ifadesinin kullanılması olarak açıklanabilmektedir. Başka bir anlatımla internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti aslında internet tabanlı isteğe bağlı yayın hizmetlerinden AVoD, TVoD veya SVoD'u kapsayıcı şekilde ele alındığını göstermektedir. Zira Over The Top kavramı Türkçede bir şeyin "üzerinde" gerçekleşen iletişim olarak düşünülmekte ve Türkçeye internet ortamından (üzerinden) isteğe bağlı yayın hizmeti olarak çevrilmektedir (Akyol, 2012, s. 62). Bu açıklamalar sonucunda isteğe bağlı yayın hizmeti ve internet ortamından yayın hizmetleri bakımından önemli olanın isteğe bağlı yayın hizmetlerinin ister abonelik gerçekleştirilerek ister abone olunmadan internet ortamından, başka bir anlatımla internet tabanlı sunulması faaliyeti olduğu söylenebilmektedir.

2. İnternet Ortamından Yayıncılığı Destekleyen Bazı Yayıncılık Faaliyetleri

İnternet ortamından isteğe bağlı yayıncılık hizmetlerinin gelişimi medya alanındaki birçok teknolojiden etkilenerek veya söz konusu teknolojilerle eş zamanlı gelişmiştir. İnternet televizyonu ve IPTV bahsi geçen izleme ve dinleme tekniklerden bazılarıdır. Bu başlık altında isteğe bağlı yayıncılığın internet ortamından sunumuna gelininceye kadar var olan teknolojilerden bahsedilmeye çalışılacaktır.

2.1. İnternet Televizyonu

Yeni medyanın internet teknolojisi ile birlikte değişime girmesi ve 1990'lü yıllardan itibaren özel televizyon kanallarına ait internet alt yapılarının kurulması ile birlikte internet televizyonu anlayışı oluşmaya başlamıştır. Söz konusu kanallar, yayın politikalarını ve içeriklerini internet ortamından sunuma uygun hâle getirmişlerdir. İnternet TV, bireylerin görsel-işitsel medya içeriklerine ulaşabilmek için televizyon ekranına veya radyo, mp3 çalar gibi teknolojilere duydukları ihtiyacı azalmıştır (Dikmen, 2017, s. 436).

İnternet TV, kablo ağları üzerinden, ulusal veya uluslararası yayıncılık hizmetinin internet ortamından internet kullanıcılarına sunulması teknolojisine dayanmaktadır (Demirkıran, 2010, s. 76). İnternet TV ile birlikte kullanıcının bir içeriği izleyebilmesi için

bilgisayar ortamına içeriğin indirilmesi zorunluluğu ortadan kalkmaktadır. Streaming tekniği ile birlikte kişiler görsel-işitsel içeriklere web siteleri üzerinde ulaşabilmektedirler.

İnternet TV ve internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti arasında benzerlikler, yayınların internet hizmeti kullanılarak sunulması noktasında ortaya çıkmaktadır. Böylece internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetleri de kullanıcılara abonelik veya kullanıcı olma imkânı sunarak hizmet vermektedir. İnternet TV ve isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumundaki fark ise internet ortamından isteğe bağlı yayınlara sadece bilgisayarlar kullanılarak ulaşılmasının zorunlu olmaması, söz konusu hizmete tüm mobil, akıllı cihazlar, bilgisayar ekranları hatta günümüzde televizyon ekranları üzerinden de isteğe ulaşılmasının mümkün olmasında ortaya çıkmaktadır (Akyol, 2012, s. 62).

2.2. IPTV Teknolojisi

Teknolojinin gelişmesi analog yayıncılık anlayışını dijital yayıncılık anlayışına doğru çevirmiştir. Özellikle internetin görsel-işitsel medya alanında kullanılmaya başlanması analog yayıncılık anlayışında maliyetleri tartışmaya açmış ve bu durum sektörde yeni ticari pazarların oluşmasına neden olmuştur. Dijital yayıncılık ve geniş bant teknolojisinin birleşimiyle oluşan yeni yayıncılık anlayışı ise IPTV olarak karşımıza çıkmıştır (Özmen, 2020, s. 47).

IPTV yayıncılık anlayışı aslında internet altyapısının oluşmaya başladığı ve geniş bant internet teknolojisinin gelişimi ile birlikte popülerlik kazanmıştır. Ayrıca izleyicilere yönelik web sitelerine yüklenen videolar, İnternet TV aracılığıyla izleyicinin izleme alışkanlıklarında gerçekleşen alışkanlıklar da IPTV'nin gelişimine katkı sağlamıştır (Özmen, 2020, s. 49). IPTV kullanıcılarına sunduğu bazı imkânlar dolayısıyla da sık tercih edilen bir teknoloji olmuştur. Televizyonlara bağlanan bir kutu sayesinde izleyiciye seyretme olanağı sunan IPTV, kişilere isteğe bağlı yayınları tercih edebilme, içerik kaydı yapabilme, yayını durdurma, geri alma, sosyal aktivite ve eğlence içeriklerinden yararlanma gibi imkânlar sunmaktadır (Özmen, 2020, s. 50). Bu imkânların yerine getirilebilmesi için IPTV sisteminde birbirinden farklı teknolojik hizmet bulunmaktadır. Örneğin VoD adı verilen isteğe bağlı yayın, etkileşimli televizyon, interaktif oyun oynayabilme, reklam izleyebilme (kişiye özel reklam), elektronik ortamlara (e-posta gibi) girebilme IPTV teknolojisinde sunulan hizmetlerden bazılarıdır.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin kullanıcı veya abonelere ulaştırılabilmesi için IPTV sisteminde olduğu gibi bir set üstü kutuya (STB dekoder) ihtiyaç yoktur. Set üstü kutular yoluyla içeriğin iletimini gerçekleştiren şirketler olsa da internet ortamından isteğe bağlı yayın içeriklerinin iletiminde tüm akıllı ve mobil cihazlar kullanılabilmektedir. Ayrıca IPTV uygulamasına yönelik olarak mevzuatımızda ayrıca bir düzenleme bulunmaktadır.[12] Böylece IPTV kuruluşlarının ve internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet aktörlerinin sorumluluk ve görevleri ayrıca tespit edilmektedir.

3. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin her yaştan kişiye yönelik hizmet gerçekleştirme anlayışı ile artan popülaritesi, ilgili hizmetin yasal açıdan ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Zira sosyal, kültürel ve ekonomik hayata yönelik etkiler bir süre sonra toplumsal ihtiyaçları meydana getirmekte, bunun yanında meydana gelen somut uyuşmazlıkların çözüm yolları aranmaktadır. Sadece somut uyuşmazlıklara yönelik değil ekonomik ve anayasal saiklerle de medyadaki gelişmelerin yasal çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu hem kamu yararının sağlanması hem devletin kamu hizmetini yerine getirirken gerçekleştireceği hizmetlerde şeffaflığa ve açıklığa olanak sunmaktadır.

Geleneksel medya ile teknoloji sonrası gelişen yeni medya arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu açıdan idarenin kamu hukuku çerçevesinde geleneksel medyada gerçekleştirdiği denetim ve düzenleme yetkisinin internet ortamından yayıncılık faaliyetleri açısından da ele alınması önem arz etmektedir. Bu başlık altında internet ortamından yayıncılık faaliyetleri hukuki çerçevede ele alınarak, hizmetin yürütülmesinde yetkili resmî kurum ve kuruluşlardan bahsedilecek olup internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası yasal çalışmalar ve mevzuata değinilmeye çalışılacaktır.

[12] R. G. T. 15.06.2011, S. 27965.

3.1. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinin Nitelendirilmesi ve Hizmetlerin Kamu Hukuku Açısından Ele Alınması

İsteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumunun yaygınlaşmasıyla ekonomik, sosyal, kültürel hayatta yaşanan etkinin hukuk disiplininde de bir karşılığı bulunmaktadır. Bu açıdan isteğe bağlı yayınların hukuken nasıl ele alındığının da tartışmaya açılması önem arz etmektedir. Zira hukuken düzenleme ve denetleme altına alınacak bir alanın öncelikle tanımının ve niteliğinin belirlenmesi, söz konusu mecralarda yapılması planlanan denetim ve düzenlemelerin sınırlarının da tespit edilebilmesine olanak sunacaktır.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetinin geleneksel anlamda isteğe bağlı yayın hizmeti mi yoksa bir televizyon veya radyo yayını faaliyeti mi olduğu tartışılmalıdır. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyinin 89/552/EEC sayılı Görsel-İşitsel Medya Hizmetlerinin Sağlanmasına İlişkin Yönergesi'nin 17'nci maddesinde isteğe bağlı yayın hizmeti "televizyon benzeri" bir hizmet olarak ifade edilmektedir. Bu açıdan kanaatimizce isteğe bağlı yayın hizmetinin teknik olarak tam anlamıyla bir televizyon veya radyo hizmeti olmadığı fakat bu hizmete benzeyen özellikler barındırdığı için düzenleme, denetleme, karşı karşıya kalınacak yaptırımlar veya hizmeti sunan kişilerce uygulanacak yayın hizmet ilkelerinde benzerlikler olduğu kabul edilmektedir. Mevzuat düzenlemeleri de incelendiğinde internet ortamından sunulan isteğe bağlı yayıncılık teknik olarak 6112 sayılı Kanun'da tanımlanan isteğe bağlı yayın hizmetinden farklı olmamakta, bahsi geçen yayıncılık internet üzerinden sunuma uygun olan isteğe bağlı yayın hizmetini anlatmaktadır. Geleneksel anlamda isteğe bağlı yayın hizmeti ile arasında hukuki tanım olarak fark bulunmasa da hukuki denetim ve düzenlemede yetkili mercilerce dikkate alınacak mecranın internet ortamı olması yetkili mercilerin faaliyet alanını değiştirmektedir. Bu da kanaatimizce idarenin internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetiyle geleneksel yayıncılık hizmeti arasındaki denetim ve düzenleme şeklini, mevzuatı ve uygulamadaki bakış açısını değiştirecektir.

İsteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumunda, hizmetin gerçekleştirilmesi esnasında kullanılan mecraların değişmesi hukuk disiplininde kamu ve özel hukuk ayrımını gündeme getirmektedir. Zira internetin bireyler arasındaki kullanım amaçları, kullanım yöntemleri ve kişisel uygulamalar doğacak somut uyuşmazlıklarda ve yetkili merciler tarafından yerine getirilen bir idari eylem veya işlem sonucunda başvurulacak yargı merciinin belirlenmesini sağlayacaktır. Bu durum da hukuk devleti olmanın bir gereğidir.

Kanaatimizce internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti ile ilgili doğacak bir somut uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk yoğun olarak kamu hukuku alanına dâhil edilmelidir. Zira internet ortamındaki faaliyetlere yönelik ailenin, toplumun milli ve manevi değerlerinin dikkate alınması, toplum sağlığı, kamu yararının gerçekleştirilmesi gibi gerekçelerle hareket eden bir idare bulunmaktadır. İdare internet ortamında hukuka aykırı veya zararlı içerik bulundurulması hâlinde kanunen kendisine yüklenen görevleri kullanarak bazı idari yaptırımlarda bulunma hakkını da elinde bulundurulmaktadır. Ayrıca erişim engeli veya içerikten çıkarma kararlarına yönelik yargı mercilerinde sulh ceza hâkimlerinin ve ceza mahkemelerinin görevli oluşu da internet hukukunun çoğunlukla kamu hukuku disiplini içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini düşündürmektedir (Öztekin, 2021, s. 93). Bunun yanında özel hukuk alanına dâhil olan internet hukuku uyuşmazlıkları da bulunmaktadır. Fikir ve sanat eserlerinden doğan hak ihlâlleri, dijital sözleşmeler, anlaşmalar, e-ticaretler bu duruma örnek verilebilmektedir.

3.2. İnternet Ortamından Yayıncılık Hizmetine Yönelik Çalışmalar ve Mevzuat Düzenlemeleri

Sınırları oldukça zor tespit edilen internet teknolojisinin belli yasal tanımlar, çalışmalar ve düzenlemeler altında ele alınması tartışmaların odağını oluşturmaktadır. İnternet denetiminin sonuca bağlanması zor bir meseleyi oluştursa da ulusal ve uluslararası alanda hiçbir devlet veya uluslararası örgüt çalışmalar yürütmekten geri durmamıştır. Bu çalışmaların en önemli nedenini ise özellikle çocukların ve gençlerin zararlı veya hukuka aykırı içeriklerden korunması oluşturmaktadır. İnternet ortamından yayıncılık faaliyetlerinin gelişimi de internet özelindeki hukuki, kültürel, sosyal ve ekonomik düzenlemelerin önemini bir kez daha hatırlatmış ve güncel düzenleme ihtiyaçlarını tekrar gündeme getirmiştir. Bu başlık altında internet ortamından yayıncılığa yönelik yakın tarih ve günümüz çalışmalarına ve mevzuat düzenlemelerine değinilmeye çalışılacaktır.

3.2.1. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetine Yönelik Ulusal Mevzuatın Gelişimi

Türkiye'de internet ortamında yayıncılık faaliyetlerine yönelik düzenleme ve denetleme yürüten başlıca kurumlardan biri BTK'dir. Bu açıdan Türkiye'de internet ortamından yayıncılığın yasal olarak ele alındığı kapsamlı düzenlemelerden biri 5651 sayılı

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'dur. Adı geçen Kanun'un kapsamlı ve ayrıntılı bir düzenleme olarak anılmasındaki etkenler arasında; internet aktörlerinin tanımlarından, sorumluluklarından ve haklarından ilk olarak bahseden hükümleri ihtiva etmesi sayılmaktadır. Ayrıca bahsi geçen Kanun da ilk kez erişim engelleme faaliyetinin nasıl ve ne tekniklerle yapılması gerektiğine, internet ortamındaki yayınlar nedeniyle hakları ihlâl edilen kişilerin haklarından ve internet içeriklerine yönelik içerikten çıkarma kararına değinilmektedir (BTK, Türkiye'de İnternet Hukuku, 2019).

Erişim engelleme kararı verilebilmesi için 5651 sayılı Kanun'da bazı katalog suçlar tespit edilmektedir. Söz konusu katalog suçlar 26/09/2004 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer almakta, söz konusu suçların işlenmesi 5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde ise erişim engelleme kararı gerektiren eylemler olarak sayılmaktadır.[13] Bilişim ve internet hukuku alanında her geçen gün artan zararlı veya hukuka aykırı içerikler, bu yönde resmî makamlara hangi yoldan olursa olsun yapılacak vatandaş şikâyetlerini de önemli hâle getirmektedir. Bu açıdan BTK, ilgili katalog suçlardan bir veya birkaçının dahi internet ortamından yayınlanması hâlinde söz konusu ihlâli gerçekleştiren internet sitelerinin bireyler tarafından BTK'nin konu hakkındaki iletişim ağı olan "İnternet Bilgi İhbar Merkezi" ne bildirimde bulunabileceklerini düzenlenmektedir.

BTK, internet ortamındaki yayınlar için kapsamlı olarak düzenleme yapan ve denetim yetkisi olan bir kurum olsa dahi bahsi geçen kurum dışında Türk mevzuatında internet ortamından gerçekleştirilen faaliyetlere yönelik denetim ve düzenleme yetkisi bulunan başkaca çeşitli kurum ve kuruluşlar da bulunmaktadır. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanun'un 99/3'üncü maddesiyle Sermaye Piyasası Kurulu, 5809 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin 12'nci fıkrasıyla Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Mushafları Değerlendirme Kurulu ve erişim engelleme kararlarına yönelik işlem yapan Erişim Sağlayıcılar Birliği bu kurumlara örnek olarak verilebilmektedir.

Son olarak ulusal mevzuat ile internet ortamından sunulan görsel-işitsel yayın hizmetlerini düzenlemek ve denetim altına almak üzere 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi

[13] Türk Ceza Kanunu'nda sayılan ve 5651 sayılı Kanun'da katalog hâline getirilen suçlar; "*intihara yönlendirme (madde 84), çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190), sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194), müstehcenlik (madde 226), fuhuş (madde 227), kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228), suçları ve 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar"* olarak sıralanabilmektedir.

ile Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna (RTÜK) yetki verilmektedir. Üçüncü bölümde ayrıntılı olarak üzerinde durulacak olan Kanun metni kısaca radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunulması ve münhasıran yayınlarını internet ortamından sunmak isteyen hizmet sağlayıcılar ile ilgili hükümler ihtiva ederek 30849 sayılı Yönetmelik'in yürürlük sürecini kapsamına almaktadır.

3.2.2. İnternet Ortamından Yayıncılık Hizmetlerine Yönelik Uluslararası Çalışmalar ve Düzenlemeler

İnternet ortamından yayıncılık faaliyeti ulusal sınırları aşarak devam eden bir popülariteye sahiptir. Bu alanda hizmet vermek üzere kurulan kuruluşlar, yerel yayın hizmetinden çok uluslararası arenada evrensel olma kaygısı gütmektedir. Daha çok izleyiciye, dinleyiciye, kullanıcı veya aboneye ulaşmak söz konusu hizmet kuruluşlarının temel hedeflerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla internet ortamından yayıncılık hizmeti ulusal çapta ele alınmasının yanında uluslararası alanda da ele alınması gereken bir hizmettir. Birçok devletin geleneksel anlamda isteğe bağlı yayın hizmetlerini hukuki ve ekonomik zeminde düzenlediği, rekabet alanında şirketleri belli yükümlülüklere tabi tuttuğu bilinmektedir. Uluslararası Telekomünikasyon Birliği ise internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinde meydana gelen yükseliş ve popülaritenin etkisiyle söz konusu alanın ulusal ve uluslararası alanda koordineli bir şekilde her açıdan ele alınmasına ihtiyaç olduğunu belirtmektedir (T.C Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2017, s. 67).

İnternet ortamından yayıncılık faaliyetleri her ülkenin sosyokültürel, ekonomik veya ahlaki düzeylerine göre farklı değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. Bu açıdan internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetleri için her ülkenin çeşitli düzenlemeler yaptığını, söz konusu düzenlemelerin temelinde aynı düşüncenin olduğunu fakat kuralların çerçevesinin ülkeden ülkeye değiştiğini ifade etmek mümkündür. Örneğin başta ABD ve Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler olmak üzere gelişmekte olan ülkeler vergilendirme, güvenlik, denetim gibi meseleleri önceleyerek isteğe bağlı yayın kuruluşlarının internet ortamındaki hizmetlerine yönelik ciddi kurallar üzerinde çalışmaktadır (Electronic Frontier Foundation, October 2017).

AB'nin internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik ortaya koyduğu çalışmalar incelendiğinde henüz konu hakkında ciddi bir adımın atılmadığı fakat "internetteki zararlı ve hukuka aykırı içerikler"e yönelik bazı raporların oluşturulduğu

bilinmektedir. Söz konusu raporlarda internet ortamından yayıncılık hizmeti, ulusal güvenlik ve çocukların korunması temelinde ele alınmaktadır (The Economic Times, February 2021).

Avrupa, Afrika ve Orta Doğu ülkelerinde internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik çalışmalarda farklı düşünceler hâkimdir. Buna göre Avrupa devletleri internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet sektörünü yerel ve yabancı kuruluşlar olmak üzere her açıdan değerlendirilmekteyken, Afrika ve Orta Doğu ülkelerinde internet ortamındaki yayıncılık faaliyetlerinde yerel sektöre ağırlık verilmesi düşüncesi hâkimdir. Bunun yanında Avrupa'da isteğe bağlı yayınların popülaritesinin hızla artması da ele alınmakta, yasal düzenlemelerin gelişmesindeki gecikmenin sebebi olarak sektörün dinamikliği gösterilmektedir (EFF, October 2017).

ABD'de Federal İletişim Komisyonu televizyon ve radyo alanındaki iletişim ağının denetim ve düzenlenmesinin yanında, internetteki görsel-işitsel yayıncılık hizmetleri hakkında da bazı düzenlemeler ve sektörel gelişmeleri izlemektedir. ABD isteğe bağlı yayınların internet ortamındaki sunumu konusunda 2015 yılında konu hakkında yasal düzenlemeleri gündeme getiren ilk ülkelerden biri konumundadır (Eversheds Sutherland, July 2019). 2019 yılına gelindiğinde ise çevrimiçi platformlar hakkında bazı öneriler sunulsa da öneriler ülkedeki yasal temsilciler tarafından kabul görmemiş fakat önerilerin ilerleyen yıllarda görsel-işitsel yayın hizmetlerinin internetten sunumu hakkında faydalı olabileceği ifade edilmiştir (The Economic Times, February 2021).

Avusturalya İletişim ve Medya Kurumu, geleneksel medya iletişimlerinin denetlenmesi ve düzenlenmesi dışında internet ortamındaki yayıncılık faaliyetlerinin de denetim ve düzenleme altına alınması gerektiğini kabul etmektedir. Söz konusu duruma gerekçe olarak ülkedeki internet kullanım oranlarının günden güne artması gösterilmekte, internet kullanım oranın çoğunu ise çevrimiçi izleme ve dinleme ortamlarının ve uygulamalarının oluşturduğu ifade edilmektedir. Bu açıdan ülkedeki yasa koyucular tarafından geleneksel medya düzenlemesine benzer olacak şekilde internet ortamındaki yayıncılık faaliyetlerinin de düzenleme altına alınması gerektiği değerlendirilmektedir. Avusturalya Rekabet ve Tüketici Komisyonu da internet ortamındaki görsel-işitsel yayıncılık hizmetlerini ekonomik açıdan ele alarak, sektörün tüketicinin korunması yönünden düzenlenmesi gerektiğini kabul etmektedir. Bu açıdan dijital platformalar veya çevrimiçi ortamlardaki rekabet ile geleneksel anlamda hizmet veren sektör arasındaki rekabetin adaletli bir şekilde ele alınması gerektiği belirtilmektedir. Anlatılan gerekçelerle Komisyon, ücretli ve ücretsiz şekilde hizmet veren isteğe bağlı yayıncıların karşı karşıya

oldukları yükümlülüklerin ele alınması gerekeceğini planlamaktadır (Avustralian Government, December 2019).

Endonezya devleti internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetleri hususunda ayrıntılı düzenlemeler ele almaktadır. Buna göre Endonezya yasalarına göre bir hizmetin internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti olarak kabul edilebilmesi için kuruluşun pazarlama ve reklam faaliyetlerini internet ortamından yapması ve bu hususta gelirlerini yine internet yayıncılığından elde etmesi gerekmektedir. Kişisel verilerin korunması konusunu da ele alan Endonezya hükümeti, internet yayıncılığında verilerin kayıt altına alınmasını yasal düzenlemeler temelinde de göz önünde bulundurmaktadır. Endonezya sosyal medya ve çevrimiçi platformlar hakkında bazı yasal yükümlülükler de kabul etmektedir. İletişim ve Bilişim Bakanlığının 2017 senesinde ele aldığı yasal düzenlemelere göre Endonezya'da çevrimiçi faaliyetlerde bulunarak, kullanıcı bilgileri depolayan şirketler mutlaka ülke sınırları içerisinde bir şirket kurmakla yükümlüdürler. Ayrıca hizmet sağlayıcıların, ülke kanunlarına aykırı olacak nitelikte haksız rekabet ortamı oluşturmaları, fikri mülkiyet hukukuna aykırı işlem yapmaları, pornografik yayınlar veya ulusal güvenliği zedeleyici yayınlara müsaade etmemeleri hususunda yasal düzenlemeler kabul edilmektedir. Yabancı ve yerli ayrımı yapmadan internet ortamında yayıncılık faaliyeti sunarak abone veya kullanıcı elde eden şirketlerin her yıl kullanıcı veya abone sayılarını yetkili makamlara bildirmekle yükümlü tutulmaları da yasal düzenlemelerin bir diğer konusunu oluşturmaktadır (EFF, October 2017).

Kanada'da isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumu hakkındaki bir düzenleme ve denetleme hareketindeki itici güç dijitalleşmenin getirdiği kültürel etki olarak açıklanmaktadır. Kanada Radyo Televizyon ve İletişim Komisyonu, internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik lisanslama veya sektöre yönelik konu başlıklarında herhangi bir düzenleme öngörmemektedir. Fakat yetkililerce, popüler hâle gelen isteğe bağlı yayın hizmetlerinin internetten sunumunun ülkedeki sosyokültürel yapıda ciddi değişiklik meydana getirdiği belirtilmektedir. Bu açıdan ülke sınırlarında internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik çalışmaların temelini ülke kültürüne uygun olmayan içeriklerin barındırılması noktasında "kültürel egemenliğin" korunması oluşturmaktadır (Claus, S., December 2021).

Singapur internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerini yasal düzenleme ve çeşitli kurallar çerçevesinde düzenleyen bir diğer ülkedir. İnternet yayıncılığına yönelik çeşitli kategoriler belirleyen Singapur yetkili kurumu IMDA, söz konusu kategorileri kamu

yararı, nefret söylemi, ayrımcılık, cinsel içerik ve çocukların korunması olarak ele almaktadır. Ayrıca bahsi geçen kategorilerden yola çıkılarak görsel-işitsel yayıncılık hizmetlerinde sunulması uygun olmayan bir liste de oluşturulmaktadır. Singapur kurallarına göre kamu düzenine, sosyal kurallara ve değerlere, çocukların ve gençlerin gelişimine aykırı içeriklerin yayınlanması mümkün görünmemektedir. Düzenlemede genel izleyiciye hitap etmeyen cinsel içerikli yayınlarda da sınıflandırmaların bulunduğu ifade edilmekle birlikte pedofili ve benzeri hukuka aykırı içeriklerin hiçbir şekilde yayınlanmasına müsaade edilmeyecek, söz konusu yayınlara ilişkin içerikten çıkarma veya diğer hukuki yaptırımlar uygulanabilecektir. Ayrıca bu tip yayınlara devam eden medya hizmet sağlayıcıların hiçbir şekilde yayın lisansı alamayacağı da belirtilmektedir (Infocomm Media Development Authority, March 2018).

İngiltere'de Office of Communications (OFCOM), isteğe bağlı yayın hizmetlerinden doğabilecek zararları değerlendirerek söz konusu zararlardan kullanıcıların korunması gerektiğini kabul etmektedir. Bu düşünceyle hareket eden OFCOM, yetkililere isteğe bağlı yayınların sunumu hakkında tavsiye kararlar sunmaktadır. Daha çok küçük yaştaki bireylere yönelik olduğu kabul edilebilecek önlemlerin bulunduğu kararlar, isteğe bağlı yayın hizmeti sunacak kuruluşlara sistemlerine entegre etmek üzere "yaş güvencesi, içeriklerin raporlaştırılması, parmak izi, sisteme tek oturumla girebilme imkânı, kredi kartı bilgilerini kullanarak sisteme giriş yapılabilmesi" gibi tavsiyeler içermektedir (OFCOM, March 2021, s. 33).

İngiltere'de 2022 senesine kadar British Broadcasting Corporation (BBC) iPlayer adlı isteğe bağlı yayın kuruluşu haricindeki diğer internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşlarına yönelik denetim ve düzenleme gerçekleştirilmiyorken, yeni bir yasal düzenleme hazırlığı ile ülkede hizmet veren tüm internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşlarının OFCOM'un denetim ve düzenlemesi altına alınacağı belirtilmektedir. Yasanın hazırlık aşamasında çalışmalar yürüten yetkililer, yasanın amacını isteğe bağlı yayın kuruşlarının içeriklerinde barındırılan zararlı içeriklerden kullanıcıların korunması, ülkedeki tüm kuruluşlar nezdinde kabul görecek adil denetim ve düzenleme dengesinin oluşturulması olarak açıklamaktadır (BBC, April 2022).

AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi'nde belirtildiğine göre, isteğe bağlı yayın hizmetleri televizyon yayıncılığını etkilemektedir. Bu açıdan Birlik, isteğe bağlı yayın kuruluşlarının Avrupa eserlerinin üretiminde ve dağıtımında aktif rol oynaması gerektiğini ifade etmektedir (Directive 2010/13/EU, para. 69) Fransa'da bulunan film kuruluşları ile

Netflix arasında imzalanan anlaşma bu duruma örnek olarak verilebilmektedir. Anlaşmayla birlikte ülkede hizmet veren internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşları bazı mali ve kültürel yükümlülüklerle karşı karşıya bulunmaktadır. Buna göre, Fransa'da yayın gerçekleştiren kuruluşlar program kataloglarının %60'ında Avrupa Eserlerine, %40 oranında ise Fransız eserlerine yer vermek durumundadır. Bununla birlikte ülke sınırlarında gerçekleştirilen yayın hizmetlerinden elde edilen ekonomik gelirin %20'sine kadarlık bölümünü söz konusu eserlerin finansmanında kullanmaları gerekmektedir (Blocman, Merlin Iris, December 2021).

Görüldüğü üzere internet ortamından isteğe bağlı yayınların ülkeler nezdindeki somut varlıkları arttıkça bu durum ulusal düzenlemeleri ve çalışmaları da artıracak ve kanaatimizce zamanla evrensel açıdan örnek oluşturabilecek bir uluslararası metin ortaya çıkacaktır.

4. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinde Kişi ve Kuruluşlar

İsteğe bağlı yayınlarını internet ortamından gerçekleştirmek isteyen kişi ve kuruluşlar geleneksel medya hizmetinde olduğu gibi görsel-işitsel yayın faaliyetini yerine getirebilmek için yasal birtakım işlemleri yapmakla yükümlüdürler. Yayıncılık faaliyetine yönelik işlem tesis ettiklerinde ise bazı hukuki sorumluluklarla baş başa kalmaktadırlar. Bu başlık altında öncelikle internet ortamından yayıncılık faaliyetini gerçekleştiren ve yasada tanımlama bulan önemli kurumlardan bahsedilecek olup, söz konusu kişi veya kuruluşların internet ortamındaki yayınlarındaki hukuki sorumluluk alanları tespit edilmeye çalışılacaktır.

4.1. İnternet Yayın Platform İşletmecileri ve Hukuki Sorumluluk Alanları

Birden fazla yayın hizmet sinyalinin birleştirilmiş hâlinin şifreli veya şifresiz fark etmeksizin yayın ortamlarında iletilmesi faaliyetini gerçekleştiren kuruluş olan platform işletmecilerinin tanımı 6112 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (p) bendinde yapılmaktadır. İnternet yayın platform işletmecisi ise 30849 sayılı Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin (m) bendinde hüküm altına alınmaktadır. Söz konusu maddeye göre internet yayın platform işletmecisi, radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayınları internetten, ilgili kuruluşa ait bir Uniform Resource Locator (URL) linki üzerinden sunan, mobil cihazlar, akıllı veya dijital diğer tüm cihazlara şifreli veya şifresiz bir şekilde ileten kuruluş olarak tanımlanmaktadır.

İnternet yayın platform işletmecileri bilgisayar, akıllı cihazlar veya TV uygulamaları üzerinden yayın hizmeti işleten kuruluşlardır (Öztekin, 2021, s. 268). İnternet yayın platform işletmecilerinin yayın hizmetini internet ortamından iletebilmeleri için öncelikle mevzuata göre yetkilendirilme şartını yerine getirmeleri gerekmektedir. Yetkilendirme şartını yerine getiren internet yayın platform işletmeleri Türk hukuk mevzuatına göre belli yükümlülüklere tabi tutulmakta, yükümlülüklerin yerine getirilmemesi hâlinde ise çeşitli yaptırımlarla karşı karşıya kalabilmektedirler.

İnternet platform işletmecilerinin 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde tespit edilen şartları yerine getirmeleri sonucu RTÜK tarafından "internet ortamından yayın iletim yetkisi" adıyla düzenlenen yetkiye sahip olmaktadırlar. Bahsi geçen iletim yetkisi internet ortamında radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın gerçekleştirmek üzere hizmet vermek isteyen platform işletmecilerine verilmekte, yetki belgesini alan platform işletmecileri ise internet ortamından, mobil cihazlar üzerinden veya akıllı cihazlardaki uygulamalardan kullanıcı veya abonelere yayın hizmetlerinin iletimini sağlamaktadır. Yayın iletim yetkisinin verilmesi sadece 6112 sayılı Kanun'da değil aynı zamanda 30849 sayılı Yönetmelik'in çeşitli hükümleriyle de düzenleme altına alınmaktadır. Mevzuata göre yayın iletim yetkisine sahip olmak isteyen kuruluşlar RTÜK'e talepte bulunacak, Ticaret Kanunu'na uygun şekilde kurulmuş bir şirket olduklarını gösterir Ticaret Sicil Gazetesi beyanını, şirketin üst düzey yöneticilerinin Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) kimlik numaralarını ve mevzuatta belirtilen diğer mahsus bilgileri, temsilci olarak yetkilendirilecek kişilere ait imza sirkülerini taleple birlikte sunacaklardır.[14]

İnternet yayın platform işletmecileri hukuken yetkilendirilmeleri veya hukuki olarak bazı yükümlülüklere tabi olmaları nedeniyle internet hukuku disiplini altında "internet sitelerini veya internet tabanlı uygulamaları işletenler" olarak da değerlendirilmektedirler. Hukuki sorumlulukları ise diğer internet sitesi işletmelerine yönelik uygulamalara kıyasen "sınırlı kusurlu sorumluluk" olarak kabul edilmektedir. Bu durum, isteğe bağlı yayınlarını internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcıların kataloglarına veya içeriklerine yönelik denetimin internet yayın platform işletmecisi tarafından yerine getirilmek zorunda olmaması anlamına gelmektedir. Kanaatimizce öğreti burada internet platform işletmecisi ile içerik sağlayıcılar arasında fark ortaya koymak istemektedir. Öğreti

[14] Başvuruya yönelik belge ve diğer ayrıntılı bilgiler RTÜK'ün "Platform İşletmecisi Kuruluşlar Tarafından İnternet Ortamından İletilecek Yayınlara İlişkin Yayın İletim Yetkisi Başvurusu İşlemleri Klavuzu"nda düzenlenmektedir.

sınırlı kusurlu sorumluluk bağlamında, canlı yayın veya belli bir akış içerisinde sunulan televizyon veya radyo yayınları için internet platform işletmecilerini içerik sağlayıcı olarak kabul etmese de önceden haberdar olunabilen veya kayıt edilerek depolanmış, katalog hâline getirilmiş bir film, müzik, dizi gibi içerikler bakımından bahsi geçen işletmecileri içerik sağlayıcı kabul etmektedir. Bu açıdan bazı durumlarda internet yayın platform işletmecileri için aynı zamanda içerik sağlayıcı yorumunu yapmak hatalı olmayacaktır. Söz konusu açıklamaların yanında internet platform işletmecisinin bir televizyon veya radyo kanalının hukuka aykırı yayınladığı bir içeriği yalnızca ileten konumunda bulunması hâlinde ise içerik sağlayıcı olarak kabul edilmemektedir (Öztekin, 2021, s. 268).

İnternet platform işletmecilerinin hukuki sorumluluklarında farklı değerlendirilmesi gereken hüküm ise 30849 sayılı Yönetmelik'in 21'inci maddesinde bulunmaktadır. Zira söz konusu madde hükmü çocuklara yönelik özel bir denetim yapılması gerektiğini ihtiva etmektedir. Buna göre platform işletmecilerinin çocukların zihinsel, ruhsal veya ahlaki gelişimine aykırı olabilecek yayın içeriklerine yönelik her türlü denetimden sorumlu ve denetim hususunda kanuni bir zorunlulukları olduğu kabul edilmektedir (Öztekin, 2021, s. 269).

4.2. Medya Hizmet Sağlayıcılar ve Hukuki Sorumluluk Alanları

6112 sayılı Kanun'un (l) bendinde tanımlamadığı üzere medya hizmet sağlayıcı, yayın içeriklerinin tercihinde "editoryal sorumluluk" altında bulunan, yayın hizmetlerine yönelik düzenleme ve hizmetin sunum şeklini kararlaştıran tüzel kişidir. 3984 sayılı mülga Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'unda tanımı bulunmayan editoryal sorumluluk kavramı 6112 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin (f) bendinde düzenlenmektedir. Editoryal sorumluluk ile televizyon, radyo veya isteğe bağlı yayınların yayın akış çizelgelerinin, katalog sunumlarının düzenlenmesi ve denetlenmesi medya hizmet sağlayıcıya yüklenmektedir. 30849 sayılı Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde de kavramın tanımı herhangi bir değişiklik yapılmadan kabul edilmektedir. Dolayısıyla 30849 sayılı Yönetmelik'in kabul edilmesi ile birlikte medya hizmet sağlayıcı kuruluşların editoryal sorumluluklarının kapsamının internet ortamındaki yayın hizmetlerine doğru genişlediği ifade edilebilmektedir. Diğer bir anlatımla 30849 sayılı Yönetmelik kapsamına giren medya hizmet sağlayıcıların temelde anlamı değişmemektedir. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın sunan medya hizmet sağlayıcıları diğer hizmet

sağlayıcılardan ayıran tek fark yayın hizmetinin internet ortamından gerçekleştirilmesi hâlidir.

Radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayınlarını internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcıların bu faaliyeti yerine getirebilmek için bulundurmaları gereken yayın lisansı iki bölümde incelenebilmektedir. Birinci bölümde incelenecek mesele 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde düzenleme bulan ve RTÜK'ten geçici yayın hakkı veya yayın lisansı alarak hâlihazırda yayın hizmeti gerçekleştiren medya hizmet sağlayıcıların söz konusu yayınlarını 6112 sayılı Kanun ve 5651 sayılı Kanun'a aykırı olmamak koşulu ile internet ortamından da yapabilecekleri hususudur. Bu aşamada 30849 sayılı Yönetmelik ile medya hizmet sağlayıcılara getirilen şartlardan biri yayınların bir internet sitesinden sunulması hâlinde URL adresinin, platform işletmecisinin iletimi ile sunulması durumunda ise ilgili platform işletmecisinin RTÜK'e bildirilmesidir. Diğer bir şart ise radyo ve televizyon hizmeti sunacak medya hizmet sağlayıcıların yayınlarını eş zamanlı olarak yapmaları, isteğe bağlı yayın hizmetinin ise bildirilen katalog programına uygun olarak gerçekleştirilmesidir.

İkinci bölümde incelenecek mesele ise yayın lisansı almak zorunda olan medya hizmet sağlayıcılardır. Bu düzenleme görsel-işitsel yayın hizmetini sadece internet ortamından gerçekleştirmek isteyen gerçek veya tüzel kişileri ilgilendirmektedir. Buna göre yayınlarını yalnızca internet ortamından gerçekleştirmek isteyen medya hizmet sağlayıcılar RTÜK'ten yayın lisansı almak zorunda tutulmaktadır. Ayrıca mevzuattaki düzenlemeye göre yukarıda bahsi geçen eş zamanlı yayınların, değiştirilerek, depolanarak veya arşiv üzerinden değişiklik yapılarak sunulmak istenmesi hâlinde medya hizmet sağlayıcı kanuni düzenlemede ilgili yayın hizmetine uygun olacak yayın lisanslarının her birini almak zorundadır.

RTÜK tarafından medya hizmet sağlayıcılara verilecek lisans türleri üçe ayrılmaktadır. 30849 sayılı Yönetmelik'in 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre, kanuni şartları yerine getirerek internet ortamından radyo yayını gerçekleştirmek isteyen medya hizmet sağlayıcılara verilecek lisans türü "İNTERNET-RD", televizyon yayınlarını internetten gerçekleştirecek medya hizmet sağlayıcılara verilecek lisans türü "İNTERNET-TV", isteğe bağlı yayınlarını internet ortamından katalog şeklinde sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcılara verilecek lisans türü ise "İNTERNET-İBYH" olarak tespit edilmektedir.

İnternet ortamından yayın sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcıların öncelikle Türk Ticaret Kanunu'na (TTK) uygun kurulmuş ve ticaret siciline kayıtlı bir anonim şirket olmaları gerekmektedir. Yayın lisansı almadan gerçekleştirilecek yayıncılık hizmetlerine yönelik RTÜK'e yapılacak başvurular ise 30849 sayılı Yönetmelik'in 10'uncu maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmektedir.

Medya hizmet sağlayıcıların sorumluluğuna değinecek olursak, hizmet sağlayıcıların hukuki sorumluluğu müşterek ve müteselsil sorumluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, yayınlanan tüm hukuka aykırı içeriklerden doğan maddi ve manevi zararlar dâhil olmak üzere medya hizmet sağlayıcı içerik üreticisi kendisi olmasa dahi hukuka aykırı veya zararlı internet yayınından sorumlu tutulmaktadır (Öztekin, 2021, s. 290).

5. İnternet Ortamından Yayıncılık Hizmetinde Rol Alan Önemli Resmî Kurum ve Kuruluşlar

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar 1970'li yıllarda çoğunlukla ekonomik faaliyetlerin küreselleşmesi ve daha evvel sadece devletin yetkisi altında olan alanların özelleşmesi ile devletin söz konusu alanda düzenleme ve denetleme görevlerinin artması nedeniyle ortaya çıkmıştır. Ayrıca düzenleyici ve denetleyici kurumların ortaya çıkışındaki en önemli etken uzmanlık gereken alanlardaki somut uyuşmazlıklara hızlı ve uzman gözüyle çözüm bulunabilmesidir (Kırbaş, 2019, s. 39). Sermaye Piyasası Kurulu, BTK, RTÜK Türkiye'de ekonomi, bilişim ve kitle iletişim araçlarının özelleşmesiyle görev üstlenen düzenleyici ve denetleyici kurumlara örnek olarak verilebilmektedir.

Düzenleyici ve denetleyici kurumların yanında Türkiye'de birlikler de bulunmaktadır. Türkiye'deki birliklerin kurulmasındaki gerekçe düzenleyici ve denetleyici kurumların kurulması mantığına yakın bir nedenden kaynaklanmaktadır. Buna göre mevzuatta sayılan, adli ve idari mercilerce verilen kararlar üzerine teknik ve uzmanlık bilgisi gerektirecek işlemleri ve faaliyetleri yapmak ilgili alanda görev yapan birliğe aittir (Öztürk, H., 2020, s. 117).

Birden fazla meseleyi ilgilendiren ve uzman görüşlerine ihtiyaç duyulan hususlarda çalışma yürütülmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından komisyonlar kurulmaktadır. Söz konusu komisyonların çalışmaları da düzenleyici ve denetleyici kurumlar başta olmak üzere alanında çalışma yapacak birliklere yönelik tavsiye ve görüş kararları sunmaktadır. Tüm bu açıklamalar ışığında bu başlık altında internet ortamı,

dijitalleşme ve internet teknolojileri hususunda kanunen yetkilendirilen düzenleyici ve denetleyici kurumlar başta olmak üzere birlik ve komisyonlardan bahsedilmeye çalışılacaktır.

5.1. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

2000 senesinde Telsiz Genel Müdürlüğü'nün bağımsız bir idari otoriteye dönmesiyle kurulan ve eski ismi Telekomünikasyon Kurumu olan BTK teknik ve hukuki anlamda telekomünikasyon alanında kanuni denetim ve düzenleme görevini üstlenen bağımsız idari otoritedir. BTK diğer denetleyici ve düzenleyici kuruluşlardan sektörü hem ekonomik hem teknik anlamda düzenlemesi sebebiyle ayrışmaktadır. Zira telekomünikasyon piyasası maliyet ve yatırım dengesinin ciddi şekilde korunması ve dengelenmesi yönünden düzenleyici faaliyetlere çokça ihtiyaç duyulan bir alanı oluşturmaktadır (İsbir, 2020, s. 342,343).

2813 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun kapsamında görev ve yetkilere haiz olan BTK, idari ve mali özerkliğe sahiptir. Kurumun görev ve yetkileri ise Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Teşkilat Yönetmeliği'nin[15] 5'inci maddesinde sayılmaktadır. Söz konusu maddeye göre, elektronik haberleşme konusunda çalışmalar yürütmek, söz konusu çalışmalara yönelik yetkilendirmeler yapmak, elektronik haberleşmede kullanılan cihaz ve araçların kurulum ve kullanımına yönelik izin işlemlerini yürütmek ve gerçekleştirilen tüm düzenlemeler doğrultusunda gereken denetim mekanizmalarını yürütmek BTK'nin temel görevlerini oluşturmaktadır. Aynı Kanun maddesinin (ğ) bendine göre ekonomik anlamda sektördeki rekabeti düzenleyecek adımlar atmak da BTK'nin yetkileri arasında sayılmaktadır.

Dijital teknolojilerin kullanım oranlarının artmasıyla bireylerin günlük ihtiyaçlarını dahi internet ortamından karşılamaları kurum ve kuruluşların kişilerin internet üzerindeki bilgi ve verilerinin işlenmesi veya saklanması noktasında düzenleme yapmaya itmektedir. BTK'nin bu hususta da bahsi geçen Teşkilat Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendi ile yetkilendirildiği görülmektedir. Söz konusu hüküm ile BTK'ye, abonelerin, kullanıcıların ve tüketicilerin internet üzerindeki kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlemeler yapmak ve denetimler yürütmek görevi verilmektedir.

[15] R. G. T. 8.06.2011, S. 27958.

BTK internet ortamının kullanımı ve internet ortamından yayın faaliyetlerinden doğan riskler hususunda uygulamada çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bunlardan en bilineni 2011 tarihli Kurul kararıyla gündeme alınan "Güvenli İnternet Hizmeti" dir. Güvenli internet hizmetinin temel hedefi ailenin, çocuğun ve gençlerin korunmasını hüküm altına alan Anayasa'nın 41'inci ve 58'inci maddelerini gerçekleştirmektir. Ayrıca güvenli internet hizmeti uygulamasında yalnızca yerel kaynaklar değil Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi başta olmak üzere Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunmasına Yönelik Sözleşme ve Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme gibi uluslararası metinler de dikkate alınmıştır. İnternet ortamında zararlı içerik olarak kabul edilebilecek ve katalog suçlardan sayılan faaliyetlerden korunmanın amaçlandığı güvenli internet uygulamasında çocuk ve aile profili olmak üzere farklı kullanım profilleri de bulunmakta, söz konusu hizmetin işleyişi BTK'nin görev ve yetki alanına girmektedir (BTK, Güvenli İnternet Hizmeti, 2019).

Somut uygulamalar dışında BTK'nin kanuni olarak halkı bilinçlendirme ve bilgilendirme görevi de bulunmaktadır. Bu açıdan BTK, internet ortamındaki risklerin ve faydaların değerlendirildiği ve internet kullanıcılarının bilinçlendirildiği çeşitli uygulamalar üstlenmektedir. "Dijital oyunlar portalı, güvenli çocuk portalı, güvenli internet merkezi, internet yardım merkezi, güvenli internet logoları" gibi çalışmalar bu hususta örnek verilebilmektedir (BTK, Bilinçlendirme Portalı,12 Haziran 2019) Ayrıca sosyal medyanın yasal olarak düzenlenmesinin akabinde kişilerin sosyal medyadaki kişilik haklarına yönelik saldırılara veya somut bir probleme karşı nerelere başvuru yapabileceklerinin de gösterildiği "Bazı İnternet Siteleri İçin İçerik Şikâyet Süreçleri ve İletişim Bilgileri" konulu bir portal da internet kullanıcılarının bilgisine sunulmaktadır.

5.2. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

RTÜK 03.03.2011 tarihinde 27368 sayılı Resmî Gazete ile yürürlüğe giren 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile tekrar yetkilendirilmiştir. Bahsi geçen Kanun mülga 3984 sayılı Kanun'a göre daha ayrıntılı ve AB standartlarına en uygun mevzuat olarak kabul edilmektedir (Coşkun, 2018, s. 265).

6112 sayılı Kanun'un Amaç başlıklı birinci maddesinin gerekçesi incelendiğinde görüleceği üzere RTÜK'ün görev ve yetki kapsamına radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların denetimi, düzenlemesi, görsel-işitsel medya alanında hizmet veren aktörlerin

sorumluluk alanlarının tespiti, haber alma hürriyetinin sağlanması gibi hususlar girmektedir (TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi, Komisyon 1'inci Madde Gerekçesi, 2011).

Yasa koyucunun bir alanda düzenleyici kurallar ortaya koymasındaki en belirgin etken gelişmelere uyum sağlayacak yeni kanun metinleriyle kamu yararını sağlama düşüncesidir. 6112 sayılı Kanun'un çıkarılış amacı da izleyici ve dinleyicilerin gelişen teknolojiye yönelik talep ve istekleri doğrultusunda bir yasal düzenlemenin ortaya koyulmasıdır. Bu açıdan 6112 sayılı Kanun, rekabetin düzenlenmesinden, yayıncılık alanında daha önce kullanılmayan tekniklerin ve kavramların ortaya çıkmasına kadar birçok alanda yeni düzenlemeleri ihtiva etmektedir. 6112 sayılı Kanun radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleri yanında diğer çeşitli iletişim alanlarını da (IPTV, İnternet TV, Mobil Televizyon gibi) düzenleme kapsamına alarak AB Görsel-İşitsel Medya Hizmet Yönergesi ve AB müktesebatına uyumu yakalamaktadır (Coşkun, 2018, s. 266).

6112 sayılı Kanun'un 37'nci maddesinde RTÜK'ün görev ve yetkileri; görsel-işitsel yayın hizmetleri alanında rekabet ortamının sağlanması, konu ile ilgili kişilerin sahip oldukları anayasal hakların korunması ve temini, yayın hizmeti alanındaki tüm teknik, idari ve mali hususların yerine getirilmesi, yayın lisansı veya yayın iletim yetkilerinin konu olduğu tüm işlemlerin gerçekleştirilmesi, yayın hizmet içeriklerine yönelik izleme eylemi başta olmak üzere diğer tüm denetim ve düzenleme faaliyetlerinin yapılması, kamuoyu araştırmaları ile izleyici ve dinleyici taleplerinin veya ihtiyaçlarının tespit edilmesi, sektörel gelişmelerin yakından takip edilerek gereken mekanizmaların oluşturulması şeklinde sıralanmaktadır.

İnternet ve dijital teknolojinin gelişmesi görsel-işitsel yayın hizmeti alanını da yeni bir dönüşüme sokmuştur. Bu durum internet ortamından sunulan görsel-işitsel yayın hizmetlerinde hukuka aykırı veya zararları içeriklere yönelik erişim engeli veya içerikten çıkarma kararlarının uygulanmasını önemli hâle getirmiştir. Son zamanlarda gelişen internet teknolojisinin televizyon, radyo ve isteğe bağlı yayınlar üzerindeki etkisi bağımsız otoritelerin söz konusu alanda kolluk faaliyetlerini de gündeme getirmiştir. İdarenin toplumda da etki doğurabilecek medya sektöründeki faaliyetleri kolluk faaliyeti olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan RTÜK'ün uzmanlık alanına giren ve uzmanlık gerektiren kamu gücü faaliyetleri "özel kolluk faaliyeti" olarak kabul edilmektedir (Çervatoğlu, 2020, s. 47).

1 Mart 2018 tarihinde 6112 sayılı Kanun'a 29/A madde hükmü eklenmiş, 1 Ağustos 2019 tarihinde ise Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik adında internet ortamından sunulan yayınların denetimine, söz konusu alanda hizmet sunacak kuruluşların sorumluluklarına ve idari yaptırımlara yönelik bir hukuki metin kabul edilmiştir. Böylece internet ortamındaki yayınların denetimi ve düzenlenmesi bakımından yetkili olacak bağımsız otoriteler arasına RTÜK de dâhil edilmiştir.

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ile yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumunun lisanslanması ve denetiminde RTÜK yetkili kılınmıştır. Ayrıca bahsi geçen mevzuat hükmü çerçevesinde RTÜK, herhangi bir kuruluşun hukuka aykırı yayın iletimi gerçekleştirildiğini tespit etmesi hâlinde sulh ceza hâkiminden internet ortamındaki söz konusu yayınla ilgili olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar vermesini talep etmekle görevlendirilmiştir. Aynı maddenin devamı incelendiğinde ise söz konusu yargı kararının gereğinin yerine getirilmesi görevi 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesinin üçüncü ve beşinci fıkrası hükmünce RTÜK'e değil BTK'ye verilmiştir.

5.3. Erişim Sağlayıcılar Birliği

Erişim Sağlayıcıları Birliği 5651 sayılı Kanun'un 6/A maddesinde yetkilendirilen özel hukuk tüzel kişisidir. Birliğin esas görevi bahsi geçen Kanun'da sayılan hukuka aykırı içeriklere yönelik uygulanacak erişim engelleme kararlarını yine aynı Kanun çerçevesinde yerine getirmektir.

5651 sayılı Kanun'un amacı temel olarak internet aktörlerinin yükümlülüklerini, sorumluluklarını belirlemek ve internet ortamında gerçekleştirilen faaliyetlerle mücadele etmektedir. Bahsi geçen Kanun'a göre ise söz konusu mücadelenin bir ayağını da adli veya idari anlamda erişim engelleme kararları oluşturmaktadır (Ardıçoğlu, 2014, s. 121). Öğretiye göre erişim engelleme kararlarını verecek yetkili makamlar yargısal, idari ve özel hukuk tüzel kişileri olmak üzere farklılık arz etmektedir (Ardıçoğlu, 2014, s. 124).

Erişim engelinin koruma tedbiri olarak yargı makamları tarafından verilen kararlar erişim engeline yönelik esas kararları oluşturmaktadır. Diğer bir anlatımla erişim engelleme kararını verecek yargısal makamlar, 5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde düzenleme bulmakta, hükme göre erişim engeli kararı esas olarak soruşturma evresinde hâkim ve kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilmektedir (Ardıçoğlu, 2014, s. 125). Erişim

Sağlayıcıları Birliğinin kurulmasındaki gerekçe ise bu noktada ortaya çıkmaktadır. 6518 sayılı Kanun'un 90'ıncı maddesiyle düzenleme bulan ve Birliğin kurulmasında ortaya koyulan gerekçe incelendiğinde yürütme organlarının sektör üzerindeki etkisini aza indirmek amacıyla, tüm internet aktörlerinin ve sağlayıcılarının Birliğe üye olmasını sağlayarak sektördeki sivil uygulamanın artırılması hedeflenmektedir. Diğer taraftan gerekçede Birliğin kurulmasıyla somut uyuşmazlık ve sorunlara daha hızlı ve etkin bir çözüm bulunabileceği ifade edilmektedir (TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi, Komisyon 90'ıncı Madde Gerekçesi, 2014). Bu açıdan Birlik, İSS'ler, internette erişim hizmeti veren kuruluşlar ile idari ve adli birimler arasında bağlantı kuran özel hukuk tüzel kişisi olarak tanımlanabilmektedir (H. Öztürk, 2020, s. 117).

Erişim Sağlayıcıları Birliğinin esas görevi dinamik internet teknolojisi ile internet ortamından hızla yayılan ses, video, görüntü gibi içeriklerde bulunan ve kişilerin özel hayatının gizliliğinin veya kişilik haklarına karşı oluşan ihlâlin ortadan kaldırılmasına aracılık etmektir (H. Öztürk, 2020, s. 123). Birlik kurulmadan önce internet aktörlerinden birinin iletişim bilgilerinin eksik olması hâlinde ihlâlin ortadan kaldırılması mümkün olmamaktaydı (Kent, 2019, s. 139). Erişim Sağlayıcılar Birliğinin kurulması ile ihlâlin gerçekleştirildiği internet aktörlerine ulaşabilmek daha mümkün hâle gelmiştir. Buna karşılık Birliğin kurulması ile "tüm servis sağlayıcıların faaliyetlerine devam edebilmeleri için Birliğe üye olmaları zorunlu kılınmış" ve dolayısıyla internet aktörlerine ulaşmak daha kolay hâle gelmiştir (H. Öztürk, 2020, s. 117).

Erişim Sağlayıcıları Birliği 5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesi haricinde kalan ve yine aynı Kanun'un 9'uncu maddesinin beşinci ve sekizinci fıkralarınca verilen erişim engeli kararlarını yerine getirmekle görevlidir. Bunun yanında Erişim Sağlayıcıları Birliği adli veya idari makamlarca gönderilen erişim engeli kararlarını kendisi uygulamamakta, uygulanmak üzere erişim sağlayıcılara[16] göndermektedir (Kent, 2019, s. 155).

Erişim Sağlayıcıları Birliğinin internet faaliyetlerine yönelik yürütmekte olduğu işlemler, Birliğe yüklenen görevler kamu yararı açısından da değerlendirilmelidir. Öğretide Birliğe yüklenen görevler sonucu gerçekleştirilen faaliyetler "internet kolluğu" olarak tanımlanmaktadır (Ardıçoğlu, 2014, s. 135).[17] Bu açıdan Birliğin hukuken özel hukuk tüzel

[16] 5651 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin (e) bendindeki tanıma göre erişim sağlayıcı; internete erişim sağlanmasına imkân sunan gerçek veya tüzel kişilerdir.

[17] Benzer bir düşünce Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu için de kabul edilmektedir. Öğretide BTK'nin özel bir idari kolluk niteliğinde olduğu, bu açıdan faaliyetlerin internet kolluğu kabul edilebileceği ifade edilmektedir. Dolayısıyla internet ortamındaki faaliyetler ile ilgili olarak BTK'nin belli tedbir kararlarını

kişisi olarak kurulmasına rağmen fonksiyonel anlamda faaliyetlerinin idari nitelikte olduğu ve kamu yararına hizmet ettiği ifade edilmektedir (Ardıçoğlu, 2014, s. 135; Kent, 2019, s. 146) Bu düşünceye sebep olan ilk etken, Birliğin kanunla kurulmuş olmasıdır. İkinci etken ise internet hizmetinin aslında bir kamu hizmeti olduğu ve internete yönelik faaliyetlerin bu açıdan kamu hizmetine yönelik faaliyet olarak değerlendirilmesinden geçmektedir (Öztürk, H., 2020, s. 135).

5.4. Dijital Mecralar Komisyonu

Gelişen internet teknolojisinin toplumsal hayattaki tüm alanlara sirayet etmesi ile birlikte dijital alandaki tüm somut meselelerin ele alınması, uyuşmazlıkların değerlendirilmesi, uzmanlık alanı gerektiren hususlar hakkında faaliyetlerde bulunulması gündeme gelmektedir. Bu durumun sonuçlarından biri de 28.07.2020 tarihli 31199 sayılı Resmî Gazete ile faaliyete başlayan "Dijital Mecralar Komisyonu" dur. 7252 sayılı Dijital Mecralar Komisyonu Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun çerçevesinde kurulan Komisyon, TBMM bünyesi altında çalışmalar yürütmektedir.

Komisyonun esas hedefi, dijital hayatın getirdiği yeni kişilik hakları, özel hayatın gizliliği, çocukların zihinsel, ruhsal ve fiziksel açıdan korunması gibi hususlarda internet kullanımının zararlarını, risklerini ve faydalarını ortaya koymaktır. İnternet ve internet kullanımı hususunda ele alınacak değerlendirmelerde Komisyonun yetkileri görüşme yapmak, ilgililere tavsiye kararlar vermek, görüş bildirerek tüm çalışmaları ve gündem meselelerini rapor hâline getirmektir. Komisyon ayrıca çalışmalarını ulusal sınırlar ile bağlı tutmayarak bu alanda gerçekleştirilmiş veya gerçekleştirilecek tüm uluslararası çalışmaları izlemek ve takip etmek üzerine de inşa etmektedir. Bunun yanında ulusal anlamda bireylerin internet kullanımı ve dijital dünya hakkında farkındalığının artırılmasına yönelik çalışmaların ve projelerin ortaya koyulmasının da Komisyon tarafından sağlanması gerekmektedir. Yapılacak tüm komisyon çalışmalarında ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlardan, gerçek ve tüzel kişilerden bilgi almak ve koordineli şekilde hareket edebilmek üzere bir çalışma stratejisi geliştirilmesi gerekmektedir (Öztekin, 2021, s. 379).

---

alması veya bunları yerine getirmesi kolluk yetkilerinin bir gereği olarak değerlendirilmektedir. Detaylı bilgi için bkz: Çırakoğlu, 2015, s. 17. Bu açıklamalar ışığında kanaatimizce RTÜK'e de 29/A maddesiyle birlikte internet kolluk yetkisi verildiği söylenebilmektedir.

5.5. İnternet Geliştirme Kurulu

İnternet Geliştirme Kurulu 14.12.2013 tarihli 28851 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş bulunan Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı İnternet Geliştirme Kurulu Yönetmeliği ile kurulmuştur. Kurul, Yönetmelik'te ulusal çerçevede internet ortamındaki her türlü faaliyet başta olmak üzere internet ortamının kamusal fayda ekseninde geliştirilmesinin ve değerlendirilmesinin yapılmasıyla görevlendirilmiştir. 28851 sayılı Yönetmelik'in 6'ncı maddesine göre Kurul, internet ortamındaki ticari, sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkileri düzenleyecek hareket tarzı ve stratejilerin belirlenmesiyle, internet üzerindeki zararlı ve faydalı durumlara yönelik farkındalığı artırmayla, internet yayıncılığı konusunda BTK ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlar ile koordineli biçimde çalışılmasıyla, internetin güvenli kullanımına yönelik tekliflerin Bakanlığa sunulmasıyla görevlendirilmektedir.

28851 sayılı Yönetmelik'te Kurulun görevlerinin ayrıntılı şekilde hüküm altına alındığı görülmektedir. Bu hükümlerden biri de 6'ncı maddenin (h) bendinde düzenleme bulan ve küçük yaştaki bireylerin zararlı içeriklerden korunmasına yönelik tedbire yönelik Kurulun vermesi gereken önerilerdir. Maddeye göre internet ortamındaki zararlı içeriklerden çocukların ve gençlerin korunmasına yönelik en yeni tekniklerin ortaya koyulması, bu açıdan gereken tüm yapay zekâ tekniklerinin kullanılması noktasında çalışmalar yaparak önerilerde bulunulması esastır.

6. Dijital Platformlar ve İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinin Karşılaştırılması

Dijital yayıncılık, geleneksel tüketim alışkanlıklarının internet teknolojisiyle birlikte dijital ortamlara kayması ile ortaya çıkmış bir yayın hizmet anlayışıdır. Zira geleneksel yayıncılık faaliyetlerinin iletildiği örneğin uydu teknolojileri bir zamandan sonra bilgisayar teknolojileriyle birlikte kullanılabilmiş ve yayın hizmetlerinin iletim ortamları dâhil oluşturulması süreçleri değişmiştir (Altunay, 2012, s. 41). Öğretide bu durum "yeni medyanın ekranı" olarak kavramsallaştırılmıştır. Dijital yayıncılık sayesinde kişiler internet tabanlı materyallere daha kolay erişebilmekte, ticaretten siyasete, geleneksel izleme ve dinleme alışkanlıklarına kadar (binge-wathcing[18] gibi) birçok alanda dijital alışkanlıkların oluşmasına imkân sunmaktadır.

[18] Binge-watching, izleyicilerin tek oturuşta aynı içerik veya programın birden fazla bölümüne ulaşarak iki bölümden fazla izleme yapması deneyimi olarak tanımlanmaktadır. Bu teknik kişinin istediği içeriğin istediği

Bireylerin her anlamda dijital hayata geçmiş olması geleneksel alışkanlıklardaki sınırları ortadan kaldırmakta ve günümüzde internetin bireysel kullanım noktasında sağladığı imkânların daha da artırılmak istenmesiyle yeni ortam veya mecraların meydana getirildiğine işaret edilmektedir. Dijital platform da dijital yayıncılığın gelişmesiyle ortaya çıkmaktadır. Buna göre dijital platform, internet teknolojisinin akıllı cihazlar üzerindeki uygulamalarla ve/veya arama motorları ile bağlanması sonucu, her türlü kitle iletişim aracının dijital ortamda sunulmasına imkân sağlayan oluşumlardır (Çinal, 2021, s. 42). Türkiye'de dijital platformlar 2000'li yıllarda sayısal yayıncılık faaliyetlerinin gelişimi ile ortaya çıkmıştır. Öğretide dijital yayıncılığı oluşturan izleme ortamları IPTV, İnternet TV, OTT gibi yayıncılık faaliyetleri olarak sıralanmaktadır (Sarı ve Türker, 2021, 65). Öğretideki ve uygulamadaki görüş incelendiğinde kanaatimizce dijital yayıncılık kavramı, internet ortamından gerçekleştirilen yayıncılık faaliyetini, internet ortamından isteğe bağlı yayıncılığı ve dijital platformları içine alan bir kavramdır. Söz konusu durum, bireylerin kullanım alışkanlıkları yönünden bir fark yaratmasa da yasal olarak uygulamada dijital platform ve internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet kavramlarının birbirinden ayrı incelenmesini önemli kılmaktadır. Bu durumun önemi dijital platform sahibi veya internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti gerçekleştiren kuruluşlara verilecek lisans ve internet yayın iletim yetkisinin değerlendirilmesi hususunda ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce uygulamada isteğe bağlı yayın hizmetini internet ortamından sunmak isteyen kuruluşların alacağı lisans türü ile dijital platform olarak kabul edilen kuruluşların resmî kurumlardan talep edecekleri lisans türlerinin farklı olması gerekmektedir.

Bir kuruluşun platform işletmecisi olabilmesi için kuruluşun birden fazla yayını "bir veya birden fazla sinyal" ile uydu, kablo veya benzer mecralarda şifreli veya şifresiz fark etmeksizin doğrudan sunması gerekmektedir. Platform işletmecilerinin belirlenen ortamlarda izleyici veya dinleyiciye bir yayını iletebilmesi için RTÜK tarafından "yayın iletim yetkisi" belgesiyle yetkilendirilmeleri gerekmektedir. Dijital platformları bu şekilde ayrıca incelememizin nedeni ise 31 Ocak 2007 tarih ve 26420 sayılı Resmî Gazete ile kabul edilen Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Kablolu Yayın Lisans ve İzin Yönetmeliği'nde platform ve platform işletmecilerinin ayrıca ele alınmasındaki benzerlikten kaynaklanmaktadır.[19] Söz konusu Yönetmelik "kablo platformu" ve "kablo platform

bölümüne ulaşmasını ve izlediği kısım veya bölüm sayısını kendisinin karar vermesini sağlamaktadır. Geleneksel anlamda televizyon programlarında ancak izleyiciye sunulan içeriğin izlenmesi mümkünken isteğe bağlı yayınlarda bireysel istekler ön planda tutulmaktadır. Detaylı bilgi için bkz: Kulak, 2020, s. 46.

[19] R. G. T. 31.01.2007, S. 26420.

işletmecisi" nin sorumluluk ve lisanslanma esaslarını hükme bağlamaktadır. Yönetmelik'e göre kablo platformu, farklı yayın teknikleriyle birden fazla yayın hizmetinin sunulmasını sağlayan sistemi anlatmaktadır. Yönetmelik'in 4'üncü maddesi (i) bendinde ise bahsi geçen hizmeti yerine getiren kuruluş kablo platform işletmecisi olarak tanımlanmaktadır. Yönetmelik'te kablolu radyo yayını veya kablolu televizyon yayını için kablo yayın lisansı alınmasına hükmedilmekte, bunun yanında bu yayınları iletecek kablolu yayın platformunun da yayın hizmetlerini iletmeye yetki taşıdığına dair belgeyi RTÜK'e ibraz etmesi gerektiği (26420 Sayılı Yönetmelik m. 7/1-d) düzenlenmektedir. Dolayısıyla internet ortamında yayıncılık hususunda dijital platform işletmecisi kavramı ve oluşumu da medya hizmet sağlayıcı kavramı ve oluşumundan, kablolu platform işletmecilerinde olduğu gibi farklı şekilde ele alınmalıdır.

Çalışmamızın bu kısmında dijital platform ve internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin farkını anlatmak üzere bazı konulara değinilmesi önem arz etmektedir. Öncelikle 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ve devamında çıkarılan 30849 sayılı Yönetmelik'te internet yayın hizmeti ve internet yayın platform işletmecisi düzenlenmektedir. Söz konusu kavramın tanımı 6112 sayılı Kanun'da açıklanan platform işletmecisi kavramıyla benzer olmakla birlikte yayın hizmetlerinin iletim ortamının "URL adresi ve/veya mobil uygulamalar vasıtasıyla iletimi …" şeklinde ifade edilerek yayın iletiminin internet mecrası olduğu ifade edilmektedir. Kanaatimizce 30849 sayılı Yönetmelik'teki "çok sayıda radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayın hizmetinin … doğrudan veya koşullu erişim yoluyla …" sunan platform işletmecisinden anlaşılan birden fazla yayın hizmetinin canlı yayın yoluyla iletilmesi şeklinde yorumlanabilmektedir. Dolayısıyla yasal olarak internet ortamından canlı yayın iletimi gerçekleştiren yayıncı kuruluşların "kablolu platform" kavramına benzer şekilde "dijital platform" olarak kabul edilmesi ve bu sebeple dijital platform olarak tanımlanabilecek kuruluşlara yayın iletim yetkisi verilmesi gerekeceği ifade edilmelidir. Kısaca özetlemek gerekirse banttan verilen yayınlarda, arşivlenmiş veya kaydedilmiş içeriklerin sunumunda içeriklerin tamamı bir bütün kabul edildiği için kuruluşun bir yayın lisansı; canlı yayınlarda ise her canlı yayın bir bütün kabul edildiği için her biri için yayın lisansı alınması, birden fazla canlı yayının bir araya getirilip sunulması durumunda ise söz konusu faaliyeti gerçekleştiren kuruluşun yayın iletim yetkisi alması gerektiği değerlendirilmektedir.

7. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetiyle Birlikte Geleneksel Medyada Oluşan Değişim ve İsteğe Bağlı Yayıncılık Sektörü ile Oluşan Farklar

Kitle iletişim araçları ve özellikle görsel-işitsel hizmetlerin sunumunda kullanılan radyo ve televizyon, bireyler arasında engelleri ortadan kaldırarak izleyicilerin izleyicilerle dinleyicilerin ise dinleyicilerle bağ kurmasını sağlamaktadır (Çinal, 2021, s. 13). İnternetin gelişimi kitle iletişim araçlarının teknolojik olarak değişimini ve dönüşümünü de beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda yaşanan gelişmeler yayıncılık faaliyetlerinde bireysel hareket etmenin de önünü açmaktadır (Kandemir, 2019, s. 7).[20] Söz konusu bireyselleşme de kitle iletişim araçlarıyla iletilen görsel-işitsel içeriklerin kültürel ve sosyal anlamda bireyi, çocuğu, gençliği ve toplumun en küçük temel taşı olan aileyi olumlu ve olumsuz olmak üzere etkisi altına almaktadır (Çinal, 2021, s. 13).

Çoklu ortam[21] veya geri bildirim[22] gibi yeni iletişim teknolojileriyle ortaya çıkan kavramlar, hizmet esnasında sunulan ses ve görüntü kalitesinin internet kalitesiyle eş olması, reklama maruz kalmak veya kalmamak arasında seçim yapılabilmesi gibi kullanıcıya yönelik olumlu uygulamalar geleneksel kitle iletişim araçlarının kullanımını internet ortamından yayıncılık hizmetine doğru kaydırmaktadır (Dönmez, 2019, s. 23; Seçmen, 2019, s. 7). Artık dünya yeni bir iletişim anlayışı içerisine girmektedir. Yeni anlayışlar çerçevesinde gelişen yeni iletişim ağları da hem yetişkin bireylerin hem küçük yaştaki bireylerin kitle iletişim araçlarına yönelik beklentilerini değiştirmekte ve farklılaştırmaktadır. Bahsi geçen değişiklik ve farklılaşma ise ilk başta görsel-işitsel yayın hizmetindeki program içeriklerinde kendini göstermektedir (Kandemir, 2019, s. 44). Bunun yanında geleneksel medya yayıncılık anlayışı ile internet ortamından yayıncılık anlayışı arasında çeşitli nedenlerle farklılaşmalar oluşmuştur.

İnternet yayıncılığı kullanıcıya oldukça geniş bir kullanım alanı oluşturarak imkânlar dünyasını sunsa da internetin içinde barındırdığı riskler de basite alınmamalıdır. İnternet

[20] Öğretideki benzer görüşe göre yeni iletişim araçlarının bireyselleşmeyi sağlamasıyla "kitle" sıfatı ile tanımlanan toplum kavramı yerini "ağ"lar üzerinde etkileşim sağlayan "ağ toplumu" olarak niteleme yoluna gitmektedir. Kitle toplumunun en önemli kitle iletişim ağı olan televizyon da ağ toplumu ile birlikte farklılaşmıştır. Detaylı bilgi için bkz: Seçmen, 2019, s. 1.

[21] Çoklu ortam, televizyon, radyo, gazete gibi geleneksel kitle iletişim araçlarından iletilmek istenen veya oluşturulan içeriklere ulaşılmasının sayısal sinyaller sayesinde akıllı cihazlar, mobil uygulamalar gibi cihazlar üzerinden kullanıcının kontrolüne bırakıldığı bir teknoloji olarak tanımlanmaktadır. Detaylı bilgi için: Seçmen, 2019, s. 7.

[22] Geri bildirim, iletişim içerisinde olan taraflardan birinin alıcıya ilettiği bir mesajın sonrasında alıcının konu hakkındaki tepkisel yönelimini veya düşüncelerini hemen öğrenebilmek için kullanılan bir yeni iletişim tekniğidir. Geri bildirimden elde edilmek istenen amaç içerikten mesaj alması istenen mesaj sonrası elde ettiği düşünce ve davranışlarını öğrenmektedir. Detaylı bilgi için bkz: Seçmen, 2019, s. 7.

hizmeti kullanılarak yürütülen her faaliyette söz konusu risklerin ve faydaların doğabileceği de bilinmelidir. Zira internette bireyin özgür olma durumu herkese göre farklı yorumlanmaktadır. Söz konusu özgürlük anlayışının her açıdan internette farklı yorumlanması görsel-işitsel içeriklerin internet ortamındaki sunumunda da karşılaşılmaktadır. Kişisel isteklerin öncelenmesi, internet içeriklerinin seçimi hususunda özgürlük, zaman veya mekâna bağlı olmamak internet ortamından isteğe bağlı yayıncılığın kullanıcılar veya aboneler nezdindeki en büyük yeniliklerinden biridir. Fakat burada çocuk izleyici ve dinleyici ayrıca değerlendirilmelidir. Zira geleneksel anlamda kitle iletişime maruz kalan çocuk sadece tüketici konumundayken, internet yayıncılık hizmetinde hem üretici konumunda hem de tüketici konumunda bulunmaktadır (Kandemir, 2019, s. 8).

Dijital yayıncılığın popüler hâle gelmesi geleneksel yayın hizmetlerinde yaşanan değişikliği ilk başta internet yayın içeriklerinin teknik olarak sunumunda göstermiş olsa da içeriklerin hazırlanması noktasında da değişikliklerin mevcut olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. İnternet ortamından yayıncılık ile geleneksel yayıncılık arasındaki ilk fark burada ortaya çıkmaktadır. Geleneksel medya içerikleri yeni medyanın dönüşümünden etkilenmektedir. Geleneksel medyada var olan etik kurallar, içeriklerin izleyici veya dinleyiciye sunumu noktasında içerik üreticilerini etkilemektedir. Etik kuralların tespitinin yanında geleneksel medyanın yasal olarak belli sorumluluk çerçevesinde düzenlenmesi ve idarenin bu alandaki denetimlerinin etkisi geleneksel yayıncılıkta hazırlanan içeriklerin etik kurallar çerçevesinde yapılmasını sağlamaktadır. İçerik anlamında internet ortamından isteğe bağlı yayın içeriklerinin geleneksel medya içeriklerine göre daha "özgür bir içerik" düşüncesiyle hazırlandığı görülmektedir. Fakat "özgür alan, özgür içerik, özgür hareket etme, özgür izleme/dinleme" gibi kavram veya davranış biçimlerinin farklı şekillerde yorumlanması internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet içeriklerinin özgürlük anlayışını açıklamaya muhtaç bırakmaktadır. Zira internetin sınırsız bir özgürlük alanına vücut verdiği fikrinin tartışılması gerekmektedir. İnternetin kullanıcılara sınırsız bir özgürlük alanı sağladığı gibi bir düşünce devamında öz denetim mekanizmalarının kullanılmadığı internet içeriklerini meydana getirmekte, bahsi geçen durum da internet ortamından isteğe bağlı yayınlarda açık şiddet görüntülerine, nefret söylemine, argo ifadelere veya cinsel öğelerin yoğun şekilde kullanılması gibi etik ilkelere uygun olmayan içeriklere sıklıkla rastlanılmasına neden olmaktadır (Güven, 2017, s. 150). Kanaatimizce geleneksel medya içerikleri ile internet ortamından yayıncılık hizmeti arasındaki içeriklerin farklı olmasındaki temel neden, internetin sağladığı sınırsız özgürlük anlayışının yanlış

değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan içeriklerin sunumunda meydana gelen ciddi farklılık aynı zamanda söz konusu alanda güncel hukuk kurallarına duyulan ihtiyacı da göstermektedir. İnternet ortamından yayıncılığın geleneksel yayıncılıktan farklı bir yayıncılık anlayışı olduğu ve internetin farklı bir anlayışla oluşturulacak yasa ile düzenleme altına alınması kabul edilmekle birlikte, geleneksel medyada kanuna aykırı zararlı bir içeriğe uygulanan bir yaptırımın internet ortamından yayınlanan zararlı bir içeriğe uygulanmaması hukuki adaleti, yaptırımın caydırıcılığını etkilemektedir. Zira internet ortamındaki her kullanıcının bilinçli hareket ettiğini söylemek mümkün görünmemektedir. Bu sebeple internet yayıncılığındaki özgürlük alanlarının veya sınırlarının farklı yorumlanması internet yayıncılığını suistimale açık bir alana dönüştürmektedir. Dolayısıyla hukuki istikrarın sağlanması, görsel-işitsel medya hizmetlerini yerine getiren kuruluşlar arasında adaletin oluşturulması, idari yaptırımlardaki caydırıcılığın elde edilebilmesi için internet ortamından yayıncılıktaki güncel hukuk metinlerine, öz denetim mekanizmalarının etkin şekilde kullanılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

İnternet teknolojisi görsel-işitsel medyada yayın hizmeti sunmak isteyen kişi veya kuruluşlara içeriklerin artık yalnızca televizyon veya radyo üzerinden sunulması zorunluluğu olmadığını, sadece internet üzerinden de yayın yapabilmenin imkân dâhilinde olduğunu göstermektedir.[23] Geleneksel yayıncılık ile internet ortamından yayıncılık faaliyeti arasındaki diğer fark da burada ortaya çıkmaktadır. İnternet ortamından yayıncılık ile birlikte bireyler zaman ve mekân fark etmeksizin ulaşılabilir olan, doğrusal bir program akışına bağlı kalınmadan bir içeriğin tamamının tek seferde tüketilmesini mümkün kılan teknolojiye yönelmektedirler (Kulak, 2020, s. 46; Seçmen, 2019, s. 2). Bahsi geçen teknoloji binge-wathcing tekniği ile yapılmakta, izleyiciye veya dinleyiciye geleneksel kitle iletişim araçlarına göre oldukça farklı bir kullanım imkânı sunmaktadır.

İnternet teknolojisi geleneksel medyayı kendi içerisinde yeni bir dönüşüme sokmakta ve dijital yayıncılık başta olmak üzere internet ortamından yayıncılık faaliyetlerini etkilemektedir. Öğreti bu görüşü "Televizyonun sonu geldi." düşüncesiyle özdeşleştirmektedir (Dikmen, 2017, s. 427-429). Kanaatimizce bu düşünce tamamen kabul edilebilir bir düşünce değildir. Zira internet ortamından yayıncılık hizmetinin gelişmesiyle

[23] Netflix adlı internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşu resmî web sitesinde kendisini "internet televizyon ağı" şeklinde nitelemekte, başından beri bünyesinde bir "yayın hizmeti" gerçekleştirdiğini kabul etmektedir. Detaylı bilgi için: Seçmen, 2019, s. 11-12.; Bunun aksine HBO isimli internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşu ise kendisini tanımlarken "Bu televizyon değil. Bu HBO." ifadelerini kullanmaktadır (Yılmaz, B., 2020, s. 59).

söz konusu hizmet ortamlarının popülaritesinin artması gündeme gelmekteyse de geleneksel medyanın internet ortamından yayıncılığa olan etkisi yadsınmamalıdır. Bu açıdan geleneksel medyanın söz konusu internet ortamlarına içerik üretmek noktasında yol gösterdiğini, izleyici veya dinleyici profillerini bu yolla çözümlendiğini ifade etmek gerekmektedir. Günümüzde birçok internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşu geleneksel medya içeriklerini satın alarak internet ortamından kullanıcıları ile buluşturmaktadır. Kanaatimizce bu durum televizyon veya radyo gibi kitle iletişim araçlarını ortadan kaldırmamakta aksine internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin geleneksel medya içeriklerinden beslendiği anlamını taşımaktadır.

Geleneksel medya içeriklerindeki görsel-işitsel içeriklerden doğan olumlu ve olumsuz etkinin internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinde riskler ve faydalar olarak ifade etmek hatalı olmayacaktır. İki sektör arasındaki diğer bir fark ise burada ortaya çıkmaktadır. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin izleyiciye veya dinleyiciye sunduğu en büyük imkânlardan biri geleneksel yayıncılıktaki pasif izleyiciyi sistem ile entegre ederek ve etkileşime sokarak aktif izleyici hâline getirmesidir (Kandemir, 2019, s. 7). Başka bir anlatımla gelişen internet ortamından isteğe bağlı yayın içeriklerinin izleyicinin izlediği sırada içeriği yönlendirebilmesine imkân sağlamaktadır. Öyle ki izleyici içerikle bir bütün hâline gelerek interaktif bir şekilde izlediği sahnenin akabindeki sahneye kendisi karar verebilmektedir.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti ile geleneksel medyada kitle iletişim araçları arasında bahsedilmesi gereken en belirgin fark yayınların kontrolünün kullanıcı veya abonelere bırakılmış olmasında ortaya çıkmaktadır. Bu imkân yukarıda da ayrıntılı olarak bahsi geçen dijital yayıncılık teknolojisinden ileri gelmektedir. Geleneksel medyada izleyici veya dinleyici program içeriğine müdahil olamamaktadır. Bunun yanında geleneksel medya içeriklerinin yayın ortamları belli, içeriklere ulaşma zamanı da önceden tespit edilmektedir. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinde ise içerikler kullanıcı veya abonelerin kullanımına uygun olacak şekilde arşivlenerek katalog hâline getirilmekte, kullanıcılar içeriklere istedikleri zamanda dilerlerse akıllı cihazlara içeriklerin indirilmesi hâlinde çevrimdışı dahi erişebilmektedirler. Burada anlatılmak istenen fark özetlenecek olursa isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumunda çok yönlü bir iletişim mümkünken geleneksel anlamda içeriklerin tek yönlü bir iletişime yönelik olduğu ifade edilmektedir (Ergüney, 2017, s. 56).

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın içeriklerini geleneksel yayın içeriklerinden ayıran temel farklardan bir diğeri ise ulusal ve uluslararası yayın içeriklerine yönelik uygulanan politikada ortaya çıkmaktadır. Buna göre internet ortamından isteğe bağlı yayın içeriklerinin izleyici veya dinleyiciyle buluşturulmasında herhangi bölgesel veya yerel bir aktarım kaygısı bulunmamaktadır. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet içerikleri ülkeden ülkeye fark etmekle birlikte, gerçekleştirilen hizmet küresel nitelik amacı taşımaktadır.[24] Geleneksel kitle iletişim araçlarının da birbirinden farklı toplumları kültürel, sosyal veya ahlaki olarak birbirine benzeştirdiği kabul edilse de internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin internet hizmetini kullanmalarından kaynaklı olarak geleneksel kitle iletişim araçlarına göre daha kısa bir sürede daha fazla insana ulaşılabilir olduğu unutulmamalıdır. İnternet ortamından yayıncılık faaliyeti kitleleri daha çabuk etkileyebilecek niteliğe sahiptir. Bunun yanında internet ortamından yayıncılık faaliyeti gerçekleştiren kuruluşların birbirinden farklı abone veya kullanıcı profiline geleneksel yayıncılıkta olduğundan daha kolay ulaşmaları da mümkündür (Dönmez, 2019, s. 57).

[24] Netflix'in ülkeden ülkeye değişen içerik ve fiyatlandırma politikasına ilişkin detaylı bilgi için bkz: Çalışkan, 2019, Habertürk.

BÖLÜM 4

TÜRK HUKUKUNDA İNTENRET ORTAMINDAN İSTEĞE BAĞLI YAYIN HİZMETLERİNİN YASAL DÜZENLEMESİ VE İDARİ DENETİMİ

İnternetin gelişimi geleneksel medya içeriklerine ulaşmada yeni alanları ortaya çıkarmıştır. Televizyon, radyo ve isteğe bağlı yayın içeriklerinin internet ortamından sunumu bunlardan birini oluşturmaktadır. İnternet ortamından yayıncılıkta yaşanan gelişmeler söz konusu meseleyi yasal zemine oturtmayı ve idari denetimleri zorunlu kılmıştır.

1. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetine Yönelik Türk Hukukundaki Düzenlemeler

İnternet ortamından yayıncılık hizmetinin Türkiye'de yasal olarak denetlenmesi ve düzenlenmesi tartışmaya açılmış, kurum ve kuruluşların koordineli çalışmaları sonucunda mevzuatımıza bazı eklemeler ve yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu başlık altında özellikle isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumu hakkındaki yasal düzenlemelere değinilecek olup yeri geldikçe radyo ve televizyonların internetten sunumu hakkında mevzuattaki düzenlemeler hakkında da bilgi verilmeye çalışılacaktır.

1.1. Türk Hukukunda İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinin Düzenlenmesindeki Amaç ve Hukuki Düzenlemelerin Gerekliliği Meselesi

Bugüne kadar medya sektöründeki faaliyetlerin ele alınmasında temel olarak kullanılan mevzuat metinleri 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, 5187 sayılı Basın Kanunu veya 6112 sayılı Kanun olmuştur. Gelişen teknoloji ile birlikte görsel-işitsel yayıncılık hizmetlerinin internet ortamından sunulmaya başlamasıyla, mevcut mevzuat hükümlerinin internet ortamındaki görsel-işitsel yayıncılıktan doğacak veya doğması muhtemel somut uyuşmazlıklara, problemlere veya ihtiyaçlara cevap verememesi gündeme getirilmelidir. Zira geleneksel anlayışla yayın hizmeti gerçekleştiren aktörler veya kuruluşların tabi oldukları 6112 sayılı Kanun gibi bir hukuk metni varken ve bu metne göre belirli sorumluluklar, sınırlar veya tanımlar tespit edilmişken kanaatimizce benzer tespitlerin

internet ortamına uyumlu şekilde yeniden ele alınmasının gerekliliği hukuki adalet ilkesinin sağlanması açısından önem arz etmektedir.

İnternet ortamında bir veri işlenebilmesi için kişilerin verilerine ulaşılması gerekmektedir. Çağımızda artık kişilerin sürekli yanlarında bulundurmak zorunda oldukları bilgilerin işlendiği "fiziki veri depolama alanları" ve dijital ortamda her türlü bilginin depolanabileceği "sanal veri depolama alanları" hizmetler esnasında kullanılmaktadır (Özkepir, 2020, s. 35). İletişim teknolojileri de günden güne değişmekte, toplum hayatında birtakım yeniliklere vücut vermektedir. Öğretideki görüşe göre, iletişim teknolojilerinde yaşanan değişmeler hukuk sistemlerini de kodifikasyon sürecine zorlamaktadır. Hukuk kuralları teknolojik faaliyetlerin yeniliklerini geriden takip etmiş olsa da hukuk kurallarının değişen somut durumlara karşı güncelliğini koruması gerekmektedir. Bu alanda yürürlüğe koyulacak hukuk kurallarının varlığı temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ve insan haklarına uygun hareket edilmesini sağlayacaktır (Özkepir, 2020, s. 36).

Görsel-işitsel yayıncılık hizmetinin medya sektöründeki varlığı yayıncılık hizmetinin internet ortamından sunumu ile oldukça ciddi boyutlara varmaktadır. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetleri de bireyler arasında kullanımı ve popülerliği günden güne artan hizmetlerden birini oluşturmaktadır. Çalışmamızda yasal düzenlemelere ve ayrıntılara girmeden önce söz konusu hususta bir mevzuat düzenlemesinin olması gerektiği tartışmalarının nereden doğduğu hususuna değinilmesi önem arz etmektedir. Zira hukuk normlarının yapılış amacı, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik veya ticari yaşantısı gibi hususlarda gerçekleşen değişim ve dönüşümlerin yeni ihtiyaçları meydana getirmesinden kaynaklanmaktadır. Bu açıdan sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik anlamda toplumu etkileyen bir değişim sonucu oluşmuş bir hukuk boşluğunun varlığı hâlinde veya var olan hukuki düzenlemelerin yeni gelişmelere ayak uyduramadığı durumlarda kanun koyucu yeni ve güncel düzenlemelerin yapılmasını hedeflemektedir.

Devletlerin vatandaşlarına yönelik tesis ettiği eylem ve işlemlerde hukuk kurallarına riayet etmesi veya işlemlerini bir hukuk metnine dayandırması o devletin hukuk devleti tanımına uygun hareket ettiğini göstermektedir. Hukuk devleti olmanın birçok ilkesinin bulunmasının yanında AYM 28.6.1995 tarihli, E. 1994/77, K. 1995/24 sayılı kararında kamu yararını amaçlayarak hareket eden devleti hukuk devleti olarak kabul etmektedir. Buna göre değişen koşullar göz önüne alınarak yasa koyucu tarafından çıkarılan ve idare tarafından uygulanan bir kuralın makul, adil, orantılı ve ölçülü olması hâlinde yeni uygulamanın daha önceki uygulamadan farklı olması kamu yararına yönelik bir uygulama olarak kabul

edilmelidir. Söz konusu durum AYM'nin 22.06.197 tarihli E. 1972/14, K. 1972/34 sayılı kararında da açıklanmaktadır. İlgili kararda geçen "… kuralın konulduğu gündeki kamu yararı düşüncesi artık geçerli bulunmadığından bu kural Anayasa'nın 2nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine dahi aykırı bir duruma girmiştir." şeklindeki ifadesi değerlendirildiğinde, mevcut durum ve koşulların değişmesi hâlinde hukuk kurallarının güncellenmemesi kamu yararının korunmaması anlamına gelmekte, devletin hukuk devleti ilkelerine aykırı hareket ettiğini göstermektedir.

Görsel-işitsel yayıncılık hizmeti sektöründe faaliyet sunan özel kuruluşların temelde güttükleri amaç kâr elde etmektir. Gerçekleştirilen faaliyetlerin özel sektör eliyle yapılması sunulan hizmetin toplumun tamamına ulaşması sebebiyle kamu yararı tartışmalarını ve buna ilişkin hukuki düzenlemeleri gündeme getirmektedir. Zira yayıncılık alanında faaliyet gösterenlerin özel kuruluşlar olması üretilen içerik hizmetinin kitlesel olduğu gerçeğini değiştirmemektedir (Doğan, 2001, s. 17,18). Diğer taraftan yayıncılık hizmetlerinin hukuki bir temele oturtulmasındaki esas gerekçelerden birini çocukların ve gençlerin söz konusu hizmetlerdeki zararlı ve hukuka aykırı içeriklerden korunması olduğu ifade edilmektedir. Zira toplumların sahip oldukları kültürel ve sosyal değerler nesiller arasında iletilmektedir (Doğan, 2001, s. 19).

Öğreti, internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin hukuki düzenleme sürecinden bahsetmeden önce kanun koyucuyu bu sürece getiren sosyal ve kültürel olayları ele almakta fayda olduğunu belirtmekte ve bu doğrultuda "Bugün neye televizyon veya radyo denmektedir?" sorusunu sormaktadır. Bir görüşe göre, daha önce televizyon yalnızca bir kutunun içinden insanlara seyir imkânı sunan, radyo ise bir kutudan gelen sesin dinlendiği tek yönlü bir iletişim aracı konumundayken, internet ortamından yayıncılık hizmeti ile birlikte bahsi geçen kitle iletişim araçlarının kullanımında, yapısında değişiklik olduğu ve bireylerin alışkanlıklarını değiştirdiği kabul edilmektedir. Günümüzde internet ortamından isteğe bağlı yayıncılık hizmet kuruluşları adeta televizyon veya radyo kanallarının profesyonelliğinde hatta kitle iletişim araçlarının çok ötesinde yayınlar gerçekleştirerek yeni bir izleyici, dinleyici kitlesini ve yeni iletişim ortamlarını oluşturmaktadırlar (Dönmez, 2019, s. 12). Farklı içeriklerin üretilmesi hususunda yeni bir pazar oluşturan internet ortamından yayıncılık hizmeti geleneksel medya tüketimini de etkileyerek, izleyici ve dinleyici kitlesinin farklı mecralarda varlık göstermesine neden olmaktadır. Bu açıdan Türkiye'de de internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetleri konusunda bir rekabet ortamının oluştuğunu ifade etmek gerekmektedir. Ayrıca bu rekabet

alanı yalnızca internet ortamındaki yayın kuruluşlarının birbirleri arasında oluşmamakta, geleneksel yayıncılar ile internet yayıncıları arasında da yaşanmaktadır. Zira internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet kuruluşları sadece kendi orijinal içeriklerini üretmekle kalmamakta geleneksel medya içeriklerini, yerli veya yabancı kuruluşların ürettikleri orijinal içerikleri, filmleri satın alarak rekabet ortamını etkilemektedir.[25] Söz konusu durum da bireyleri abonelik, üyelik veya kayıtlı kullanıcı olmanın kısmen daha kolay olduğu, içerikleri kontrol etme noktasında daha özgür olabildikleri internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönlendirmektedir (Ayerdem, 2019, s. 78).

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet sektörü kanaatimizce yerel ve yabancı sektör temsilcilerinin etkisiyle Türkiye'deki görsel-işitsel medya sektörünü gerek ekonomik gerek kültürel ve gerekse hukuki anlamda ciddi etkisi altına almaktadır. Görsel-işitsel yayıncılık hizmetlerine yönelik benzer etki RTÜK yetkililerince aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır.

> İlk önce yeni medya yayıncılığının gücünü görmemiz gerekiyor. Son yıllarda yeni bilgi teknolojileri aracılığı ile birçok alan değişim gösteriyor. İnternetin doğması ve yaygınlaşması sonucunda çalışma anlayışları, iş kavramları, işletme biçimleri bu süreçle birlikte dönüştü. Günümüzde de yeni medya teknolojilerinin gelişmesi ile platformların ortaya çıkması ve bu platformların da gerek kullanıcı merkezli yapısı gerek zengin içeriğe sahip olmaları sebebiyle yayıncılığın odak noktaları hâline geldiğini ifade edebiliriz. Bu durum değişen üretim ve tüketim ilişkilerinin de bir sonucudur aslında. Görece düşük maliyetlerle kurulan bu şirketler kısa bir zaman aralığında küresel ölçekte büyüyerek yüksek piyasa değerlerine ulaştılar. Yeni yayın platformları birçok iş kolunda hem piyasa koşullarını etkiledi hem de yeni medya anlayışlarına ilişkin tutumları ve ilişki ağlarını

[25] Dünya'nın önde gelen futbol ligleri organizatörlerince, futbol müsabakalarının yayıncı kuruluşlarla anlaşmak yerine söz konusu futbol liglerinin bir isteğe bağlı yayın hizmeti üzerinden doğrudan sunulması gündeme getirilmektedir. Bu yönde Premier Lig CEO'su Richard Masters 2023 yılında "PremFlix" adını verdikleri bir platformun yayına başlayabileceğini duyurmuştur. Detaylı bilgi için bkz: Durkal, Hürriyet, Şubat 2020; Sazan Sarmalı filminin BKM tarafından Netflix'e satılması sinema sektörüne ciddi bir müdahale olarak yorumlamış ve şirketin Türk pazarındaki konumu, bir kez daha gündeme gelmiştir Detaylı bilgi için bkz: Kalçık, Sabah Gazetesi, Şubat 2019.

dönüştürdü. Artık siber alanda kurulan bu şirketler getirdikleri yeniliklerle yayıncılık alanına yön veriyor ve yayıncılık alanını dönüştürüyor diyebiliriz.

Tüm bu dönüşüm sürecinde iki husus Türkiye için çok önemli. Birincisi, mali konular. İkincisi, ifade ve haber alma özgürlüğünü esas almak üzere gençlerin, milli manevi değerlerin, kamu güvenliğinin korunması hususu. Aslında bunları kırmızıçizgilerimiz olarak da tanımlayabiliriz. İlk konu üzerinden devam edecek olursam Türkiye'de artık harcamalarını internet üzerinden yapanların oranı %44. Türkiye'de yaklaşık iki trilyonu bulan harcamaların neredeyse yarısı online ortamda gerçekleşiyor. Hâli ile bu durum medya sektörüne de yansıyor.

2019 verileri dijital medya reklam harcamalarında %19'luk bir büyüme gösteriyor. Ekonomi bu alana kayıyor. Biz geleneksel medya hizmet sağlayıcılarının ticari iletişimlerinden vergi payı alırken yeni medya yayıncıları hem vergi vermiyor hem de ülke kaynaklarından sınırsızca yararlanıyor. Bu bir kere rekabet ilkelerine aykırıdır. O sebeple bu alanda düzenleme zaten zorunluydu.

Ülkemizde, OTT olarak nitelendirilen isteğe bağlı medya kuruluşlarının abone sayısı ise 4 milyonun üzerine çıktı. Covid-19 salgını sürecinde izolasyonun başlamasıyla kullanıcıların %61'i yeni medya araçlarında daha fazla vakit geçiriyor. Tabi bu artık sadece ülkemizde değil dünyada da benzer bir eğilim gösterdi. Bu denli yoğun bir kullanımın olduğu alanda düzenleme gerekli değil midir? Bugüne kadar yapılan bilimsel çalışmalar ışığında biz şunu gördük ki medya kitleleri etkileyebilme gücüne fazlasıyla sahiptir. Hatta dahası var yapılan çeşitli araştırmalar medyanın özellikle yeni medya alanında üretilen içeriklerin bireylerin zihinlerini şekillendirdiğini ortaya koyuyor. Yani bu sebeple çocuk ve gençlerimizi sahipsiz bırakamayız. Kamu güvenliği ve değerlerimizin korunması adına bu alanda düzenleme yapmak zorundaydık. Bunun üzerine 2018 yılında 6112 sayılı Kanun'da önemli bir değişikliğe gidildi. Bu değişiklik

ile internet üzerinden yayıncılık kanuni bir zemine oturdu. Bu düzenleme ile İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti sunan yine internet üzerinden radyo ve televizyon yayıncılık hizmeti sunacak olan tüm kuruluşlar kanun kapsamına dâhil edildi. İkinci mevzuat düzenlemesi kapsamında BTK ile müştereken hazırlanan Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik, 1 Ağustos 2019 tarihinde uygulamaya esas olacak şekilde yürürlüğe girdi. Bu kapsamda artık lisanslama süreci başladı.

Bu sürecin başlamasıyla bazı kesimlerden "İnternete sansür mü getiriliyor?" gibi iddialar öne sürüldü. Hatta bu düzenleme ile ülkemizde mevzuat yürürlüğe girdiği tarihte internet üzerinden yayıncılık yapan platformların ülkeyi terk edeceği komik laflar da edildi. Hâlbuki ki bu iddiaların öne sürüldüğü süreçte ilgili platformlar yerli platformlarımızdan bile önce hareket ederek lisans müracaatlarını yapıp gereken mali yükümlülüklerini yerine getirip şirket kuruluş süreçlerini başlatmışlardı bile.

Burada lisanslama süreci ile yerli ve yabancı platformlara Türkiye'de münhasıran medya alanında anonim şirket kurdurup Türkiye'de yerleşik olmalarını temin ettik. Bununla birlikte genel müdür, izleyici temsilciliği gibi birçok kadrolar temin etmelerini ve bu isimleri kurumumuza da bildirmelerini mevzuat ile sağladık. Bugün için konuşursak ülkemizde internet ortamından radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti sunmak için başvuru yapan bine yakın kuruluş bulunmaktadır ve bu sayı hızla artmakta ve lisanslama süreçleri aktif olarak devam etmektedir. Çünkü bu alan çok dinamik bir alandır.

Kurumumuza internet üzerinden isteğe bağlı yayın lisansı alabilmek için Bein, BluTV, Puhu TV, Tivibu, Mubi, Vodafone TV, Netflix gibi platformların başvuru yaptığını görüyoruz. Biz kurum olarak söz konusu şirketlerin bir ay gibi kısa bir sürede lisanslama süreçlerini tamamlamalarını öngörüyoruz (Yönetmelik'in "İnternet

ortamındaki mevcut yayın hizmetleri" başlıklı Geçici 1. maddesi gereği) Amacımız bu alanı da ihtiyaçlar çerçevesinde düzenleyerek kamu yararını önceleyerek hem sektör hem devlet hem de halkımız için ortak menfaatlerde buluşabilmeyi sağlamak. Kurum olarak da aktif bir çalışma yürütüyoruz (Uslu, SETA Web, 2020).

Dolayısıyla internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin hukuken düzenlenmesindeki kanaatimizce ilk neden, güncel gelişmelerin mevcut düzene uyum sağlamasının gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. İkinci neden ise sektör faaliyetlerindeki rekabet ortamının resmî kurumlarca kanunlar çerçevesinde düzenlenmesinin sağlanmasıdır. Üçüncü neden ise kamu güvenliğinin, milli ve manevi değerlerin korunmasıyla, kamu yararının gerçekleştirilmesinin istenmesidir. Zira idari mercilerin denetim ve düzenleme faaliyetlerinin etkin ve verimli bir biçimde çalışabilmesi için somut uyuşmazlıklara yönelik güncel hukuk metinlerine ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca söz konusu hukuk metinleri belirlilik ve açıklık ilkelerine uygun şekilde sektörde hizmet verecek tüm yeni aktörleri açıklamalı, süjelerden bahsetmelidir. Akabinde yapılacak denetim faaliyetleri sonucunda idare tarafından uygulanacak idari yaptırımların hukuka uygun olabilmesi için de yine kanunilik ilkesi temelinde hareket edilmesi gerekmektedir (Coşkun, 2017, s. 475).

1.2. 6112 Sayılı Kanun'un 29/A Maddesi

6112 sayılı Kanun kapsam ve amaçları incelendiğinde radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin yasal olarak düzenlenmesi ve denetlenmesinin RTÜK'ün görev ve sorumluluk alanına dâhil olduğu anlaşılmaktadır. Kanun'un 2'nci maddesinin gerekçesindeki "Güçlü, rekabetçi bir medya hizmeti endüstrisini geliştirmek …" ifadelerinden anlaşıldığı üzere RTÜK, faaliyetin gerçekleştirildiği teknik isimler ve faaliyetin usulü fark etmeksizin her türlü radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin denetiminde görevli konumda bulunmaktadır (TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi, Taslak 2'nci Madde Gerekçesi, 2018). Buna göre, 6112 sayılı Kanun ile karasal, uydu ve kablolu yayın yolu ile hizmet veren medya hizmet sağlayıcılar ve platform işletmecilerine yönelik haklar ve sorumluluklar belirlenmekte, yetkiler ve lisans işlemlerinin muhtevası tespit edilmektedir.

27 Mart 2018 tarihli 30373 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 82'nci maddesiyle

6112 sayılı Kanun'a 29/A maddesi eklenmesine karar verilmiştir. 7103 sayılı Kanun'un 82'nci maddesinin gerekçesi incelendiğinde 6112 sayılı Kanun'a eklenecek kanun maddesinin sebebi bilişim ve internet teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler ve gelişmeler sonucu sektörde hissedilen yoğun etkiler olarak açıklanmaktadır. Gerekçeye göre internet teknolojisinin gündelik hayattan iş hayatına, ekonomiden ticarete olan etkisi kendini medya sektörü üzerinde de hissettirmiş ve dolayısıyla radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumunun yoğun bir şekilde gündeme geldiği ifade edilmiştir. Gerekçede ayrıca konvansiyonel medyada yayınlanmak üzere üretilen içeriklerin artık internet üzerinde bulunur hâle geldiği ortaya koyulmakta, ayrıca internete özel içeriklerin çoğunlukla yayıncılık hizmetlerinin hedefi hâline getirilmeye başlandığı değerlendirilmiştir. Böylece hâlihazırda yayıncılık hizmetini karasal, uydu veya kablolu ortamlarda sunan medya hizmet sağlayıcıların yayın hizmet ağlarını internet ortamına kadar genişlettiği de belirtilmektedir. Zira kanunda yapılacak değişiklik gündeme getirilmeden önce radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu ne 5651 sayılı Kanun'da ne 6112 sayılı Kanun'da ele alınmamıştır. Dolayısıyla yabancı veya yerli fark etmeksizin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınırları içerisinde ve Devleti etkisi altına alacak şekilde internet ortamından yayıncılık hizmeti gerçekleştiren kişi ve kuruluşların mali, idari, teknik veya hukuki açıdan sorumluluklarının belirlenmesi, bu açıdan lisanslama ve yetkilendirilmeleri gerekli görülmektedir.

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi, medya hizmet sağlayıcılar ve platform işletmecilerinin karasal, uydu ve kablolu yayıncılık hizmetlerine ek olarak söz konusu gerçek veya tüzel kişilerin internet ortamındaki yetki ve sorumluluklarının tespit etmektedir. Ayrıca yayıncılık hizmetlerini sadece internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcıların da yetki ve sorumluluklarını ihtiva etmesi açısından önem arz etmektedir (Kurt, 2020, s. 27).

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin birinci fıkra hükmü RTÜK'ten yayın lisansı veya geçici yayın hakkı almış olan medya hizmet sağlayıcılar ile daha önce böyle bir hak veya lisansı olmayarak internet ortamından yayıncılık hizmeti gerçekleştirmek isteyen medya hizmet sağlayıcıları ve yayınların iletimini sağlayan platform işletmecilerini ilgilendirmektedir. Maddeye göre, hâlihazırda geçici yayın hakkı veya yayın lisansı bulunan medya hizmet sağlayıcılar bu hak ve lisans ile internet ortamından radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın iletimini sunabileceklerse de bu yayınların ancak 5651 sayılı Kanun'daki ilkelere uygun olarak yapmaları zorunlu tutulmaktadır. Buna karşılık herhangi bir şekilde

geçici yayın hakkı veya yayın lisansı olmayan fakat yayın hizmetlerini sadece internet ortamından gerçekleştirmeyi arzulayan medya hizmet sağlayıcılar ise yasal düzenleme gereği RTÜK'e lisans başvuru yapmak zorunda tutulmaktadır. Söz konusu durum 29/A maddesinin düzenlendiği 7103 sayılı Kanun'un gerekçesinde şu şekilde açıklanmaktadır;

> Üst Kurul kayıtlarında yayıncı olarak gözüken kuruluşların, eş zamanlı olup olmadığına bakılmaksızın, herhangi bir ilave külfete de girmeksizin yayınlarını isterlerse kendilerine ait internet sitelerinden sunabilecekleri hususu açıkça düzenlenmektedir. Radyo ve televizyon yayınlarını sadece internet üzerinden sunmak isteyen kuruluşlara da sadece bu amaçla lisans alabilme imkânı getirilmektedir (TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi, 82'nci Madde Taslak Gerekçesi, 2018).

Gerekçede RTÜK'te yayıncı olarak kayıtlı bulunan kişi ve kuruluşların yayınlarını internet ortamından sunmak istemelerinde tekrar RTÜK'e başvuru yapmak zorunda olmamaları "ilave külfete girmeksizin" sunulan bir imkân olarak ifade edilmektedir. Kanaatimizce söz konusu ifade ve uygulamadan anlaşılan daha önce yayın lisansı veya geçici yayın hakkı almak üzere RTÜK'e yapılan lisans ve yayın hakkı ödemelerinden dolayı yayıncı kuruluşların mükerrer ödeme yapmalarının önüne geçilmesidir. Ayrıca birinci fıkra hükmüne göre yayınların iletimini internet ortamından gerçekleştirmek isteyen platform işletmecileri de RTÜK'ten usul ve esaslara uygun şekilde yayın iletim yetkisi almalıdır.

29/A maddesinin ikinci fıkra hükmü ise lisans ve geçici yayın hakkı olmayan gerçek ve tüzel kişilerin karşı karşıya kalmaları muhtemel yargı sürecinden bahsetmektedir. Fıkra metninde, internet ortamından yayın gerçekleştirmek isteyen gerçek veya tüzel kişilerin maddenin birinci fıkrasındaki usul ve esaslara uygun olacak şekilde yayın lisansına veya geçici yayın hakkına sahip olmamalarının RTÜK tarafından tespit edilmesi hâlinde bazı yaptırım kararlarının gündeme geleceği düzenlenmektedir. Buna göre, internet ortamından yayın gerçekleştirmek isteyen medya hizmet sağlayıcıların söz konusu yayınlarını lisansları veya geçici yayın hakları olmadan sunmaları hâlinde sulh ceza hâkimi yayının içerikten çıkarılmasına veya yayının erişime engellenmesine karar verebilecektir. Ayrıca içerikten çıkarma veya erişim engeli kararının gereğini yerine getirmek üzere BTK yetkilendirilmektedir.

29/A maddesinin üçüncü fıkra hükmü yurt dışından Türkiye'yi ilgilendiren internet ortamındaki yayın hizmetlerinin kapsamını düzenleme altına almaktadır. Madde hükmünde önem arz eden internet aktörleri yer ve içerik sağlayıcılardır. Zira yer sağlayıcının veya içerik sağlayıcının Türkiye'de bulunmaması madde hükmünün uygulanması esasını etkilemektedir. Başka bir anlatımla yer ve içerik sağlayıcıların yurt dışında olmaları hâlinde dahi yayınların, reklam veya benzeri tanıtımların Türkiye'ye yönelik olması hâlinde internet ortamından yayıncılık faaliyetlerinde 6112 sayılı Kanun, uluslararası anlaşmalar ve ilgili tüm yasal düzenlemelerin gündeme geleceği kabul edilmektedir. Anlatılan durum öğretide Türkçe yayınlar başlığı altında örneklendirilmektedir. Öğretideki görüşe göre örneğin, içerik veya yer sağlayıcının Fransa'da bulunması ve yayının Türkçe dilinde veya Türkiye'ye yönelik olması hâlinde bahsi geçen yayın Kanun kapsamında denetim altına alınmalıdır (Değirmenci, 2019, s. 114). Benzer düzenleme 6112 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin dördüncü fıkrasında geleneksel yayınlar için de kabul edilmektedir.

6112 sayılı Kanun 29/A maddesinin dördüncü fıkrası yasal düzenlemelerin muhataplarının belirlenebilmesi açısından önemlidir. Zira ilgili fıkra maddenin kapsam ve sınırlarını belirlemek noktasında bazı kişi ve kuruluşları yasal düzenlemelerin dışında tutmaktadır. Dijitalleşmenin bireylere sağlamış olduğu serbest internet faaliyetleri sayesinde internet kullanıcılarının herhangi bir izne bağlı olmadan veya herhangi bir geleneksel araçta yayınlanmasına gerek kalmaksızın, örneğin sadece dijital uygulamaları veya internet teknolojilerini kullanarak kendi istekleri doğrultusunda içerik ürettikleri ve söz konusu içerikleri diğer kullanıcıların erişimine açtıkları bireysel iletişim[26], görsel-işitsel içeriklere yer vermelerine rağmen bu içeriklerin radyo ve televizyon yayını olarak veya bazı arşiv içeriklerine ulaşılmasına rağmen bunların da isteğe bağlı yayın katalogları şeklinde değerlendirilemeyeceği örneğin Facebook, Twitter, Instagram gibi radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınlarını internet ortamından sunmaya özgülenmemiş platformlar ve söz konusu faaliyetlere sadece yer sağlayan kişiler 29/A maddesinin kapsamından hariç tutulmaktadır (Karagöz, 2013, s. 133).

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin beşinci fıkrası, yasal düzenlemelerin ayrıntılarının bir yönetmelik ile ortaya koyulacağını, söz konusu yönetmeliğin kısaca kapsamını ve bu konudaki yetkili idari mercileri tespit etmesi adına önem arz etmektedir.

[26] 01.08.2019 tarihli 30849 sayılı Yönetmelik'te ise bireysel iletişim, bireyler arasındaki görsel ve işitsel iletişimi sağlayan etkileşim yolu olarak tanımlanmaktadır.

1.3. 30849 sayılı Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin kabul edilmesiyle birlikte radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumunda medya hizmet sağlayıcılara ve internet yayın platform işletmecilerine yönelik hakların ve sorumlulukların ayrıntılı şekilde belirlenmesi gerekmiştir. 29/A maddesinin beşinci fıkrasında da kabul edildiği üzere konu hakkında görev ve yetkileri bulunan idari mercilerin koordineli bir şekilde yönetmelik hazırlamaları gündeme gelmiştir. Yapılan çalışmalar sonucu 1 Ağustos 2019 tarih ve 30894 sayılı Resmî Gazete ile Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik, radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleri konusunda yeni kavramlar, tanımlar ve güncel lisanslama işlemlerini içermesi adına görsel-işitsel medya hizmetlerinin denetimi ve düzenlenmesi bakımından önem arz etmektedir.

30849 sayılı Yönetmelik internet ortamı, internet radyo yayını, internet televizyon yayını kavramlarını tanımlamaktadır. Söz konusu Yönetmelik'ten anlaşılan, internet ortamı kavramı dışında kalan yayın faaliyetlerinin bu Yönetmelik'in kapsamı dışında olduğu yönündedir. Ayrıca 30849 sayılı Yönetmelik'te bahsi geçen "internet ortamı" kavramının tanımı ile 5651 sayılı Kanun'da açıklanan internet ortamı kavramı tanımının birbiriyle aynı olduğundan öğretide, 30849 sayılı Yönetmelik'in 5651 sayılı Kanun kapsamına giren internet ağı üzerindeki radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınları kapsadığı değerlendirmesinde bulunulmaktadır (Öztekin, 2021, s. 260).

30849 sayılı Yönetmelik'le birlikte bazı kavramların açıklanması önemli hâle gelmektedir. Bu kavramlardan biri de bireysel iletişim kavramıdır. Bireysel iletişim; e-posta, WhatsApp ve benzeri uygulamalar gibi iletişim ortamlarını ve Youtube gibi web sitelerine kişisel içerikler yüklenmesini anlatmaktadır. 30849 sayılı Yönetmelik'in 2'nci maddesinin ikinci fıkrasında sayılan bireysel iletişim hizmetleri, internet ortamından yayın hizmeti sunmaya özgülenmemiş platformlar ve yalnızca yer sağlayıcı olan kuruluşlar RTÜK'ün internet yayıncılık hizmet düzenlemesinin dışında tutulmaktadır. Dolayısıyla Youtube'da bireysel bir video yayınlayan kişinin video içeriği 6112 sayılı Kanun ve 30849 sayılı Yönetmelik kapsamında değil, 5651 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmektedir. Bu açıklamanın yanında Youtube üzerinden televizyon veya radyo kanalları tarafından yapılan bir yayın veya platform işletmecilerin mobil araçlardan, doğrudan internette web sitesi

üzerinden, televizyon uygulamalarından yayın hizmet içeriklerini sunmaları hâlinde ilgili faaliyet 30849 sayılı Yönetmelik kapsamına dâhil olmaktadır (Öztekin, 2021, s. 261).

1.3.1. İnternet Ortamından Yayın Lisansı

Lisans, Fransızca kökenli "licence" kavramından dilimize kazandırılmış olup Türkçeye "izin" olarak çevrilmiştir (Danıştay 13. Daire, 24/01/2006 Tarihli E. 2005/75, K. 2006/474, Aktaran Uran, 2008, s. 153). Öğretide kamu hizmetlerinin devlet tarafından gördürülmesindeki bir usul olarak kabul edilen lisans, bir iş veya ticari faaliyetin yapılabilmesinin mümkün olması için devlet organlarından alınan izin olarak tanımlanmaktadır (Erol, M., 2010, s. 352). Düzenleyici ve denetleyici kurumların varlık gösterdiği bir alanda gerçek veya tüzel kişilerin faaliyette bulunabilmesindeki en önemli şartlardan biri lisans şartının yerine getirilmesidir (Erol, M., 2010, s. 357). Düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından gerçekleştirilen lisanslama işlemlerinin özel kuruluşlar tarafından tercih edilmesinde rol oynayan en önemli faktörler, söz konusu kurumların yasal düzenlemelere uygun hareket ederek adil, objektif ve güvenilir şekilde hareket edebilmelerinin sağlanmasına olan inançlarıdır (Erol, M., 2010, s. 355).

6112 sayılı Kanun çerçevesinde görsel-işitsel yayın hizmetlerini ilgilendiren lisans ise "yayın lisansı" olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı Kanun'un 3'üncü maddesinin (hh) bendinde mevcut yasal düzenlemelerde sayılan şartları sağlayan medya hizmet sağlayıcılara kablo, uydu veya benzeri ortamlarda yayın sunabilmeleri izin RTÜK tarafından verilen belge yayın lisansı olarak tanımlanmaktadır.

30894 sayılı Yönetmelik'le birlikte "internet ortamından yayın lisansı" kavramı mevzuatımıza dâhil olmuştur. Bahsi geçen Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin (j) bendi internet ortamından yayın lisansı kavramını akıllı cihazlar, mobil uygulamalar, internet ortamından bağlantının sağlanabildiği televizyon alıcıları ve benzeri tekniklerle radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetini internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcıların alması gereken izin belgesi olarak açıklamaktadır. 6112 sayılı Kanun'da düzenleme bulan yayın lisansı şartlarına benzerlik gösterecek şekilde internet ortamından yayın lisansı da sadece TTK usullerine uygun şekilde kurulmuş anonim şirketlere verilmektedir.[27]

[27] 30894 sayılı Resmî Gazete ile Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik 7'nci madde hükmü.

30849 sayılı Yönetmelik'in 5'inci maddesinden itibaren internet ortamından yayın lisansı hususunda medya hizmet sağlayıcılara yol gösterecek ayrıntılı düzenlemelere ulaşmak mümkündür. Buna göre internet ortamından yayın hizmeti sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar radyo yayınları için 10.000,00 Türk lirası ödeyerek "İNTERNET-RD", televizyon yayınları için 100.000,00 Türk lirası ödeyerek "İNETERNET-TV" ve isteğe bağlı yayınlar için100.000,00 Türk lirası ödeyerek "İNTERNET-İBYH" adında çeşitli adlarla düzenlenmiş lisans türlerine başvurarak en az on senelik yayın lisansı elde etmek zorundadırlar.

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde bahsedilen ve daha önce geçici yayın hakkı veya yayın lisansı bulunan medya hizmet sağlayıcıların söz konusu lisansları ile yayınlarını internet ortamından sunmaya devam etmeleri hususuna değinmek gerekmektedir. Zira kanaatimizce "… geçici yayın hakkı ve/veya yayın lisansı bulunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar … internet ortamından da sunabilirler." şeklinde düzenleme bulan madde hükmü ve 30849 sayılı Yönetmelik'in "Diğer ortamlardan yayın lisansı bulunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar" başlıklı 6'ncı madde hükmü dar ve geniş anlamda yorumlanabilmektedir. Madde hükmü dar yorumlandığında daha önce karasal veya uydu lisansı alarak yayın sunan medya hizmet sağlayıcının internet ortamında canlı yayın ve isteğe bağlı yayın içerikleri ayrı değerlendirilmelidir. Başka bir anlatımla eğer bir kuruluş mevcut geçici yayın hakkı veya yayın lisansı ile internet ortamından sadece canlı yayın sunmayacak, bunun yanında örneğin kataloglar oluşturarak isteğe bağlı yayın hizmeti de gerçekleştirecek ise var olan yayın lisansı veya geçici yayın hakkının yanında İNTERNET-İBYH lisansına da sahip olmalıdır. Kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri (hem canlı yayın hem isteğe bağlı yayın gibi) bir bütün olarak ele aldığımızda ise madde hükmünü geniş yorumlamamız gerekmektedir. Buna göre medya hizmet sağlayıcı var olan yayın lisansı veya geçici yayın lisansının yanında yukarıda bahsi geçen başkaca bir yayın lisansına ihtiyaç duyulmadan örneğin katalog hâlinde oluşturduğu isteğe bağlı yayınları internet ortamından sunabilecektir.

30849 sayılı Yönetmelik'in 9'uncu maddesinde ise lisans başvurusu esnasında RTÜK'e iletilen bilgi veya belgelerin doğruluğunda kasten hata edilmesi hâlinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşların başvurularının geçersiz olacağına, başvurunun kabul edilmiş olması hâlinde ise iptal edileceğine hükmedilmektedir. Bunun yanında kasten hatalı beyanda bulunmaktan dolayı ilgili medya hizmet sağlayıcılara yönelik suç duyurusunda bulunulacağı da düzenleme altına alınmaktadır.

Yukarıda açıklanmaya çalışıldığı üzere RTÜK tarafından isteğe bağlı yayınlarını internet ortamından sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcılara yönelik ayrıntıların belirlendiği 30849 sayılı Yönetmelik lisans işlemlerine yönelik hükümleri kanaatimizce hukuka uygun kabul edilmelidir. Zira Danıştay, bir alanda lisans işlemlerinden bahsedilebilmesi için çerçeve kuralların kanunlarla belirlenmesi gerektiğini, sonrasında ise kanuna ve Anayasa'nın 124'üncü maddesine uygun olarak çıkarılacak yönetmeliklerle ayrıntıların belirlenebileceğini kabul etmektedir. Böylece kanunlarla belirlenmemiş ayrıntılara yönetmeliklerden ulaşmak mümkün hâle gelecektir. Bunun aksine yönetmeliklerle kanunlara aykırı olacak şekilde sınırlamalar koymak veya kanunu genişletmek hukuka aykırı bir lisanslama düzenlemesi olarak değerlendirilebilecektir (Erol, M., 2010, s. 359).

1.3.2. İnternet Ortamından Yayın İletim Yetkisi

Öğreti, görsel-işitsel medyada yayın hizmetlerinin idare tarafından verilecek bir yayın iznine tabi olması gerektiğini kabul etmekte (Darendeli, 2013, s. 126), söz konusu iznin ise mutlaka bir yasayla, kamuya açık ve şeffaf yapılması gerektiğini belirtmektedir (Darendeli, 2013, s. 128). Aynı görüşe göre gelişen teknoloji ile birlikte görsel-işitsel medya hizmetlerindeki yayıncılık faaliyetlerinin gelişmesiyle, ilgili alanda tüm teknolojik hizmetleri kapsayan bir lisans veya yetki uygulamasının var olması gerektiği ifade edilmektedir (Darendeli, 2013, s. 127).

30894 sayılı Yönetmelik'in 5'inci maddesinin altıncı fıkrasından itibaren platform işletmecilerinin internet ortamından gerçekleştirecekleri yayınları iletebilmeleri için almaları gereken internet ortamından yayın iletim yetkisinin kapsamı ayrıntılı şekilde düzenlenmektedir. Düzenleyici ve denetleyici kurumların düzenleme ve denetleme gerçekleştirdikleri alanlarda tüzel kişilerin bu alanlarda faaliyette bulunabilmelerinin ön koşulu yukarıda bahsi geçen lisanslama işlemlerinde olduğu gibi resmî organlar tarafından yetkilendirilmeleridir (Erol, 2010, s. 357).[28] Kısaca internet ortamından yayın iletim yetkisi internet ortamından veya akıllı cihazlar üzerinden kullanılabilen mobil uygulamalara aracılığıyla izleyici veya dinleyicilere yayınların ulaştırılabilmesi için internet yayın platform işletmecileri tarafından RTÜK'ten alınan yetkiyi anlatmaktadır.

[28] BTK'den elektronik iletim hizmetlerini gerçekleştirmek için yetkilendirilmiş bulunan platform işletmecileri sunacakları hizmeti RTÜK'e bildirmekle yükümlü bulunmaktadırlar.

30849 sayılı Yönetmelik kuruluşlara internet ortamından yayın iletim yetkisi verilmesi hususunda 6112 sayılı Kanun'da aynen belirtilen ve içerik veya yer sağlayıcıların yurt içinde olmamaları hâlinde dahi Türkiye'ye yönelik yayınlar yapmaları durumunda yayın iletim yetkisini almalarını zorunlu tutmaktadır. Ayrıca internet ortamından yayın lisansı sadece anonim şirketlere verilirken internet ortamından yayın iletim yetkisi anonim şirketlerin yanında TTK'ye uygun şekilde kurulmuş limited şirketlere de verilebilmektedir.

İnternet ortamından yayın lisansı ve yayın iletim yetkisi konusunda değinilmesi gereken meselelerden biri kanaatimizce internet ortamından yayın iletim yetkisine sahip bir kuruluşun, yayın lisansı alması gereken medya hizmet sağlayıcı kuruluşa ait bir yayını internet platformunda iletmesi konusudur. Başka bir anlatımla medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınını internet ortamından eş zamanlı olarak ileten bir platform işletmecisinin, söz konusu yayını iletebilmesi için yalnızca kendisine ait bir yetki belgesi olması yeterli midir? Yoksa söz konusu yayının sahibi olan medya hizmet sağlayıcının da ayrıca bir internet ortamından yayın lisansı alması gerekir mi? Kanaatimizce ikinci soruya olumlu yanıt verilmelidir. Zira internet ortamından yayın iletim yetkisi tek başına yeterli olmuş olsaydı kanun koyucunun ayrıntılarıyla birlikte yayın lisansı veya geçici yayın hakkını ayrıca düzenlemesine gerek kalmazdı. Ayrıca internet ortamından televizyon, radyo ve isteğe bağlı yayın lisansı farklı bir meseleyi, internet ortamından yayın iletecek platform işletmeciliği hizmetleri farklı bir meseleyi oluşturmaktadır. İkisi birbirinden farklı hizmetlerdir. Mevzuat internet ortamından yayın iletim yetkisini ve yayın lisansını farklı başlıklar altında ele almaktadır. Buna göre bir kuruluşun internet ortamından yayın sunmak istemesi hâlinde TTK'ye uygun olarak kurulmuş bir anonim şirket olması ve yetkili yerlerden alınmış internet ortamından yayın lisansının bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte söz konusu yayın TTK'ye uygun olarak başka bir isimle kurulmuş bir anonim veya limited şirket tarafından iletilmek isteniyorsa bu kez o şirketin internet ortamından yayın iletim yetkisi alması gerekmektedir.[29]

[29] Konuya ilişkin uygulamada "Doğuş Yayın Grubu"nun işlemleri örnek verilebilmektedir. Buna göre "Puhu TV" adıyla kullanıcılara hizmet veren Doğuş Dijital Hizmetler Anonim Şirketi'nin internet ortamından sunacakları isteğe bağlı yayınlar için İNTERNET-İBYH yayın lisansı bulunmaktadır. Puhu TV içerisinde bulunan "Canlı" sekmesi altında bulunan NTV (NTV Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Anonim Şirketi), Star TV (Star TV Medya Hizmetleri Anonim Şirketi) gibi farklı isimlerle kurulan anonim şirketlerin ise ayrıca İnternet-TV lisansları bulunmaktadır. Puhu TV bahsi geçen canlı yayınları internet ortamından iletmek üzere olduğu için ayrıca "Puhu TV Platform İşletmeciliği A.Ş" adı altında kurulmuş bir anonim şirket ile internet ortamından yayın iletim yetkisine de sahiptir. Bununla birlikte kuruluş ismi "BluTV İletişim ve Dijital Yayın Hizmetleri Anonim Şirketi" olan BluTV'nin ise yalnızca internet ortamından isteğe bağlı yayın yapabilmesi için sahip olması gereken İnternet-İBYH lisansı bulunduğu görülmektedir. Buna karşılık BluTV adlı hizmet sağlayıcı internet ortamından "Canlı TV" sekmesi altında birbirinden farklı yayın kuruluşlarının (Kanal D,

1.4. Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik'te Düzenlenen Yaptırımlar

"Yaptırım" veya "müeyyide" hukuk literatürüne göre, var olan düzendeki herhangi bir kuralın aksine hareket etme sonucu verilen tepki olarak açıklanmaktadır. İdari yaptırım ise kanunlar eliyle idareye verilen ve başkaca bir yargı kararı olmaksızın idare tarafından uygulanabilen idare hukuku ilkelerine uygun bir şekilde idari organlar tarafından yerine getirilen yaptırım olarak tanımlanabilmektedir (Darendeli, 2013, s. 41,42). Tanımdan yola çıkarak kanunen idareye geniş bir taktir yetkisinin verildiğini ifade etmek gerekmektedir. Öğretide idari yaptırımların amacının kamu düzenini sağlamak olduğu belirtilmekte, kamusal hizmetlerin yerine getirilmesi esnasında ve akabinde elde edilecek faydanın da etkili olabilmesi için idari yaptırımların önemine dikkat çekilmektedir (Ceylan, 2021, s. 33).[30]

Toplumsal yaşam içerisinde iki tür düzenden bahsedilmektedir. Bunlardan ilki "sosyal düzen" olarak nitelendirilmekte ve bozulması hâlinde cezai yaptırımlarla karşılaşılmaktadır. İkincisi ise "idari düzen" olarak tanımlanmakta ve idari düzenin bozulması hâlinde idari yaptırımların gündeme gelebileceği ifade edilmektedir. İdari düzen ile korunmak istenen faaliyetler kısaca kamu düzeni, kamu sağlığı ve güvenliği gibi faaliyetlerdir. Bağımsız bir idari otorite olarak düzenleyici kurulların da kanunen yetki verilmiş alanlarda idari yaptırım uygulamaların amacının bu olduğu ifade edilmelidir. Bir alanda gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler sonucu, hukuk kurallarına veya kanuna uygun hareket edilip edilmediğinin denetimini yapmak ve faaliyetlerinde hukuka veya kanuna aykırılık olduğunun tespiti edilmesi hâlinde idari yaptırım uygulamak düzenleyici kurullara verilen idari yaptırım yetkisinden kaynaklanmaktadır (Darendeli, 2013, s. 45,46). Zira idari yaptırımlar olmadan kamusal düzen gerektiği gibi sağlanamamakta, hizmetten elde edilecek kamu yararı elde edilememektedir (Darendeli, 2013, s. 48).

İdari yaptırımların var olması için anayasal ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkelere göre yaptırımlar gücünü anayasadan almalı, idarenin kanun ile yetkilendirilmiş olması gerekmektedir (İdarenin kanuniliği ilkesi) (Darendeli, 2013, s. 52,53). Ayrıca idari

Show, TRT, Eurosport gibi) yayınlarını üyelerine iletmektedir. Bunun yanında aynı sekme altında BluTV kanalları adı verilen bir bölümde "BluTV komedi", "BluTV aksiyon", "BluTV özel yapım" gibi içerisinde film ve dizilerin "Canlı" hizmet adı altında sunulduğu görülmekte, bu yayınlar için RTÜK'ten alınmış herhangi bir İnternet-TV yayın lisansına ulaşılamamaktadır (RTÜK, Sektörü Oluşturan Kuruluşlar, 2022 Mayıs)

[30] Devletlerin hukuka veya kanuna aykırı faaliyetlere yönelik uygulayacağı cezalandırma faaliyeti yargının yetkisi altında olmakla birlikte, yargılama sürelerinde yaşanan uzun beklemeler hizmetin ve cezanın etkinliğini ortadan kaldırmaktadır.

yaptırımların bir de idare hukukunda kabul edilen ilkeleri bulunmaktadır. İdare hukukunda kabul edilen ilkelere göre, idari yaptırımın sebep, konu, amaç, şekil ve yetki yönünden hukuka uygun olması gerekmektedir. Türkiye'de bağımsız idari otorite olarak görsel-işitsel medyada idari yaptırım uygulama yetkisiyle görevlendirilmiş kuruluş RTÜK'tür.

Sayısal teknoloji geleneksel yayıncılık hizmetini değiştirmiştir. Gelişen teknoloji ile birlikte ortaya çıkan yeni hukuki düzenlemelerin temelde hedefi kültürel anlamda çeşitliliğin ve medya alanındaki rekabetin idari düzenlemeler eliyle devamını sağlamak olarak açıklanmaktadır (Darendeli, 2013, s. 125). İnternet teknolojisi ile birlikte ise hem sayısal yayıncılık hem geleneksel yayıncılık değişmiş ve dönüşmüştür. Dolayısıyla internet ortamından yayıncılık faaliyetlerine yönelik yasal düzenlemelerle özel yaptırımların hüküm altına alınması gerekmiştir. Bu açıdan 30849 sayılı Yönetmelik'in Beşinci Bölümü'nde RTÜK tarafından internet ortamından televizyon, radyo ve isteğe bağlı yayın sunmak üzere hizmet vermek isteyen veya ilgili hizmeti gerçekleştiren kuruluşlara yönelik bazı yaptırımlar öngörülmüştür. Bu başlık altında kanun ile çerçevesi çizilen ve 30849 sayılı Yönetmelik ile ayrıntısı ortaya koyulan yaptırımlardan bahsedilmesi amaçlanmaktadır.

1.4.1. İçeriğin Yayından Çıkarılması

İçeriğin yayından çıkarılması faaliyeti 5651 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (ö) bendi ve 30849 sayılı Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin (g) bendinde aynı şekilde tanımlama bulmaktadır. Mevzuattaki tanıma göre içeriğin yayından çıkarılması, yer sağlayıcı veya içerik sağlayıcılar tarafından internet ortamından sunulan içeriğin tamamen sunuculardan ve benzeri şekilde içeriğin barındırıldığı mecralardan çıkarılmasıdır. Ayrıca içeriğin yayından çıkarılması bazı görüşlerce öğretide koruma tedbiri olarak ele alınmaktadır (Çınar, 2021, s. 71).

Görsel-işitsel medya hizmetlerine yönelik içeriğin yayından çıkarılması faaliyeti ilk kez 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin ikinci fıkrasında ele alınmaktadır. Bahsi geçen madde metnine ve 30849 sayılı Yönetmelik'in 19'uncu maddesine göre internet ortamından radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayınlarını geçici yayın hakkı veya yayın lisansı bulunmadan gerçekleştiren veya söz konusu hak veya lisansları iptal edilmiş olmasına rağmen yayınlarını internet ortamından ilettiği tespit edilen kuruluşlara karşı içeriğin yayından çıkarılması kararı uygulanmaktadır.

30849 sayılı Yönetmelik'in 16'ncı maddesinin birinci fırkasının (c) bendi incelendiğinde ise yayın ilkelerine yönelik ihlâllerden dolayı medya hizmet sağlayıcılara yönelik içeriğin yayından çıkarılması yükümlülüğü getirildiği görülmektedir. Buna göre 6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde düzenlenen yayın hizmet ilkelerinin ihlâl edildiğinin tespit edilmesi üzerine program kataloğunun içerikten çıkarılmasını sağlamak medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yükümlülüklerinden biridir. İçerikten çıkarma kararları program kataloğunda bulunan kanuna aykırı veya zararlı içerikler için verilmektedir. Bu anlamda 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinde bahsi geçen ve mevzuat hükümlerini ihlâl eden bir programın katalogdan çıkarılmasını öngören hükmü internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik içeriğin çıkarılması uygulaması ile benzerlik ihtiva etmektedir. Buraya kadar yapılan açıklamalara uygulamadan verilecek en önemli örnek ise RTÜK'ün 2020 yılında verdiği 2020/36 Toplantı Numaralı ve 7 sayılı Üst Kurul Kararıdır. Netflix adlı internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşunda abonelerinin izlemesine sunulmaya hazırlanan "Cuties (Minnoşlar)" adlı filme yönelik verilen söz konusu karar hem içeriğin yayından çıkarılmasının katalogdan çıkarma kararıyla benzer olduğunu ortaya koyması adına hem de içerik noktasında hukuki değerlendirmelerdeki karşılaştırmalar adına sektörde örnek teşkil etmesi yönünden önemli bir karar olarak değerlendirilmelidir. RTÜK'ün uzman görüşünün bulunduğu kararda, 11 yaşında bir kız çocuğunun bir dans grubuna duyduğu hayranlıktan yola çıkılarak değişen hayatını konu alan filmde çocukların "Twerk" dans görüntülerine yer verildiği belirtilmektedir. Raporda bahsi geçen ve filmin büyük bölümünde kız çocukları tarafından sergilenen "Twerk dansının" tanımı raporda "Genellikle kadınların yaptığı bir dans çeşidi. Cinsel tahrik edici bir tavırla yapılan bir danstır." şeklinde ortaya koyulmaktadır. Söz konusu sahnelerin yoğun tepkilere neden olduğunun ifade edildiği raporda çocukların görsel-işitsel medyada temsili ve çocuk istismarının önemi hakkında uluslararası hukuk metinlerine de yer verilmektedir.[31] Ayrıca raporda görsel-işitsel medya sektöründe çocuklara yönelik veya içerisinde çocuk görüntülerinin yoğun olarak barındırıldığı içerikleri hazırlayan veya bu içerikleri izleyicilere sunan kuruluşların kamusal sorumluluklarının diğer konularda olduğundan daha hassas

[31] Çocukların istismarı, çocukların yetişkin bireylerin cinsel doyumuna ulaşmasında cinsel bir meta olarak kullanılmasından yoğun olarak bahsedilmektedir. Bu açıdan Türkiye'nin de tarafı olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 36'ncı maddesine göre çocukların her türlü sömürüye karşı korunmasında taraf devletlerin ve dahi Türkiye'nin konu hakkında hassas davranması gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun yanında Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi'nin "Çocukların, özel sektörün, medyanın ve sivil toplumun katılımı" başlıklı 9'uncu maddesinin üçüncü fıkrasındaki çocukların görsel-işitsel medya ve diğer medya araçlarındaki cinsel istismarından her açıdan korunması gerektiği de belirtilmektedir. Detaylı bilgi için; RTÜK, Toplantı No. 2020/36 ve Karar No. 7, Ağustos 2020, para. 5.

olduğu ifade edilmektedir. Kanaatimizce de bu değerlendirme yerindedir. Zira çocukların korunması ve medyada çocuk istismarı hususunda normalleşme bulguları toplumun bu konuda duyarsızlaşmasına yol açmaktadır. Bunun yanında raporda çocukların senaryo ile gerçek arasındaki farkı algılamasında yetişkinlerden farklı bir olgunluğa sahip olmalarına da değinilmekte ve çocuklara uygun olmayan içeriklere yönelik daha ciddi bir bakış açısının oluşturulması gerektiği ortaya koyulmaktadır. 6112 sayılı Kanun'u ihlâl ettiği gerekçesi ile uzman kişilerce ele alınan Minnoşlar adlı filmin fragman görüntüleri sadece Türkiye'de değil uluslararası arenada da oldukça tartışma konusu oluşturmuştur (Yener, Anadolu Ajansı, Eylül 2020). Raporun 13'üncü paragrafında da bu konuya değinilmekte, sosyal medyada "#netflixpedofilia, #minnoşlaryayınlanmasın" şeklinde kamuoyu oluştuğu belirtilmektedir (RTÜK, Toplantı No. 2020/36 ve Karar No. 7, Ağustos 2020, para. 13.). Çocukların her konuda olduğu gibi medya alanında da üstün yararının korunması gerekmektedir. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin de bu açıdan ele alınması oldukça önemlidir. Zira çocukların konu edildiği veya çocukların kullanıcı olabildikleri alanlarda sınırsız bir özgürlük alanında bahsetmek hatalı olarak değerlendirilmelidir.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda uzman raporunu oluşturan RTÜK, 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ve 30849 sayılı Yönetmelik kapsamında Netflix International B.V. unvanlı şirketin, internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti lisansı bulunduğunu küçük yaştaki bir kız çocuğunun konu edildiği filmin 18 yaş ve üzeri izleyici kitlesine uygun içerikler barındırdığını, raporda sayılan tüm ulusal ve uluslararası gerekçelerle "potansiyel çocuk istismarı davranış örüntülerini ortaya çıkarabileceği"ni, söz konusu filmde yer alan görüntüler dolayısıyla 6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendinde yer alan; "Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez." hükmünün ihlâl edildiği değerlendirilmiştir. Bu sebeple medya hizmet sağlayıcı kuruluşun 30849 sayılı Yönetmelik'in yukarıda da açıklanan 16'ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince ihlâle konu isteğe bağlı yayın hizmetlerini program kataloğundan çıkarması gerektiğine hükmetmiştir. Söz konusu karar sonrası adı geçen kuruluş filmi internet ortamındaki içerik kataloğundan çıkarmıştır (Sputnik, Eylül 2020). Görüleceği üzere içeriğin yayından çıkarılması içeriğin medya hizmet sağlayıcı tarafından o ülkede kullanıcıların ulaşamayacağı şekilde silinmesi anlamını taşımaktadır (Ekici, 2022, s. 132).

1.4.2. Erişimin Engellenmesi

Erişim engellenmesi faaliyeti öncelikle İnternet Kanunu olarak da öğretide karşılık bulan 5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde düzenleme bulmuştur. Bunun yanında görsel-işitsel medya hizmetlerinin internet ortamındaki hizmetlerine yönelik denetim ve düzenlemelerin yasal çerçeveye oturtulmasıyla birlikte 30849 sayılı Yönetmelik'in 19'uncu maddesinde de erişim engelleme kararları hüküm altına alınmıştır. Erişim engelleme kararlarının temelinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda sayılan, 5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde "katalog" hâline getirilen katalog suçlar yatmaktadır. Erişim engelleme kararı İnternet Protokolü (IP) adresleri, URL adresleri veya benzeri şekilde internet ortamındaki yayına ulaşılmasını mümkün kılan tekniklere erişilmesini engellemek faaliyetidir. Erişim engeli kararı hususunda yasal zeminde birçok kuruma yetki verilmektedir. 5651 sayılı Kanun ile internet ortamındaki yayıncılık faaliyetlerine yönelik BTK, 6112 sayılı Kanun ile görsel-işitsel medya hizmetleri hususunda internet ortamındaki görsel-işitsel medya hizmetlerine yönelik RTÜK'e verilen erişim engeli karar yetkisi konumuz açısından örnek teşkil etmektedir.

Öğreti resmî kurumlarca verilen erişim engeli kararlarına yönelik "koruma tedbiri" ve "idari tedbir" olmak üzere ikili bir ayrım yapmaktadır (Özaydın, 2017, s. 132). Özellikle internet ortamındaki yayıncılıkta çocukların ve gençlerin hukuka aykırı ve zararlı içeriklerden korunması, çocukları istismar edici ve müstehcen içerikleri yayınlara yönelik verilen kararlar koruma tedbiri niteliğindeki erişim engelleme kararlarındadır (Özaydın, 2017, s. 212). Koruma tedbiri olarak verilen erişim engelleme kararları ancak soruşturma aşamasında hâkim, kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından verilebilmektedir. İdari tedbir olarak verilen erişim engeli kararları ise bu noktada koruma tedbiri olarak verilen erişim engelleme kararlarından ayrılmaktadır. Zira idari tedbir olarak verilen erişim engelleme kararlarının gereğinin yapılması yasal şartlar oluştuğu taktirde idari merciler tarafından da mümkündür. Kısaca, internet ortamından yapılan bir yayının katalog suçlardan birini ihlâl edildiğinin tespiti hâlinde erişim engelleme kararının re'sen resmî kurumlarca verilmesi mümkündür. Ayrıca re'sen verilen karar erişim sağlayıcılara bildirilerek gereğinin yapılması sağlanmaktadır (Özaydın, 2017, s. 213).[32] Bu açıklamalar ışığında kanaatimizce 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ile kabul edilen ve 30849 sayılı Yönetmelik'te ayrıntısı belirtilen erişim engelleme kararları da kamusal güvenlik, sağlık ve düzene yönelik önlemler

[32] Öğreti anlatımında idari tedbir kararı hususunda erişim engeli kararını re'sen verebilecek yetkili merci olarak Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunu örnek vermektedir.

içermesi sebebi ile RTÜK tarafından verilebilecek idari tedbir niteliğindeki kararlar olarak kabul edilmelidir. RTÜK'ün vereceği erişim engelleme kararlarına yönelik önemli olan kararın doğrudan yerine getirilmesi noktasındaki farklılığı anlamaktır. Mevzuatta yayın hizmetlerinin iletiminin RTÜK tarafından durdurulması internet sitesine veya mobil uygulamaya yönelik erişim engeli olarak kabul edilmektedir (Öztekin, 2021, s. 262). Fakat burada erişim engeli kararı yine sulh ceza hâkimliği kararı ile gerçekleştirilmekte, RTÜK'e doğrudan erişim engeli kararı verebilmesi yönünde bir yetkilendirme yapılmamaktadır (Öztekin, 2021, s. 263).

İsteğe bağlı yayınlarını internet ortamından sunmak üzere yayın hizmeti gerçekleştiren kuruluşların yayınlarına yönelik erişim engeli kararı ve süreci 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde hüküm altına alınmaktadır. Buna göre RTÜK tarafından verilmiş geçici yayın hakkı veya yayın lisansı bulunmayan veya söz konusu hakkı veya lisansını çeşitli sebeplerle kaybetmiş bulunan kişilerin yayınlarının RTÜK tarafından tespit edilmesi hâlinde RTÜK sulh ceza hâkimliğinden yayına yönelik içerikten çıkarma veya erişimin engellenmesi kararı verilmesini talep etmektedir. Burada RTÜK'ün yetkisi söz konusu hukuka veya kanuna aykırı yayına yönelik yapılacak talepten öteye gitmemektedir. Akabinde sulh ceza hâkimi talebi 24 saat içerisinde değerlendirmekte, söz konusu karar uygulanmak üzere BTK'ye gönderilmektedir. Erişim engeli kararına yönelik BTK ise 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesinin üçüncü ve beşinci fıkralarını uygulamaktadır (Öztekin, 2021, s. 263).

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik verilen erişim engelleme kararlarına ilişkin verilebilecek önemli kararlardan biri "TIDAL" kararıdır. 30849 sayılı Yönetmelik'in 10'uncu maddesi uyarınca internet ortamından isteğe bağlı yayınlarını lisanssız sunulduğunun RTÜK tarafından tespiti hâlinde kuruluşlara öncelikle lisans başvurusunda bulunulması için 72 saatlik bir süre tayin edilerek bu durum internet sitesinden duyurulmaktadır. Duyuruya rağmen 6112 sayılı Kanun'a uygun şekilde hareket etmeyen kuruluşlara yönelik 30849 sayılı Yönetmelik'in 10'uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinin birinci başlığında düzenlendiği şekliyle erişim engeli kararı verilebilmektedir. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti sunarak kullanıcılara müzik arşivi ve diğer isteğe bağlı yayın hizmetleri sunan TIDAL adlı kuruluş da RTÜK tarafından verilen 72 saatlik süre sonunda lisans başvurusunda bulunmayarak erişim engeli kararı ile karşı karşıya kalmıştır (RTÜK, Bildirimler, Kasım 2020). Söz konusu kararın verilmesi ile birlikte internet ortamından URL yoluyla, akıllı veya mobil cihazlardan uygulamalar vasıtasıyla adı

geçen hizmete ulaşım engellenmiştir. TIDAL'in RTÜK'ten yayın lisans almasıyla birlikte verilen erişim engeli kararı ise kaldırılmıştır (Kalyancuoğlu, Anadolu Ajansı, Aralık 2020; Yurduneri, Tekno Safari, Kasım 2020).

Hukuk devleti ilkelerinden biri olan adil yargılama hakkı en çok erişim engeli kararlarında gündeme gelmektedir. Zira idari merciler tarafından verilen her türlü kararın yargıya intikal edebilme ihtimali olduğu ve bu noktada herhangi bir düzenleme yapılamayacağı Anayasa'nın 125'inci maddesi ile hüküm altına alınmaktadır. Bu açıdan idarenin her türlü eylem ve işlemine yönelik yargı yoluna başvurma hukuk devletinin esas bir ilkesidir. Bu açıdan BTK veya RTÜK tarafından gerçekleştirilen erişim engeli kararları veya kararlara yönelik süreçlere ilişkin uygulamalar da yargı yoluna açık kararlardır. Bu noktada erişim engeli kararlarına muhatap olan taraflar CMK hükümlerine göre itiraz yoluna başvurma hakkına sahip bulunmaktadırlar (Öztekin, 2021, s. 263).

1.4.3. İnternet Ortamından Yayın Lisansının İptali

30849 sayılı Yönetmelik'in 18'inci maddesinde internet ortamından sunulan yayınlarda kuruluşlara yönelik bir yaptırım daha kabul edilmiştir ki bu da kuruluşların internet ortamından yayın yapmalarının izne bağlandığı yayın lisanslarının iptali kararıdır. Bahsi geçen 18'nci madde hükmü internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşları için bazı belirsizlikler barındırmaktadır. Şöyle ki 18'nci maddede internet ortamından yayın lisansı alan bir kuruluşun ilgili lisans başvurularını yapmadan önce sahip olması gereken şartları sağlaması, bu şartların kaybı hâlinde ise derhâl şartların yeniden yerine getirilmesi gerektiği hüküm altına alınmaktadır. Yönetmelik'te ortaya koyulan hükmün temeli ise 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin altıncı fıkrasından gelmektedir. Maddenin devamı incelendiğinde bahsi geçen şartların kaybı veya Kanun'da geçen yükümlülüklerin RTÜK tarafından verilecek 30 günlük süre içerisinde tamamlanmasının zorunlu olduğu, belirtilen süre içerisinde şartların veya yükümlülüklerin yerine getirilmemesi hâlinde kuruluşun yayınlarının üç ay süreyle durdurulacağı kabul edilmektedir. Söz konusu sürenin geçmiş olmasına karşılık kuruluşlar tarafından belirtilen şartlar ve yükümlülükler sağlanmamış olursa, internet ortamından yayın lisansının yine RTÜK tarafından iptal edileceği düzenlenmektedir. Kuruluşları ilgilendiren ve gerek 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinde gerek Yönetmelik'in belirtilen maddesinde "kaybedilen şartlar" olarak sayılan hususların neler olduğu hükümden tam olarak anlaşılamamaktadır. Kanaatimizce bu durum

uygulamada birtakım karışıklıklara neden olabilecektir. Bu açıdan yayın lisansının iptaline neden olabilecek şartların ayrıca mevzuatta düzenlenmesi önem arz etmektedir.

Madde hükmünden internet ortamından yayın gerçekleştirilen kuruluşlar için muhtevası gereği yayın durdurma yaptırımı uygulanamayacak gibi anlaşılsa da bu durum uygulamada radyo ve televizyon yayınlarında gerçekleştirilen yayın durdurma politikasındaki benzer uygulama ile çözümlenebilecektir. Şöyle ki madde hükmünde bahsedilen "şartları ve yükümlülükleri" kaybeden bir isteğe bağlı yayın kuruluşuna yayın lisansının iptalinden önce uygulanacak üç aylık "yayın durdurma" yaptırımı bildirilecektir. Bu yaptırım karşısında medya hizmet sağlayıcı veya platform işletmecisi internet sitesi (URL adresi), mobil uygulama veya benzeri teknikler üzerinden 6112 sayılı Kanun ve Yönetmelik çerçevesinde kanunen ihlal edilen madde hükmünün ne olduğunu belli edecek bir uyarı ile yayına çıkacak ve 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin dördüncü fıkrasındaki "…yaptırım uygulanmasına sebebiyet veren fiilin işlenmesinden dolayı sorumluluğu olan programın yapımcısı veya varsa sunucusu, yayının durdurulduğu süre zarfında, aynı veya farklı medya hizmet sağlayıcı kuruluşta hiçbir ad altında başka bir program yapamaz veya sunamaz." hükmü gereğince URL üzerinden veya bir mobil uygulamadan sisteme girmeye çalışan abone veya kullanıcılara yayının durdurulduğu bilgisini vereceği düşünülmektedir.

Yayın durdurma kararına karşı belirsizliğin asıl sebebi 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin beşinci fıkrasında ortaya çıkmaktadır. Söz konusu madde hükmü yayın ilkelerinde tespit edilen belli yayın ihlallerinin bir yıl içerisinde tekrar edilmesi hâlinde uygulanacak yaptırımı hükme bağlamaktadır. Madde metnindeki "8 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bentlerindeki ilkelerle dördüncü fıkrasına aykırı yayın yapılmasını müteakip verilecek yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir yıl içinde aynı ihlalin tekrarı hâlinde…" şeklindeki düzenlemede medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınlarının belli süreyle durdurulacağını ortaya koymaktadır. Bahsi geçen belirsizlik ise madde hükmünde belirtilen bir yıllık sürenin değerlendirilmesinde ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşlarının katalog olarak sistemlerine arşivledikleri içeriklerin medya hizmet sağlayıcı tarafından hangi tarihte yüklendiği hâlihazırdaki uygulama içindeki verilerden belirlenememektedir. Bu açıdan bir internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşunun bahsi geçen madde hükmünü hangi tarihten itibaren ve kaç defa ihlâl ettiğine dair bilgilere ulaşılamayacağından, söz konusu hükmün uygulamasında belirsizliklerin ortaya çıkması muhtemel olacaktır. Dolayısıyla burada internet ortamından

isteğe bağlı yayın kuruluşlarına yönelik özel bir idari yaptırımın ortaya koyulması gerektiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Söz konusu belirsizliğin ortadan kaldırılması için kanaatimizce bir yıl olarak belirlenen süre şartının internet ortamından isteğe bağlı yayınlar için kaldırılması, yaptırım şeklinin idari para cezası, takip eden bir yayın durdurma ve ihlalin devamı hâlinde yayın lisansının iptali olarak gerçekleşebileceği değerlendirilmektedir.

2. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerini Denetlemekle Yetkili Merci ve Yetki Çatışması Meselesi

İnternet ortamından yayınlanan bir yayına yönelik erişim engeli veya içeriğin yayından çıkarılması kararının gereğini yerine getirmek önceki başlıklarda bahsedildiği üzere yer sağlayıcı veya içerik sağlayıcıya aittir. Fakat erişim engelleme veya içeriğin yayından çıkarılması kararları önemli kararları oluşturduğundan söz konusu kararları veren ve uygulayan yetkili mercilerin kimler olacağı öğretide tartışma konusu yapılmaktadır (Dülger, 2021, s. 9). Bu noktada internet ortamındaki yayınlara yönelik BTK, RTÜK veya Erişim Sağlayıcıları Birliği arasında çatışmaların doğacağından endişe edildiği öğretide tartışılan meselelerdir. Öncelikle RTÜK tarafından verilecek içerikten çıkarma veya erişim engeli kararlarının sulh ceza hâkimliği kararları ile verilmesi gerektiği, söz konusu kararların teknik veya hukuki olarak uygulanmasının ise genel kurallar çerçevesinde yapılacağı belirtilmelidir (Öztekin, 2021, s. 283).

5651 sayılı Kanun'un "İçeriğin çıkarılması ve erişimin engellenmesi kararları ile yerine getirilmesi" başlıklı 8'inci maddesinin ikinci fıkrası içeriğin çıkarılması ve erişim engeli kararlarının hâkim ve mahkemeler tarafından verileceğini, bahsi geçen yargı organları tarafından verilememesi hâlinde ise Cumhuriyet savcılarının bu kararı vermekte yetkili olduklarını fakat 24 saat içerisinde söz konusu kararın yine hâkim kararına sunulması gerektiğini düzenlemektedir. Aynı Kanun'un 8/A maddesine göre içeriğin çıkarılması kararı içerik veya yer sağlayıcılar tarafından yerine getirilmelidir. Madde kapsamında kararları uygulayan makamlara yönelik bir sınırlamaya gidilmediğinden kararların yer, erişim veya içerik sağlayıcılara bildirilmesi gerekmektedir. 5651 sayılı Kanun 8'inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen süreç tamamlandığında bu kez aynı maddenin beşinci fıkrası gereğince Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından ilgililere bildirim yapılacak ve "… kararının gereği, derhâl ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine" getirilecektir.

6112 sayılı Kanun kapsamında ortaya koyulduğu üzere, RTÜK'ün internet ortamında bulunan bir katalog videoyu, diziyi, müzik klibi veya benzeri bir görsel-işitsel içeriği doğrudan içerikten çıkarması veya içeriğe yönelik doğrudan bir erişim engeli işlemini uygulaması hukuki ve teknik açıdan görev ve yetkilerinin dışında olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan 5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasındaki "İnternet ortamında yapılan ve içeriği aşağıdaki suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilir." hükmü incelendiğinde internet üzerinde bulunan hukuka aykırı veya zararlı bir içeriğin içerikten çıkarılması, kaldırılması, silinmesi veya erişime engelleme süreçleri Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun görev ve yetkileri içerisindedir.

30849 sayılı Yönetmelik'teki müşterek hükümlerin ele alındığı 22'nci maddesi incelendiğinde internet ortamındaki yayınlara yönelik denetim ve düzenlemelerde BTK'nin ve RTÜK'ün iş birliği hâlinde çalışması gerektiği anlaşılmaktadır. Başka bir anlatımla mevzuat hükmünden görsel-işitsel bir medya hizmetinin internet ortamından sunumu esnasında mevzuata aykırı veya mevzuat hükmünü ihlâl edici bir durumun varlığının RTÜK'e bildirilmesi hâlinde gereken hukuki denetimlerin RTÜK'ün iç organları tarafından yapılacağı, akabinde gerekecek teknik bir işlemin ise BTK eliyle gerçekleştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu noktada personel değişiminden, teknik iş birliğine kadar bütün işlemlerde koordineli bir çalışmanın hâkim olması gerekmektedir. Buraya kadar anlatılan faaliyetlerden yola çıkarak kanaatimizce ifade edilmesi gereken, söz konusu kurumlar arasında bir "yetki çatışmanın" doğacağı yorumundan ziyade yasal bir koordinenin zorunlu olduğu ve erişim engeli veya içerikten çıkarma kararlarının gerekli mercilerce verilmesi sonucu gereken teknik usullerin BTK, Erişim Sağlayıcılar Birliği, içerik sağlayıcı veya yer sağlayıcılar tarafından yerine getirilmesi gerekeceğidir. Diğer bir anlatımla, BTK veya Erişim Sağlayıcılar Birliği internet ortamından sunulan radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayınların içerik denetiminde herhangi bir rol oynamamaktadır. Görsel-işitsel yayıncılık hizmetinin internet ortamından sunumunda içerik denetiminin yerine getirilmesi, bu konuda usul ve esasların belirlenmesi yasal olarak RTÜK'e verilmiş bir yetkidir. Fakat doğrudan erişim engelini veya içerikten çıkarma kararlarını uygulayacak olan RTÜK değildir. Bu açıdan kanaatimizce BTK, RTÜK ve Erişim Sağlayıcılar Birliği arasındaki koordinasyonu teknik iş birliği olarak yorumlamak gerekmektedir.

6112 sayılı Kanun ve 30849 sayılı Yönetmelik'te kabul edilen erişim engeli kararı kavramının mevzuattaki karşılığının "yayın engeli" olarak düzenlenebileceği önerisinde bulunmakta fayda görülmektedir. Sözlük tanımına baktığımızda yayın, radyo, televizyon veya benzeri bir kitle iletişim aracıyla sunulan materyallerin halka duyurulması faaliyeti olarak tanımlanmaktır (TDK, 2005, s. 2151). Dolayısıyla görsel-işitsel bir faaliyetin halka sunulmasının karşılığı "yayın" ise ilgili faaliyetin halk tarafından ulaşılamaz hâle gelmesi de "yayın engeli" olarak kabul edilebilmektedir. Söz konusu faaliyetin internet ortamından gerçekleştirilmesi de kavramın yayın engeli olarak anılmasını engellememelidir. Zira internet ortamındaki radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayın da bir görsel-işitsel yayın faaliyetidir. Bu açıdan kanaatimizce de internet ortamındaki görsel-işitsel yayın faaliyetlerine yönelik erişim engelleme kararının mevzuatta "yayın engelleme" olarak anılması uygun olabilmektedir. Kanaatimizce böylece internet ortamından sunulan görsel-işitsel yayın hizmetine verilecek erişim kararı ile görsel-işitsel yayıncılık faaliyeti dışında kalan internet yayınlarına yönelik verilen erişim engelleme kararları arasında da bir fark oluşturulmuş olacaktır.

3. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayın Hizmetlerinde Karşılaşılabilecek Bazı Zararlı İçerik Türleri

İnternet kullanıcılarının internet üzerinde birçok imkâna ulaşabilmeleri mümkünken çoğu zaman dezavantajlı konuma düşerek, zararlı içerikle karşılaşma riskleri de bulunmaktadır. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet içerikleri de bu risklerle karşılaşmanın olası olduğu bir alanı oluşturmaktadır. Geleneksel medya içeriklerinde olduğu gibi internet ortamından televizyon, radyo ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinde de genel ahlaka aykırı, istismar içeren, şiddet ve nefret söylemi barındıran içeriklere rastlanmaktadır.

İnternet ortamındaki zararlı içeriklerden en çok etkilenen grup ise hiç şüphesiz korunmaya muhtaç grupta olan küçük yaştaki bireylerdir. Bu sebeple internetin doğru kullanımının teşvik edilmesi, bu konuda eğitimler verilmesi, doğru filtreleme ve benzeri uygulamalarla zararlı içeriklerle karşılaşılmasının önüne geçilmesi önem arz etmektedir. Zira internet ortamında yapılabilecek faaliyetlerin ve etkinliklerin sayısı arttıkça internet ortamındaki istismar, nefret söylemi, şiddet gibi zararlı içerik oluşumlarıyla karşılaşmakta riskini artırmakta, bu içeriklerle karşılaşmanın yolları da çeşitlenmektedir. Bu başlık altında internet ortamından görsel-işitsel yayın hizmet içeriklerinde karşılaşılabilecek bazı zararlı

ve hukuka aykırı olduğunu değerlendirdiğimiz başlıklara değinilecek olup bunların internet ortamından yayınlanmasının etkisinden bahsedilmeye çalışılacaktır.

3.1. İnternet Ortamından Yayın İçeriklerinin Müstehcenlik ve Genel Ahlak Kavramları Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Müstehcenlik kavramı çoğu zaman pornografi ve erotizm terimleriyle birlikte tanımlanan fakat henüz kesin bir şekilde tanımı yapılamamış kavramlardan biridir. Zira söz konusu kavram toplumların ahlaki, kültürel, ekonomik veya sosyal yapılarına göre farklı şekillerde yorumlanmaya müsaittir (Taşkın, 2016, s. 245). Yargıtayın içtihatlarına göre bir içeriğin müstehcen olup olmadığına karar verebilmek için eserin büyük bir kısmının cinsel dürtüleri tahrik etmek hedefiyle yapılması, insan ilişkilerinin ortadan kaldırılarak cinselliğin ön plana alınması ve içerikte bulunan cinsel görüntülerin kaba, kışkırtıcı ve içeriğe maruz kalan kişileri rahatsız edecek derecede olması gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası hukukta müstehcen içerikler bakımından düzenlemelere gidilmekte, söz konusu düzenlemeler ile korunmak istenen kamusal menfaatin toplumun "ar ve haya duyguları" olduğu ifade edilmektedir (Darendeli, 2013, s. 410-412). Bununla birlikte müstehcenliğin her ne kadar toplumsal çeşitlilik ile yoğun şekilde ilgili olduğu kabul edilse de müstehcen içeriklere yönelik düzenlemelerin olmasının kamusal yararın, genel sağlığın veya genel ahlakın korunması noktasında zorunlu olduğu ve hukuka aykırı müstehcen içeriğe yönelik yaptırımların uygulanması gerektiğini kabul eden 11.2.1987 tarihli E. 1986/12, K. 1987/4 sayılı AYM kararı da önem arz etmektedir.

Kanun koyucunun müstehcen içerikteki yayınlara yönelik düzenleme yaparak idarenin bu noktada işlemler yürütmesinin, başka bir anlatımla bu konuda düzenleme ve denetlemelerin bulunmasının gerekli olması hususunda öğretide farklı görüşlere rastlanmaktadır. Kimi görüşler, yasal çerçevede müstehcen yayınların düzenleme altına alınarak denetimlerde bulunulmasının bu konuda ortaya çıkabilecek somut problemlere yönelik çözüm olabileceğini savunmaktadır (M. Kaya, 2020, s. 165). Buna karşı müstehcen görüntü ve yayınların değerlendirmesini yapacak olanın kişinin kendi duygu dünyası olduğunu ifade ederek, toplumdaki diğer bireylere zararı olmadıkça herhangi bir denetiminin getirilmemesi gerektiğini ifade eden görüşler de bulunmaktadır (Dülger, 2014, s. 889-891). Kanaatimizce müstehcen yayınların denetiminin toplumdaki diğer bireylere yönelik zarar oranı ile belirlemek daha karışık bir uygulamaya sebebiyet verecektir. Bu açıdan müstehcen yayınlar hususunda denetim ve düzenlemelerin gerekliliği meselesi toplumların

kültürlerinin, ahlak anlayışlarının, sosyal yapılarının farklı olduğu gerçeğiyle açıklanabilmektedir. Kültürel farklılık teorisi olarak da açıklanan bu durum toplumların değer yargılarının titizlikle ele alınması ve akabinde yasa koyucunun toplumun değerlerini dikkate alarak güncel düzenlemeler ortaya koyması gerektiğine dair bir teoridir (Söyler, 2013, s. 67,68).

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşlarınca abonelere, üyelere veya kullanıcılara özel şifreli içerik sunularak izleme ve dinleme yapabilme imkânı verilmesi, yayın hizmet içeriklerinin kanunlara veya içtihatlara aykırı olarak müstehcen içerik barındırabileceği anlamına gelmemelidir. Zira bu yöndeki öğreti kabulüne göre müstehcen içerikleri barındıran bir içeriğin şifreli veya şifresiz yayınlanmış olması arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu açıdan müstehcen içerikler yayınlayan medya hizmet sağlayıcının programı sunduğu ortam şifreli dahi olsa müstehcenlik kuralının ihlâl edildiği söylenebilecektir. Bu yönde verilen ve 2012 tarihli Ankara 17. İdare Mahkemesinin 28.03.2021 Tarih ve E. 2011/1330, K. 2012/431 sayılı kararında, müstehcen içerikler barındıran filmin şifreli kanalda yayınlanması, bu yayının yalnızca daha çok insan tarafından erişime engellediği yönünde ifade edilmiş, kanalın genel izleyici kitlesine de hitap ettiği düşünüldüğünde yayın içeriğinin müstehcenlik kuralını ihlâl ettiği şeklinde değerlendirilmiştir (Darendeli, 2013, s. 416).

Görsel-işitsel medyada müstehcenlik kavramının açıklanmasında ele alınması gereken diğer bir kavram ise genel ahlak kavramıdır. AYM bir kararında genel ahlak kavramını 6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin (n) bendindeki yayın hizmetlerinin müstehcen olamayacağı kuralı çerçevesinde incelemiştir. Buna göre AYM, "müstehcen" görüntü kavramının tam olarak tanımının yapılamayacağını, söz konusu kavramın herkes tarafından farklı yorumlanmaya açık olduğunu, buna rağmen kavramın "şehvet ve şehvet hissini tahrik eden, haya duygusunu zedeleyen" unsurlar ihtiva ettiğini belirtmiştir. Müstehcenliğin hukuken yasaklanmasındaki temel gayenin toplumun utanma duyguları olduğunu ifade eden kararda, müstehcenlikle genel ahlakın korunmasının hedeflendiği ortaya koyulmaktadır. Bu açıklamadan sonra mahkeme genel ahlak kavramını, toplumun büyük bir kesimi tarafından kabul edilen ahlaki duruş ve kurallar ile toplumda kolayca anlaşılan hareketler olarak tanımlamaktadır. Müstehcen yayının ne anlama geldiğinin kanun yapıcılar tarafından belirlenmesindeki güçlüğün gerekçesi olarak toplumsal hayatın değişkenliği gösterilmektedir. Fakat Mahkeme tarafından müstehcen yayın hizmetlerinin neleri ihtiva ettiği öğreti, uygulama, yargı kararları ve uluslararası anlaşmalarda tespit

edilebilecek olduğu belirtilmektedir. Bu sebeple 6112 sayılı Kanun ile müstehcen yayın hizmetlerinin denetiminin gerçekleştirilmesi AYM'nin 21.06.2012 tarih ve E. 2011/44, K. 2012/99 sayılı kararıyla Anayasaya aykırı kabul edilmemiştir (Kararlar Bilgi Bankası, 2022, s. 18).

Kolluk faaliyeti sadece devletin güvenlik güçleri arasında sayılan polis ve jandarma teşkilatı tarafından gerçekleştirilmemektedir. Yayın hizmetleri genel ahlak kavramının en çok tartışıldığı ve denetlendiği faaliyetlerin başında gelmektedir. Bu açıdan öğreti RTÜK'ün de radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmet alanlarında gerçekleştirdiği denetim düzenleme görevinin de kolluk faaliyeti kapsamında değerlendirmektedir. Zira RTÜK yayın hizmetlerinin usul ve esaslarını düzenlediği 6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde hizmetlerin genel ahlaka, milli ve manevi değerlere, ailenin korunması ilkelerine uygun olması gerektiğini hüküm altına almaktadır. 6112 sayılı Kanun kapsamında genel ahlak kavramının tanımı yapılmamış olsa bile bu hususun yargı organlarına taşınması hâlinde yayın hizmetinin genel ahlak çerçevesinde değerlendirilmesini uzman bilirkişi görüşleri esas alınarak yapılmaktadır. Yüksek Mahkemenin bu hususta verdiği birçok karar bulunmaktadır (Boz vd., 2020, s. 184).

Genel ahlak kavramı yalnızca Türk hukuk sisteminde değil Avrupa mevzuatlarında da temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma nedeni olarak kabul edilmektedir. Ahlak kavramı ise ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilen toplumsal, sosyal ve hukuki anlamlarının ayrı ayrı değerlendirilebilmesinin mümkün olduğu karışık bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahsi geçen kavramın açıklanması kimi ülkede Anayasa tarafından kimi ülkede sadece mahkeme kararlarındaki içtihat metinleriyle ortaya konulmaya çalışılmaktadır (Boz vd., 2020, s. 163).[33]

Genel ahlak kavramının sınırlarını ortaya koyabilmek için çeşitli kaynaklarda belirlenmiş tanımlamalar bulunsa da zamandan zamana, kişiden kişiye veya toplumdan topluma değişiklik gösterdiği için bahsi geçen kavram için henüz belirlenmiş ortak bir tanıma ulaşmak söz konusu değildir. Toplumun çoğunluğu tarafından kabul görmüş (Yılmaz, 2017, s. 411), sosyal ve ahlaki kurallardan etkilenerek oluşan (Ateş, 2007, s. 87), makul bir ortalama bireyin düşüncelerini temel alan (Eren, 2010, s. 291) kurallara genel ahlak kuralları denmektedir. Ahlak kuralları ile genel ahlak kurallarının aynı anda

[33] Fransız Danıştay'ı genel ahlak kavramının tanımına yer verdiği bir kararında; genel ahlaka kamu düzenine aykırı olarak değerlendirdiği bir sinema filminin yerinden yönetim kuruluşu (belediye) tarafından yasaklanabileceğine karar vermiştir.

değerlendirilebilmesi için, bahsi geçen kavramın zamandan zamana değişebilir olduğu, toplumun çoğunluğu tarafından kabul edilen anlayış ile sübjektif ölçekte ele alınması gerektiği ifade edilmelidir. Toplumun tamamı tarafından kabul edilebilir olma unsuru AYM tarafından "kolayca anlaşılabilirlik" olarak ifade edilmekte, bu ifadeden anlaşılanın ise toplumdaki değer yargılarının genel ahlak kuralları çerçevesinde ele alınması hâlinde toplumdaki genel ahlak anlayışının asgarisine bakılması gerektiği şeklinde anlaşılmaktadır (Darendeli, 2013, s. 466). Benzer şekilde Danıştay 13. Dairesi E. 2010/5054, K. 2021/2878 sayılı kararında ahlaki değerlerin de zamanla ve mekânla oldukça ilişkili olduğunu ve değişen olgulara göre ahlaki gerekliliklerin ele alınarak, bu noktada ortaya koyulacak yaptırım kararlarının ulusal otoriteler tarafından taktir edilmesinin doğru olacağını kabul etmektedir. Bunun yanında Mahkeme, bir yayının ahlaki yönden değerlendirilmesinde toplumun sosyokültürel yapısının önemine vurgu yapmakta, genel ahlak konusunda kamunun genelinin ve ortalama ahlakın ölçü alınması gerektiğini belirtmektedir. Bu açıdan Mahkeme "Toplumda yerleşmiş değer yargılarına göre hoş görülmeyen tüm hareketler genel ahlaka aykırı nitelik taşımaktadır." demektedir (Baş, 2016, s. 399).

Genel ahlak ile ilgili açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde internet ortamından isteğe bağlı yayıncılık farklı bir görsel-işitsel yayıncılık alanını oluşturması adına müstehcen içeriklere verilecek anlam ve değerlerin farklı bir "zaman ve mekân" değerlendirmesinde ve konu hakkında güncel yorumların bulunulmasına ihtiyaç bulunduğu ifade edilmelidir. Bir içeriğin genel ahlaka aykırı olup olmaması noktasında yapılacak değerlendirilmede ise güldürü niteliklerinin ağır basması genel ahlak anlayışını ihlâl etmediği şeklinde değerlendirilmemelidir. Benzer şekilde verilen Danıştay 13. Daire E. 2011/3023 ve K. 2012/3336 sayılı kararına göre, komedi türünde yayınlanan bir dizisinin, Türk toplumunun ahlaki değerlerine ve toplumca kabul görmüş yerleşik genel ahlak kurallarına aykırı olduğu, bu sebeple güldürü niteliği bulunan dizinin davaya konu sahnelerinin mazur görülemeyeceği değerlendirilmiştir (Darendeli, 2013, s. 468). RTÜK'ün 15.12.2021 tarih, 2021/49 toplantı ve 15 numaralı kararı da konuya ilişkin örnek teşkil etmektedir. Bahsi geçen kararda dijital bir yayın platformunda komedi türünde içerik sunan bir programdaki sinkaflı küfürlerin ve argo konuşmaların biplenmeden veya herhangi bir özdenetimden geçmeden sunulması kamusal sorumluluk anlayışına aykırı bir yayıncılık faaliyeti olarak değerlendirilmiş ve ayrıca söz konusu ifadelerin mizah anlayışını aşan ifadeler olduğuna değinilmiştir. Kanaatimizce de Türkçe dilinin düzeysiz kullanımına özendiren, Türk aile yapısını tenkit edici, kaba ve argo sözlerin mizah ve komedi unsuru adı altında rahatça kullanılabiliyor

oluşu genel ahlaka, gençlerin ve ailenin korunması değerlerine aykırıdır. Bu noktada küçüklerin, gençlerin, toplumsal değerlerin ve ailenin korunması genel kamu yararı ile doğrudan ilişkili olduğundan devletin söz konusu yayınlara yönelik denetim gerçekleştirmesi de kamu yararı adına önem arz etmektedir.

3.2. Küçük Yaştaki Bireylerin İnternet Ortamındaki Zararlı Yayınlardan Korunması Kapsamında 30849 Sayılı Yönetmelik'in 21'inci Maddesi

Küçük yaştaki bireylerin zihinsel, ruhsal ve duygusal gelişimindeki görsel-işitsel medya etkileri farklı yaş grupları baz alınarak ele alınmaktadır. Örneğin küçük yaştaki bireylerin dünyayı kavramalarına olanak sağlayan zihinsel gelişimlerinde 0-2 yaş grubu arası değerlendirildiğinde, bu dönemde görsel-işitsel medyanın bu yaş grubu üzerinde olumsuz etkiler doğurduğu ifade edilmektedir. Bu dönemde çocuklar bütün eşya, kişi ve nesneleri belleklerine kaydetmektedirler. Görsel-işitsel medyanın hızlı döngüsü ve akışı bu akışı takip etmekte zorlanan çocukların zihinsel, ruhsal veya ahlaki şemalarında olumsuz etkiye yol açmaktadır. Bu sebeple bu yaş aralığında çocukların medya araçları ile ilişki kurmaması gerekmektedir (Ertürk, 2011, s. 55). 2-7 yaş grubundaki çocukların medya araçlarını aşırı maruz kalmaları bilişsel ve dil gelişimlerine olumsuz etki etmektedir. Özellikle bu dönemde yeni kelimeler öğrenilmekte, öğrenilen kelimelerin konuşmaya dönüştüğü bilinmektedir. 7-12 yaş arasındaki çocuklar için ise görsel-işitsel medya oldukça önemlidir. Bu yaş grubu en meraklı izleyici ve dinleyici kitlesini oluşturmaktadır. Bu dönemde çocuk farklı kültürleri tanımakta, içinde bulunduğu toplum hakkında birikimler elde etmekte, çevresindeki insanların düşünce yapıları hakkında farkındalık kazanmaktadır (Ertürk, 2011, s. 56).

Çocuklar üzerindeki sosyal gelişim sürecinde medyanın etkisine bakıldığındaysa çocukların bu gelişim sürecinde kapsayıcı öğrenmeler gerçekleştirdiğini, kısa sürede çeşitli kültürel ve davranışsal kalıplar elde ettiğini, bunların büyük kısmının medya aracılığıyla oluştuğunu ifade etmek gerekmektedir (Ertürk, 2011, s. 62). Bu süreçte küçük yaştaki bireyler kendi toplumu içinde kalarak yabancı kültüre açık hâle gelmekte dizi, film, müzik klip ve oyun gibi içerikleri tanımaktadır. Böylece medya ürünlerinin tamamına kısa zamanda ulaşarak, bir şarkıcı veya sanatçıyı yakından tanır hâle gelmektedir. Açıklanan gelişim süreçlerini incelediğimizde medyanın çocukların her bir gelişim aşamasında oldukça aktif rol oynadığını görmek mümkündür (Ertürk, 2011, s. 63).

Ahlaki gelişim noktasında ise medya bir tür değerler rehberi olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan medya, çocuğun veya gencin düşüncelerine yön vererek öz benliğini, çevresini ve yaşadığı toplumu manevi açıdan anlamlandırmasına etki etmektedir. Dolayısıyla gençlere ve çocuklara sunulan içeriklerin yoğunluğu ne yönde olursa manevi açıdan gelişim ve değişim içerisinde bulunan birey o yöne doğru ilerlemektedir. Araştırmalar özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin daha çok sevgi, aşk ve ilişkiler bağlamında sunulan medya içeriklerine yönlendiklerini ve kimlik arayışı içerisinde olan bu yaş grubunun kendilerini ifade edebilmeleri için tek yolun aşk hayatından geçtiğini sandıklarını tespit etmektedir (Uluçay, 2018, s. 142).

Küçük yaştaki bireyler tam olarak olgun bireylerin düşünce yapısına sahip olmadıklarından medyada gördükleri, dinledikleri, maruz kaldıkları tüm içerikleri düşünmeden benimseyebilmektedir. Bu sebeple küçük yaştaki bireylerin ulaşabilecekleri medya araçlarında aşırı, yaşa uygun olmayan ve yanlış cinsel mesajların verilmesi, küçük yaştaki bireyleri şarkıcı veya oyuncularla kendi hayatlarını taklit noktasına götürerek, bahsi geçen bireylerin değer ve algı yapılarını olumsuz açıdan etkilemektedir.

İnternet ortamı ve internet ortamından yayıncılık mecraları çocukların en çok merakını cezbeden alanlar olarak kabul edilmelidir. RTÜK tarafından yapılan bir araştırmaya göre çocukların televizyon izleme alışkanlıklarında oransal olarak yıllara göre bir düşüş izlenmektedir (RTÜK, 2018, s. 96).[34] Bunun yanında çocuklar tarafından akıllı cihazlar ve mobil uygulamaların kullanımı ve program içeriklerine geleneksel araçlar dışındaki tekniklerle ulaşılması bakımından çocukların %26,1'i televizyon içeriklerine cep telefonundan ulaştıkları tespit edilmektedir. Bununla birlikte raporda yeni medya araçları ve yeni medya ortamlarının çocuklar üzerindeki mevcut alışkanlıklarında ciddi değişiklikler oluştuğu belirtilmektedir (RTÜK, 2018, s. 110). Çocukların %37'si internet ortamını filmlere, dizilere, müzik kliplere ulaşmak veya söz konusu içerikleri indirmek için kullanmaktadır (RTÜK, 2018, s. 140).

Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumu popüler hâle geldikçe internet yayınlarının küçük yaştaki bireyler üzerindeki etkilerinin daha sık gündeme geldiği belirtilmelidir. Bunun yanında kanaatimizce küçük yaştaki bireylerin radyo ve televizyon yayınlarına internet ortamından ulaşma arzularıyla isteğe bağlı yayınlara ulaşma arzuları arasında farklar bulunmaktadır. Zira internet ortamından isteğe bağlı

[34] Raporda belirtildiğine göre 2015 yılında çocuklar arasında televizyon izleme oranı %98,3 seviyelerindeyken 2018 yılında bu oran %95,2 ye kadar gerilemiştir.

yayınların istenilen zamanda, mekânda ve içerikte kullanıcı veya abonelerle buluşma ihtimali her yaştan dinleyici ve izleyici internet ortamından isteğe bağlı yayınlara ulaşmaya itmektedir. İnternet ortamından sunulan yayınlara ilişkin yasal düzenlemelerin gerekliliği ve isteğe bağlı yayınlardaki özgürlük anlayışının dengelenmesi, bu hususta küçük yaştaki bireylerin tamamen kontrolsüz gelişen ve ilgili platformlardaki zararlı içeriklerden korunması gerektiği hususunda aşağıdaki açıklamalar yapılmaktadır.

> Ben şunu savunuyorum. Tamamen özgürlük diye bir sistemi hiçbir şekilde tasvip edemeyiz. Çünkü herkesin geleceğinin başkalarının ellerine bırakmış oluyorsunuz. Çünkü gelecek nesilleri etkiliyor. Tamamen olumsuz bakmayalım çünkü hepimizin çocuğu var. Hepimizin gelecekle ilgili kaygıları var. Bu kaygıları mutlaka bir standarda bağlayarak içimizden atabiliriz diyorum. Evet özgürlükleri sınırlamak iyi değildir fakat kimsenin özgürlüğü de sonsuz değildir (Atalay, Habertürk, 2019).

> Çocukların ekran başında oldukları saatler normal televizyonlar için korunaklı saatlerdir. Zaten az önce bahsettim. İstediğiniz yerde, istediğiniz zamanda istediğiniz içeriğe ulaştığınız yayın dedim aynı zamanda. (İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinden bahsediliyor.) Burada çocuğun ekran başında olduğu saat diye bir şey yok. Çocuklar daha fazla internet ortamındalar. Televizyon izlemiyorlar zaten fazlaca. İnternet ortamında da istediği anda istediği yayına ulaşabiliyor (Yücel, Youtube, 2018).

İnternet ortamından isteğe bağlı yayınların her şeye ulaşmayı mümkün kılan kolay kullanım arayüzü, bir bakıma hizmetin abonelere sunduğu avantajları arasında değerlendirilse de söz konusu arayüzün küçük yaştaki bireyler için ciddi şekilde ele alınması gerekmektedir. İnternet ortamındaki yayınlarda aradığı içerik dışındaki diğer tüm içeriklere meraklı olarak yetişen küçük yaştaki bireylerin platformları kullanmadaki bilinçsiz tutumları internet ortamındaki yayıncılık faaliyetlerinde denetimin gerekliliğini açıklamaktadır. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinden faydalanılmak istendiğinde eğer platform küçük yaştaki bireylere yönelik ciddi bir koruma sistemi geliştirmemişse otomatik oynatmalarla söz konusu bireyler ahlaki, zihni ve ruhi gelişimlerine aykırı olacak dizi, film,

video klip ve benzeri yayınların içerikleriyle veya bazı kısa tanıtımlarıyla karşılaşabilmektedir.[35]

Küçük yaştaki bireylerin gerçek hayatta karşılaştıkları her türlü risk veya tehlikenin benzerleriyle internet ortamında karşılaşmaları da mümkündür. Bu sebeple ebeveynler çocuklarını fiziksel dünyadaki zararlı içeriklerden korudukları gibi internet ortamındaki içeriklerden de korumalıdırlar. Fakat ebeveynlerin çocuklarının internet başında geçirdikleri vakitleri takip edebilmeleri veya gerçekleştirdikleri faaliyetleri birebir kontrol altında tutabilmeleri pek mümkün değildir. Bu açıdan ebeveynler çocuklarının ziyaretçisi oldukları internet sitelerinin zararlarından çocuklarını korumak için yasalarda belirlenen çeşitli tekniklerdeki usulleri kullanmalıdırlar. Bu teknik imkânların başında "ebeveyn kontrol sistemleri" gelmektedir.

Ebeveyn kontrol sistemi isteğe bağlı yayınların farklı yaş gruplarındaki kullanıcılarına yönelik profiller oluşturulmasına imkân sunan, daha çok çocuk kullanıcılarının katalog içerisinde bulunan yetişkin program içeriklerindeki zararlı etkiden korunması mantığıyla geliştirilmiş bir sistem olarak kabul edilmektedir. Ebeveyn kontrol sistemiyle çocukların yukarıda da bahsedilen ahlaki, zihinsel ve ruhsal gelişimlerine uygun olmayan içeriklere sadece yetişkinler tarafından ulaşılmasının sağlanması hedeflenmektedir. Ebeveyn kontrol sistemlerini aktif hâle getirmek veya söz konusu tekniği sisteme entegre etmek isteğe bağlı yayın hizmet kuruluşlarının inisiyatifine bırakılamayacak kadar önemli bir konu olduğundan, söz konusu husus yasal düzenlemelerle ele alınmalı ve küçük yaştaki bireylerin ve genç neslin devlet organlarının desteğiyle korunması üzerinde ciddiyetle durulmalıdır.

6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendi görsel-işitsel yayıncılık hizmetlerinin hiçbir şekilde çocuklara yönelik istismar içeremeyeceğini düzenleme altına almaktadır. Aynı Kanun maddesinin üçüncü fıkrasında ise isteğe bağlı yayın hizmetlerine ilişkin bir hüküm tesis edilmiştir. Buna göre, medya hizmet sağlayıcılar çocukların gelişimine zarar verecek katalog içeriklerini çocukların göremeyecekleri, duyamayacakları veya ulaşamayacakları şekilde hazırlamakla yükümlüdürler.

[35] Amerika'da kaleme alınmış bir makalede söz konusu durum "Cuties (Minnoşlar)" dizisinden yola çıkılarak anlatılmaktadır. Yazara göre *"Bir çocuk, çocuk kilidi açık bırakılmış bir Netflix profiline giriş yaparsa, yetişkinlere yönelik program içeriğinin fragmanı çocukların bir düğmeye basmasıyla ilerlemeye başlayacak ve program içeriğinin fragmanı dahi tek başına çocuklara zarar vermek için yeterli olacaktır."* Detaylı bilgi için bkz.: McGuire, If Studies, September 2020.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin popüler hâle gelmesiyle, çocukların internet ortamındaki yayınlara ulaşmaları kolaylaşmış, dolayısıyla güncel düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bu temelde 30849 sayılı Yönetmelik'in "Çocukların korunması" başlıklı 21'inci maddesi ise internet ortamından isteğe bağlı hizmet kuruluşlarının ebeveyn kontrolünü sistemlerine entegre etmelerinin temel yasal düzenlemesini oluşturmaktadır. Madde metnine göre, çocukların da kullanıcı olarak bulunabilecekleri internet ortamından yayıncılık hizmetlerinde, medya hizmet sağlayıcılar veya söz konusu yayınları ileten internet yayın platform işletmecileri çocukların gelişimine uygun olmayan, diğer bir anlatımla yetişkin içeriklerine çocukların ulaşmalarını ebeveyn kontrol sistemleri tedbirleriyle engellemekle yükümlüdürler.

Çocukların her türlü gelişimi etkileyebilecek potansiyelde bulunan internet ortamındaki şiddet, pornografi, istismar ve benzeri zararlı içeriklerden korunmaları sağlamak için kabul edilen ebeveyn kontrol sistemleri internetin doğasında mevcut olan özgürlük anlayışını zedelememektedir. Zira Anayasa'nın 10'uncu maddesinde çocukları korumak amacıyla alınacak tedbirlerin anayasal ilkelere aykırı olmadığı değerlendirilmektedir. Kanaatimizce de internet ortamından yayıncılık faaliyetlerinde hakların çatıştığı bir ortam bulunmakta ve hakkı korunmak istenen taraflardan birinin çocuk olması hâlinde çocuğun üstün yararının ön plana alınması gerekmektedir.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinde bulunan kataloglardaki yetişkin içeriklerden çocukların korunması aslında kamu yararının gerçekleşmesi adına önem arz etmektedir. Bu konuda kamu yararının gerçekleşebilmesi için düzenleyici ve denetleyici kurumlar ve alanda hizmet veren tüm aktörlerin iş birliği içinde çalışması gerekmektedir.

Ebeveyn kontrolüne yönelik internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet kuruluşları bazı uygulamalar geliştirmektedirler. Örneğin, Netflix adlı kuruluş sistemde "Netflix Çocuk" başlığı altında bir çocuk profilinin oluşturulmasını mümkün kılmaktadır. Sistemde +7, +13, +16 ve +18 gibi farklı "yetişkin seviyeleri" belirlenebilmektedir. Böylece sistemde ancak seçili yaşa uygun içeriğe ulaşılmaktadır (Netflix, "Netflix'teki dizi ve filmlerin yetişkinlik düzeyleri", 2022). Netflix ebeveynlere aynı zamanda yukarıda da bahsi geçen otomatik arayüz çalışmasını engellemeye yönelik de kontrol imkânı sunmaktadır. Otomatik oynatmanın engellenmesine yönelik ayarlar aktive edildiğinde söz konusu uygulamada kısa tanıtım veya fragman oynatmalarının da önüne geçilmiş olunmaktadır (Netflix, "Ön izlemeleri otomatik oynatma özelliğinin açılıp kapatılması", 2022). Yerli internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin ebeveyn kontrolüne yönelik ise BluTV

platformu örnek verilebilir. BluTV ebeveyn kontrol sistemini ayarlarına entegre etmekteyse de yukarıda bahsedildiği şekilde içeriklere yönelik ayrıntılı yetişkinlik seviyelerinin belirlenmesi mümkün değildir. Diğer bir anlatımla ebeveyn kontrol sistemi aktif hâle getirildikten sonra küçük yaştaki bireylerin iki seçeneği bulunmaktadır. Ya genel izleyiciye ait içeriğe giriş yapabilecekler ya da diğer tüm yaş sınırlaması olan içeriklere daha önce belirlenmiş bir PIN kodu ile giriş yapabileceklerdir (Aluç & Kulular İbrahim, 2022, s. 357; BluTV, "BluTV'de ebeveyn kilidi özelliği var mı?", 2022).

BÖLÜM 5

İNTERNET ORTAMINDAN İSTEĞE BAĞLI YAYIN HİZMETLERİNDE KAMU YARARI MESELESİ

Toplumların internet vasıtasıyla haber alma, bilgi verme, bilgiyi öğrenme veya bilgiye ulaşma gibi anayasal ihtiyaçlarını yerine getirmeleri ne kadar önemliyse bir kitle iletişim aracı olan ve internet teknolojisi kullanılarak gerçekleştirilen görsel-işitsel yayıncılık hizmet faaliyetlerinde var olan kamu yararının hem idare hem birey nezdinde tartışılması da o kadar önemlidir. Bu başlık altında çalışmamızın esasını teşkil eden internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti ve kamu yararı meselesinin değerlendirilmesi yapılmaya çalışılacaktır. Aynı zamanda editoryal sorumluluğun önemi ve internet ortamından yayıncılık faaliyetlerinin gelişimiyle sorumluluk anlayışının internet ortamındaki yayınlar için daha ciddi biçimde ele alınması gerekliliği tartışılmaya çalışılacaktır.

1. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayıncılık Hizmetinin Kamu Yararı ve Kamu Hizmeti Açısından Değerlendirilmesi

Devletlerin yayıncılık hizmeti alanında etik ilkeleri dikkate alarak düzenleme yapmaları ve ilgili düzenlemelerin ülke sınırları içerisinde hizmet veren tüm medya hizmet sağlayıcı ve diğer aktörlerce dikkate alınması medya alanında kamu yararını gerçekleştirmek için atılan adımların göstergesidir. Geleneksel medyada aktörlerin, medyayı denetleyen yetkili otoriteler tarafından belirlenen kurallar bütününe uygun şekilde hareket etmeleri esastır. Söz konusu kabul görsel-işitsel medya hizmetlerinin internet ortamından sunulmaya başlanmasıyla alan değiştirmiş ve yeniden gündeme gelmiştir. Böylece kamuya sunulan tüm görsel-işitsel hizmet faaliyetlerinde hukuki bir denge olacak, medya hizmet sağlayıcıların faaliyet gösterdikleri internet alanında da kamusal sorumluluk ve etik kurallara uygunluk yerine getirilecektir. İnternette kamusal sorumluluk anlayışı ile hareket etmenin en önemli göstergesi ise medya hizmet sağlayıcının internet ortamındaki yayınlarında editoryal sorumluluk anlayışına uygun şekilde hareket etmesiyle mümkündür (Darendeli, 2013, s. 372).

Kamu hizmeti kavramı ile kamu yararı kavramı birbirleriyle oldukça ilişkili kavramlardır. 6112 sayılı Kanun'un özellikle 8'inci maddesinde kamu yararı olarak kabul edilebilecek açık hükümlere ulaşılmaktadır. Öğretide belirtildiğine göre söz konusu madde dışında Kanun'da kamu yararını içeren düzenlemelere ulaşmak mümkündür. Günün belli saatlerinde kültür, sanat, eğitim gibi içeriklerin yayınlanması, Türkçe dilinin ilerlemesine yönelik katkı sağlamak, programların mevzuatta tespit edildiği oranıyla Türk dilinde yayınlanmasını sağlamak 6112 sayılı Kanun'da kamu yararını sağlamak adına gerçekleştirilen yayıncılık faaliyeti anlamına gelebilecek hükümler arasında sayılmaktadır (Darendeli, 2013, s. 386). Görüldüğü üzere görsel-işitsel yayın hizmetlerinde kamu yararının yerine getirilmesi çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bahsi geçen yayın içeriklerine aykırı hareket etmek de medyada kamu yararına aykırı hareket edildiğini göstermektedir. Yargı organlarınca söz konusu aykırı yayıncılık kamu yararı değerlendirmesinde ele alınmaktadır. Örneğin, Danıştay 13. Dairesinin 12.10.2012 Tarih ve E. 2010/4967, K. 2012/2461 sayılı kararında kamu yararına ilişkin önemli sonuçlar bulunmaktadır. Kararda kamu yararının ihlâl edilmesi, toplumun tamamının katlanmasının mümkün olmadığı veya toplumun "hoşgörü sınırlarının aşıldığı" durumlarda geçerli kabul edilmektedir (Darendeli, 2013, s. 387). Dolayısıyla yayıncılık faaliyetlerinde somut problemlere yol açarak hareket eden, sosyokültürel, ekonomik, ticari zorluklar çıkaran yayın hizmetleri kamu yararına aykırı kabul edilmektedir.

Kamusal sorumluluk anlayışı mülga 3984 sayılı Kanun'da "kamu hizmeti" kavramı ile eş değer kabul edilmektedir. Ayrıca görsel-işitsel yayıncılık hizmeti alanında kamu hizmetinin özel veya kamu kuruluşları tarafından yapılabildiği şeklinde bir ayrım da mevzuatta bulunmamaktadır. Kamusal sorumluluk veya kamu hizmeti kavramına 6112 sayılı Kanun'da açıkça ulaşamamakla birlikte öğreti, özel kuruluşlar tarafından yürütülen görsel-işitsel yayın hizmetlerinin de lisans usulü ile yürütülmesini de bir tür kamu hizmeti olarak değerlendirmektedir (Darendeli, 2013, s. 385).

İnternet hizmetinin kişilere ulaştırılabilmesi, bu noktadaki altyapı çalışmalarının varlığı, uzman kişilerin yetiştirilmesi noktasında devletler kamusal harcamalar yapmakta, işlemler yürütmektedirler (Tarnoff, Jacobin, August 2016). Bu sebeple bazı görüşler internet hizmetlerini kamu hizmeti olarak kabul etmektedir (Ardıçoğlu, 2014, s. 119). İnternet ortamından isteğe bağlı yayıncılık faaliyeti de geniş bant internet hizmetinden faydalanan hizmet sektörünü oluşturmaktadır. Bu sebeple kanaatimizce idarenin kamu hizmetini yerine

getirirken dikkate aldığı eşitlik ve süreklilik ilkelerinin bu hizmetler açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.1. Medya Hizmet Sağlayıcıların Editoryal Sorumlulukları ve Kamu Yararı İlişkisi

Yayıncı kuruluşlar açısından yayın hizmet ilkelerine uygun davranmak bir kamusal sorumluluk olarak kabul edilmektedir. Kamusal sorumluluk, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yayın etik ilkelerine uygun hareket etmesini, toplumun karar alma süreçlerine yönelik doğru bilgilenmelerini sağlayarak bilgi alma hürriyetlerinin korunmasını sağlayan anlayıştır. "Etik" ise "karakter ve davranış" kelimelerinin karşılığı olarak kabul edilmektedir. Etik kurallar, bireylere bir davranışı yapmak veya yapmamak noktasında yol gösteren birtakım değerlerin bir araya getirilmiş hâlidir. Etik kuralların oluşturulmasındaki temel amaç ise toplumların çıkarlarına hizmet etmekten geçmektedir (Özdemir, 2008, s. 182).

Görsel-işitsel medya alanının yasal düzenlemesi her ülkede farklı şekilde ele alınmakla birlikte söz konusu alanda muhakkak bir düzenlemenin mevcut olduğu ifade edilmelidir. Bu hukuki düzenlemeler dar ve geniş kapsamlı olabilmekle birlikte çoğunlukla medya hizmet sağlayıcıların yayın hizmet içeriklerindeki sorumluluklarını esas almaktadır.

Türk mevzuatında editoryal sorumluluk kavramı 6112 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde tanımlama bulmaktadır. Konumuz açısından isteğe bağlı yayın hizmetlerindeki editoryal sorumluluk kavramı, isteğe bağlı yayın hizmetinde hazırlanan katalogların sunulmasında ve söz konusu katalogların denetiminde sorumluluk sahibi olmak olarak açıklanabilmektedir. Görsel-işitsel yayıncılık hizmetinde kimlerin editoryal sorumluluğa sahip olduğu ise aynı maddenin (r) bendinde medya hizmet sağlayıcılar olarak tespit edilmektedir. Editoryal sorumluluk anlayışının oluşmasında toplumsal değerler oldukça ön planda tutulmalıdır. Öğretide toplumsal değer, toplumdaki fertlerin ortak görüşlerinden oluşan kabuller olarak açıklanmaktadır. Bunun yanında toplumsal değerler içerisinde ahlak, din ve kültürel öğeleri de barındırmakta, söz konusu değerler toplumlar arasında değişkenlik göstermektedir (Ceylan, 2012, s. 52).

Bir devletin kanun ile düzenleme yaptığı bir alan, kanuna bağlı olan kişi ve kurumlar için bir kısıtlama anlamına gelmemektedir. Aksine normlar belirlenmiş ve sınırları net bir biçimde çizilmiş alanlarda kişi ve kuruluşlara hukuka uygun bir şekilde özgürce davranabilme imkânı vermektedir. Bu açıdan kanuni bir düzenlemenin bulunduğu alanlarda

sorumluluklar da aynı oranda gündeme gelmektedir. Diğer bir anlatımla yasal düzenlemeye uygun olarak faaliyet icra eden bir kişi veya kuruluş aynı zamanda devletin kurallarına da uymayı taahhüt etmektedir (Coşkun, 2018, s. 145). Türkiye'de yayıncılara yönelik "Etik İlkelerin" hazırlanması söz konusu durumun Türk medyasındaki önemini ortaya koymaktadır. Bahsi geçen ilkelerin belirlenmesi ile yayın kuruluşlarının görsel-işitsel yayıncılık hizmetlerinde uygulayacakları ortak kriterler tespit edilmiştir.

Kamusal sorumluluk temelinde yayın hizmeti gerçekleştirmeyi hedef bilen medya hizmet sağlayıcılar aslında özdenetim uygulamasının amacını da gerçekleştirmektedirler. Zira özdenetimin amaçlarından en önemlisi kamusal sorumluluk ilkesine yardımcı olacak adımların atılmasıdır. Örneğin özdenetim faaliyetlerinden biri olan "İzleyici Temsilciliği" uygulaması ile izleyiciler ve dinleyiciler şikâyetleri yayıncı kuruluşlara ileterek kuruluşların bundan sonra hazırlanacak yayın politikalarını belirlemelerinde yol gösterici olmaktadır (Yiğit, 2019, s. 106). Öğretide medya hizmet sağlayıcılar tarafından özdenetim oluşturulması gerektiğine dair bazı nedenler sunulmaktadır. Bu nedenlerden biri editoryal bağımsızlığın korunması ve medya içeriklerindeki kalitenin yükseltilmesinin istenmesidir (Coşkun, 2018, s. 158). Kanaatimizce de bu durum aynı zamanda ekonomik kaygı ile kamu yararı arasındaki ilişki için önemlidir. Zira görsel-işitsel yayıncılık sektörü ticari kaygıların yoğun olarak yaşandığı bir mecra olsa da ekonomik kaygılar kamu yararının ve kamusal sorumluluk temelinde atılacak adımların önüne geçmemelidir.

Teknolojinin gelişiminden etkilenerek hizmette farklı boyutlar kazanan internet ortamındaki görsel-işitsel yayın sektörü de hukuksal denetimlerin, hukuka uygun faaliyetlerin bulunmasının zorunlu olduğu alan olarak yerini almaktadır. Zira, geleneksel yayıncılıktan daha ciddi bir kitleye hitap etmekte olan internet ortamından yayıncılık faaliyetinin hukuken düzenlenmemiş bir alan olarak kalması pek mümkün gözükmemektedir. Bu açıdan internet ortamından hizmet veren yayın kuruluşlarının da geleneksel yayıncılık anlayışına benzer şekilde hukuken belirlenmiş kuralları editoryal sorumluluk addederek hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışı çerçevesinde gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla internet ortamında hizmet veren isteğe bağlı yayın kuruluşları internet yayıncılığında çocuklara karşı sorumluluklarının olduğunu, ırkçılık ve nefret söylemine yol açan içeriklere karşı mücadele hâlinde olmaları, aile bütünlüğüne, evlilik kurumuna önem vermeye özen göstermeleri, şiddet ve bağımlılığın her türlüsünü içeren yayınlara yönelik kamusal sorumluluk esasına uygun davranmaları gerektiğinin bilincinde olmaları gerekmektedir (Coşkun, 2018, s. 166). Editoryal

sorumluluğun temelini oluşturan bu amaçlar doğrultusunda internet ortamından sunulan yayıncılık için de 30849 sayılı Yönetmelik de 6112 sayılı Kanun'da yapılan "editoryal sorumluluk" tanımını aynen kabul etmektedir. Bu açıdan mevzuat, isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumunda hazırlanan katalog seçiminin denetim ve düzenlemesinde medya hizmet sağlayıcılara bu sorumluluğa uygun hareket etme yükümlülüğü getirmektedir.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet sektörü her yaştan izleyicisi ve dinleyicisi bulunan oldukça geniş bir kitleye hitap etmektedir. Söz konusu durum da internet ortamından hizmet veren kuruluşlar arasında ciddi bir rekabet ortamının doğmasına neden olmakta, bu durum da yayın içeriklerinde farklılık ortaya koymaya çalışırken zararlı veya hukuka aykırı içeriklerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir (Coşkun, 2018, s. 160). Bu süreçte ise kuruluşların özdenetim mekanizmalarını işler hâle getirmelerinin ne kadar önemli olduğu hatırlanmalıdır. İnternet ortamından görsel-işitsel yayıncılık faaliyeti gerçekleştiren hizmet sağlayıcıların kanuna ve diğer ilke kurallarına uygun hareket etmelerinde gönüllülük esasına dayalı hareket etmeleri yayınları kamusal sorumluluk anlayışına daha da yaklaştıracaktır. Zira özdenetim ile oluşan duruş gönüllük esasına dayalı olmadığında çabucak dağılmaya ve aksi yönde hareket etmeye müsait bir alanı da oluşturmaktadır (Coşkun, 2018, s. 159).

Görsel-işitsel yayıncılık hizmetlerinde editoryal sorumluluk anlayışıyla hareket etmenin kamunun yararına olacağı düşüncesi, medya kuruluşlarının ve faaliyetlerinin birbirinden etkilenmesiyle de açıklanabilmektedir. Başka bir anlatımla ekonomik kaygılarla hareket eden yayıncı kuruluşlar internet ortamındaki "medya etik kurallarına uymayan içerikler" yayınladıklarında ve bu yayınlara yönelik bir özdenetim mekanizması kullanmadıklarında diğer kuruluşların da kurallara karşı esnek davranmasına sebebiyet verebilmektedir (Coşkun, 2018, s. 160). Dolayısıyla ilk etapta kamusal etki açısından zararsız gibi gözüken bir yayıncılık faaliyeti sonrasında domino etkisiyle tüm faaliyetlere sıçrayacak ve milli güvenlik, genel sağlık, kamu yararı gibi hususlarda zedelenmelere neden olabilecektir.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin RTÜK tarafından denetim altına alınması, kuruluşların yayın içeriklerini hazırlarken mevzuatta kabul edilen yayın hizmet ilkelerine uygun hareket edip etmediklerinin tespitiyle birlikte, "artan bir kamu yararının" gerçekleştirilmesinin sağlanmak istenmesinde yatmaktadır. Zira konvansiyonel medya alanının yasalar çerçevesinde düzenlenmesi ve denetlenmesi ne kadar önemliyse iletişimin en popüler hâli olan internet yayıncılığının da yayın etik ilkelerine uygun biçimde denetimi

toplumun, çocukların, gençlerin ve ailenin olumsuz yayıncılık hizmetlerinden etkilenmelerini en aza indirmek adına bir o kadar önemli ve olumlu bir adım olacaktır (Coşkun, 2018, s. 176).

1.2. İnternet Ortamından İsteğe Bağlı Yayıncılık Hizmetinin Kamu Hizmeti Açısından Değerlendirilmesi

Kamu hizmeti, toplumsal ihtiyaçları gidermeye yönelik kamu yararı esası ile yürütülen faaliyetlerdir (İşten, 2007, s. 4). Kamu hizmeti sürekli gelişen ve değişen bir hizmettir. Kamu hizmetinin uyarlama ilkesi bu durumu açıklamak üzere kabul edilmektedir. Zira toplumun ihtiyaçları sınırsızdır. Toplumda bireylerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için belli hizmetlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Dünyada teknolojik gelişmeler yaşanmakta, ekonomik, hukuki, sosyal ve kültürel yaşantılar değişikliğe uğramaktadır. Her geçen gün farklı alanlara devletin hizmet götürmesi kamusal bir ihtiyaç hâlini almıştır. İnternet hizmetini de bu kapsamda değerlendirmek gerekmektedir. İnternet hizmeti devletin vatandaşların bu hizmete ulaşmaları için görev alması, bahsi geçen hizmet alanını adil, eşit ve sürekli biçimde vatandaşlara ulaştırması gereken bir kamusal hizmet alanını oluşturmaktadır (Özgürsoy, 2019, s. 13).

İnternet hizmeti farklı özel şirketlerin eliyle vatandaşların kullanımına sunulmaktadır. Fakat söz konusu hizmetin topluma iletilmesi, toplumda kullanılması amacıyla oluşturulan şirketlerin özel şirketler olması internet hizmetinin kamu hizmeti olma özelliğini değiştirmemektedir (Taşkın, 2016, s. 364). İnternet hizmetlerinde gelişmeler dolaylı veya dolaysız olarak birçok sektörün gelişmesine, değişmesine veya dönüşümüne olanak sağlamaktadır. Burada önemli olan internet hizmetinin gelişiminden dolaylı olarak etkilenen alanlardır. Bu alanlar geniş bant internet teknolojisinin kullanılmaya başlanmasıyla ekonomik büyümesini sağlayan, rekabet alanlarına yön veren hizmetlerdir. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetleri de internet hizmetindeki gelişme ve avantajların, altyapı imkânlarının kullanılmasıyla genişleyen bir hizmet alanını oluşturmaktadır. Bu sebeple kanaatimizce söz konusu faaliyetlerin kamu hizmetinin dağıtımında adil bir dengede yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

Geniş bant internet erişimi sayesinde birçok yeni hizmet alanları ortaya çıkmıştır. İnternet hizmetinin bu yönü kullanılarak yeni rekabet ortamlarının oluşması internet hizmetlerinin kamuya yönelik kullanımını sürekli gündemde ve güncel tutma ihtiyacını

doğurmaktadır. Zira internet hizmeti özel sektör alanlarında kullanılsa dahi kamu yönetimi, kamu sağlığı, kamu yararı bu hizmetlerden etkilenmektedir. Zira internet hizmeti kullanılarak ortaya çıkmış yeni hizmet sektörü alanları özelde bireyleri genelde ise kamuyu etkisi altına almaktadır. İnternet hizmetlerindeki gelişimin en temel bileşeni alt yapı hizmetlerinin geliştirilmesidir. Devletlerin kamu hizmetini yerine getirirken oluşturdukları internet hizmet alanları ise daha kolay kullanıma, kolay ulaşıma ve böylece sosyokültürel faaliyetlerin veya eğlence faaliyetlerinin internet ortamından artmasına olanak sağlamaktadır. İnternet hizmetlerinde gerçekleştirilen altyapı iyileştirmeleri sadece kamusal alanda bireylerin hayatını kolaylaştırmamıştır. Bunun yanında eğitimden ticarete, sosyal ve kültürel faaliyetlere ulaşılmasını da kolaylaştırmıştır (Tözer, 2011, s. 164). Kanaatimizce internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet sektörü geniş bant internet hizmetini kullanarak hizmet sahasını genişleten sektörlerden birini oluşturmaktadır. Bu durumda kanaatimizce internet hizmeti ile internet ortamında isteğe bağlı yayıncılığın birbirini etkilediği ifade edilmelidir. Zira internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetleri kullanıcılarına kaliteli hizmet vermek için geniş bant internet hizmetini kullanmakta ve bu durum da internet trafiğini etkilemektedir (Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2017, s. 87). Söz konusu hizmet her ne kadar internet trafiğini meşgul etse de hizmetin vatandaşlara ulaştırılabilir kılınması adına devletlerin üzerine düşen görevi yapmaları kamu hizmeti olarak kabul edilmektedir. Sonuç olarak kamu hizmeti ve internet ortamından isteğe bağlı yayıncılık faaliyeti arasındaki ilişki incelendiğinde isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumu kamu hizmetinin kullanıldığı bir alanda gerçekleştirilmektedir.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet kuruluşlarının internet hizmetini kullanmaları ve dolayısıyla kamu hizmetinden faydalanmaları söz konusu kuruluşların görsel-işitsel medya alanında hukuki ve mali açıdan doğabilecek yükümlülüklerini tartışmaya açmaktadır. Bu açıdan Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının 2017-2020 Stratejik Planında ortaya koyduğu üzere geniş bant hizmetlerini kullanarak bir anlamda kamu hizmetinden faydalanan kuruluşların piyasayı etkilemeleri sebebiyle ülkedeki diğer isteğe bağlı yayın kuruluşları ile eşit ve adil bir düzende değerlendirilmesini öngören ve yerli işletmelerin yabancı işletmeler karşısında desteklenmesi gerektiğini değerlendiren açıklaması önem arz etmektedir. Söz konusu durum Stratejik Planda "… OTT (şebekeler üstü) internet tabanlı hizmetlere yönelik tedbirlerin yerli ürünleri destekleyecek şekilde geliştirilmesi …" şeklinde ifade edilmektedir. Bu sebeple Planda internet ortamından yayıncılık sektöründe rekabetin dengelenmesi, internet ortamından isteğe bağlı yayın

hizmetlerine yönelik idari, mali, hukuki açıdan çalışmaların yürütülmesi gerektiği belirtilmektedir (Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2017, s. 62).

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetleri alt yapı hizmetlerini kullanırken kamu hizmeti dışında söz konusu alt yapı hizmetlerini işleten şirketlerin finansman durumlarını da etkilemektedir. Zira internet hizmetinin kurulmasında ve işletilmesinde hizmet veren özel şirketler internet veri trafiğini en iyi şekilde kontrol etmek, dengelemek ve hizmet sundukları kişilere en iyi şekilde ulaştırmak için maliyetler yüklenmektedirler. Bunun karşında internet ortamından yayıncılık faaliyetlerinin söz konusu alt yapı hizmetini kullandığını fakat herhangi bir lisans veya vergi yükü altında olmadıklarını düşündüğümüzde altyapıyı sağlayan kuruluşlar aleyhine farklı maliyetler doğduğunu ifade etmek gerekmektedir (Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2017, s. 65). Bu açıdan internet ortamından görsel-işitsel yayıncılık hizmetlerinin kamu hizmetini kullanarak internet hizmetinde bir yer işgal etmeleri, bahsi geçen yayıncılık alanının kamu hizmeti ilkelerine uygun şekilde adil ve eşit dağıtılmasını, böylece hizmetin verimliliğinin korunmasını zorunlu kılmaktadır.

Kamu hizmeti ve internet ortamından yayıncılık faaliyetleri yayın içeriklerinin sunumu konusunda da ele alınmalıdır. Geleneksel medya araçlarının kullanımından bu yana görsel-işitsel yayıncılık alanında faaliyette bulunan kuruluşlar medya sektörüne etki edebilecek teknolojik gelişmeleri takip ederek izleyici ve dinleyicilere yeni hizmet alanları oluşturmuşlardır. Söz konusu durum internet teknolojisinin gelişmesi ile birlikte daha da artmış ve dijital ortamlar yayıncılık faaliyetlerinde sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Yayıncılık hizmetini yerine getiren faaliyetlerde kuruluşlar teknolojik faaliyetleri yakından takip ettikleri kadar yayın içeriklerinin sunumunda da benzer özeni göstermek durumunda olmalıdırlar. Bu durum da yasal düzenlemelerin önemini ve yasal düzenlemelerin yanında gönüllü özdenetim mekanizmalarının kullanılmasını önemli kılmaktadır (Karaca, 2005, s. 220).

Görsel-işitsel yayıncılık faaliyetini gerçekleştiren yayıncı kuruluşlar tarafından sunulan görsel-işitsel yayın hizmetlerinin RTÜK tarafından denetlenmesi ve söz konusu alanın güncel hukuk metinleriyle denetim altına alınması kamu hizmetlerinin yürütülmesi ve kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla yapılmaktadır. Zira RTÜK kendisine verilen kanuni görevler ve yetkiler çerçevesinde özel kuruluşlar nezdinde mali, idari veya teknik olmak üzere çeşitli koşullar ileri sürmektedir. Bu da medya alanında hizmet verecek olan tüm kuruluşların RTÜK tarafından kabul edilen tüm düzenlemelere uygun şekilde

denetlenerek kamu yararı ve kamu hizmeti anlayışının sağlanmasının bir ihtiyacı olarak açıklanmaktadır (Darendeli, 2013, s. 385). Anlatılan nedenlerden ötürü kanaatimizce internet ve internet hizmeti kullanılarak oluşan yeni sektörel alanların kendine özgü kurallar çerçevesinde tekrar ele alınması kamu hizmetinin işlerliğini artıracaktır. Dolayısıyla kamu hizmetlerinden biri olan internet hizmetinin yoğun şekilde kullanan internet ortamından yayıncılık faaliyetlerinin kamu hukukuna ait ilkeler yönünden yeniden değerlendirilmesi bir zorunluluk olarak karşımızda durmaktadır.

2. Devletin Egemenlik Yetkisi Temelinde Görsel-İşitsel Medya Alanındaki Kamu Yararını Gerçekleştirmesi

Hukuk ile devlet arasında kopmaz bir ilişki bulunmaktadır. Bir devletin güçlü bir devlet olması demek sahip olduğu hukuk kurallarını uygulaması ile ölçülebilmektedir. Devletin yeni gelişmelere uygun yürürlüğe koyduğu hukuk kurallarını belli kişilerin, kuruluşların veya devletlerin baskısıyla uygulayamayacak olması ne ulusal ne de uluslararası anlamda egemen devlete uygun düşecek bir durum değildir. Zira devlet olmanın temel özelliği ulusal ve uluslararası metinlerde kabul edilmiş egemenlik yetkisine uygun hareket edebilmekten ve sahip olduğu yetkileri kullanmaktan geçmektedir.

RTÜK diğer bağımsız idari otoritelerde olduğu gibi hukuki düzenleme yapma yetkisine haizdir. Bu açıdan RTÜK'ün yayıncılık hizmeti alanında gelişen yeni teknolojiye uyum sağlayan mevzuat güncelleme çalışmalarına yönelik görev ve yetkileri bulunmaktadır. Benzer durum Danıştay kararlarında da belirtilmektedir. Buna göre Danıştay, idarenin hukuk boşluğunun olduğu bir alanda yeni bir düzenleme ortaya koymasının veya bir yasayı somut duruma uygun hâle getirerek güncellemesinin idarenin taktir yetkisinden kaynaklandığını belirtmekte, bunun hukuk devleti olmanın bir gereği olduğunu ifade etmektedir (Darendeli, 2013, s. 295). Diğer taraftan kamuyu ilgilendiren bir meselede vatandaşın yayıncılık faaliyetlerine yönelik hangi mercilere başvurabileceğini bilmesi de hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Bu açıdan medya alanında vatandaşın yayıncılık hizmetinden doğacak hususlarda şikâyetlerini bildirebilecekleri merciinin kanunen belirlenmiş olması, kamu yararına ve hukuk devleti ilkesine uygun hareket edildiğinin göstergesidir (Darendeli, 2013, s. 297).

2.1. Devletlerin Sahip Olduğu Egemenlik Türleri ve Egemenlik Yetkisi Kavramına Genel Bakış

Egemenlik kavramı ve devletin egemenliği hakkında tarihten bugüne birçok farklı tanım ve görüş ileri sürülmüştür. "Mutlak güç, üstün iktidar, hukukun üstünde olma durumu" bunlara örnek olarak verilebilmektedir (Özdoğan, 2019, s. 23). Kamu hukuku bakımından egemenlik kavramı ise "kamu gücü", "kamusal iktidar", "devletin iktidarı" gibi terimlere karşılık gelmektedir (Özdoğan, 2019, s. 25). Farklı şekilde tanımlamaların olduğu görülse de egemenlik kavramını bir devletin kanun koyma, hâkimiyet, yasak ve emir verme yetkisine sahip olması olarak açıklamak mümkündür (Özdoğan, 2019, s. 27).

Egemenlik iç ve dış egemenlik olmak üzere ikili bir ayrım ile ele alınmaktadır. İç egemenlikten anlaşılan bir devletin başkaca bir otoriteye bağlı olmadan hareket edebilmesidir. Bu kavram için en üstün güç kendi sınırları içerisinde ve kendini ilgilendiren meselelerde o devletin kendisidir. İç egemenlik bakımından devlet yetkilerinin devredilemezliği, merkezi hareket etme gücü, mutlaklık gibi unsurlar önem arz etmektedir (Özdoğan, 2019, s. 29). İç egemenliğin en önemli niteliklerinden biri de devletin kendi hukukunu yapabilmesi, kabul edilen hukuk kurallarını ülkedeki tüm kurum ve kuruluşlara adil biçimde uygulamasında yatmaktadır (Özdoğan, 2019, s. 30). Kısaca devletin egemenlik gücüne sahip olduğunun en önemli göstergesi "yasa koyucu" olma özelliğine sahip olmasıdır. Egemen devlet, toprak parçası üzerinde yaşayan kişi ve kuruluşları düzenleyen hukuk kurallarını oluşturan devlettir. Zira devletin somut bir durum karşısındaki iradesini ortaya koyduğu güç yasa yapmaktır (Özdoğan, 2019, s. 173). Dış egemenlik, bir devletin kendisinden başka bir devlete bağımlı olmadığı, sistemde var olan her devletin eşit durumda kabul edildiği egemenlik anlayışını anlatmaktadır. Dış egemenlik devletin tüm gerçek ve tüzel kişilerin üzerinde olan bir siyasi iktidar gücüne sahip olmasını da anlatmaktadır. Görüldüğü üzere iç egemenlik ve dış egemenlik birbiriyle bağlantılı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira iç egemenliğini sağlayamamış bir devletin dış egemenliğini koruması mümkün değildir (Özdoğan, 2019, s. 31).

Egemenlik yetkisi devletin sadece kişi ve kuruluşlar üzerinde kurduğu bir otoriteden ziyade hukuk devletinin de varlığı açısından önemlidir. Başka bir anlatımla egemenlik yetkisine dayanılarak çıkarılmış bir hukuk kuralı, hukuk devleti ilkesine göre devleti de bağlayacaktır. Zira devlet hem yasa hazırlamakta hem de yasaları uygulamaktadır. Yasa

uygulayıcısı olarak da devletin tüm eylem ve işlemleri yargısal denetime tabi tutulacaktır (Ormanoğlu, 2018, s. 254).

2.1.1. Medya Alanında Egemenlik Yetkisi

Medyanın kitleleri harekete geçiren gücü, toplumsal faaliyetlerde oynadığı rol oldukça fazla olduğundan öğretide, medya içeriklerinin hazırlanmasında toplumsal sorumluluk anlayışı çerçevesinde hareket edilmesi gerektiği, bu esnada özerk ve bağımsız kurumlarca faaliyetlerin denetlenmesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Turan, 2015, s. 10). Medya kuruluşları yayın hizmetlerini sunarken hizmet verdikleri ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel kabullerine göre hareket etmektedir. Medya kuruluşlarının bu noktadaki adımlarının denetlenmesi, yayıncı kuruluşların faaliyetlerinin devletlerin her açıdan sahip olduğu kurallar bütününe uygun olup olmadığının kontrol edilmesi gerekliliğinden kaynaklanmaktadır (Turan, 2015, s. 3).

Anayasa'nın 133'üncü maddesi, yayıncılık faaliyetlerine yönelik düzenleme ve denetleme yapma görevini RTÜK'e vermektedir. Ayrıca maddenin ikinci fıkrasında RTÜK'ün görev ve yetkilerinin kanun ile tespit edileceği ortaya koyulmaktadır. Bu açıdan öğreti RTÜK'ün görsel-işitsel yayın hizmetleri bakımından devredilemez bir idari yetki ile donatıldığını ifade etmektedir (Darendeli, 2013, s. 292). Dolayısıyla görsel-işitsel medya hizmeti alanında RTÜK dışında başka bir kurum veya kuruluşun yetkili kılınması Anayasaya aykırı kabul edilmelidir.

Bir devletin ekonomi politikalarının devlet içerisinde hizmet veren kişi ve kuruluşlarca uygulanmaması rekabet ortamını zedelemekte, bu durum da ekonomik politikalarından elde dilecek kamu yararını sekteye uğratmaktadır. Politikaların adaletsiz biçimde uygulanması anlamına gelecek bu düzen aynı zamanda devletin egemenlik yetkisini de zedeleyecek ve idarenin düzenleme ve denetleme yapma otoritesini sarsacaktır. Bu açıdan görsel-işitsel medyada çocukların ve gençlerin zararlı içeriklerden korunması, özel hayata ve insan onuruna aykırı yayınların engellenmesi, demokratik toplum ilkelerine saygılı, mevzuata uygun yayın içeriklerinin desteklenmesi ve yayınların bu noktadaki denetimlerinin yürütülmesi devletin yetkili organlarına aittir. Aynı zamanda medya işleyişinde rekabet ilkelerine uygun hareket edilmesinin kontrolü, haksız rekabet oluşturacak faaliyetlerin engellenmesinin denetimi de yine medya alanını regüle eden kurumlara aittir.

Görsel-işitsel medya ailenin varlığına, kadın ve çocukların temsiline veya insan onuruna yönelik temel hak ve özgürlüklerin gündeme gelebileceği bir alandır. Medya sektöründeki özel yayıncı kuruluşların reyting oranlarını esas alan yayıncılık anlayışlarına, izleyici veya dinleyici kitlelerini artırma isteklerine, reklam payları gibi konulardaki ekonomik kaygılarına yukarıdaki başlıklarda değinilmişti. Ekonomik kaygılar kuruluşları başı boş hareket etmeye, hukuk tanımaz bir alanda bulundukları görüntüsü vermeye itmemelidir. Zira medya alanı da hukuk kuralları çerçevesinde hareket eden egemen devletin denetim ve düzenlemesi altındadır. Bu alanda egemen güce sahip devletler, hukuk kuralları hazırlamakta, somut uyuşmazlıklara yönelik güncel düzenlemeler getirmekte ve söz konusu hukuki düzenlemeleri kamu yararı, kamu güvenliği, milli güvenlik gibi saiklerle devlet nezdindeki tüm kişi ve kuruluşlara uygulamakla yükümlü tutmaktadır.

Devletin egemen güç olmasının göstergesi vatandaşlarının somut uyuşmazlıklar karşısında yaşadığı problemler ve diğer toplumsal ihtiyaçları devlet olmasının getirdiği gücü kullanarak çözebilmesidir. Örneğin ebeveynler devletten çocukların her türlü zararlı bağımlıktan koruması noktasında üzerine düşen adımları atmasını, gençler medyadan doğru haber alabilmeyi veya bilgi edinebilme hakkının sağlanmasını beklemektedirler. Bu açıdan medya alanında vatandaşların temel haklarını korumak, sağlıklı bilgi almalarını sağlamak, zararlı alışkanlıkların medya içeriklerinde sergilenmesinde doğacak her türlü etkinin önüne geçebilmek için devletlerin egemenlik yetkilerinden doğan gücü kullanmaları gerekmektedir (Oymak, 2020, s. 137). Kanaatimizce de ulusal ve uluslararası arenada kendi vatandaşlarının talep ve arzularını, genel sağlık, genel ahlak ve milli güvenlik ilkeleri gibi hususları toplumun kabullerini de önemseyerek uygulamak ve uygulayacak adımları atmak devlet egemenliğinin getirdiği bir zorunluluktur.

Egemenlik yetkisi kural koymak ve kural uygulamak yetkisidir. Kural koymak ve uygulamak ise sadece devletin vatandaş üzerindeki otoritesini değil aynı zamanda kendi eylem ve işlemlerinin de denetlenmesi anlamına gelmektedir. Birey karşısında daha güçlü konumda olan idarenin işlem ve eylemlerine karşı hukuk sınırları içerisinde hareket ediyor oluşu kamu yararı adına adaletli işlemlerin tesis edilmesini sağlamaktadır. Bu açıdan idarenin tüm uygulamalarında muhataplarına yönelik adil bir düzen kurabilmesi önem arz etmektedir (Çamur, 2020, s. 610). Egemenlik yetkisi kullanılarak medya alanında hukuki sınırların belirlenmesi aslında aktörlerin hareket alanını da rahatlatacaktır. Hukuk temelinde bir alanın düzenleme ve denetleme altına alınması mecraya müdahale anlamına gelmemekte,

sektörde rekabet hukukundan, vergi hukukuna kadar birçok alanda geleneksel medya ve internet medyası üzerinde adil bir uygulamanın sağlanmasına imkân oluşturmaktadır.

2.1.2. İnternet Ortamından Yayıncılık Faaliyetlerinde Devletlerin Egemenlik Yetkisi

Son yıllarda internet teknolojisinin gelişmesi televizyon, radyo veya gazete gibi kitle iletişim araçlarına duyulan önemi azaltmamaktadır. Bunun aksine söz konusu kitle iletişim araçlarının daha geniş kitlelerce kullanılabiliyor olmasıyla birlikte görsel-işitsel alanda hizmet veren kuruluşların internetin gücünden faydalanarak kitle iletişim araçlarındaki kullanım yoğunluklarını artırmalarını hedeflemelerine neden olmaktadır.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin ulusal ve uluslararası çapta popüler olmasına karşılık henüz söz konusu hizmete yönelik evrensel bir düzenlemeye ulaşılamamaktadır. Evrensel düzenlemelerin olmaması bu alanda zararlı içeriklere yönelik herhangi bir işlemin yapılmıyor olduğu anlamına gelmemelidir. İnternet ortamından yayıncılık faaliyeti gerçekleştiren kuruluşların özdenetimlerine yönelik eylemler bu duruma örnek gösterilebilmektedir. Örneğin Youtube, platformda yayınlanan içeriklere yönelik düzenli bir şeffaflık raporu hazırlamakta ve 2019 yılında 8,8 milyon uygunsuz içeriğin platformdan kaldırıldığını belirtmektedir. Ayrıca Youtube zararlı içeriklerin takibine yönelik 10 bin kişinin istihdam edildiğini, 500 milyondan fazla zararlı yorumun silindiğini açıklamaktadır (Oymak, 2020, s. 136).

Yeni internet teknolojileri ile birlikte devlet, devletin vatandaşları ve dijital ortamda hizmet veren diğer aktörlerin birbirleriyle var olan ilişkileri tartışılır hâle gelmektedir. Zira bu alanda hizmet veren sermaye sahipleri kendi kurallarını kendilerinin belirlediği bir sistemi oluşturmaya çalışarak veya yeri geldiğinde devletin ekonomi politikalarını uygun hareket etmeyerek hukuk kuralları içinde bir kaosa neden olabilmektedir (Uşaklıoğlu, 2021, s. 97). Bu sebeple devletler ulusal veya uluslararası kuruluşlara karşı belirli mali, ekonomik, sosyal veya hukuki düzenlemelerin olması gerektiğini değerlendirmektedir. Örneğin, Fransa hükümeti Google, Amazon, Facebook ve Apple gibi teknoloji şirketlerini "La Taxe Gafa" (GAFA) vergisine tabi tutmaktadır. Böylece Fransa, ülkesinde hizmet vererek büyük atılımlar gerçekleştiren teknoloji şirketlerinden vergi almak istemektedir. Adı geçen şirketlerin Fransa devleti menşeine bağlı olmadıkları düşünüldüğünde vergilendirme politikasının sadece ekonomik gerekçelerle değil egemenlik yetkisinin kullanılmak

istenmesiyle de açıklanması mümkündür. Bir alanda kanun yapmak demek, ilgili kanunun o alanı regüle eden egemenin sözü anlamına gelmektedir. Hangi mecralarda hangi hukuk kurallarının uygulanacağı, hangi hususların yasak veya serbest olacağı gibi temel kuralların belirlenmesi ilgili alanda bir egemenin var olduğunun kanıtıdır. Her ne kadar internetin gelişimi ile teknoloji çok büyük ve kontrol edilemez bir alana vücut veriyor gibi görünse de burada bir devletin yani "egemen gücün" var olduğunu kabul etmek gerekmektedir (Uşaklıoğlu, 2021, s. 100).

İnternet ortamından yayıncılık faaliyetlerine yönelik atılacak her hukuki adımın genel gerekçesi, söz konusu sektörde hizmet veren kuruluşların geniş kitlelere ulaşabilir olması ve dolayısıyla koruyucu ve önleyici mekanizmaların etkin biçimde kullanılır olması olarak açıklanmaktadır. Bununla birlikte internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik devlet yetkilerinin gündeme gelmesindeki en önemli mesele devlet sınırlarında bireylere hizmet verip toplumu etkileyecek faaliyetlerin hukuka aykırı veya zararlı bir içerik barındırması hâlinde muhatap olarak kimin yetkili olarak kabul edileceği meselesidir. Zira devletin düzenleme veya yaptırım gücünün ele alınabilmesi için muhakkak ortada bir muhatap bulması gerekmektedir (Oymak, 2020, s. 136). 30849 sayılı Yönetmelik internet ortamından isteğe bağlı hizmet kuruluşlarının muhatap belirlemeleri bakımından bazı kurallar ihtiva etmektedir. Bahsi geçen Yönetmelik'in 7'inci maddesinin (c) bendindeki, "Ortak, yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve sorumlu müdür ile varsa genel müdür yardımcısına ait T.C. kimlik numarası, yerleşim yeri beyanı ve adli sicil kaydı olmadığına dair beyan, yabancı uyruklu kişiler için pasaportun noter onaylı örneği" şeklindeki düzenleme medya hizmet sağlayıcıların yetkili veya muhatap kişilerinin RTÜK ile paylaşılmasını zorunlu kılmaktadır. 30849 sayılı Yönetmelik'in 8'inci maddesinin (b) bendi de benzer şekilde internet yayın platform işletmecilerinin muhatap kişi veya temsilci belirlemesini ve bu kişilerin bilgilerinin RTÜK ile paylaşılmasını kabul etmektedir.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerini gerçekleştiren kuruluşların ülke ekonomisindeki yerini değerlendiren çevreler, söz konusu kuruluşların hukuki, teknik veya mali açıdan yetkili bir muhatap belirleme zorunluluğu karşısında şirketlerin ülkeden çekilebileceğini öne sürmüşlerdir. Kanaatimizce bu yorumlara katılmak mümkün görünmemektedir. Öğretide devlet içerisindeki gerçek veya tüzel kişilerin yasama, yürütme ve yargı organlarını yok sayması egemen devlet gücüne "meydan okuması" olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple her şirketin devletin yasal düzenlemelerine tabi olarak hareket etmesi ve bu açıdan internet ortamından yayıncılık hizmetini sunacak şirketlerin

devletin muhatap alacakları kişileri belirlemesi önem arz etmektedir. Kısaca öğretide ülkede hizmet verecek gerçek ve tüzel kişilerin devletin muhatap alacağı temsilci belirleme zorunluluğu, devletin egemenliğiyle yakından ilişkilendirilmektedir (Oymak, 2020, s. 139).

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin ülkede bir temsilci bulundurması hizmetten faydalanan kullanıcı veya abonelerin somut bir uyuşmazlık veya herhangi bir şikâyet karşısında nerelere başvurmaları gerektiğini bilmeleri yönünden de dikkat çekicidir. Bu durum hem internet ortamından yayın hizmetlerini kullanan bireylerin hem de kuruluşların hukuka aykırı veya zararlı içeriklerine karşı işlem yürütecek yetkili idarenin adli ve idari her türlü işinde hızlı ve etkin hareket etmesine imkân sağlamaktadır (Yerlikaya, SETA, Ağustos 2020).

Medya hizmet sağlayıcılar ülkelerin kültürel ve sosyal durumlarına göre kataloglarında değişikliğe gidebilmekte, bazı içeriklerin kaldırılması noktasında ülkelerin taleplerini uygulamak zorunda kalabilmektedirler. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetleri her ne kadar küresel ölçekte hizmet sunmaya özgülenmiş olsalar da hukuk kurallarının oluşturulması adına kuruluşlar ve devletler arasında mülkilik ilkesi[36] ve ulus devlet egemenlik teorisi kabul edilmelidir. Kanaatimizce internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerinin mülkilik ilkesi temelinde ele alınması hâlinde söz konusu yayıncılık faaliyetine ülke hukukunun uygulanması gerekmektedir. Buna göre şirketin kuruluş adresinin örneğin, Türkiye sınırları içinde bulunması, editoryal ve ekonomik kararların Türkiye'de alınması hâlinde yoğun olarak ülkeye yönelik hizmet faaliyetinde bulunulduğu değerlendirilmeli ve ilgili faaliyetlere karşı ülke hukukunun uygulanması gerektiği kabul edilmelidir. Bu açıklamalara somut bir örnek verilecek olursa, 2019 yılında Netflix'te bulunan "Patriot Act with Hasan Minhaj" adlı yayın programında yayınlanan ve Suudi Arabistan'da bazı devlet büyüklerine yönelik eleştirileri içeren bölümün Suudi Arabistan kataloğundan çıkarılması talep edilmiş ve söz konusu bölüm medya hizmet sağlayıcı tarafından katalogdan kaldırılmıştır (Timeturk, Şubat 2020). Hem mülkilik ilkesi hem ulus devlet egemenlik teorisine göre, bir faaliyetin devlet sınırları içerisinde somut bir etki doğurması ve bu etkinin zararlı bir sonuca sebebiyet vermesi hâlinde söz konusu zararın ortadan kaldırılması için uygulanacak yasa kurallarına, somut etkinin doğduğu ulus devlet kurallarının karar vermesi gerekmektedir (Söyler, 2014, s. 60). İnternet ortamından isteğe

[36] Mülkilik ilkesi, devletlerin sınırları içerisinde gerçekleştirilen faaliyetlere yönelik olarak kendi kanunlarını yerine getirme yetkisinin olduğunu anlatmak için kullanılan ilkedir (Söyler, 2014, s. 52).

bağlı yayın hizmetlerinin yayın kataloglarını hazırlarken farklı ülke kullanıcılarına farklı içerik sunmaları da bu durumun kuruluşlar nezdindeki karşılığını ortaya koymaktadır.

Çalışmamızın bu kısmına kadar internet ortamından isteğe bağlı yayınların hukuki, ekonomik ve teknik açıdan düzenlenmesindeki gerekçeler ortaya konulmaya çalışılmıştı. Ayrıca toplumun menfaatleri ve bireyin menfaatleri çatıştığında kamusal yararın öncelemesi gerektiği ifade edilmişti. Tüm bu açıklamalar ışığında, küçük yaştaki bireylerin, ailenin, kadınların veya kişilerin hak ve özgürlerinin korunması noktasında menfaat çatışmalarının kanun koyucunun kuralları ile belirlenen sınırlar içinde kalınarak korunması gerektiği belirtilmelidir. Bu açıdan devlet egemenlik yetkisini kullanarak internet ortamından yayıncılık hizmetlerinde görev alan tüm aktörlere yönelik hak ve görevleri tespit etmek durumunadır (Oymak, 2020, s. 137). Aynı şekilde bu alanda rekabetin korunması veya haksız rekabet ortamının oluşmaması için tüm yayın kuruluşlarının adil ve eşit şekilde dengelenmiş hukuk kurallarına uygun hareket etmeleri, ilgili kurallara uygun hareket edilip edilmediğinin yetkili mercilerce denetlenmesi gerekmektedir.

3. İnternet Ortamından Yayıncılık Bağlamında Temel Hak ve Hürriyetler Kavramı, Sınırları ve İstisnaları

İnternetin özgür bir mecra olması fikri kişiden kişiye, devletten devlete farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Bunun yanında her devlet kendine uygun hukuk kuralları ile internette gerçekleşen faaliyetlerin sonuçlarının ve hukuki çıktılarının denetimini gerçekleştirmektedir. Bu açıdan günümüzde internet üzerinde sınırsız bir hak iddia edecek adımlar atan ve internete yönelik sınırsız bir erişim hakkının bulunduğunu kabul eden bir hukuk sistemi bulunmamaktadır. Zira bir hakkın sınırı muhakkak başka bir bireyin hakkına zarar vermediği ve kötü niyetli olunmadığı sürece devam etmelidir. Bunun haricinde demokratik devlet yönetimlerinde hiçbir hukuk sistemi internetin sınırsız bir hak alanı oluşturduğu fikrini kabul etmemektedir (Öztekin, 2021, s. 103). Bu sebeple öğretide dijital yayınlarda farklı ve özel bir kısıtlama rejiminin uygulanabileceği kabul edilmektedir (Öztekin, 2021, s. 103).

Bireylerin teknolojiyle elde etmeyi amaçladıkları "sınırsız özgürlük" alanı, soyut olanı somut hâle getirme arzularından ortaya çıkmaktadır. Diğer bir anlatımla sınırlı bir varlık olan insanın sanal dünya eliyle yapabileceği faaliyet sayısını artırmak istemesi internette sınırsız bir özgürlük alanı isteğini de beraberinde getirmektedir (Uşaklıoğlu, 2021,

s. 173). İnternetin bireylerin sınırlı alanlarını sınırsız hâle getirebilmesinde nedenler bulunmaktadır. Bu nedenlerden biri de internetin sosyal, ekonomik ve politik alanlarda kişiler önündeki engellerin kalkmasını sağlamasıyla bireyleri internet ortamında özgürleştirmesidir. Başka bir anlatımla, kişiler artık dijitalin vermiş olduğu imkânları kullanarak birçok faaliyeti internet üzerinden halletmekte birçok işlemi kamu kurum veya kuruluşa gitmeden[37] sanal dünyada çözüme kavuşturabilmektedir (Uşaklıoğlu, 2021, s. 174).

İnternet ortamındaki kısıtlamalar ve belirli sınırlardan bahsedildiğinde akla sansür konusu ve Anayasadan kaynaklanan temel hak ve özgürlüklerin durumu gelmektedir. İnternetin denetlenmesi veya düzenlenmesi tartışıldığında, tartışmaların ilk odak noktasını "sansür" faaliyeti oluşturulmaktadır. Fakat erişim engelleme kararları, idare tarafından internete yönelik herhangi bir hukuki düzenleme veya filtreleme uygulamaları her açıdan sansür kavramı ile bağdaştırılmamalıdır (Söyler, 2013, s. 50). İnternet ortamındaki yayıncılığa veya diğer benzer faaliyetlere yönelik devletin gerçekleştirdiği adımlar internetteki bireylerin sorumluluk alanlarının tespitini, yaptırımların nedenlerini ve sınırlarını ortaya koyması adına önemlidir (Söyler, 2013, s. 263). Bu açıdan internete yönelik her uygulamanın tamamen sansürü oluşturacağını ifade etmek somut uyuşmazlıkları eksik değerlendirmeye yol açabilmektedir. Zira her devlet kendi ulus varlığını korumak, vatandaşının ihtiyaçlarına cevap vermek gibi gerekçelerle interneti denetleyebilmektedir. Öğretide bu durum "ulus devletin meşruiyeti"nin bir göstergesi olarak tanımlanmaktadır (Söyler, 2013, s. 265).

Temel hak ve özgürlükler bireyin şahsına özgü, birbiri arasında aktarılmayan, vazgeçilemeyen Anayasal haklardır. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmaları ise yasalar çerçevesinde ve ancak Anayasa'nın sayılan gerekçeler doğrultusunda uygulanabilecek sınırlamalardır (Eren, 2021, s. 580). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi internet özelinde yaptığı değerlendirmede, internet üzerinde yayınlanan bir içeriğin basılı ve yazılı kaynaklardan daha fazla etki gücüne sahip olduğunu ve diğer kitle iletişim araçlarına oranla daha fazla risk içerdiğini vurgulamaktadır (33014/05 No.lu Shtekel v. Ukrayna Başvurusu, para (b), s. 2). Dolayısıyla öğretideki ifadeye göre AİHM internete yönelik gerçekleştirilecek bir temel hak ve hürriyet kısıtlamasında internetin diğer araçlardan farklı şekilde değerlendirilmesine, farklı tedbirlerle ele alınmasına olumlu yaklaşmaktadır. Aynı şekilde kamu yararının gerçekleştirilmesi, kamu düzeninin sağlanması, genel ahlakın ve

[37] Örneğin, vatandaşların notere gitmeden internet üzerinde e-defter oluşturulması ve böylece defterlerin onay işleminin internet üzerinden yapılması mümkündür.

genel sağlığın korunması gibi hususlarda internet için devletlerle daha geniş bir taktir alanı vermektedir (Öztekin, 2021, s. 103).

İnternete yönelik bir erişim engeli kararının kamu düzeni gerekçesiyle uygulanması hâlinde dahi ifade hürriyeti temelinde hukuka veya anayasaya uygun olmasının değerlendirilmesi yapılmalı, söz konusu kararın muhakkak amaç, elverişlilik, ölçülülük ve orantılılık yönünden Anayasa'ya uygun olması gerekmektedir. 13 Mayıs 2020 tarihinde Fransa'da kabul edilerek uzun süre tartışılan "Avia Yasası" internet yayıncılığında ifade hürriyetine yönelik ölçülülük ve orantılılık ilkelerine farklı bir bakış sunmaktadır. Yasaya göre çevrimiçi ortamlarda hukuka aykırı olarak gerçekleştirilen nefret söyleminin 24 saat içerisinde, terör faaliyetleri ve çocuk pornografisi içeriklerinin ise bir saat içerisinde internet ortamından yayıncılık faaliyeti sunan kuruluşlarca kaldırılması gerekmektedir. Aksi takdirde Fransız görsel-işitsel düzenleyici CSA tarafından söz konusu kuruluşlara cezai yaptırım uygulanacağı hüküm altına alınmaktadır. Anayasa Konseyi ise kuruluşlara tanınan sürelerin hâkim kararını almak için yeterli olmadığını kabul ederek söz konusu hükmün ifade hürriyetine aykırılık oluşturduğu ve üçüncü kişilerin haklarına zarar vereceği şeklinde yorumlamıştır (Blocman, Merlin Iris, August 2020).

Yayın hizmetlerinin içerik denetiminde temel hak ve hürriyetlere yönelik uluslararası hukuk metinlerinde de kabuller bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10'uncu maddesinin ikinci fıkrasında kişilerin sahip oldukları temel hak ve özgürlüklere yönelik bazı sınırlamaların mevcut olduğu kabul edilmektedir. Buna göre, özgürlükler ancak demokratik toplumun gereklerine uygun, kamu düzenini sarsmayacak, toplum ahlakının ve sağlığının korunmasına aykırı faaliyetler içermeyecek, milli ve kamu güvenliğini koruyacak nitelikteki hâllerde korunmaktadır. Aksi durumda bazı sınırlamalar veya hukuki yaptırımların gündeme gelebileceği ifade edilmektedir.

Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi de içerik denetiminde temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına neden olabilecek çeşitli içerik ilkeleri tespit etmektedir. Sözleşmeye göre, kişi hak ve onurunu zedeleyecek, ahlaka aykırı ve pornografik öğelere sıklıkla yer veren, şiddeti veya şiddete yönlendirecek nefret söylemi gibi duyguları tetikleyecek nitelikteki içerik ve sunumlardan kaçınılması gerekmektedir (Darendeli, 2013, s. 372).

3.1. Temel Hak ve Hürriyetler Bakımından Erişim Yasağı Yaptırımının Değerlendirilmesi

Haberleşme özgürlüğü, basın hürriyeti, düşünce ve kanaatleri açıklama hürriyeti T.C. Anayasası'nda koruma altına alınan haklardan bazılarıdır. Anayasa, suçu, suç işlenmesini, suça teşvik edilmesini engellemek üzere temel hak ve hürriyetlerin kanunla sınırlandırılmasına müsaade ederken söz konusu müdahalenin yine Anayasa'da kabul edilen ölçülülük ilkesine uygun olması gerektiğini kabul etmektedir. Anayasa tarafından belirlenen temel hak ve özgürlüklerin bireyler tarafından kullanılabilmesi ve bu hakların korunması yine devletin görev ve yetki alanına giren bir meseledir. Anayasa'nın 13'üncü maddesine göre temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasına yönelik her türlü eylem veya işlem amaç, orantılılık, elverişlilik bakımından Anayasa'ya uygun ve kanun ile gerçekleştirilmek zorundadır.

İnternet ortamından yayıncılık bakımından temel hak ve özgürlükler ifade hürriyeti temelinde ele alınmaktadır. Yetkili mercilerce internet ortamından yayıncılığa yönelik verilen ve ifade hürriyetine yönelik sınırlamaların bulunduğu en önemli karar ise erişim engeli kararı olarak karşımıza çıkmaktadır. Erişim engeli öğretide en çok orantılılık ve elverişlilik yönünden tartışılmaktadır. Zira teknik olarak erişim engeli kararlarının uygulanması birbiriyle farklılık arz edebilmektedir. Örneğin Domain Name System (DNS) engelleme, URL engelleme ve IP engelleme tekniği kullanılarak erişim engelleme yöntemleri temel hak ve özgürlüklerin değerlendirilmesinde birbirinden farklı sonuçlara yol açabilmektedir. URL yöntemi ile engelleme tekniğinde sadece hukuka aykırı veya zararlı içeriğin engellenmesi sağlanıyorken, DNS veya IP engelleme tekniğinde hukuka aykırı veya zararlı içeriklerin yanında tüm internet yayınına yönelik bir erişim engellemeden bahsedilebilmektedir. Bu açıdan Anayasa'nın 13'üncü maddesindeki orantılılık ilkesi hukuka aykırı veya zararlı içeriğe uygulanacak yöntem konusunda devlete yol göstermektedir. Aynı şekilde internet ortamından yayıncılık faaliyetinin tamamının erişime engellenmesi ölçülülük ilkesine de aykırılığı gündeme getirebilecektir. Burada teknik imkânların varlığını değerlendirmek de gerekmektedir. Zira teknik olarak URL engellemesinin yapılamadığı durumlarda hukuka aykırı veya zararlı içeriğe yönelik hiçbir erişim engeli kararı verilmemesi de başka bir hukuki sorunu meydana getirecektir. Bu sebeple özellikle gençlerin ve çocukların zararlı içeriklerden korunması, ulusal güvenlik ve kamu düzeninin korunması adına örneğin, terörle mücadelede kararlı adımların internet ortamından da sürdürülmesi ele alındığında devletin internet yoluyla hukuka aykırı içeriği

cezalandırmaması veya bunlara yönelik işlem tesis etmemesi kabul edilmemelidir (Özaydın, 2017, s. 206). Zira devletler hukuka aykırı veya zararlı içeriğe teknik alt yapı imkânsızlıkları nedeniyle göz yummamalıdır. Bu konuda özellikle küçük yaştaki bireylerin üstün yararının korunmasına dikkat edilmelidir. Sanat özgürlüğü, bilgi edinme veya haber alma özgürlüğü gibi temel hakların sınırsız bir şekilde kullanılabilir olduğunu özellikle teknik imkansızlık dolayısıyla herhangi idari bir işlemin yapılamayacağını düşünmek hatalı bir yaklaşımdır. Kanaatimizce de küçük yaştaki bireylerin korunmasına yönelik tedbirlerin, düzenlemelerin ve denetlemelerin aralıksız yapılması çocuk istismarı ve küçük yaştaki bireylerin gelişimine yönelik doğacak zararların da önüne geçilmesi adına önem arz etmektedir.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik idarenin uygulayacağı kimi kararlar abone veya kullanıcıların temel hak ve özgürlüklerine karşı bir müdahale gibi görünse de hukuka aykırı veya zararlı içeriklere yönelik işlemlerde idarenin ölçülülük, elverişlilik ve orantılılık ilkelerine uygun hareket etmesiyle, diğer bir anlatımla idarenin amaç ve araç arasında makul dengeyi kurmasıyla bu kararlar temel haklara müdahale olarak değil, devletin internet aracılığıyla hukuka aykırı hareketlerin önüne geçmesi olarak değerlendirilmelidir. Erişim engelinde teknik altyapının yetersiz olması devletin hukuka aykırı içeriklere göz yumabileceği şeklinde de değerlendirilmemelidir. Aksine erişim engeli hususunda teknik gelişmeler takip edilmeli, yerine getirilmeli ve gerekli adımlar devlet eliyle atılmalıdır. Böylece hukuka aykırı içeriklerin ortadan kaldırılması için verilen erişim engeli kararları ile temel hak ve özgürlüklere haksız müdahale arasında yaşanacak çatışmanın ortadan kaldırılabileceği değerlendirilmelidir.

İsteğe bağlı yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumunda çerçevesi 29/A maddesiyle çizilen ve ayrıntısı 30849 sayılı Yönetmelik'in belirlediği erişim engeli kararlarının anayasal temel hak ve özgürlüklere müdahale anlamı taşıyıp taşımadığı da incelenmelidir. Yönetmelik, internet ortamından yayıncılıkta uygulanacak erişim engelleme teknikleri arasında DNS, IP ve URL engellemesini saymakta, ek olarak Yönetmelik'te "benzeri yöntemler" denilerek farklı bir usulün uygulanabileceği de hüküm altına alınmaktadır. 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesi ve ilgili Yönetmelik incelendiğinde de erişim engeli bakımından 5651 sayılı Kanun'a atıf yapıldığı görülmektedir.

Uygulamada RTÜK'ün yayın lisansı olmadan internet ortamından yayın gerçekleştirildiğini tespit etmesi hâlinde kuruluşlara tanıdığı 72 saatlik süre şartı Anayasa'nın temel hak ve özgürlükleri bakımından değerlendirilebilir. Öncelikle yayın lisansı olmadan yayın faaliyeti gerçekleştiren kuruluşların yayınlarına son vermeleri veya

yayın lisanslarına yönelik kanuni şartı sağlamaları koşuluyla yayınlarına devam etmeleri için verilen 72 saatlik süre kanaatimizce gerekli resmî işlemlerin gerçekleştirilmesi için makul bir süre olarak kabul edilmelidir. Gerekli işlemleri yapmayan kuruluşlara yönelik 72 saatlik sürenin sonunda 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinin ikinci fıkrasında belirtildiği şekliyle sulh ceza mahkemesi kararıyla içerikten çıkarma veya erişim engeli kararı uygulanabilecektir. Yayın lisansını almayan kuruluşlara karşı uygulanan ve URL dâhil akıllı cihazlar üzerinden de içeriklere erişimin engellendiği erişim tekniği de yasal uygulamanın caydırıcı olması bakımından uygun kabul edilmelidir. Zira yasal düzenleme ile yayın lisansı almayan kuruluşların herhangi bir çevrimiçi ortamda gerçekleştirecekleri yayınlarla etkin mücadele edilmesi hedeflenmektedir.

4. 6112 Sayılı Kanun 29/A Maddesi ve Yönetmelik'in Kamu Yararı Açısından Değerlendirilmesi

21 Mart 2018 yılında 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesine yapılan ekleme ile internet ortamından görsel-işitsel yayıncılık faaliyetlerine yönelik düzenleme getirilmiş, söz konusu düzenleme ile internetten yayın sunmak isteyen kuruluşlara geçici yayın hakkı, yayın lisansı veya internet yayın iletim yetkisi verilmesi öngörülmüştür. Söz konusu madde hükmüne yönelik Anayasa'ya aykırılık iddiasında bulunulmuştur. Bahsi geçen hüküm bu sebeple AYM tarafından E. 2018/99, K. 2021/14 ve 03/03/2021 tarihli kararla ele alınmıştır. Çalışmamızın bu başlığı altında AYM'nin 29/A maddesine yönelik gerçekleştirdiği değerlendirmelerden bahsedilecek olup akabinde kanun koyucunun madde hükmündeki kamu yararı anlayışı tartışılacaktır.

4.1. Anayasa'nın 13'üncü Maddesindeki Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılmasına Yönelik Yapılan Değerlendirme

Kişiliğin varlık kazanmasıyla elde edilen ve kullanılması için herhangi bir şarta bağlı olmayan ve Anayasa'da tanımlanan temel hak ve özgürlüklerin sınırları yine Anayasa'da tespit edilmektedir. Temel hak ve özgürlükler yönünden kabul edilen özgürlük anlayışı sınırsız bir anlayış değildir. Öğretide "objektif sınır" olarak tanımlanan kavram, bireylerin başkalarının sahip olduğu özgürlük alanına müdahil oldukları an kendi özgürlüklerinden fedakârlık yapmalarının gerekliliğini anlatmak üzere kullanılmaktadır. Toplu olarak yaşamayı kabul eden bireyler, topluluğun düzeni veya yararı için bazı özgürlüklerine sınır

koyulabileceğinin farkında olmalıdır (Hakyemez, 2002, s. 19). Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ile kamu düzeni arasında sıkı bir ilişki de bulunmaktadır. Zira kamu düzeninin sağlanmadığı bir ortamda bir kişinin özgürlüğünü elde edebilmesi de mümkün olmayacaktır. Bu noktada temel hak ve özgürlüklerin sınırsız olduğu düşüncesi tamamen doğru kabul edilmemelidir (Hakyemez, 2002, s. 20).

Anayasa'nın 13'üncü maddesinde hakların ve özgürlüklerin ancak kanun ile sınırlanabileceği belirtilmekte, sınırlamalarda belli ölçütlere göre hareket edilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bir konu hakkında yapılacak yeni bir yasal düzenlemede de kanun koyucu temel hak ve özgürlüklere dikkat etmeli, Anayasa'ya aykırı olan sınırlama hâllerinden kaçınmalıdır.

6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesine yapılan iptal başvurusu AYM tarafından Anayasa'nın 13'üncü maddesi uyarınca ele alınmıştır. İptal başvurusunda internetin özgür bir alanı oluşturduğundan bahisle internet yayıncılığının lisanslanma ve yetkilendirilmesi faaliyetinin temel hak ve özgürlükleri sınırlandırdığı ifade edilmektedir. Bu değerlendirmeye karşı Mahkeme, internet yayıncılığında meydana gelen gelişmelerin, güncel hukuk metinleriyle desteklenmesi gerektiğine ve bu sebeple internet yayıncılığının hukuken ele alınmasının demokratik bir toplumda zorunlu bir ihtiyaç olduğuna vurgu yapmaktadır (AYM, E. 2018/99, K. 2021/1, para. 86). Bu açıdan Mahkeme kanuni düzenlemenin meşru bir gerekçeye sahip olduğunu kabul etmektedir.

AYM 6112 sayılı Kanun'a yapılan yeni düzenlemeyi ölçülülük ilkesi çerçevesinde de ele almaktadır. Mahkeme'ye göre 29/A maddesi ile bazı sınırlamalar getirilmiş olsa da söz konusu sınırlamalar düzenlemede hedeflenen amaca ulaşmada ölçülülük ilkesi bakımından elverişlidir. Kanuni düzenleme ile internet yayıncılarının alması gereken yayın lisansı veya geçici yayın hakkı hususunda da orantılılık olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca kuruluşlar, yayın lisansı veya geçici yayın hakkı olmadan yayın yapmaları hâlinde RTÜK tarafından verilecek erişim engeli veya içerikten çıkarma kararları ile karşı karşıya kalabileceklerdir. Söz konusu idari kararların kuruluşlar tarafından yargıya taşınmasında kanunen herhangi bir engel bulunmamaktadır. Madde metninde adil yargılanma hususunda herhangi bir sınırlama getirilmemektedir. Kuruluşların idari kararlara karşı yargı yoluna başvurmalarının mümkün olması dışında Kanun'da bireysel hizmetlerin açıkça kapsam dışında bırakılması da ölçülülük ilkesi bakımından orantılı kabul edilmektedir. Bireysel hizmetlerin madde kapsamı haricinde tutulması Mahkeme tarafından "kişilere aşırı külfet yüklenmediği" şeklinde değerlendirilmektedir. Bu açıdan kamu yararı ile bireysel yarar

arasında bir denge olduğu ve bahsi geçen hükmün orantısız bir sınırlamaya sebebiyet vermediği kabul edilmektedir (AYM, E. 2018/99, K. 2021/14, para. 89).

4.2. Anayasa'nın 26'ncı Maddesindeki Düşünce Özgürlüğüne Yönelik Yapılan Değerlendirme

Görsel-işitsel medya faaliyetlerinin internet ortamından sunulması Anayasa'nın 26'ncı maddesini de gündeme getirmektedir. Anayasa açıkça radyo, televizyon, sinema gibi kitle iletişim araçlarını izne tabi tutmaktadır. Maddenin devamında ise "benzer yollarla yapılan yayınlar" ifadesiyle izin sürecine dâhil yayın hizmetleri genişletilmektedir. 6112 sayılı Kanun'un 29/A maddesinde internet ortamından yayıncılık ele alınmakta dolayısıyla internet yayıncılığının "benzer yollarla yapılan yayın" kavramına dâhil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. AYM Kanun'un hazırlanma gerekçesini bu madde kapsamında ele almaktadır. Mahkemeye göre geniş bant internet teknolojilerinin gelişmesi radyo, televizyon ve sinema gibi kitle iletişim hizmetlerinin sunulduğu ortamlarda da değişikliğe sebebiyet vermekte "… sabit ve mobil internet altyapıları üzerinden sunulan radyo ve televizyon içeriklerinin" de hukuki, ekonomik, sosyal açılardan denetime tabi olması gerektiği kabul edilmektedir (AYM, E. 2018/99, K. 2021/14, para. 82).

Madde hükmünü, maddenin gerekçe metniyle birlikte ele alan AYM internet ortamından hizmet veren kuruluşlar ile geleneksel yayıncılar arasında ekonomik, hukuki ve teknik yönden oluşan dengesiz ve adaletsiz ortamın varlığına dikkat çekmektedir. Mahkeme, kanun koyucunun söz konusu ortamın varlığını ve Anayasa'nın 26'ncı maddesinde "benzer yollarla yayınlar" bahsinde geçen ifadeyi temel alarak düzenlemeye gittiğini belirtilmektedir. Bu açıklamalar ışığında internet ortamından yayıncılığın izin sistemine bağlı olması Anayasa'nın 26'ncı maddesine aykırı olarak değerlendirilmemelidir (AYM, E. 2018/99, K. 2021/14, para. 81). Madde metninde benzeri yollarla yapılacak yayınlar denilerek radyo ve televizyonun teknik gelişmeler sonucu yayınlanabildiği tüm ortamlara vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan internet ortamından sunulan görsel-işitsel yayın hizmeti de madde metnindeki benzeri yollarla yayıncılık olarak kabul edilmelidir.

Söz konusu madde kamu yararının sağlanması açısından da değerlendirilebilmektedir. Zira geleneksel yayıncılık ile elde edilen ve kuruluşlara yönelik mali yükümlülük oluşturan gelirlerin somut bir hukuki metin olmaması gerekçesiyle internet ortamından yayıncı kuruluşlardan alınmaması, internet ortamından yayıncılık ile geleneksel yayıncılık arasında

adaletsiz bir ortama sebep olmaktadır. 29/A maddesiyle internet ortamından yayıncılık faaliyetlerinin düzenlenmesi iki hizmet sektörü arasında adil bir denge kurmayı hedeflemiş, böylece tüm görsel-işitsel yayıncılık faaliyetinde hizmet veren sektör temsilcileri arasında ve idari uygulamalar karşısında amaçlanan yararın elde edilmesinin önü açılmıştır.

4.3. Anayasa'nın 28'inci Maddesindeki Basın Hürriyetinin Kapsamına Yönelik Yapılan Değerlendirme

Anayasa'nın 28'inci maddesi basın özgürlüğüne dair hükümler ihtiva etmektedir. Basın Kanunu'na göre basın özgürlüğü bilgi edinme, bilgiyi paylaşma, eleştiri ve eser oluşturma gibi hakları kapsamaktadır (KILIÇ, 2018, s. 28). Basın, gazete ve dergi gibi ve basım araçlarıyla çoğaltılan yazılı eserler olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005, s. 204). Görüleceği üzere basın kavramını içine alan yayıncılık faaliyetleri ile görsel-işitsel yayıncılık faaliyetleri birbirinden farklıdır. Basın faaliyeti ile yazılı bir eserin basımı anlatılmaktayken görsel-işitsel yayın hizmeti ile televizyon, radyo, sinema gibi izleme ve dinlemeye imkân sunan hizmetler anlaşılmaktadır.

Basın faaliyeti ile görsel-işitsel yayın faaliyetinin birbirinden farklı olduğunun tespiti internet ortamından yayıncılık faaliyeti ile hem çok daha önemli hâle gelmiş hem de aradaki farkın tespiti zorlaşmıştır. Zira günümüzde bir gazete haberinin basılı olarak sunulması zorunluluğu ortadan kalkmakta dijitalleşme ile birlikte gazete haberleri görsel-işitsel materyallerle desteklenerek okuyuculara sunulmaktadır. Dijitalleşmenin getirdiği avantajlardan biri olarak da kabul edilebilecek bu durum internet ortamından okuyuculara haber ve görsel içerik hâlinde sunulan hizmetlerin basın faaliyeti ve isteğe bağlı yayın hizmeti arasındaki tespitini gerekli kılmaktadır. Örneğin internet ortamından yapılan bir internet haberciliği ne zamana kadar basın faaliyeti olacak, söz konusu faaliyet ne zaman görsel-işitsel yayıncılığın konusu içine girecektir? Kanaatimizce burada görsel-işitsel faaliyet ile basın faaliyeti arasında birincil ve ikincil olma hâlinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

İnternet ortamındaki basın faaliyeti ve görsel-işitsel medya faaliyeti arasında ayrım yapmanın gerekliliğine dair çeşitli ülkelerin verdiği kararlar mevcuttur. Almanya'da radyo ve televizyonların denetiminden ve lisanslanmasından sorumlu Komisyonun (Kommision für Zulassung und Aufsicht) BILD gazetesine ait "BILD Digital Live TV"ye uyguladığı lisans işlemi bu kararlara örnek olarak verilebilmektedir. BILD gazetesi bahsi geçen sitede

internet ortamından canlı yayınlara ve çeşitli türlerde programlara yer vermektedir. Bu sebeple Komisyon bahsi geçen kuruluşun internet ortamındaki yayınları için lisans alması gerektiğini değerlendirmiştir. Komisyon kararı Berlin İdare Mahkemesine taşınmış ve Mahkeme 2019 yılında gazetenin internet ortamındaki canlı yayınlarının görsel-işitsel medya hizmeti olduğuna ve dolayısıyla lisanssız bir biçimde bu yayınlara devam edilmemesi gerektiğine hükmetmiştir. Ayrıca Mahkeme, BILD gazetesinin "BILD Digital Live TV" üzerinden bazı programları katalog hâline getirerek sunduğunu böylece internet ortamından gerçekleştirilen hizmetin basın faaliyetinden ziyade birincil derecede görsel-işitsel medya hizmetine vücut verdiğini kabul etmektedir (Berlin İdare Mahkemesi, 33/2019 No.lu BILD Kararı, 2019).

Birincil ve ikincil derece görsel-işitsel yayıncılık faaliyeti hususunda örnek teşkil edebilecek ikinci karar ise Romanya'da verilen "Çevrimiçi Yeni Medya" davasında bulunmaktadır. Söz konusu davada yargı mercileri internet ortamından sunulan haber veya makale gibi basın faaliyetlerine video veya ses içeriklerinin eklenmesini incelemektedir. Mahkeme dava konusu husus hakkında AB Adalet Divanı kararını esas almakta, kısa videoların televizyon yayını olmadığını, görsel-işitsel medya hizmet amacını taşımayan video veya ses içeriklerinin bir gazetenin herhangi bir yardımcı bölümünü oluşturduğunu kabul etmektedir (Cojocariu, Merlin Iris, September 2021). Dolayısıyla kararda, basın faaliyetinin amacını aşmayan, açıklayıcı nitelikte ve haber değerindeki görsel-işitsel içeriklerin ikincil nitelikte faaliyet olduğu kabul edilmekte ve davaya taraf olan kuruluşun görsel-işitsel medya otoriteleri tarafından lisanslanmasına gerek bulunmadığı değerlendirilmektedir.[38]

AYM 11.11.2015 tarihli ve 2013/2623 Başvuru Numaralı kararında Anayasa'nın 28'inci maddesinin sadece basılı kitle iletişim araçlarına yönelik olduğuna, görsel-işitsel bir kitle iletişim aracının madde kapsamında değerlendirilemeyeceğine, maddenin radyo, televizyon veya benzeri yayın faaliyetlerini dışarda bıraktığına hükmetmektedir (AYM, para. 30). Sonuç olarak RTÜK'ün 6112 sayılı Kanun 29/A maddesiyle internet üzerindeki bütün ses ve video içeriklerine yönelik bir denetim getirmediği, sadece radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunulması faaliyetlerine ilişkin hükümler ihtiva ettiği belirtmektedir. Açıklanan nedenler dolayısıyla AYM iptal başvurusunu

[38] Konu hakkındaki mahkeme metninin orijinal hâli için bkz: INFOCuria. ECLI:EU:C:2015:709 numaralı Karar.

Anayasa'nın 28'inci maddesine de aykırı bulmamaktadır (AYM, E. 2018/99, K. 2021/14, para. 82).

AYM 29/A maddesine yönelik yapılan iptal başvurusunda, bireysel iletişim konusunu da Anayasa'nın 28'inci maddesi çerçevesinde incelemektedir. Mahkeme "bireysel iletişim" hizmetlerinin kanun kapsamı dışında tutulduğunun altını çizerek herhangi bir sosyal medya paylaşım platformunda gerçekleştirilen video görüntü veya ses içeriğinin görsel-işitsel medya hizmeti olmadığını değerlendirmektedir (AYM, E. 2018/99, K. 2021/14, para. 89). Kanaatimizce uygulamada da yukarıda bahsi geçtiği şekilde internet ortamından gerçekleştirilen dijital basın faaliyetlerinde sunulan kısa video görüntüler veya ses materyallerinin de birincil ve ikincil ayrım kapsamı yapılarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

BÖLÜM 6

SONUÇ

İnternet teknolojisi her yaştan kişinin kullanımına uygun olacak şekilde ve ihtiyacını karşılayacak biçimde gelişmeye devam etmektedir. İnternetin sosyal hayattaki hızlı kullanımı ve birey hayatını kolaylaştırma durumu günden güne internet kullanımında artışı beraberinde getirmektedir. İnternet kullanımındaki artış ise internet teknolojisi kullanılarak oluşturulacak hizmetlerin çeşitlenmesine imkân tanımaktadır. İnternet teknolojisi her türlü hizmetin ulaştırılmasında kişi ve kurumlara kolaylık sunmaktadır. Çalışmamız boyunca ortaya koyulan araştırma raporları göstermektedir ki internet ortamından yayıncılık faaliyeti çocuk, genç ve yetişkin birçok yaş aralığının ilgi alanlarını oluşturmaktadır.

Her an her yerde bilgiye, görüntüye, sese ulaşma imkânı sunan internet hizmeti kendisini diğer kitle iletişim araçlarından ayırmaktadır. İnteraktif kullanım yönüne sahip olan internet bu yönüyle kişileri ve internet sektöründe hizmet verecek kuruluşları dijital teknolojiye yöneltmektedir. Zira dijital teknoloji ile birlikte kişiler basın ve yayın başta olmak üzere internet üzerinden her türlü bilgi, belge ve veriye ulaşabilmekte, bireylerle iletişime geçerek haber alma haklarından faydalanabilmektedir. Bu aynı zamanda kısa bir çevrede gerçekleşen bir iletişimi de oluşturmamakta, küresel bir iletişim ağını meydana getirmektedir.

İnternet teknolojisi ile birlikte medya sektörü de dönüşüme uğramıştır. Günümüzde artık bir içeriği izlemenin veya dinlemenin tek yolu belli bir saat aralığında belli bir yerde bulunmak değildir. İsteğe bağlı yayıncılık hizmetlerinin sunduğu bir imkân olarak bireyler diledikleri zamanda ve mekânda çevrimiçi veya çevrimdışı bir şekilde akıllı cihazlar, mobil uygulamalar ve benzeri araçlar yoluyla video, ses, film gibi içeriklere ulaşabilmektedir. İnternet ortamından yayıncılığın geldiği bu nokta kişilere sadece talepleri doğrultusunda izleme imkânı sunmamakta söz konusu hizmet aynı zamanda evrensel sınırları aşan bir izleme ve dinleme kültürünün oluşmasına sebebiyet vermektedir. Başka bir anlatımla artık bir ülke sınırlarında üretilen bir içerik sınırları aşarak birçok kişiye aynı anda ulaştırılabilmektedir. Aynı zamanda birçok kişiye ulaşabilmek için günümüzde artık geleneksel anlamda bir televizyon veya radyo kanalı sahibi olunmasına gerek yoktur. Bu durum da internet teknolojisiyle birlikte hayatımıza girmiş dijital bir imkân olarak karşımıza

çıkmaktadır. Bireyler internet ortamında kendi isimleri veya anonim hesaplar üzerinden film, video, müzik klip gibi içerikleri kitlelerle buluşturabilmektedirler.

İnternet ortamından yayıncılık faaliyetlerinin gelişmesi sadece kişilerin günlük hayatlarındaki alışkanlıklarını değiştirmemiştir. İnternet ortamından yayıncılık faaliyetlerinin hukuktan ekonomiye eğitimden sosyal ve kültürel hayata birçok yönden etkisi olmuştur. Kişiler artık internet ortamından eğitim kursları alabilmekte, gazete haberlerine kısa sürede ulaşabilmekte, kişisel hobilerini kitlelerle paylaşabilmekte hatta amatör filmler dahi çekerek izleyicilerle buluşturabilmektedir. Bu durum özellikle serbest piyasa aktörlerinin hizmetlerini etkileyerek yeni bir rekabet anlayışının ve ortamının oluştuğunu göstermektedir.

Devletler internet hizmetini vatandaşlarına ulaştırmak hususunda kamu hizmeti yürütmektedir. Söz konusu hizmetin temelinde internet alt yapısı ve söz konusu alt yapının güncel tutulması bulunmaktadır. Altyapı hizmetlerinin oluşturulması ve devamlılığının yanında internet hizmetinin adil bir şekilde kullanımı da devletlerin yetki kapsamında değerlendirilmelidir. İnternet teknolojisi ve dijitalleşme görsel-işitsel medyayı da etkisi altına almakta ve söz konusu etki görsel-işitsel medya alanını regüle eden kurum ve kuruluşları harekete geçirmektedir. Bu anlamda RTÜK ve paydaş kurum ve kuruluşlar bir araya gelerek internet ortamından yayıncılık alanında bir çalışma yürütmüş, çalışmalar sonucu 21 Mart 2018 tarihinde 6112 sayılı Kanun'a 29/A maddesi eklenmiştir. Madde metniyle internet ortamından televizyon, radyo ve isteğe bağlı yayınlar sunmak veya iletmek isteyen medya hizmet sağlayıcıların ve internet yayın platform işletmecilerinin sorumlulukları tespit edilmiştir. 1 Ağustos 2019 tarihinde çıkarılan 30849 sayılı Yönetmelik'le birlikte ise internet ortamından yayıncılıkta hizmet verecek kuruluşlara Kanun'a göre daha ayrıntılı hükümler getirilmiştir.

Görsel-işitsel yayıncılık hizmetinin internet ortamından sunumunda ortaya çıkan hukuki boşluğun doldurulmasında gerek 6112 sayılı Kanun gerek 30849 sayılı Yönetmelik önemli bir adım olarak kabul edilmelidir. Zira geleneksel medyanın pasif kullanıcıları dahi etkilediği kabul edildiğinde internet yayıncılığında oluşan interaktif bireylerin yayıncılık faaliyetinden etkilenmemesi kabul edilemez. Kitle iletişim olarak kabul edilen internet evrensel ve sınır tanımayan etkisiyle birçok kesimi aynı anda etki altına alabilme kabiliyetine sahiptir. Çalışmamızda da ortaya koyulduğu üzere ülkemizde de internet ortamındaki içeriklerde zaman zaman somut problemler oluşmakta ve bu durum da ciddi kamuoyu şikâyetlerini doğurmaktadır. Bu gibi somut problemlerin ve şikâyetlerin çözümü için

devletin harekete geçmesi medya alanında kamu yararının gerçekleştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Medya sektörünün geleneksel araçlardan internete doğru yön değiştirmiş olması devletin bu alandaki denetim ve düzenleme yetkisinin ortadan kalktığını göstermemelidir. İnternet, kullanıcılarına her ne kadar özgür bir ortam sunuyor olsa da söz konusu özgürlüğün sınırsız ve kontrol edilemez şekilde yorumlanması hatalı olacaktır. Zira dijitalleşme günümüzde bireylere sadece basit eylemleri gerçekleştirmeyi değil, internet ortamından profesyonele yakın eylemler yapabilme imkânını da sunmaktadır.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerindeki denetim ve düzenlemenin temel hak ve özgürlüklere aykırı olmaması için özellikle bireysel hizmet faaliyetleriyle isteğe bağlı yayın hizmet kuruluşlarının faaliyetlerinin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Aynı şekilde özgülenmemiş platformların da isteğe bağlı yayın gerçekleştiren platformlardan ayrılması önemlidir. Bu konudaki belirsizlikler kanun koyucunun daha ayrıntılı düzenlemeleriyle ortadan kalkabilecekken bizim önerimiz ilgili hususta "Akıllı İşaretler" uygulamasına benzer bir "Kriter Seti"nin belirlenmesi olacaktır. Bahsi geçen "Kriter Seti" aslında kanunda belirsizlik gibi görünen, bir başka anlatımla kim medya hizmet sağlayıcı kim internet yayın platform işletmecesi veya kimin faaliyeti nereye kadar bireysel hizmete girer, özgülenmemiş platformlar nereye kadar isteğe bağlı yayın hizmeti sayılmazlar bu konudaki uyuşmazlıklara yanıt verilebilecektir. Bu aynı zamanda politika uygulayıcı pozisyondaki idare makamlarının da somut uygulamalarını kolaylaştıracaktır. Örneğin görsel-işitsel yayın hizmetine özgülenmemiş bir platformda 24 saat canlı yayın yapılması bu yayını bir tür televizyon yayını hâline getirerek 6112 sayılı Kanun 29/A maddesi kapsamına alacak mıdır? Diğer bir soru da internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerini yerine getiren bir medya hizmet sağlayıcının aynı zamanda internet ortamında canlı yayın yapması durumunda yayın lisansı ile beraber yayın iletim yetkisi de alması gerekip gerekmediğine dair meseledir. Benzer şekilde söz konusu canlı yayını ileten medya hizmet sağlayıcının tek bir yayın lisansına sahip olmasının yanında, iletilen canlı yayınlardaki her bir medya hizmet sağlayıcının yayın lisansı almasının gerekip gerekmediği de "Kriter Seti"nde belirlenmelidir. Kanaatimizce Kriter Seti orta ve uzun vadede internet ortamından yayıncılık hizmetine yönelik lisanslama, yetkilendirme ve yaptırım noktasında daha net adımlar atılmasını sağlayacaktır.

İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetlerine yönelik uygulanacak idari yaptırım kararlarına yönelik 6112 sayılı Kanun'un "İdari Yaptırımlar" başlıklı 32'nci maddesi esas alınmaktadır. İlgili yayıncılık hizmetleri için bahsi geçen mevzuatta bazı

belirsizliklerden çalışmamızda ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. Bahsi geçen hükümlerde belirsizlik olarak ifade edilebilecek konulardan biri kuruluşların yayın lisanslarının iptali hususunda kabul edilen 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin altıncı fıkrasında yer almaktadır. Söz konusu hükümde kuruluşların mevzuatta kabul edilen bazı şartları kaybetmeleri hâlinde şartları verilen sürede yerine getirilmemesi sonucu yayın lisanslarının iptal edilmesiyle karşı karşıya kalabilecekleri düzenlenmektedir. Kanaatimizce 6112 sayılı Kanun ve Yönetmelik'te ortaya konulan şartların kaybedilmesinde bahsedilen "şartlar" hususunda netlik bulunmamaktadır. Bu açıdan özel bir düzenleme hükmü ile yayıncı kuruluşların yayın lisanslarının iptali sonucunu doğuracak şartların neler olduğu açıkça tespit edilmeli, yapılacak yasal düzenleme ile veya RTÜK'ün alacağı ilke kararları ile yayıncı kuruluşlara duyurulmalıdır.

Yayın lisanslarının iptali hususunda üzerinde durulması gereken diğer bir konu ise 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin beşinci fıkrasıdır. Kanun hükmünde bazı yayın ilkeleri sayılmaktadır. Bunun yanında aynı maddede bu ilkelerin bir yıl içerisinde tekrar ihlâl etmesi hâlinde kuruluşlara verilecek yaptırımın son adımı olarak yayın lisansının iptali verilmektedir. İnternet ortamından isteğe bağlı yayın hizmetleri için belirtilen bir yıllık sürenin veya ihlâlin kuruluşça bir yıl içerisinde kaç kez tekrar edildiğinin tespitini yapmak mümkün değildir. Zira internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet kataloglarının hangi tarihte sisteme yüklendiği ve ne zamandan itibaren arşivde kaldığı uygulamada kesin olarak bilinmemektedir. Dolayısıyla internet ortamından isteğe bağlı yayın kuruluşlarının 6112 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinin beşinci fıkrasında tespit edilen yayın ilkelerini bir yıl içerisinde tekrar ihlâl etmesi hususu uygulamada tam olarak bilinemeyecek ve yayın lisansının iptali müeyyidesi net olarak kuruluşlara uygulanamayacaktır. Bu noktada önerimiz, internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmet kuruluşlarının yayın ilkelerini ihlâl eden içeriklerine yönelik özel bir yaptırım sisteminin 6112 sayılı Kanun ile ortaya koyulmasıdır. Kanaatimizce bu özel yaptırım sisteminin içeriği, yasada belirtilen yayın ilkelerini ihlâl eden kuruluşlara yönelik bir yıllık süre şartının kaldırılmasıyla, sırasıyla uyarı, idari para cezası, yayın durdurma ve yayın lisansının iptali uygulamasını ihtiva etmektedir.

6112 sayılı Kanun ve 30849 sayılı Yönetmelik ile birlikte yerli ve yabancı görsel-işitsel yayıncı kuruluşlar ile devlet kurumları arasında irtibatın daha net sağlanacağını ifade etmek gerekmektedir. Söz konusu şirketler ülke içerisinde faaliyette bulunduklarında rekabet ortamını etkilemekte, somut uyuşmazlıklarda bazı hukuki kararlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu yönüyle hem rekabet ortamının korunması hem de hukuka uygun

olmayan bir faaliyeti ortadan kaldırmak adına devlet yetkililerinin regülatif hareket etmesi her bakımdan toplum yararına yönelik olumlu bir hamle olarak kabul edilmelidir. Bu noktada yayıncı kuruluşların da çözüm odaklı hareket etmeleri, somut problem oluşturacak yayın içeriklerine yönelik özdenetim mekanizmalarını hızlı bir şekilde çalıştırmaları kamu yararı için gereklidir.

Çalışmamızda internet ortamından yayıncılık ile geleneksel yayıncılık arasındaki belirli farklar ortaya konulmaya çalışılmıştı. Bu noktada internet ortamından yayıncılık ile geleneksel anlamda yayıncılığın farklı bakış açılarıyla değerlendirilmemesi gerektiği kabul edilebilir. Fakat söz konusu bakış, internetin özgürlük alanının sınırsız olduğu şeklinde bir algıya da sebep olmamalıdır.

Sonuç olarak gelinen nokta itibari ile günümüzde uluslararası arenada da birçok devlet internet ortamından yayıncılık faaliyetlerinin hukuki zeminde regüle edilmesinin gerekliliğini tartışmaktadır. Zira her ne kadar internet, televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçlarından daha evrensel ve özgür bir iletişim alanı sunuyor olsa da küçük yaştaki bireylerin ve çocukların fiziksel, ruhsal veya ahlaki gelişimine olumsuz etki edebilecek içeriklere yönelik düzenleyici hamleler internet ortamından yayıncılık içinde gerekli olmalıdır. İnternet ortamından yayıncılık faaliyetinin resmî makamlarca denetimi herhangi bir anayasal hakkı ihlâl edecek şekilde gerçekleştirilmeyecekse de konu hakkında belli ilkelerin tespit edilmesi, bu konuda yayıncı kuruluşların, sivil toplum kuruşlarının ve resmî kurumların koordineli bir şekilde hareket etmesi önem arz etmektedir. Aynı zamanda bu ilkeler internetin sürekli değişim ve dönüşümüne uygun olacak şekilde güncel tutulmalıdır. Yasa koyucu yasal düzenlemeleri yaparken somut uyuşmazlıklara dikkat etmektedir. İnternet ortamından isteğe bağlı yayıncılık hizmeti radyo ve televizyon yayınına oranla henüz yeni bir yayıncılık alanını oluşturmaktadır. Bununla birlikte söz konusu hizmet sektörü gelişime ve değişime de açıktır. Dolayısıyla dinamik ve güncel bir alanı oluşturan internet özelinde hazırlanacak yasal düzenlemelerde belirsizlikler ve net olmayan hususların mevcut olması doğal karşılanmalıdır. Önemli olan yasanın uygulamasında meydana gelen eksiklikleri fark ederek, eksikliklerin iş birliği içerisinde tamamlanmasıdır. Böylece yasaların hazırlanmasındaki en büyük amaç olan kamu yararının sağlanmasının adımları atılmış olacaktır.

KAYNAKLAR

Akcan, S (2017). Televizyon yayıncılığının sosyal TV aracılığıyla sosyal medya ile etkileşimi [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]

Akyol, O (2012). Gelişen televizyon yayın teknolojileri ve etkileşimli yayıncılık uygulamaları. [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]

Altunay, A (2012). Geleneksel medyadan yeni medyaya: Görüntü yüzeyi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (27), 33-44.

Ardıçoğlu, M. A (2016). Türk idare hukukuna yeni bir katkı: Erişim sağlayıcıları birliği. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (1), 119-138. doi:10.21492/inuhfd.239982.

Aslan, A (2017). Kitle iletişim suçları. Adalet Yayınevi.

Atalay, A (2019). Habertürk TV [Video]. Youtube, https://www.youtube.com/watch?v=w5vxW1MI34I, Erişim tarihi: 5.05.2022

Ateş, D (2007). Borçlar hukuku sözleşmelerinde genel ahlaka aykırılık. Turhan Kitabevi Yayınları.

Ateş, M (2016). Fikir ve sanat hukukuna dair makalelerim. Adalet Yayınevi.

Avustralian Government (2019, December). Government response to ACCC digital platforms ınquiry. https://www.infrastructure.gov.au/media-centre/government-response-accc-digital-platforms-inquiry, Erişim tarihi: 06.06.2022

Ayaydın, C (2011). İdari Yargı'nın sahip olduğu işlevler ve tabi olduğu sınırlamalar hakkında bazı tespitler ve değerlendirmeler. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 69 (1-2), 505 – 592.

Ayerdem, T. İ (2019). Türkiye'deki dijital medya platformları ve izler kitle profili [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]

Baş, H. H (2016). Radyo televizyon mevzuatı ve konu ile ilgili yargı kararları. Beta Yayınları.

BBC (2022, April). Netflix and disney+ among streamers facing tighter regulation in UK. https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-61249056, Erişim tarihi: 20.07.2022

BBC (2020, March). Audience appeal. https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zg24frd/revision/3, Erişim tarihi: 06.07.2022.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (2019, Haziran 11). Güvenli internet hizmeti, https://internet.btk.gov.tr/guvenli-internet-hizmeti, Erişim tarihi: 20.07.2022

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (2019, Haziran 11). Türkiye'de internet hukuku, https://internet.btk.gov.tr/turkiye-de-internet-hukuku, Erişim tarihi: 01.04.2022.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (2019, Haziran 12). Bilinçlendirme portalı. https://internet.btk.gov.tr/bilinclendirme, Erişim tarihi: 20.07.2022

Blocman, A (2020, August). Constıtutıonal council blocks online hate law. https://merlin.obs.coe.int/article/8972, Erişim tarihi: 06.06.2022

Blocman, A (2021, December). New obligations for on-demand audiovisual media services. https://merlin.obs.coe.int/article/9282, Erişim tarihi: 21.03.2022

BluTV. BluTV'de ebeveyn kilidi özelliği var mı? https://destek.blutv.com/hc/tr/articles/360018587439-BluTV-de-ebeveynkilidi%C3%B6zelli%C4%9Fi-var-m%C4%B1-, Blutv.com, Erişim tarihi: 06.06.2022.

Body of European Regulators for Electronic Communications. 2016 Report on OTT services. https://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/5751-berec-report-on-ott-services. Erişim tarihi: 05.07.2022

Boz, S. S (Ed.) (2020). İdare hukuku açısından kamu düzeni unsuları. Adalet Yayınevi.

Buduklu, Y (2010). Televizyonda yayınlanan sağlık programları ve izleyicileri üzerine ampirik bir çalışma. [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi]

Canata, F (2016). 5651 Sayılı kanun kapsamında internet düzenlemeleri ve düşünce-ifade özgürlüğü üzerine bir değerlendirme. Türk Kütüphaneciliği, 30 (2), 185-205.

Ceylan, M (2021). İdari yaptırımların düzenlenmesinde ve uygulanmasında yetki. Seçkin Yayınevi.

Ceylan, Y (2012). Toplumsal değerler ve medya etiği. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (7), 45-58.

Claus, S (2021, December). Canadian radiotelevizion and telecommunications commision, canadian broadcasting policy at ıssue: from marconi to netflix, https://crtc.gc.ca/eng/acrtc/prx/2017claus.htm?_ga=2.49873825.686857678.1620732135- 230687335.1620301579, Erişim tarihi: 05.07.2022

Cojocariu, E (2021, September). Clarıfıcatıon regardıng the vıdeo sectıon of an onlıne publıcatıon. https://merlin.obs.coe.int/article/9302, Erişim tarihi: 09.06.2022

Coşkun, S (2018). Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde denetim. Adalet Yayınevi.

Çakmak, N. M (2013), İdare hukukunda kuramsal olarak kamu yararı. Seçkin Yayınevi.

Çalışkan, N (2019, Ağustos). Netflix'te madalyonun diğer yüzü: Bölgesine göre içerik, ülkesine göre fiyat... Habertürk. https://www.haberturk.com/netflix-icerikleri-neden-ulkelere-gore-farkli-2510045-teknoloji, Erişim tarihi: 7.04.2022.

Çamur, Ö (2020). Kamu yönetiminde kamu yararının gerçekleştirilmesinde adaletin önemi. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (1), 605-614. https://doi.org/10.33206/mjss.522228.

Çelebi, A. K & Kovancılar, B (2021). Dijital devlet, "Dijitalleşme, kamu politikaları ve kamusal mallar". Gazi Kitabevi.

Çervatoğlu, S (2020). İfade özgürlüğü bağlamında radyo ve televizyonların idari denetimi ve radyo ve televizyon üst kurulunun idari yaptırım yetkisi [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]

Çınar, İ (2021). 5651 sayılı kanun çerçevesinde koruma tedbiri olarak "internet ortamında yapılan yayınlarda içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi". İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8 (1), 63-96.

Çırakoğlu, M (2015). 5651 sayılı kanun çerçevesinde internet erişiminin engellenmesi ve erişim sağlayıcıları birliği [Yüksek lisans tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi]

Çinal, S (2021). Dijital yayıncılık ile dönüşen izleyici pratikleri [Yüksek lisans tezi, Galatasaray Üniversitesi]

Darendeli, V (2013). İdari ceza hukuku açısından görsel-işitsel medya alanındaki idari yaptırımların hukuki rejimi. Yetkin Yayınları.

Dedeoğlu, G (2016). Teknoloji, iletişim, yeni medya ve etik. Sentez Yayıncılık.

Değirmenci, O (2019). Netflix'in sonu mu? Düzenleme sansür sarkacında "Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumu hakkında yönetmelik taslağı". Terazi Hukuk Dergisi, 14 (149), 108-117.

Demirkıran, C (2010). Geleneksel televizyonun sanal modeli olarak web TV ve livestream portalında TV yönetimi. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (14), 73-85.

Demirkol, M (2017). Kişi hak ve hürriyetlerinin korunması karşısında anayasa madde.13, bu hükme aykırı yasal düzenleme ve faaliyetlerin anayasa madde 11 açısından değerlendirilmesi. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, ICOMEP 2017 Özel Sayısı, 17-27.

Dikmen, E. Ş (2017). Türkiye'de televizyon yayıncılığının dönüşümü: Sosyal TV yayıncılığı. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5 (1), 425-448.

Doğan, B (2001). Basın yayın girişimlerinde amaç, kamu yararı ve yasal düzenlemeler gereğinin irdelenmesi üzerine. Öneri Dergisi, 4 (15), 17-24. https://doi.org/10.19145/gumuscomm.283117.

Doğan, E & Geçgin, E (Ed.) (2017). Yeni medya ortamında televizyon yayıncılığı ve etkileşim. Current Debates in Public Relations Cultural & Media Studies.

Dönmez, E (2019). Yeni medya ile değişen televizyon yayıncılığında içerik üretimi: küresel ve yerel ölçekli platformlar [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]

Durkal, K (2020, Şubat). Süper lig'e Netflix tehdidi. Hürriyet. https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/yazarlar/koray-durkal/super-lige-netflix-tehdidi-41446018, Erişim tarihi: 05.07.2022

Dülger, M. V (2014). Bilişim, bilişim suçları ve internet iletişim hukuku. Seçkin Yayınevi.

Dülger, M. V (2021). RTÜK denetimi internete yeni bir yasak mı getiriyor? RTÜK'e eklenen 29/a maddesinin 5651 sayılı kanun kapsamında değerlendirilmesi (Is RTUK control bringing a new banon the ınternet? evaluation of article 29 / a attached to the RTUK within the scope of law no. 5651). [Elektronik Makale] https://ssrn.com/abstract=3792257 veya http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3792257, Erişim tarihi: 5.05.2022.

Ekici, Ş (2022). Bilişim ve teknoloji hukuku. Seçkin Yayınevi.

Electronic Frontier Foundation (2017, October). An over-the-top approach to ınternet regulation in developing countries. https://www.eff.org/deeplinks/2017/10/over-top-approach-internet-regulationdeveloping-countries, Erişim tarihi: 06.07.2022.

Eren, A (2021). Anayasa hukuku dersleri. Seçkin Yayıncılık.

Eren, F (2010). Borçlar hukuku genel hükümler. Beta Basım Yayım.

Ergüney, M (2017). Türkiye'de internet dizilerinin gelişmesine zemin hazırlayan tarihsel ve teknolojik süreç. Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, 2 (1), 52-59.

Erol, G (Ed.) (2007). Yeni medyanın geleneksel medya ile karşılaştırılması, medya üzerine çalışmalar. Beta Yayınları.

Erol, M (2010). Kamu hizmetlerinin görülüş usullerinden ruhsat (Lisans, İdari izin, yetkilendirme) yöntemi ve düzenleyici ve denetleyici kurumların lisans konusundaki yetkilerinin Danıştay kararları çerçevesinde değerlendirilmesi. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 0 (90), 344- 378.

Ertürk, Y. D (2011). Çocuk hakları ve medya el kitabı anne baba, öğretmen ve medya çalışanları için. Şirin, M.R (Ed.) Çocukluk Çağı Gelişim Dönemlerine Göre Medya Kullanımı (ss. 49-89). 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi.

European Audiovisual Observatory (2016). IRISH Plus-3, VOD, platforms and OTT: which promotion obligations for European works? A publication series of the European Audiovisual Observatory. https://rm.coe.int/1680783489, Erişim tarihi: 11.03.2022

Eversheds Sutherland (2019, July). The regulatory positions of OTT- a global view. https://www.evershedssutherland.com/global/en/what/articles/index.page?ArticleID=en/tmt/Regulatory_Position_of_OTT, Erişim tarihi: 05.06.2022.

Fortune Business İnsights (2021). By application (commercial, residential) and regional forecast 2022- 2029. https://www.fortunebusinessinsights.com/transactional-video-on-demand-market-104922. Erişim tarihi: 04.07.2022.

Gallier, E (2021, January), SVOD vs TVOD vs AVOD: What's the best content delivery system? harmonic. Erişim tarihi: 4.07.2022.

Gezder, Ü (2017). İçerik sağlayıcının ve yer sağlayıcının hukuki sorumluluğu ve sorumluluk muafiyeti. Beta Yayınları.

Gül, İ (2014). Danıştay kararlarında "kamu yararı kavramı". Ankara Barosu Dergisi, (2), 534- 550.

Güven, A (2017). Bir internet dizisi değerlendirmesi: Sıfır Bir'de şiddet ve gerçeklik. Marmara İletişim Dergisi, (28), 149-152.

Hassan, A. A (2017). İletişim aracı olarak akıllı telefonlarda mobil internet kullanımının incelenmesi: Somali örneği [Yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi]

Infocomm Media Development Authority (2018, March). Content code for over-the-top, video on demand and nıche services, part 4: General principles, ınfocomm medıa development authorıty fılm classıfıcatıon guıdelınes. https://www.imda.gov.sg/-/media/imda/files/regulation-licensing-and-consultations/codes-of-practice-and-guidelines/acts-codes/ott-vod-niche-services-content-code-1mar2018.pdf?la=en, Erişim tarihi: 05.07.2022.

INFOCuria. ECLI:EU:C:2015:709 numaralı Karar. https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-347/14, Erişim tarihi: 9.06.2022

Işık, U (2007). Medya bağımlılığı teorisi doğrultusunda internet kullanımının etkileri ve internet bağımlılığı [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi]

İçel, K (2018). Kitle iletişim hukuku. Beta Yayınları.

İsbir, B (2010). Bilgi teknolojileri ve iletişim kurumunun uzlaştırma yetkisi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14 (1), 335-368.

İşten, İ (2007). Kamu hizmeti kavramı ve unsurları. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi, 1 (22), 59-77.

Kalabalık, H (2013). İdare hukuku dersleri cilt-1. Seçkin Yayıncılık.

Kalçık, T (2019, Şubat). Sinemanın çöküşüne sebep olur. Sabah. https://www.sabah.com.tr/yazarlar/gunaydin/tuba-kalcik/2019/02/22/sinemanin-cokusune-sebep-olur, Erişim tarihi: 05.07.2022.

Kalyancuoğlu, Y (2020, Aralık). Dijital müzik platformu 'Tidal' internet üzerinden isteğe bağlı yayıncılık lisansı için RTÜK'e başvurdu. Anadolu Ajansı. https://www.aa.com.tr/tr/kultursanat/dijital-muzik-platformu-tidal-internet-uzerinden-istege-bagli-yayincilik-lisansi-icin-rtuke-basvurdu-/2077455, Erişim tarihi: 03. 05.2022.

Karaca, F (2005, Haziran). "Kültürümüzde etik davranışlar" panelindeki konuşma. Özü https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/19100, Erişim tarihi: 10.05.2022.

Karaduman, M (2002). Değişen iletişim ortamı, yeni medya ve internet gazeteciliği [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi]

Karagöz, K (2013). Yeni medya çağında dönüşen toplumsal hareketler ve dijital aktivizm hareketleri. İletişim ve Diplomasi, (1), 131-156.

Kaya, M (2020). İnsan hakları ekseninde internetin kontrolü ve hukuki sorumluluk rejimi. Anayasa Yargısı, 37 (2), 159-203.

Kaya, T (2019). İnternet servis sağlayıcısının hukuki ve cezai sorumluluğu. Seçkin Yayınevi.

Kent, B (2019). Türkiye'de internet sitelerine erişimin engellenmesi. Adalet Yayınevi.

Kılınç, B & Kılınç, E. P (2014). Yeni medya ortamında çocuk birey yeni iletişim teknolojileri ve medya pedagojisinin önemi. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (22), 9-23. https://doi.org/10.31123/akil.441825.

Kırbaş, A. N (2019). Türkiye'de düzenleyici ve denetleyici kurumların hesap verme yükümlülüğünün değerlendirilmesi [Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]

Klein, S (July, 2018). Regıonal medıa authorıtıes classıfy bıld lıve streams as broadcastıng. http://merlin.obs.coe.int/article/8313, Erişim tarihi: 22.10.2021.

Koç, K. A (2014). Kamu yararı açısından yeni medya. Mersin Üniversitesi Akademik Bilişim'14- XVI. 5- 7 Şubat 2014 Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri. https://ab.org.tr/ab14/kitap/koc_ab14.pdf, Erişim tarihi: 7.07.2022.

Kulak, Ö (2020). The binge-watching experience on Netflix. Yedi, (24), 45-55.

Kulular İbrahim, M. A & Aluç, R (2022). 6112 sayılı kanun kapsamında isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumunda çocukların korunması. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 0 (51), 329-364. doi: 10.54049/taad.1140173

Kurt, D (2020). Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınların internet ortamından sunumu hakkında Yönetmelik'in ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilmesi [Yüksek lisans tezi, Koç Üniversitesi]

McGuire, A (2020, September). Tightening up parental controls in a pandemic world. IFS. https://ifstudies.org/blog/tightening-up-parental-controls-in-a-pandemic-world, Erişim tarihi: 05.07.2022.

Netflix. Netflix'teki dizi ve filmlerin yetişkinlik düzeyleri. https://help.netflix.com/tr/node/2064, Netflix.com, Erişim tarihi: 06.06.2022.

Netflix. Önizlemeleri otomatik oynatma özelliğinin açılıp kapatılması. https://help.netflix.com/tr/node/2102. Netflix.com, Erişim tarihi: 06.06.2022.

OFCOM (2021). Video-sharing platform guidance, Guidance for providers on measures to protect users from harmful material. https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0028/216487/vsp-harms-draft-guidance.pdf, Erişim tarihi: 20.07.2022.

Official Journal of the European Union (2010). Directive 2010/13/EU Of The European Parliament And Of The Council of 10 March 2010. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010L0013&from=EN, Erişim tarihi: 20.07.2022

Ormanoğlu, H. D (2018). Modern devletin bir unsuru olarak egemenlik ve uluslararası ceza mahkemesi. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9 (1), 245-274. https://doi.org/10.21492/inuhfd.383612

Ovalıoğlu, S (2015)., Danıştay kararları ışığında üstün kamu yararı. Memleket Siyaset Yönetimi, 10 (24), 124-146.

Oymak, H (2020). 7253 sayılı "İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanunda değişiklik yapılmasına dair Kanun"un getirdikleri. Yeni Medya, 2020 (9), 129-141.

Özaydın, Ö (2017). İnternet kanununun 8. madde çerçevesinde erişimin engellenmesi kararı. İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16 (1), 203-222.

Özbakır, A. F (2016) İnternet servis sağlayıcılarının hukuki sorumluluğu [Yüksek lisans tezi, Kadir Has Üniversitesi

Özbey, E (2018). Akıllı telefon kullanıcılarının mobil internet reklamlarına yönelik tutumu [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]

Özcan, S (2008). Kamu hizmetlerinde müşteri (vatandaş) odaklılık: Türkiye kamu hizmeti anlayışı açısından bir değerlendirme. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (8), 124 – 146.

Özdemir, M (2008). Kamu yönetiminde etik. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 4 (7), 177-193.

Özdenak Kandemir, C (2019). Geçmişten günümüze değişen televizyon ve çocuk izleyici-geleceğin anlamsal dijitali-. DeR Yayınları.

Özdilek, A. O (2002). İnternet ve hukuk. Papatya Yayıncılık.

Özdoğan, M (2019). Türk anayasalarında egemenlik anlayışının dönüşümü. SAGE Matbaacılık.

Özer, Ö (2020). Kamu yararı haberciliği: İntihar haberleri üzerine analitik bir çalışma. Etkileşim, (5), 72-83.

Özgürsoy, A (2019). İnternet hizmetlerinin kamu hizmeti kavramı açısından değerlendirilmesi ve internete erişim hakkının hukuki niteliği [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]

Özkepir, R, Kocaman, S. Z & Kart, E. H (2020), Sosyal medya ve basın hukuku. Seçkin Yayınevi.

Özmen, İ (2020). Dijital platformların kullanımlar ve doyumlar bağlamında alımlanması: Netflix ve blutv örneği [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi]

Öztekin, A (2021). Teori ve uygulamada Türk internet hukuku. Seçkin Yayınevi.

Öztürk, H (2020). Erişim sağlayıcıları birliğinin yapısı ve görevleri. Bilişim Hukuku Dergisi, 2 (1), 115-140.

Öztürk, M. C (Ed.) (2013). Dijital iletişim ve yeni medya. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (2020). Bildirimler. https://www.rtuk.gov.tr/duyuru-internet-ortamindan-yayin-lisansi-almadan-yayin-hizmeti-yapildigi-tespit-edilen-url-adresleri/3620, Erişim tarihi: 20.07.2022.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. Çocukların yeni medya kullanım alışkanlıkları ve siber zorbalık 2018 araştırması. https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/Kamuoyu/cocuklarin-yeni-medyakullanimlari-ve-siber-zorbalik.pdf, Erişim tarihi: 05.07.2022.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (2018). Televizyon izleme eğilimleri araştırması. https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/Kamuoyu/televizyonizlemeegilimleriarastirmasi2018.pdf, Erişim tarihi: 19.07.2022.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (2020). Toplantı No. 2020/36 ve Karar No. 7. https://www.rtuk.gov.tr/UstKurulKarar/Detay/14406, Erişim tarihi: 23.07.2022.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (t.y). Sektörü oluşturan kuruluşlar, https://www.rtuk.gov.tr/internet-ortamindan-yayin-izni-olan-kuruluslar-rd-tv-ibyh/1759, Erişim tarihi: 20.06.2022.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (t.y) Platform işletmecisi kuruluşlar tarafından internet ortamından iletilecek yayınlara ilişkin yayın iletim yetkisi başvurusu işlemleri kılavuzu. https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Icerik/Klavuzlar%2C%20Form%20ve%20Beyan%20%C3%96rnekleri/platform-kilavuzu.pdf, Erişim tarihi: 5.04.2022.

Sarı, Ü & Türker, H (2021). Dijital platform kullanıcılarının izleme alışkanlıklarına yönelik bir araştırma: Netflix örneği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21 (1), 59-80. https://doi.org/10.18037/ausbd.902558.

Seçmen, A. E (2019). Uluslararası televizyon yayıncılığında yeni yönelimler: Dijital film ve dizi platformu "Netflix". Kandemir, C (Ed.). Dijital Çağda Televizyon ve Medya (ss. 1-22). DeR Yayınları.

Söyler, Y (2013). Kamu hukuku açısından internet içeriğinin düzenlenmesi ve bu alanda devletin idari yaptırım uygulama yetkisi [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]

Söyler, Y (2014). Kamu hukuku açısından devletin interneti düzenleme yetkisi. Savaş Yayınevi.

Sputnik (2020, Eylül). Netflix, cuties'i katalogdan çıkardı: Film Türkiye'de yayınlanmayacak. https://tr.sputniknews.com/20200907/netflix-cutiesi-katalogdan-cikardi-film-turkiyede-yayina-girmeyecek-1042794782.html, Erişim tarihi: 3.05.2022.

Şahin, Y (2009). Her derde deva: "Kamu yararı". Liberal Düşünce Dergisi, (54), 109-116.

T.C Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı (2017, Aralık). Ulusal genişbant stratejisi ve eylem planı 2017-2020. http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/lxlRY+Ulusal_Genisbant_Stratejisi_ve_Eylem_Plani_2017-2020.pdf, Erişim tarihi: 17.03.2022.

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi. Komisyon 1'inci madde gerekçesi (2011). https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/bilgiler?psira=104618&ptipi=6, Erişim tarihi: 23.07.2022.

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi. Komisyon 90'ıncı madde gerekçesi (2014). https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/bilgiler?psira=118222&ptipi=6, Erişim tarihi: 23.07.2022

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi. Taslak 2'nci madde gerekçesi (2018). https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/bilgiler?psira=104619&ptipi=6, Erişim tarihi: 23.07.2022.

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi. 82'nci madde taslak gerekçesi (2018). https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/bilgiler?psira=131421&ptipi=6, Erişim tarihi: 23.07.2022.

Tarnoff, B (2016, August). The internet should be a public good. jacobin, https://www.jacobinmag.com/2016/08/internet-public-dns-privatization-icann-netflix/, Erişim tarihi: 10.05.2022.

Taşkın, Ş. C (2016). İnternete erişim yasakları. Seçkin Yayınevi.

The Economic Times (2021, February). How are countries regulating OTT platforms? https://economictimes.indiatimes.com/industry/media/entertainment/how-are-countries regulating-ottplatforms/european-union/slideshow/80670061.cms, Erişim tarihi: 05.07.2022.

Timeturk (2020, Şubat). Netflix, içeriklerine müdahale eden 5 devleti açıkladı. https://www.timeturk.com/netflix-iceriklerinemudahâle-eden-5-devleti-acikladi/haber-1349379, Erişim tarihi: 13 Mayıs 2022.

Toğuşlu, C (2021). Dijital platformlar sonrası izleyici alışkanlıklarının kuşaklara göre değerlendirilmesi [Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi]

Tombaloğlu, N (2016). AYM kararlarında kamu yararı kavramı. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (1), 353-388. doi:10.21492/inuhfd.239988.

Tözer, A (2011). Genişbant internet hizmetleri piyasasında düzenleme, rekabet ve düzenleyici kurum politikalarının değerlendirmesi. Rekabet Kurumu Dergisi, 12 (1), 161-223.

Tuncer, H (2018). İnternet dizileri ve televizyon dizilerinin sosyal medya kullanımı açısından karşılaştırılması [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]

Turan, H (2015). Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve şiddet içerikleri yayınlar denetim [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]

Türk Dil Kurumu (2005). Türkçe sözlük. TDK Yayınları.

Uluçay, T (2018). Lise öğrencilerinin dinledikleri müzik türlerinin şiddet eğilimlerine etkisi. Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, (41), 135-153. https://doi.org/10.32547/ataunigsed.450424.

Uran, E (2008). Türkiye'deki düzenleyici kurulların idari yaptırım yetkisi [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]

Uslu, İ (2020). SETA Web Panel: İnternet üzerinden yayın yapan mecraların denetimi [Video]. SETA, https://www.setav.org/etkinlikler/web-panel-internet-uzerinden-yayin-yapan-mecralarin-denetimi/, Erişim tarihi: 14.04.2022.

Uşaklıoğlu, A. Y (2021). Dijital hukuk. Seçkin Yayınevi.

Varol, E. & Çelik Varol, M (2019). Kavram ve kuramlarıyla Marshall Mcluhan'a bakış: Günümüzün egemen medya araçları ekseninde bir değerlendirme. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 5 (1), 137-158.

Varol, S. F & Kars Tayanç, N (2018), Medyada arz-talep ilişkisi: kamu yararı kârlılık ikilemi. Intermedia International e-Journal, 5 (9), 253-264.

Verwaltungsgericht Berlin (Berlin İdare Mahkemesi) (2019). Live-Streams der BILD-Zeitung sind zulassungspflichtiger Rundfunk (Nr. 33/2019), https://www.berlin.de/gerichte/verwaltungsgericht/presse/pressemitteilungen/2019/pressemitteilung. 850121.php, Erişim tarihi: 22.10.2021.

Yasaman, Z (2019). Avrupa Birliği ve Türk hukuku bakımından internet yer sağlayıcılarının marka ihlalleri kapsamında sorumlulukları. Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi, 27 (2), 263-291.

Yasav, F (2016). Dijital yerli ve göçmenlerin haber almada mobil internet kullanımı: Anadolu üniversitesi iletişim bilimleri fakültesi örneği [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]

Yavuz, E (2020). Geleneksel medyadan yeni medyaya geçişin reklam ajansları ve reklamverenler açısından etkileri: Adana ili örneği [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi]

Yener, D (Eylül, 2020). 'Minnoşlar' filmi dünyada tepkiyle karşılandı. Anadolu Ajansı. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/minnoslar-filmi-dunyada-tepkiyle-karsilandi-/1970225, Erişim tarihi: 3.05.2022.

Yerlikaya, T (2020, Ağustos). Sosyal medya yasası neyi amaçlıyor? SETA. https://www.setav.org/sosyal-medya-yasasi-neyi-amacliyor/, Erişim tarihi: 13.05.2022.

Yılmaz, B (2020). Televizyon dramalarının geleceği: Anlatı yapısı bağlamında isteğe bağlı video içeriği. [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]

Yılmaz, E (2017). Hukuk sözlüğü (Öğrenciler İçin). Yetkin Yayınları.

Yılmaz, V & Mecek, M (2021), Kamu yönetiminde değişim olgusu global trendler ve yeni paradigmalar. AKINCI, B (Ed.). Nobel Yayınevi, Ankara 2021.

Yiğit, Y (2019). Düzenleyici devlet ve radyo, televizyon piyasası düzenlemesi: RTÜK örneği [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]

Yurduneri, D (Kasım, 2020). RTÜK, 'Tidal' isimli müzik platformuna erişim engeli getirdi. Tekno Safari. https://teknosafari.net/rtuk-tidal-uygulamasina-erisim-engeli-getirdi/, Erişim tarihi: 03.05.2022.

Yücel, T (2018). Youtube [Video]. https://www.youtube.com/watch?v=vDH4ntybsb4&t=600s, Erişim tarihi: 5.05.2022.

MAHKEME KARARLARI

AYM Kararı, 22.06.1972 tarihli, E. 1972/14, K. 1972/34, https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1972-34-nrm.pdf, Erişim tarihi: 10.02.2022

AYM Kararı, 11.2.1987 tarihli, E. 1986/12, K. 1987/4, https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1987/4, Erişim tarihi: 5.03.2022.

AYM Kararı, 19.02.1992 tarihli, E. 1991/13, K. 1992/10, https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1992-10-nrm.pdf, Erişim tarihi: 10.02.2022

AYM Kararı, 28.6.1995 tarihli, E. 1994/77, K. 1995/24, https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1995/24, Erişim tarihi: 10.02.2022

AYM 21.06.2012 tarihli, E. 2011/44, K. 2012/99, https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2012-99-nrm.pdf, Erişim tarihi: 06.07.2022.

AYM Kararı, 11.11.2015 Tarih, 2013/2623 Başvuru Numaralı Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A. Ş. Başvurusuhttps://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2623?BasvuruNoYil=2013&BasvuruNoSayi=2623, Erişim tarihi: 9.06.2022

AYM Kararı, 3.3.2021 Tarih, E. 2018/99, K. 2021/14 ve 03/03/2021, https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2021-14-nrm.pdf, Erişim tarihi: 06.06.2022

Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukrayna, Başvuru No. 33014/05. 05.05.2011,http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:trBgCsmDe8MJ:hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-104685%26filename%3D001-104685.pdf+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, Erişim tarihi: 06.07.2022

Karar Arama, Danıştay 6. Dairesi, 18.10.2011 Tarih, E. 2009/10109, K. 2011/3784, https://karararama.danistay.gov.tr/, Erişim tarihi: 22.07.2022.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Rümeysa ALUÇ DEMİREL

E-Posta Adresi : rumeysaaluc@rtuk.gov.tr

İş Deneyimi :

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Serbest Avukat	Küçükdağ Hukuk Bürosu	2017
Serbest Avukat	Safir Hukuk Bürosu	2018
Uzman Yardımcısı	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	2019

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Hukuk Fakültesi	Hacettepe Üniversitesi	2013-2017
Lisans	Uluslararası İlişkiler Fakültesi	Anadolu Üniversitesi	2014-2018
Yüksek Lisans	Kamu Hukuku	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	2019-2022
Doktora	Bilişim ve Teknoloji Hukuku	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	2022-Devam

Yayınlar:

1. Aluç, R. & Kulular İbrahim, M. 2022. 6112 Sayılı Kanun Kapsamında İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumunda Çocukların Korunması, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi. Temmuz 2022, Yıl 13, Sayı 51, 329-364, Ankara.

RTÜK